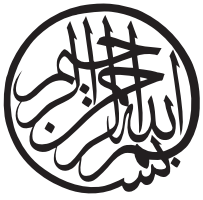
Zaostřeno na islám

Hammudah ʿAbd al-ʿÁtí

Islámská nadace v Praze
2010

Ve jménu Boha Milosrdného, Slitovného

HAMMUDAH ‘ABD AL-‘ÁTÍ

Zaostřeno na islám

Islámská nadace v Praze

© Islámská nadace v Praze, 2010

ISBN 978-80-904373-6-4

OBSAH

Předmluva k druhému českému vydání 9
Předmluva autora 11

KAPITOLA I. Základ islámské věrouky 15
Alláh (Stvořitel, Bůh) 15
Význam islámu 22
Základní články víry v islámu 28

KAPITOLA II. Základní pojmy islámu 45
Pojem víra (*ímán*) 45
Pojem zbožnost (*birr*) 47
Pojem bohabojnost (*taqwá*) 48
Pojem proroctví 49
Pojem život 50
Pojem náboženství (*dín*) 51
Pojem hřích 53
Pojem svoboda 56
Pojem rovnost 57
Pojem spravedlnost 58
Pojem bratrství 59
Pojem mír 60
Pojem společenství 60
Pojem morálka 63
Pojem vesmír 71

KAPITOLA III. Aplikace víry 77
Modlitba (Saláh) 79
Podmínky modlitby 81
Druhy modliteb 81
Časové rozložení modliteb 82
Očista před modlitbou 83

Zrušení očisty 83
Nahrazení wudú – tajammum 84
Zvláštní úlevy týkající se očisty (wudú) 84
Úplné omytí těla (koupel neboli ghusl) 85
Svolávání k modlitbě (azán) 85
Začátek modlitby (iqámah) 86
Provádění modlitby 86
– Časná ranní modlitba (salátu l-fadžr) 86
– Polední modlitba (salátu z-zuhr) 89
– Odpolední modlitba (salátu l-‘asr) 89
– Modlitba po západu slunce (salátu l-maghrib) 89
– Večerní modlitba (salátu l-‘išá) 89
Skupinové modlitby (džamá‘a) 90
Páteční modlitba (salátu l-džumu‘a) 91
Význam modliteb svátku (salátu l-‘íd) 92
Vykonávání svátečních modliteb (salátu l-‘íd) 94
Zkracování modliteb 95
Období, kdy je modlitba zakázána 96
Nahrazování zmeškaných modliteb 96
Modlitby tarávíh 96
Znehodnocení modliteb 97
Pohřební modlitby (salátu l-džanázah) 97
Obecné poznámky o modlitbách 99
– Al-Fátiha (Otevíratelka nebo al-Hamd) 100
– Tašahhud 101
– Příklad krátkých pasáží z Koránu 102
Půst (Saum) 102
Doba držení půstu 105
Kdo se musí postit? 105
Výjimky z půstu 106
Obecná doporučení 107
Almužna (Zakát) 107
Výše zakátu 109
Náležití příjemci zakátu 110
Pouť (Hadždž) 111
Závěrečně poznámky 115

KAPITOLA IV. Aplikace islámu na každodenní život 116
Vnitřní přirozenost 116
Duchovní život 116
Intelektuální život 117
Vnější přirozenost 118

Osobní život 119
– Duchovní a fyzická čistota 119
– Výživa 119
– Oblékání a zdobení 120
– Sporty a zábava 121
Rodinný život 122
– Smysl manželství 123
– Trvalost manželství 124
– Vztah muže a ženy 125
– Vztah rodiče a dítěte 127
– Další rysy rodinného života 129
Společenský život 130
Ekonomický život 133
Politický život 136
Mezinárodní život 143

KAPITOLA V. Nepravdy o islámu 146
Džihád 146
Bojování v sebeobraně 152
Doručení poselství 152
Osvobození od útlaku 154
Ekonomické potřeby nejsou důvodem 154
Ani vidina kořisti nemůže být příčinou 155
Ježíš, syn Mariin 156
Polygamie (větší počet manželek) 165
Počet žen je výrazně vyšší než počet mužů 168
Neplodnost ženy 171
Neschopnost ženy plnit své manželské povinnosti 172
Fyzické potřeby 173
Manželství a rozvod 178
Postavení ženy v islámu 182

DODATEK I. Korán a jeho moudrost 190
Dynamičnost 192
Praktičnost 193
Umírněnost (středovost) 193

DODATEK II. Muhammad, poslední prorok 195

DODATEK III. Islámský kalendář 199

Islámská nadace v Praze 200

PŘEDMLUVA K DRUHÉMU ČESKÉMU VYDÁNÍ

Český překlad knihy Zaostřeno na islám byl u nás vydán asi před 15 lety podle anglické předlohy, která vyšla před 35 lety. Od té doby až dodnes byl tento překlad mezi publikacemi distribuovanými islámskými centry v České republice nejobsáhlejším a nejucelenějším přehledem islámské věrouky. Za ta léta však tato kniha prodělala značný vývoj. V originále byla znovu vydána v přepracované a opravené podobě.

V novém vydání byly především odstraněny chyby a nepřesnosti, které se objevily v původním vydání. Rovněž bylo vynecháno několik nadbytečných pasáží a některé části byly naopak doplněny.

Islámská nadace v Praze si před několika lety vytyčila dva hlavní cíle. Za prvé porovnat první české vydání Zaostřeno na islám s novým anglickým vydáním této knihy. Provést četné opravy a změny, o kterých sám autor knihy rozhodl od jejího starého vydání. Této práci se věnoval překladatel spolu s odborníkem na islám. Za druhé jsme velmi důkladně kontrolovali samotný český překlad knihy a snažili se odstranit chyby v tomto překladu.

Další změnou oproti starému vydání je to, že jsme přímo do textu doplnili citace z českého překladu Koránu, namísto pouhých odkazů s číslem kapitoly a verše. Čtenář si tak může sám ověřit myšlenky uváděné v knize a porovnat je s českým výkladem Koránu, aniž by musel mít obě díla při ruce.

Po zapracování poznámek a provedení změn a oprav v souladu s novým vydáním originálu knihy vám nyní předkládáme tuto publikaci znovu. Věříme, že vám bude dobrým průvodcem při studiu základů islámské víry a způsobu života.

Dík patří všem, kteří na novém vydání knihy usilovně pracovali i těm, kdo podpořili její tisk. Nechť je pro ně nejlepší odměna u Alláha, Pána všech světů.

> Pane náš, na Tebe spoléháme a k Tobě se kajícně obracíme a u Tebe je cíl konečný. (Korán 80:4)

Islámská nadace v Praze, 2009

PŘEDMLUVA AUTORA

Účelem této práce je seznámit běžného čtenáře se základy islámského učení. Zjistíte, že naše kniha se nepokouší prezentovat islám v celé jeho hloubce a šíři. Místo toho chceme běžnému a vzdělanému čtenáři poskytnout skutečný pohled na islám a pomoci mu pochopit zásady, na nichž islám spočívá. Jestliže u čtenáře probudíme vážnější zájem, může pokračovat v hlubším studiu literatury, doporučené islámskými centry, sám.

Muslimové žijící v západním světě a především mládež žijící v odlehlých oblastech čelí složitým problémům. Svět, který je obklopuje, není islámu příliš nakloněn. Zprávy v rozhlase a televizní pořady, zpravodajské relace a články v časopisech, filmy, a dokonce i školní učebnice zkreslují islám, a to ne vždy neúmyslně. Kromě toho se některé nadměrně zapálené skupiny pokoušejí zneužít životních podmínek těchto muslimů v naději, že je obrátí na své vyznání nebo k učení své sekty. Je to dosti tristní situace, která je o to bolestnější, že jde o mladé muslimy a hlavně že jde o islám, tedy poselství, které je v této části světa tak špatně chápáno. Je pravda, že na Západě někteří muslimští rodiče poskytují svým dětem správné islámské vedení a rady; jenže jak dobré jsou tyto omezené snahy a do jaké míry mohou být v tomto nepříznivém okolí účinné?

Co se pak stane? Jaké má tato složitá situace následky? Musíme si čestně přiznat, že načrtnutý obraz působí bezútěšně, avšak ne beznadějně. Někteří muslimové, kteří se stali nevinnými oběťmi nepříznivého okolního světa, podléhají lhostejnosti a uzavírají se do sebe. Stydí se, bojí se nebo se chovají ke svému okolí podezíravě. Z toho vyplývá, že nemohou hodnotně prospívat své společnosti ani převzít její kladné stránky. Jiní plují s proudem, aby vypadali přijatelně a moderně. Ani tito nemohou své společnosti prospět nebo těžit z jejích kladů. Takovíto „muslimové“ mohou dokonce působit negativně či ostudně, protože jim bude chybět účinná islámská morálka.

Vedle lhostejných, uzavřených a bezzásadových muslimů jsou i další, kteří nemohou být lepší, než ve skutečnosti jsou. Pravděpodobně je fascinuje zdánlivě vysoký stupeň účinné organizace jistých náboženských skupin nebo široký sociální záběr zastávaný jistými světskými společenstvy. Tito jednotlivci jsou většinou lidé na okraji, pouzí sympatizanti. Lze na ně pohlížet jako na duše ztracené

v „osamělém davu“, který je pro moderní společnost tak příznačný. Nevstupují do sekt a církví proto, že by byli naprosto prodchnuti vírou té či oné skupiny, ani proto, že si vypěstovali nesobeckou lásku k lidem. Vstupují do různých takových skupin, protože nedokážou opravdově ocenit své islámské dědictví. Následkem těchto skutečností a jejich života v nemuslimském světě je, že nezískají nezbytné znalosti a odvahu vystupovat jako muslimové. Jestliže by takoví „muslimové“ měli opravdový zájem o islám, nesešli by ze stezky víry. Jestliže by jim navíc opravdu nebylo lhostejné duchovní a morální blaho lidstva, nalezli by největší uspokojení právě v rámci islámu.

Důsledkem této situace je, že se z nich stávají lidé, kteří neprospívají žádné ze zúčastněných stran. Ztráta muslimské základny je velkou ztrátou pro celý svět. K uskutečnění zodpovědného občanství a celosvětového míru, vzájemného porozumění a lidského bratrství, svobody a svědomí a uchování lidské důstojnosti může přispět jen skutečný muslim. Všechny tyto principy jsou totiž součástí a základem islámu. Jsou pro muslima příkazem a darem. Jestliže muslim, který má tyto zásady vyznávat, ztratí orientaci nebo k nim začne být lhostejný, znamená to, že lidstvo jako celek bude o jeho cennou pomoc ochuzeno. A to není malá ztráta.

Muslimové mají dobré důvody k víře, že Korán je zjevenou knihou a měřítkem pravdy. Rovněž věří, že islám je tu proto, aby završil věčné poselství od našeho Stvořitele a aby urovnal minulé náboženské spory tak, aby člověk opět mohl ve všech oblastech života začít s tvořivými, konstruktivními činnostmi. Neznamená to, že se muslimové od zbytku lidstva oddělují nebo se snad nad ně vyvyšují. Nesnaží se islám vnucovat, ani nerozdělují lidské plémě na podřadné a nadřazené skupiny. Nepoužívají pojmy vyvolené a zavržené národy, neschvalují učení o vyvoleném národě a pohanech. Spíše se cítí pověřeni předávat lidstvu poselství od Stvořitele a zprostředkovat mu tak svůj nepostradatelný příspěvek. Jinými slovy, muslimové si nemohou dovolit být lhostejní, výluční nebo nadutí. Jejich jedinou povinností je hluboce otevřít svá nitra všem životním faktům a doširoka rozevřít náruč všem lidem bez ohledu na to, k jaké třídě, vyznání, rase nebo národu patří. Dobro, které mohou vykonat, a služby, které mohou poskytnout, se plně realizují jen tehdy, jestliže převedou islám do praxe a v laskavém, lidském, islámském duchu se spojí s jinými lidmi.

S ohledem na všechny tyto okolnosti se pokoušíme vytvořit moderní úvod do islámu. Nemáme v úmyslu udělat z muslimů zaslepené fanatiky nebo omezené lidi, protože takové věci se s islámem neslučují. Naší nadějí je znovu seznámit muslimy a jejich přátele s pravdou islámu a poskytnout jim duchovní pohled na veškerenstvo a morální přístup k lidské situaci. Jestliže si to uvědomí, učiní z nich tato kniha zodpovědné občany svých zemí, počestné členy lidského pokolení a především lidi obrácené ke Stvořiteli.

Představuje snad obraz, který jsme načrtli, pesimistický názor na budoucnost islámu v moderním světě? Nebo je to statečné přiznání zoufalství a bezmoci,

jimž prý muslimové podléhají? Rozhodně ne. Pesimismus a beznaděj jsou duchu islámu cizí a bezmoc není slučitelná s vírou ve Stvořitele. Budoucnost islámu je budoucností lidstva, a jestliže lidstvo má nějakou budoucnost – a já věřím, že má – pak má islám připravenou skvělou a jasnou budoucnost. Jestliže se muslimové z jakéhokoliv důvodu svého poselství vzdávají, lidstvo utrpí nenapravitelné ztráty.

Význam této předmluvy spočívá v načrtnutí skutečného obrazu situace, které muslimové v Novém světě čelí. Varuje rodiče a také jejich děti před blížícím se nebezpečím a ztrátami, kterým se musí zabránit. Navíc všem, kdo se opravdově zajímají o duševní blaho lidstva, připomíná, že musejí být bdělí a zaujmout vůči lidstvu a jeho problémům nový postoj.

Naše muslimské bratry ponecháváme v péči Alláhově, v Němž máme nekonečnou důvěru, že naše snahy nebudou marné:

> …já pouze chci, abyste se polepšili, pokud jsem toho schopen, a úspěch můj jen na Alláhovi závisí. Na Něj spoléhám a k Němu se kajícně obracím. (Korán 11:88)

Hammudah ‘Abd al-‘Átí

KAPITOLA I

Základ islámské věrouky

Alláh (Stvořitel, Bůh)

Pravým základem islámu je poznání Stvořitele[1] a víra v Něho. Tento pojem je tak důležitý, že vyžaduje důkladný a jasný výklad. Abychom dosáhli větší srozumitelnosti, použijeme některé jednoduché příklady. Těm, kteří už v této oblasti jisté znalosti mají, možná bude náš výklad připadat nudný nebo příliš jednoduchý. Vzdělané čtenáře vyzýváme, aby měli trpělivost a uvědomili si důležitost tohoto tématu.

Existují jedinci, kteří o pojmu Boha rádi pochybují a ohánějí se přitom vědou, nebo tak činí z nedostatku zkušeností a znalostí. Postoj takových lidí prozrazuje jistou nevyrovnanost, přestože o sobě tvrdí, že jsou vzdělanými intelektuály. Nebudu se zde zabývat jejich tvrzeními, spíše jejich skutečným myšlenkovým stanoviskem. Objasní se tím důvod, proč velká část výkladu má jednoduchou formu, jako kdyby byl určen hlavně dětem, a ne dospělým. Na druhé straně je hlavním cílem této knihy vyložit muslimské mládeži pravdivý pojem Boha

---

1/ V této knize bude Stvořitel označován jako Bůh nebo Jeho vlastním jménem – **Alláh**. Jelikož pod slovem Bůh si různí lidé a různá náboženství mohou představovat celou řadu věcí, které také uctívají (Slunce, člověka, zvíře, oheň, sochy apod.), je nutné hned na úvod poznamenat jednu zásadní věc: pokud je v této knize použito slova Bůh, je tím myšlen pouze Alláh, kromě Něhož není žádného jiného božstva. Pouze Jemu patří uctívání, pouze On je Věčný, On je Stvořitelem a Pánem vesmíru a všech světů (pozn. red.).

Otázka existence Stvořitele zaměstnávala po mnoho století ty nejlepší mozky. Lidé, kteří věří v Boha, uznávají, že omezená a konečná lidská inteligence nemůže dokázat existenci Nekonečného a Neohraničeného Stvořitele, který prostě je. K uspokojení zvědavé lidské mysli může pouze dokládat nebo prokazovat Jeho existenci. Ti, kteří Stvořitele popírají, tvrdí, že se opírají o vědu, filozofii a specifické teorie poznání. Jejich tvrzení jsou někdy neplatná, jindy bezvýznamná, poměrně vždy dosti složitá a velmi často nesrozumitelná. Přesto všechno si však rozvinutý a svobodný mozek cestu k Bohu nalezne. Jestliže se člověku nedaří nalézt svou cestu, neznamená to, že cesta neexistuje; pouhé popření skutečnosti přece nečiní skutečnost neskutečnou. Zajímavá srovnání hledejte například v dílech Jacquese Maritaina, *Approaches to God* (New York: The Macmillan Company, 1954), Muhammada Zafrulla Chána, *Islam: Its Meaning For Modem Man* (New York: Harper & Row, 1962) a Johna Hicka, ed., *The Existence of God* (New York: The Macmillan Company, 1964).

v islámu. Dalším důvodem je fakt, že pojem Boha v islámu je v myslích mnoha nemuslimů poněkud překroucen.

Proto používáme některé jednoduché a snad až primitivní příklady. Přesto však jednoduchost některých argumentů může mnoho dospělých inspirovat k hlubokým myšlenkám. Jestliže se tak stane, prokáže se, že jde o jednoduchost potřebnou a tvořivou, která je sama o sobě význačným rysem islámu.

Když se rozhlížíme kolem sebe, vidíme, že každá škola má ředitele, každé město nebo městečko má starostu, každá provincie má guvernéra a každý národ má hlavu státu. Také dobře víme, že každý výrobek je dílem určitého výrobce a že každé krásné umění je výtvorem nějakého velkého umělce. Všechno toto je zjevné, přesto to však hlad po poznání a lidskou zvědavost ohledně nejvyšších věcí světa neuspokojuje. Člověk se často podivuje krásám přírody s jejími krajinnými půvaby a divy; téměř nekonečnému horizontu na obloze a jeho ohromnému rozsahu; neustálému střídání dne a noci v naprosto pravidelném pořádku; dráze slunce, měsíce a velkých hvězd; světu živých i neživých věcí či neustálému vývoji člověka generaci za generací. Člověk by rád poznal tvůrce a udržovatele všech těchto věcí, s nimiž žijeme a z nichž se těšíme. Můžeme dospět k vysvětlení velikého vesmíru? Existuje nějaké přesvědčivé vysvětlení tajemství existence? Uvědomujeme si, že žádné město nemůže prosperovat bez zdravé správy a že žádný stát nemůže přežít bez vůdce. Uvědomujeme si rovněž, že nic nevzniká samo od sebe. Navíc vidíme, že vesmír existuje a funguje nanejvýš uspořádaně a že přežívá už statisíce let. Můžeme snad říci, že toto všechno je zcela nahodilé? Můžeme připsat existenci člověka a celého světa pouhé náhodě?

Kdyby člověk vznikl díky náhodě nebo nahodilosti, pak by byl na náhodě založen celý jeho život, celá jeho existence by postrádala smysl. Jenže žádný rozumný člověk nemůže svůj život považovat za něco, co postrádá smysl, a žádný rozumný tvor by neponechal svou existenci napospas proměnlivé náhodě. Každá rozumná lidská bytost se pokouší dát svému životu smysl a vytvořit si podle určitého vzoru určitý model chování. Jednotlivci, skupiny a národy svou činnost plánují a každý pečlivý plán přináší zamýšlené výsledky. Skutečností tedy zůstává, že člověk vytváří plány toho či onoho druhu a dokáže ocenit výhody dobrého plánování.

Přesto však člověk představuje jen velmi malou část ohromného vesmíru. A jestliže i on dokáže dělat plány a oceňovat jejich výhody, pak jeho vlastní existence a přežití vesmíru musí záviset na nějaké plánovité strategii. Znamená to, že za naší hmotnou existencí spočívá Plánovitá Vůle a že ve světě působí Jedinečná Mysl, která uvádí věci do bytí a udržuje je v řádném chodu. Skvělé divy našeho světa a tajemství života jsou příliš skvělé, než aby byly výsledkem nahodilosti a pouhé náhody.

Ve světě tedy určitě existuje Velká Síla, která ve všem udržuje řád. V přírodě určitě existuje Velký Umělec, který vytváří ta nejkrásnější umělecká díla a tvoří vše existující pro zvláštní účely života. Tato síla je ze všech nejsilnější a tento

umělec je ze všech největší. Opravdově věřící a hluboce osvícení lidé tohoto Umělce uznávají. Nazývají ho Alláh neboli Ten Jediný, kdo má být uctíván. Nazývají ho Alláh, protože On je Stvořitelem a Hlavním Architektem světa, Původcem života a Zdrojem všech existujících věcí. Není to člověk, protože žádný člověk nedokáže stvořit nebo udělat jiného člověka. Není to zvíře ani rostlina. Není to ani modla ani socha, protože žádná z těchto věcí nedokáže vytvořit sama sebe nebo cokoli jiného. Bůh není stroj. Bůh není Slunce ani Měsíc nebo nějaká jiná hvězda, protože tyto věci jsou řízeny velkým systémem a je samotné vytvořil někdo jiný. Alláh je Jiný než všechny ostatní věci, protože je jejich Stvořitelem a Udržovatelem jejich existence. Ten, kdo vytváří něco jiného, musí být vždy jiný a větší než to, co vytváří. Víme také, že nic nevzniká samo od sebe, že se tento báječný svět nestvořil sám a že nevznikl náhodou. Neustálá změna světa dokazuje, že byl vytvořen a že všechno, co bylo vytvořeno, musí mít nějakého tvůrce. Tvůrce a Udržovatel světa, Stvořitel a Zdroj člověka, Aktivní Síla a Účinná Síla v přírodě jsou zcela totožné a jsou známy jako Alláh neboli Jediný, který si zasluhuje naše uctívání. Alláh v Koránu praví:[2]

> To Alláh pro vás učinil noc, abyste v ní odpočívali, a den, abyste v něm jasně viděli. Alláh oplývá láskou a dobrodiním vůči lidem, avšak mnozí za to nejsou vděčni. Takový je Alláh, váš Pán, stvořitel všech věcí; není boha kromě Něho! Jak jen se můžete odvracet od Pravdy? Takto se od Něho odvraceli již ti, kdo Znamení Jeho popírali.
>
> Alláh je ten, jenž pro vás zemi příbytkem učinil a nebesa budovou, to On vytvaroval vás a podobu krásnou vám dal a pokrmy výtečné vám uštědřil – takový je Alláh, váš Pán! Požehnán buď Alláh, Pán všech světů! On živý je a není božstva kromě Něho! Vzývejte Ho, jen Jemu zasvěcujíce upřímnou víru svou. Chvála Alláhu, Pánu všech světů! (Korán 40:61–65)

> Alláh je ten, jenž podrobil vám moře, aby po něm lodi podle rozkazu Jeho pluly a abyste o Jeho přízeň usilovali – snad za to budete vděčni. On podmanil vám vše, co na nebesích je i na zemi, a od Něj všechno pochází. A věru jsou v tom znamení pro lid přemýšlející! (Korán 45:12–13)

Nejvyšším Pánem celého světa a Tvůrcem všeho je Alláh. Protože je tak Veliký a liší se od jiných bytostí, může Ho člověk poznat pouze skrze přemýšlení a skrze

2/ Dobré literární dílo nelze úplně přeložit do nějakého jiného jazyka. Ještě víc to platí o Koránu, knize, která pro rodilé mistry arabštiny a arabského jazyka dosud představuje nejvyšší metu a která prokázala jejich neschopnost napsat něco, co by se alespoň trochu blížilo k úrovni nejkratší kapitoly této Knihy. Proto je nemožné v jakékoli jiné formě reprodukovat význam, krásu a úchvatnost Koránu. To, co se zde uvádí, není skutečný Korán nebo jeho dokonalý překlad, i kdyby byl takový překlad možný. Spíše jde o lidský výklad v jiném jazyku, který zdaleka nedosahuje síly původní zjevené knihy. Proto nebudeme používat uvozovky pro to, co má být překladem.

poselství, které od Něj pochází. Existuje neustále a Jeho ohromná moc působí všude na světě. Člověk musí uvěřit v Jeho existenci, protože všechno ve světě dokazuje, že Stvořitel existuje.

Víra v Boha a v Jeho ohromnou moc může sama o sobě lidstvu poskytnout nejlepší možná vysvětlení mnoha záhad, které se v životě objevují. Je to nejbezpečnější cesta k pravému poznání a duchovnímu pochopení, pravá stezka k dobrému chování a zdravé morálce, nejjistější průvodce směrem ke štěstí a prosperitě.

Jakmile člověk uvěří v existenci Boha, měl by poznat Jeho vlastnosti a jména. Obecně řečeno jen Bohu náleží veškerá dokonalost a absolutní dobro, a nelze s Ním spojovat jakékoli zlo nebo chybu. Přesněji řečeno, každý člověk by měl znát a věřit tomuto:

> Rci: „On je Alláh, Jedinečný, Alláh sám o sobě Věčný. Neplodil a nebyl zplozen, a není nikoho, kdo je Mu roven.“ (Korán 112:1–4)

On Milosrdný je i Slitovný, Ochránce, Spravedlivý a Nejvyšší Vládce, Stvořitel a Pozorovatel, On Počátkem je i Koncem, je Vědoucí a Moudrý, Slyšící a Vševědoucí, Slavný, Schopný a Mocný:

> Oslavuje Alláha vše, co na nebesích je i na zemi – On Mocný je i Moudrý. Jemu náleží království nebes i země, to On život i smrt dává a On všech věcí je mocný. On Počátkem je i Koncem, Zjevný i Skrytý; On o každé věci je Vědoucí. On je ten, Jenž stvořil nebesa i zemi v šesti dnech a potom se na trůnu Svém usadil. On zná, co vniká do země a co z ní vychází, co sestupuje z nebe a co stoupá vzhůru.
>
> A ať jste kdekoliv, On s vámi je a vidí vše, co děláte. Jemu náleží království nebes i země, k Alláhu se vše navrací. On dává přejít noci v den a dni v noc a On dobře zná vše, co v srdcích se skrývá. (Korán 57:1–6)

> On je Alláh – a není božstva kromě Něho – Jenž zná vše skryté i zjevné. On Milosrdný je i Slitovný. On je Alláh – a není božstva kromě Něho – Vládce, Nejsvatější, Mír, Věrný, Ochránce bezpečí, Mocný, Samovládný, Velmožný – oč slavnější je Alláh než vše to, co k Němu přidružují! On je Alláh, Stvořitel, Tvůrce i Utvářející.
>
> Jemu přísluší jména překrásná a Jeho oslavuje vše, co na nebesích je i na zemi – On Mocný je i Moudrý! (Korán 59:22–24)

Alláh je naším Milujícím Živitelem, je Štědrý a Laskavý, Bohatý a Nezávislý, Odpouštějící a Mírný, Trpělivý a Chápavý, Jedinečný a Ochraňující, je to Soudce a Mír:

Řekni (Proroku): „Milujete-li Alláha, pak mne následujte, a Alláh vás bude za to milovat a odpustí vám vaše hříchy, vždyť Alláh je Odpouštějící, Slitovný.“ (Korán 3:31)

Lidé, vy chudáci jste na Alláha odkázaní, zatímco On Soběstačný je i Chvályhodný. A kdyby chtěl, dal by vám zaniknout a nahradil by vás tvorstvem novým. (Korán 35:15–16)

Toto je napomenutí tomu, kdo věří v Alláha a v Den soudný. A kdo se chrání před trestem Alláha, tomu On připraví východisko a obdaří jej ze zdrojů, o jakých ani netušil. A tomu, kdo spoléhá se na Alláha, tomu On postačí, vždyť Alláh uskutečňuje Své záměry a Alláh pro každou věc ustanovil rozměr její. (Korán 65:2–3)

Každé z těchto jmen a vlastností Stvořitele se objevuje v Koránu na různých místech. Všichni se těšíme péči a milosrdenství Stvořitele, který je nesmírně Láskyplný a Laskavý ke všem svým stvořením. A kdybyste chtěli spočítat projevy Jeho laskavosti, nikdy je nespočítáte, vždyť člověk je věru nespravedlivý a vůči Němu nevděčný.

To Alláh stvořil nebesa a zemi a z nebe vodu seslal a z ní plodům pro vaši obživu vyrůst dal. A podrobil vám lodi, aby po moři pluly podle rozkazu Jeho, a také řeky vám podmanil. Podrobil vám i slunce a měsíc, jež vytrvale obíhají po svých drahách, a taktéž noc a den vám podmanil. A ze všeho, oč žádali jste Jej, vám uštědřil. A kdybyste chtěli spočítat dobrodiní Alláha, nikdy je nespočítáte, vždyť člověk je věru nespravedlivý a nevděčný. (Korán 14:32–34)

On je ten, Jenž seslal z nebe vodu, z níž pro vás jsou nápoje a z níž rostou rostliny, na nichž svá stáda pasete. A z ní vám dává vyrůst obilí, olivovníkům, datlovým palmám, vinné révě i plodům všeho druhu. A věru je v tom znamení pro lid přemýšlející. A podmanil vám noc i den a slunce i měsíc a také hvězdy podléhají rozkazu Jeho. A v tom jsou věru znamení pro lid rozumný. I v tom, co rozesel pro vás na zemi v druzích rozmanitých barev, se nachází znamení pro lid přemýšlivý. A On je ten, Jenž podmanil vám moře, abyste z něho mohli maso čerstvé jíst, a získávali z něho ozdoby, jež na sobě nosíte. A vidíš lodi, jež brázdí vlny jeho, abyste usilovali o dary z Jeho přízně – snad budete vděční.

A On rozhodil po zemi hory pevně zakotvené, aby se s vámi nekymácela; a také řeky a cesty – snad budete tím správně vedeni – a ukazovatele, a taktéž hvězdami jsou lidé vedeni. Což je ten, jenž tvoří, roven tomu, kdo netvoří? Což se nevzpamatujete?

Kdybyste chtěli spočítat všechny laskavosti Alláhovy, nikdy je nespočtete – a Alláh je věru Odpouštějící a Milosrdný. Alláh nejlépe zná, co skrýváte a co

najevo dáváte. Ti však, jež oni místo Alláha vzývají, nic nestvořili, ale sami jsou stvořeni, a mrtví jsou, bez života, a nevědí ani, kdy budou vzkříšeni. Vaším Bohem je Bůh Jediný (Alláh)! (Korán 16:10–22)

On je Vysoký a Nejvyšší, ale je velmi blízko zbožným a přemýšlivým lidem; odpovídá na jejich modlitby a pomáhá jim. Miluje lidi, kteří milují Jeho, a odpouští jim hříchy. Dává jim pokoj a štěstí, vědění a úspěch, život a ochranu. Vítá všechny, kteří chtějí být s ním v míru, a nikdy žádného z nich neodmítá. Učí člověka, aby byl dobrý, konal správně a zdržoval se od zla. Protože je Alláh tak dobrý a milující, doporučuje a přijímá pouze věci dobré a správné. Brána jeho milosrdenství je vždy otevřená těm, kdo upřímně hledají jeho podporu a ochranu.

Když se tě Mí služebníci zeptají na Mne, věz, že jsem nablízku a že odpovím na prosbu prosícího, když Mne poprosí. Nechť však na výzvu Mou odpoví a nechť ve Mne věří – snad půjdou cestou správnou. (Korán 2:186)

To My jsme stvořili člověka a dobře víme, co duše jeho mu našeptává, neboť jsme mu blíže než jeho tepna krční. (Korán 50:16)

Láska Alláha k Jeho tvorům je nesmírná a přesahuje lidskou představivost. Nedokážeme změřit nebo spočítat jeho laskavosti. Tvoří nás a dobře se o nás stará nejen od našeho narození, ale už dlouho předtím. Dává nám tu nejlepší podobu, dává nám smysly a schopnosti, které pro svůj růst potřebujeme. Pomáhá nám, když si sami nedokážeme pomoci, a poskytuje obživu nám i těm, jež živíme. Vytváří v člověku schopnost porozumění, duši a svědomí, touhu po dobru a spravedlnosti, vytváří city a pocity směřující k dobru a lidskosti.

Díky Jeho milosrdenství získáváme skutečné poznání a vidíme skutečné světlo. Protože On je Milosrdný, vytváří nás v nejkrásnějších tvarech a dává nám Slunce a Měsíc, půdu a moře, zemi a oblohu, rostliny a zvířata. Je Stvořitelem všech těchto věcí a mnoha jiných, jež jsou nám k užitku a prospěchu. Vytváří věci, které nám v životě slouží, a dává člověku důstojnost a inteligenci, čest a úctu, protože člověk je nejlepší ze všech stvořených věcí a je zástupcem Boha na zemi. Jeho milosrdenství nám dodává naději a mír, odvahu a důvěru, umožňuje nám vyléčit se ze zármutku a žalu, překonat problémy a dosáhnout úspěchu a štěstí. Jeho milosrdenství opravdu ulehčuje sklíčeným, povzbuzuje postižené, utěšuje nemocné, posiluje zoufalé a obdarovává potřebné. Stručně – Jeho milosrdenství působí všude, v každé oblasti našeho života. Někteří lidé je nedokážou rozpoznat, protože je považují za dané. Ale ono je skutečné a my je dokážeme pocítit v srdci a vážit si ho svým rozumem.

Milující Milosrdný Bůh na nás nikdy nezapomíná, nenechává nás na holičkách, neignoruje naše upřímná volání k Němu. Svým milosrdenstvím a láskou nám ukázal pravou cestu a poslal nám posly a učitele, Knihu a Zjevení – to všech-

no nám má pomáhat a vést nás. Posledním poslem Božím je Muhammad (s)[3] a posledním Božím zjevením je Korán. Z Muhammadovy (s) tradice a učení Koránu se dozvídáme o Odpouštějícím Stvořiteli. Jestliže se někdo dopustí hříchu nebo spáchá něco špatného, pak porušuje Boží zákon a znehodnocuje tak svou vlastní důstojnost a existenci. Je-li však upřímný a přeje si svou chybu odčinit, lituje-li svých špatných skutků a chce se k Bohu vrátit, plný víry hledá Jeho odpuštění a čestně k Němu přistupuje, pak ho Bůh určitě přijme a odpustí mu. Dokonce i ti, kteří odmítají Alláha jako Boha nebo odmítají Jeho jedinnost, mají zaručeno odpuštění, pokud si uvědomí svůj chybný postoj a rozhodnou se k Němu vrátit. V této souvislosti Korán praví:

> Alláh věru neodpustí, je-li k Němu něco přidružováno, ale odpustí, komu chce, věci jiné než toto. A kdokoliv přidružuje k Alláhovi, ten dopouští se hříchu těžkého. (Korán 4:48, též 4:116)

> Řekni: „Služebníci moji, kteří jste se dopustili přestupků proti sobě samým, neztrácejte naději v milosrdenství Alláhovo, vždyť Alláh odpouští všechny hříchy – On Odpouštějící je i Milosrdný. Obracejte se kajícně k Pánu svému a odevzdejte se do vůle Jeho, dřív než vás trest zasáhne, neboť pak vám pomoženo nebude. (Korán 39:53–54)

Za všechny tyto laskavosti a přízeň od nás Alláh nic nechce, protože nemá potřeby a je nezávislý. Nechce, abychom Mu opláceli, protože se Mu nedokážeme přiměřeně odměnit nebo ocenit Jeho nezměrnou přízeň a milosrdenství. Nařizuje nám však, abychom byli dobří, vděční a vnímaví, abychom následovali Jeho doporučení a prosazovali Jeho zákon, abychom byli správnými projevy Jeho dobroty a skvělých vlastností, abychom byli Jeho čestnými činiteli a zástupci na zemi. Nechce nás zotročit, protože On je ten, kdo nám zaručuje důstojnost a čest. Nepřeje si nás podmanit, protože On je ten, kdo nás osvobodil od strachu a pověr. Netouží nás pokořovat, protože On je ten, kdo nás vytváří a pozvedává nás nad ostatní bytosti. Takže všechna pravidla a předpisy, které nám předává, mají za cíl naše dobro a prospěch. Mají nám pomáhat radostně prožívat život s ostatními v míru a laskavosti v bratrství a spolupráci. Mají nám pomoci dosáhnout Jeho nejpříjemnější společnosti a získat nejjistější přístup k věčnému štěstí. Existují různé způsoby, jak Stvořitele poznat, a existuje mnoho věcí, které o Něm lze povědět. Velké divy a působivé zázraky světa jsou jako otevřené knihy, v nichž můžeme o Něm číst. Vedle toho nám Alláh sám přichází na pomoc skrze množství poslů a zjevení, která člověku seslal. Tito poslové a zjevení nám říkají všechno,

3/ Za jménem posledního proroka Muhammada muslimové pronášejí slova „salla lláhu alajhi wa sallam“ (v českém překladu „nechť mu Alláh žehná a dá mír“). V této publikaci jsou z prostorových důvodů tato slova uvedena ve zkratce jako „(s)“.

co potřebujeme o Něm vědět. A tak rozjímáním o přírodě, naslouchání slovům poslů a čtením Jeho zjevení získáváme nejpřesvědčivější znalosti o Stvořiteli a nacházíme přímou cestu k Němu.

Na závěr této části knihy nabízíme na ukázku další verše Koránu:

> Alláh Sám svědčí, že není božstva kromě Něho; a dosvědčují to i andělé a ti, jimž dáno bylo vědění. On stará se o spravedlnost – a není božstva kromě Něho, Mocného, Moudrého. (Korán 3:18)

> Alláh je Stvořitelem všech věcí, a On ručitelem je též všeho. Jemu patří klíče od nebes i od země. (Korán 39:62–63)

> Alláh je Ten, Kdo započíná stvoření a pak jej opakuje, a posléze budete k Němu navráceni. (Korán 30:11)

> A Jemu náleží vše, co na nebesích je i na zemi, a všichni jsou Mu pokorně oddáni. A On je Ten, jenž zahajuje stvoření a pak jej opakuje, a to pro Něj je velmi snadné. On Příkladem Nejvyšším je na nebesích a na zemi, a On Mocný je i Moudrý. (Korán 30:26–27)

Význam islámu

Slovo islám je odvozeno od arabského slovního kořene „SLM“, který kromě jiných věcí znamená mír, čistotu, podřízenost a poslušnost. Slovo islám znamená odevzdání se do vůle Stvořitele a poslušnost vůči Jeho zákonům. Pouze odevzdáním se do vůle Boha a poslušností k Jeho zákonům může člověk dosáhnout opravdového míru a těšit se z trvající čistoty.

Někteří neinformovaní lidé nazývají islám „mohamedánstvím“ a označují islámské věřící jako „mohamedány“. Toto označení je špatné. Bude-li islám označován jako mohamedánství a bude-li se muslimům říkat mohamedáni, pak budou vznikat mylné názory. Toto nesprávné pojmenování naznačuje, že islám je pojmenován po smrtelné bytosti, tedy po Muhammadovi (s), a že islám je jen další „ismus“ jako judaismus, hinduismus, marxismus atd. Dalším omylem, jehož se lidé nezasvěcení do této problematiky mohou dopustit, je ten, že mohou považovat muslimy, které nazývají mohamedány, za uctívače Muhammada (s) nebo za lidi věřící v Muhammada (s), podobně jako například křesťané uctívají Ježíše Krista. Další omyl spočívá v tom, že slovo mohamedánství může někoho přivést k domněnce, že tuto víru založil Muhammad (s), a proto byla po něm pojmenována. Všechny tyto představy jsou naprosto mylné a zavádějící. Islám není jen dalším „ismem“. Muslimové neuctívají Muhammada (s) a nepohlížejí na něho tak, jak se křesťané, židé, hinduisté, marxisté a další dívají na své vůdce.

Muslimové uctívají pouze Stvořitele (Alláha). Muhammad (s) byl jen smrtelník, kterého Alláh pověřil předáváním Svého slova a vedením příkladného života. Muhammad (s) zaujímá v dějinách místo jako ideální vzor všech lidí, pokud jde o zbožnost a mravní dokonalost. Je živoucím důkazem toho, čím se může člověk stát a čeho lze dosáhnout ve sféře lidských kvalit a ctností. Muslimové navíc nevěří, že Muhammad (s) založil islám, přestože jej v poslední fázi vývoje obnovil. Původním zakladatelem islámu není nikdo jiný než Alláh Sám a datum založení islámu spadá do časů Adamových. Islám existoval v té či oné podobě už od počátku a bude existovat až do konce času.

Pravý název tohoto poselství je tedy islám a ti, kteří islám následují, jsou muslimové. Navzdory rozšířeným omylům rozhodně neplatí, že by islám nebo odevzdání se do vůle Stvořitele společně s poslušností vůči Jeho zákonům měly znamenat ztrátu individuální svobody nebo podlehnutí fatalismu. Každý, kdo si to myslí nebo tomu věří, nepochopil skutečný význam islámu a pojmu Bůh v islámu. Bůh je v islámu popisován jako Ten nejmilosrdnější a nejvlídnější, oplývající láskou a starostlivostí o potřeby člověka, plný moudrosti a péče o Svá stvoření. Jeho vůle je proto vůle plná blahosklonnosti a dobra a Jeho zákon předepisuje jen to, co je zcela určitě v nejlepším zájmu lidstva.

Když civilizovaní lidé dodržují zákony svých zemí, jsou považováni za rozumné občany a čestné členy společnosti. Žádný zodpovědný člověk by neřekl, že dodržováním zákonů ztrácejí tito lidé svou svobodu. Žádný rozumný člověk by si nemyslel, a ani na chvilku by neuvěřil, že lidé dodržující zákony jsou bezmocní fatalisté. Podobně i člověk, který se podřídí vůli Stvořitele, což je dobrá vůle, a který poslouchá Jeho zákon, což je ten nejlepší zákon, je rozumný a čestný. Získává ochranu svých práv, prokazuje opravdovou úctu k právům jiných lidí a těší se velké, zodpovědné, tvořivé svobodě. Podřízenost Boží vůli proto osobní svobodu neodnímá ani neomezuje. Právě naopak, poskytuje svobodu velkého rozsahu a ve velkém měřítku. Osvobozuje myšlení od pověr a naplňuje je pravdou. Osvobozuje duši od hříchu a zla a oživuje ji dobrem a čistotou. Osvobozuje duši od marnosti a hrabivosti, od závisti a napětí, od strachu a nejistoty. Osvobozuje člověka od podřízenosti falešným božstvům a nízkým pudům a odhaluje před ním krásné horizonty dobra a výtečnosti.

Podřízenost vůli Boha společně s poslušností vůči Jeho prospěšnému zákonu je nejlepší obranou míru a pořádku. Umožňuje člověku smířit se na jedné straně s ostatními a na druhé straně smířit lidskou obec s Alláhem. Vytváří harmonii mezi částmi přírody. Podle islámu je všechno na světě kromě člověka spravováno Alláhovým zákonem. Tento zákon podřizuje celý fyzický svět Stvořiteli a Jeho zákonům. Fyzický svět nemá možnost volby. Nemá možnost volit vlastní cestu, pouze poslouchá zákon Stvořitele, zákon islámu neboli zákon podřízenosti. Pouze člověk se stal bytostí vybavenou inteligencí a schopností rozhodovat se. A protože má člověk vlastnost inteligence a schopnost volby, je vyzýván, aby se podrobil vůli Stvořitele a následoval Jeho zákony. Když si člověk zvolí tuto

cestu, vytvoří tak harmonii mezi sebou a ostatními částmi přírody, které jsou Stvořiteli podřízeny. Bude ho pak provázet pravda a harmonie se všemi ostatními složkami přírody. Vybere-li si však neposlušnost, pak sejde z pravé cesty a nebude doprovázen pravdou. Kromě toho upadne v nemilost a postihne ho trest Boha, tvůrce zákonů.

Protože islám znamená podřízenost vůli Alláhově a poslušnost Jeho prospěšnému zákonu a protože toto je podstata poselství všech Alláhem zvolených poslů, přijímá muslim všechny proroky před Muhammadem (s) jako rovnocenné. Muslim věří, že všichni tito proroci a jejich věrní následovníci byli muslimové, tedy že se všichni odevzdali do vůle Stvořitele, a že jejich víra byla islám, jediné pravé univerzální poselství od Alláha**.**

Pane náš, učiň, ať jsme do vůle Tvé odevzdáni, a učiň z potomků našich obec Tobě oddanou; ukaž nám obřady naše a vyslyš pokání naše, vždyť Tys věru Odpouštějící, Slitovný! Pane náš, vyšli mezi obyvatele města tohoto posla ze středu jejich, aby jim sděloval znamení Tvá, naučil je Písmu a vědění a očistil je, vždyť Tys věru Mocný i Moudrý!“

A kdo jiný může mít odpor vůči náboženství Abrahámovu než ten, kdo v duši své je pošetilý? My vyvolili jsme si Abraháma již na tomto světě a na Onom světě on věru je mezi bezúhonnými. A hle, když Pán jeho mu pravil: „Odevzdej se do vůle Mé!“, odvětil: „Odevzdávám se do vůle Pána lidstva veškerého.“ A odkázal víru tuto Abrahám synům svým, a také Jakub pravil: „Synové moji, Alláh pro vás věru vyvolil náboženství, a proto nesmíte zemřít, aniž se do vůle Jeho odevzdáte!“

Byli jste svědky toho, když smrt přišla k Jakubovi a když se otázal synů svých: „Co budete uctívat po smrti mé?“ Odvětili: „Budeme uctívat Boha tvého a Boha předků tvých, Abraháma, Ismaela a Izáka, jako Boha jediného a do vůle Jeho budeme odevzdáni.“ Obec tato již zmizela; jí dostane se toho, co si vysloužila, a i vám patří to, co jste si vysloužili. A nebudete tázáni na to, co oni dělali.

Říkají: „Buďte židy, nebo křesťany, a tehdy budete správnou cestou vedeni!“ Odpověz: „Nikoliv! Následujte náboženství Abraháma, jenž haníefem byl a mezi modloslužebníky nepatřil!“ Rcete: „Uvěřili jsme v Alláha a v to, co seslal nám, i v to, co seslal Abrahámovi, Ismaelovi, Izákovi, Jakubovi a kmenům, i v to, co bylo dáno Mojžíšovi, Ježíšovi, a v to, co bylo dáno prorokům od Pána jejich. My nečiníme rozdíl mezi nimi a do vůle Pána svého jsme odevzdáni!“

Jestliže uvěří v něco podobného tomu, čemu vy věříte, pak půjdou po cestě správné; jestliže se však odvrátí, pak věru jsou v rozkolu. Však Alláh ti proti nim postačí, vždyť On je Slyšící, Vševědoucí! Toto je pomazání Jeho, a kdo lepší je než Bůh v pomazání? A Jemu sloužíme.

Rci: „Chcete se s námi přít o Bohu? Vždyť On Pánem je naším i Pánem je vaším, my skutky své máme a vy skutky své máte. My jen Jemu zasvěcujeme

svou víru upřímnou. Chcete snad říci, že Abrahám, Ismael, Izák, Jakub a kmeny byli židé či křesťané?“ Rci: „Kdo to ví lépe, vy, anebo Alláh? Kdo je nespravedlivější než ten, kdo pro sebe ukrývá svědectví, jehož se mu dostalo od Alláha? A není Alláhu lhostejné, co děláte!“ (Korán 2:128–140)

Ten, kdo se odevzdal do vůle Alláha a koná dobré skutky, ten chopil se rukojeti nejspolehlivější a Alláhu patří konečné rozhodnutí. (Korán 31:22)

On vám uzákonil jako náboženství to, co kdysi uložil Noemu – a to, co jsme vnukli tobě a co jsme uložili i Abrahámovi, Mojžíšovi a Ježíšovi: „Dodržujte náboženské úkony a nerozštěpujte se ohledně jich!“ Jak nesnesitelné je pro modlosluţebníky to, k čemu je vyzýváš! Alláh si k tomu vybírá, koho chce, a vede k tomu toho, kdo kajícně se k Němu obrací. (Korán 42:13)

...Nepřísluší smrtelníkovi, jemuž Alláh dal Písmo, moudrost a prorocké poslání, aby potom lidem prohlásil: „Buďte služebníky mými, nikoliv Alláhovými“, ale naopak: „Buďte služebníky Alláha v tom, že učíte Písmu, a v tom, že je studujete.“

A Alláh vám nepřikázal, abyste si brali anděly a proroky za pány své. Což by vás mohl vést k nevíře poté, co jste se do Jeho vůle odevzdali? A hle, Alláh uzavřel s proroky úmluvu: „Kdykoliv vám dám Písmo a moudrost a potom k vám přijde Posel potvrzující pravdivost toho, co jste již měli, uvěřte v něj a pomáhejte mu!“ A pravil: „Uznáváte to a přijímáte to jako závazek vůči Mně?“ Odpověděli: „Uznáváme.“ I řekl: „Dosvědčte to a já budu s vámi jedním ze svědčících!“ A ti, kteří se po tomto obrátí zády, jsou věru přestupníci. Což touží po jiné cestě než po cestě Alláhově, když se do Jeho vůle – chtě nechtě – odevzdalo vše, co na nebesích je i na zemi, a když se k Němu všichni navrátí?

Řekni: „Uvěřili jsme v Alláha i v to, co seslal nám a co seslal Abrahámovi, Ismaelovi, Izákovi, Jakubovi a kmenům, i v to, co bylo dáno Mojžíšovi a Ježíšovi a prorokům od Pána jejich. My nečiníme rozdíl mezi nimi a do Jeho vůle jsme odevzdáni.“ Kdo touží po jiné cestě než po islámu, nebude to od něj přijato a v životě na Onom světě bude patřit k těm, kdož ztrátu utrpí. (Korán, 3:79–85) (viz též Korán 17:42–44).

Alláh vskutku vyvolil Adama, Noema, rod Abrahámův i rod ‘Imránův nad lidstvo veškeré jako pokolení, jež vzešla jedno z druhého, a Alláh všechno slyší, všechno ví.

A hle, pravila manželka ‘Imránova: „Pane můj, zaslibuji Ti, co je v lůně mém, aby se zasvětilo Tobě. Přijmi to ode mne, vždyť Tys Slyšící, Vševědoucí!“ A když porodila, zvolala: „Pane můj, přivedla jsem na svět dceru,“ – a Alláh dobře věděl, co přivedla na svět, vždyť pohlaví mužské není jako ženské – „a nazvala jsem ji Marií. A svěřuji ji i potomstvo její do ochrany Tvé před Satanem zavrženým.“

A přijal ji Alláh přijetím laskavým a dal jí vyrůst vzrůstem krásným a svěřil ji Zachariášovi. A kdykoliv za ní vešel Zachariáš do svatyně, nalezl u ní dostatek jídla. I zeptal se: „Marie, odkud to máš?“ Odpověděla: „To přichází od Alláha; Alláh věru uštědřuje obživu, komu chce, aniž počítá.“ Tehdy poprosil Zachariáš v modlitbě Pána svého: „Pane můj, dej mi z milosti Své potomstvo výtečné, vždyť Ty jsi Ten, Jenž prosby vyslyší!“ A zavolali na něj andělé, zatímco stál a modlil se ve svatyni: „Alláh ti oznamuje zvěst radostnou o narození Jana, jenž potvrdí pravdivost slova Alláhova a bude člověkem vznešeným a cudným a bude prorokem a jedním z bezúhonných.“ Pravil: „Pane můj, jak bych mohl mít chlapce, když jsem tak starý a manželka je neplodná? Řekl: „Takto Alláh činí to, co chce!“ Pravil Zachariáš: „Pane můj, učiň mi znamení!“ Odpověděl: „Znamením tvým bude, že po tři dny nebudeš mluvit s lidmi jinak než posunky. A vzývej často Pána svého a chval Jej za večera i za jitra!“

A hle, pravili andělé: „Marie, Alláh si tě věru vyvolil a čistou tě učinil a ze všech žen celého světa si tě vyvolil. Marie, buď Pánu svému pokorně oddaná, padej na tvář svou a skláněj se s těmi, kdož se sklánějí.“ A toto je jeden z příběhů nepoznatelných, jež ti zjevujeme (Proroku). Nebyl jsi mezi nimi, když vrhali losy třtinami o to, kdo z nich se ujme Marie, a nebyl jsi mezi nimi, když se hádali.

A hle, pravili andělé: „Marie, Alláh ti oznamuje zvěst radostnou o Slovu, jež od Něho přichází, jehož jméno je Mesiáš, Ježíš, syn Mariin, a jenž bude blahoslavený na tomto i na Onom světě a též jedním z těch, kdož k Alláhu budou přiblíženi. A bude mluvit s lidmi již v kolébce i jako dospělý a bude patřit mezi bezúhonné.“ Řekla: „Pane můj, jak bych mohla mít syna, když se mne smrtelník žádný dosud ani nedotkl?“ Pravil: „Takto Alláh tvoří to, co chce, a když o věci nějaké rozhodne, řekne jen: ‚Staniž se!‘, a stane se. A naučí jej Písmu a Moudrosti a Tóře a Evangeliu.“ A byl poslem k dítkám Izraele: „Přišel jsem k vám se Znamením od Pána vašeho. Utvořím pro vás z hlíny něco podobného ptáku a vdechnu tomu život, a stane se to skutečným ptákem se svolením Alláha. A vyléčím slepého i malomocného a vzkřísím mrtvé se svolením Alláha. A sdělím vám, co jíte a co shromažďujete ve svých příbytcích. A věru je v tom pro vás Znamení, jste-li věřící. A přišel jsem, abych potvrdil pravdivost toho, čeho se vám dostalo přede mnou z Tóry, a aby vám byla povolena část z toho, co vám bylo zakázáno. A přicházím k vám se Znamením od Pána vašeho, chraňte se tedy před Jeho trestem a poslouchejte mne. Zajisté Alláh je Pánem mým i Pánem vaším, uctívejte Jej tedy – a to je stezka přímá!‘“

A když Ježíš pocítil nevíru jejich, pravil: „Kdo budou pomocníky mými na cestě Alláhově?“ I odpověděli apoštolové: „My jsme pomocníky Alláhovými, věříme v Alláha, a ty podej svědectví, že do vůle Jeho odevzdáni jsme! Pane náš, uvěřili jsme v to, co jsi seslal a následujeme Posla; zapiš nás tedy mezi ty, kdož pravdu dosvědčují!“ Strojili mu úklady, avšak i Alláh strojil lest a Alláh nejlépe umí strojit lest.

A hle, pravil Alláh: „Ježíši, nyní tě odvolám a povznesu tě k Sobě a očistím tě od těch, kdož odmítli víru. A ty, kdož tě následovali, postavím výše než ty, kdož odmítli víru, až do Dne zmrtvýchvstání. Pak se ke Mně všichni navrátíte a rozsoudím mezi vámi to, v čem jste se rozcházeli. A ty, kdož odmítli víru, potrestám přísným trestem na tomto i na Onom světě a nikdo jim nepomůže, zatímco těm, kdož uvěřili a zbožné skutky konali, se dostane odměny jejich – a Alláh nemá rád nespravedlivé! Toto ti zvěstujeme ze Znamení a z moudrého připomenutí."

Před Alláhem se Ježíš podobá Adamovi, kterého On stvořil z prachu a potom mu řekl „Budiž!", a on byl. Pravda tato od Pána tvého přichází – nebuď tedy jedním z pochybovačů! (Korán 3:33–60)

…Řekni: „Vlastníci Písma! Pojďte ke slovu přímému pro nás i pro vás a shodněme se, že nebudeme sloužit nikomu než Alláhovi a nebudeme k Němu nic přidružovat a že si nebude brát jeden druhého za Pána místo Alláha!" Obrátí-li se však zády, řekněte jim: „Dosvědčte, že my jsme muslimy (jsme do vůle Alláha odevzdáni)!"

Vlastníci Písma! Proč se hádáte o Abraháma, když přece Tóra i Evangelium byly seslány až po něm? Což tomu nerozumíte? Hle, jste těmi, kteří se přeli o tom, o čem měli nějaké vědění. Proč se tedy hádáte o něčem, o čem vědění nemáte? To Alláh zná, zatímco vy neznáte! Abrahám nebyl ani židem, ani křesťanem, avšak byl hanífem odevzdaným do vůle Alláhovy, a nic k Alláhovi nepřidružoval. A nejblíže k Abrahámovi byli věru ti, kdož jej následovali, a tento Posel a ti, kdož uvěřili. A Alláh je Ochráncem věřících. (Korán 3:64–68)

Na závěr této části by bylo prospěšné uvést moje výroky, které se objevily v *Observer Dispatch* (O. D.) v Utice 4. prosince 1972. Článek ukazuje, kolik překrucování a nejasností existuje v této oblasti. Snad omluvíte částečné překrývání a opakování určitých myšlenek, k němuž dochází vinou vysoké citlivosti celé záležitosti a potřeby zopakovat islámské stanovisko.

Značný údiv vzbuzuje zpráva uveřejněná v O. D. dne 25. listopadu. U mnoha učitelů a kazatelů vyvolává soucit k neinformované veřejnosti a současně lítost. U každého člověka dobré vůle a svědomí požaduje, aby dostál svým morálním povinnostem.

Marcus Eliason ve zprávě z části Izraelem okupovaného Jordánska napsal, že „Muslimové" kromě jiného „uctívají Abraháma jako Ibrahima…"

Je neuvěřitelné, že v této době, v našem malém světě, je možné v čerstvě vytištěných novinách číst, že muslimové uctívají Ibráhíma. Ještě neuvěřitelnější je, že tyto zprávy pocházejí ze zdroje, který je považován za informovaný a jako takový se předkládá veřejnosti.

Celá staletí lidé na západě zastávali a šířili názor, že muslimové uctívají Muhammada, jehož náboženství bylo nazýváno mohamedánství a jehož věřící byli na

západě známí jako mohamedáni. Pak se tito lidé nějak dozvěděli, že muslimové uctívají Alláha, „nějaké božstvo". A teď dospěli k novému objevu, muslimové prý uctívají Abraháma jako Ibrahima.

Faktem zůstává, že muslimové nikdy neuctívali Muhammada nebo nějakou jinou lidskou bytost. Vždy věřili, že Muhammad je smrtelný stejně jako četní proroci před ním a že nejvyšší poctou lidstvu je skutečnost, že člověk mohl dosáhnout tohoto nejvyššího stavu, tedy proroctví.

Muslimové věří, že Muhammad byl posledním, ne jediným prorokem, který posílil a znesmrtelnil Boží poselství člověku. Toto poselství bylo zjeveno Bohem mnoha prorokům různých národností v různých dobách, patři mezi ně i Abrahám, Izmael, Izák, David, Mojžíš, Ježíš a Muhammad (mír budiž s nimi). Mnohem důležitější však je, že muslimové v ně věří bez jakéhokoli rozlišování mezi nimi.

Pro své všeobecné hledisko a všesvětové zaměření muslimové těžce nesou, že vinou nešťastného nepochopení jsou nazýváni mohamedány a jejich víra mohamedánstvím. Důsledky těchto názvů jsou nemilé, a to z mnoha důvodů. Muslimové sami sebe nepovažují za rasovou nebo etnickou skupinu s nějakým výjimečným monopolem. Jejich náboženství není pojmenováno po člověku nebo místu, je transcendentní a nadčasové.

Správný název náboženství je islám a jeho následovníci se správně nazývají muslimové. V náboženské souvislosti slovo islám znamená podřízení se vůli Boží a poslušnost Božímu zákonu. Vůle Boží je v Koránu definována jako soucítící s lidmi. Jeho zákon jako nanejvýš prospěšný a spravedlivý. Každá lidská bytost, která se Mu podřídí a poslouchá Ho, je tudíž v morálním islámském smyslu muslimem. V tomto smyslu Korán nazývá Abraháma a všechny autentické proroky muslimy a označuje jejich náboženství jedním a týmž slovem – islám. Z toho plyne, že muslim není jen následovníkem Muhammada, ale také Abraháma, Mojžíše, Ježíše a ostatních poslů Božích.

Konečně slovo Alláh v islámu znamená jednoduše, ale nanejvýš důrazně, Jeden a jediný věčný Bůh, Stvořitel vesmíru, Pán všech pánů a Král všech králů. Jediným neodpustitelným hříchem v islámu je víra v jakékoliv božstvo jiné než Alláh. Nejběžněji si muslim připomíná Alláha slovy: „Ve jménu Alláha Milosrdného, Slitovného."

Základní články víry v islámu

Opravdový věřící muslim věří v následující základní články víry:

- Věří v jediného Boha (Alláha), Nejvyššího a Věčného, Nekonečného a Mocného, Milosrdného a Laskavého, našeho Stvořitele a Živitele. Tato víra, má-li přinést výsledky, vyžaduje naprostou důvěru a doufání ve Stvořitele, odevzdání se do Jeho vůle a spoléhání na Jeho pomoc. Zaručuje člověku důstojnost a chrání

ho před strachem a zoufáním, vinou a nejasnostmi. Čtenář se už s významem islámu a s konceptem Boha v islámu seznámil na předešlých stránkách.

■ Věří ve všechny proroky Boží bez jakéhokoli rozlišování mezi nimi. Každý známý národ měl takového posla nebo člověka přinášejícího varovná poselství. Tito poslové byli velkými učiteli dobra a opravdovými obhájci práva. Vybral je sám Bůh, aby lidstvo učili a vykládali Jeho poselství. Byli vysíláni v různých dobách a každý známý národ měl jednoho nebo více takových poslů. Někdy Bůh vyslal k některým národům současně dva i více poslů. Korán se zmiňuje o jménech dvaceti pěti poslů a muslimové věří ve všechny z nich a přijímají je jako oprávněné posly Boží. S výjimkou Muhammada (s) jsou známí jako „národní" nebo místní poslové. Jenže jejich poselství bylo v podstatě stejné a nazývá se ISLÁM, protože pochází z jednoho a téhož zdroje, tedy od Stvořitele, aby sloužilo jednomu a témuž účelu, a tím je vést lidstvo po přímé stezce. Všichni poslové bez výjimky byli smrtelníci, lidské bytosti nadané božským zjevením a seslané Bohem, aby vykonaly určité úkoly. Muhammad (s) je z nich poslední, a jako takový je nazýván Pečetí proroků. To není žádný svévolný postoj nebo pohodlná víra. Podobně jako všechny islámské články víry je to autentická a logická pravda. Bude rovněž užitečné, když se na tomto místě zmíníme o některých velkých poslech, jako byli Noe a Abrahám, Ismael a Mojžíš, Ježíš a Muhammad (budiž s nimi všemi mír). Stvořitel přikazuje muslimům toto:

> Řekněte: „Uvěřili jsme v Alláha a v to, co seslal nám, i v to, co seslal Abrahámovi, Ismaelovi, Izákovi, Jakubovi a kmenům, i v to, co bylo dáno Mojžíšovi a Ježíšovi a v to, co bylo dáno prorokům od Pána jejich. My nečiníme rozdíl mezi nimi a do vůle Pána svého jsme odevzdáni." (Korán 2:136)

> Řekni: „Uvěřili jsme v Alláha i v to, co seslal nám a co seslal Abrahámovi, Ismaelovi, Izákovi, Jakubovi a kmenům, i v to, co bylo dáno Mojžíšovi a Ježíšovi a prorokům od Pána jejich. My nečiníme rozdíl mezi nimi a do Jeho vůle jsme odevzdáni."
>
> Kdo touží po jiné cestě než po islámu, nebude to od něj přijato a v životě na Onom světě bude patřit k těm, kdož ztrátu utrpí. Jak by mohl Alláh správně vést ty, kdo se zřekli Víry poté, co uvěřili, a poté, co dosvědčili, že Posel je poslem pravdivým, a poté, co se jim dostaly jasné důkazy? Alláh přece nepovede lid nespravedlivý. (Korán 3:84–86)

> A dali jsme ti vnuknutí, tak jako jsme je dali Noemovi a prorokům po něm; a dali jsme vnuknutí Abrahámovi, Ismaelovi, Izákovi, Jakubovi a kmenům a Ježíšovi, Jóbovi, Jonášovi, Árónovi a Šalomounovi; a Davidovi jsme dali Žalmy. A také jiným poslům, o nichž jsme ti již dříve vyprávěli, a dalším, o nichž jsme ti nevyprávěli – a s Mojžíšem hovořil Alláh přímo – poslům, kteří přinášeli zvěsti

radostné i varování, aby se po jejich příchodu lidé nevymlouvali před Alláhem. A Alláh je Mocný, Moudrý. (Korán 4:163–165)

A darovali jsme Abrahámovi Izáka a Jakuba a vedli jsme je cestou pravou; a již předtím jsme tak vedli Noema a z jeho potomstva Davida, Šalomouna, Jóba, Josefa, Mojžíše a Árón. A takto odměňujeme ty, kdož dobro konají. A vedli jsme Zachariáše, Jana, Ježíše a Eliáše – ti všichni patřili ke zbožným – a Ismaela, Elišu, Jonáše a Lota; těm všem jsme dali přednost před ostatními národy, stejně jako některým z jejich předků, potomků a bratrů, které jsme vyvolili a přivedli na stezku přímou. (Korán 6:84–87)

■ Pravý muslim v souladu s druhým článkem věří ve všechna Písma a zjevení od Stvořitele. Věří, že byla světlem a vedením, které poslové obdrželi, aby svým národům ukázali pravou stezku. V Koránu jsou odkazy na knihy Abrahámovy, Mojžíšovy, Davidovy a Ježíšovy. Jenže dlouho před zjevením Koránu, kterým byl obdařen Muhammad (s), byly některé tyto knihy a zjevení ztraceny nebo zkresleny, další byly zapomenuty, opomíjeny nebo skryty. Jedinou autentickou a úplnou knihou seslanou od Boha, která dnes existuje, je Korán. Muslimové ze zásady věří v předchozí Knihy a Zjevení. Jenže kde jsou jejich úplné a původní verze? Mohou být stále ještě na dně Mrtvého moře a je možné, že bude objevena řada dalších svitků. Podrobnější informace nám budou dostupné, snad až křesťanští a židovští archeologové odhalí veřejnosti úplné původní nálezy vykopávek, které i nadále pokračují ve Svaté zemi. Muslimové takovéto problémy nemají. Korán je v jejich rukou úplný a autentický. Nic nechybí a nic dalšího se neočekává. Autenticita Koránu je mimo jakoukoli pochybnost a žádný seriózní vědec nebo myslitel se neodvažuje zpochybňovat jeho pravost. Korán pochází od Alláha, který jej zjevil a uložil si za povinnost ochránit jej před změnami a poškozením jakéhokoli druhu. Takto jej muslimové dostali jako standard nebo měřítko, podle něhož se posuzují všechny ostatní Knihy. Alláh praví:

„My zajisté jsme připomenutí seslali a dobře je umíme ochránit.“ (Korán 15:9)

Jak můžete žádat, aby s vámi uvěřili tito lidé, z nichž část poté, co uslyšela slovo Alláha, vědomě je překroutila, když mu porozuměla? A když potkají ty, kdo uvěřili, říkají: „Uvěřili jsme!“, avšak když sami jsou mezi sebou, tu říkají: „Chcete jim vyprávět o tom, co vám Alláh odkryl, aby tak měli důkazy proti vám ohledně toho před Pánem vaším?“ Což nebudete rozumní?

Cožpak nevědí, že Alláh dobře zná jak to, co skrývají, tak i to, co odhalují? Jsou mezi nimi lidé neučení, kteří neznají z Písma nic než „ámeny“ a kteří mají jen své domněnky. Běda těm, kteří Písmo vlastníma rukama sepisují a potom hovoří: „Toto je od Alláha!“, aby tak nakoupili za nízkou cenu. Běda jim za to, co psaly ruce jejich! Běda jim za to, co provádějí! (Korán 2:75–79)

Protože však porušili svou úmluvu, prokleli jsme je a zatvrdili jsme jejich srdce, takže přesouvají slova z jejich míst a zapomínají velkou část toho, co jim bylo sesláno. A stále budeš poznávat další a další, kteří – až na výjimky – rádi klamou a pořád znova si vymýšlejí. Odpusť jim však a přehlížej jejich přestupky, neboť Alláh miluje ty, kdo jsou laskaví. I od těch, kteří si křesťané říkají, jsme přijali úmluvu, avšak i oni zapomněli značnou část z toho, co jim bylo sesláno, a tak jsme mezi nimi vyvolali nepřátelství a nenávist až do Dne posledního soudu. Brzy jim Alláh ukáže, čeho se vlastně dopustili.

Vlastníci Písma! Přišel k vám nyní Náš posel, aby vám jasně vyložil mnohé z toho, co jste z Knihy skrývali, a přešel mnohé (co již není nezbytné). A přišlo k vám nyní světlo od Alláha a Kniha srozumitelná, s jejíž pomocí Alláh povede ty, kteří Jej chtějí potěšit, po cestách míru a bezpečí a ze Své vůle vyvede je z temnot na světlo a dovede tak k cestě přímé. (Korán 5:13–16)

A vypravili jsme ve stopách jejich Ježíše, syna Mariina, aby potvrdil pravdivost toho, co obsaženo bylo předtím v Tóře, a dali jsme mu Evangelium, v němž je správné vedení a světlo, aby potvrdilo pravdivost toho, co bylo předtím v Tóře, a stalo se správným vedením i varováním pro bohabojné. Nechť vlastníci Evangelia soudí podle toho, co Alláh v něm seslal; ti pak, kdož nesoudí podle toho, co Alláh seslal, jsou hanebníci.

I tobě (Muhammade) jsme seslali Písmo s pravdou, aby potvrdilo pravdivost toho, co už před ním bylo zde z Písma, a bylo jeho ochranou. A rozsuzuj mezi nimi podle toho, co seslal Alláh, a nenásleduj jejich učení scestná, vzdaluje se tak od toho, čeho se ti z pravdy dostalo. A každému z vás jsme určili pravidla a dráhu vyšlapanou. Kdyby byl Alláh chtěl, byl by vás věru učinil národem jediným, avšak neučinil tak proto, aby vás vyzkoušel tím, co vám dal. Předstihujte se vzájemně v konání dobrých skutků! K Alláhu se uskuteční návrat vás všech, a On vás poučí o tom, o čem jste byli v rozporu. (Korán 5:46–48) (viz též Korán 6:91 41:43–46).

■ Pravý muslim věří v anděly Alláhovy. Jsou to jedinečná stvoření, jejichž podstata nevyžaduje žádné pokrmy, nápoje nebo spánek. Nemají žádné fyzické touhy ani materiální potřeby. Dny a noci tráví službou Stvořiteli. Existuje jich mnoho a každý z nich má určitou povinnost. To, že anděly nemůžeme spatřit lidským zrakem, neznamená, že neexistují. Na světě je spousta věcí, jež nevidíme nebo nejsou smyslům přístupné, a přesto víme, že existují. Existují místa, která jsme nikdy neviděli, věci jako jsou plyn a éter, které nemůžeme spatřit pouhým zrakem, vnímat hmatem, chutí nebo sluchem, a přesto jejich existenci uznáváme. Víra v anděly má původ v islámské zásadě, že vědění a pravda se neomezují pouze na vědění získané prostřednictvím smyslů. (16:49–50; 21:19–20. Viz rovněž odkazy v článku o víře ve všechny proroky.)

A Alláhu se klaní vše, co je na nebesích i na zemi, každý tvor živý i andělé pýchy prostí. Pána svého, Jenž nad nimi dlí, se obávají, dělají vše, co jim poručí. (Korán 16:49–50)

Jemu náleží všichni tvorové na nebesích a na zemi; a ti, kdož u Něho dlí, nejsou tak povýšení, aby Mu nesloužili, a nikdy neumdlí a dnem i nocí Jej bez přestání chválou oslavují. (Korán 21:19–20)

■ Pravý muslim věří v Den posledního soudu. Tento svět jednoho dne skončí a mrtví povstanou, aby stanuli před posledním a spravedlivým soudem. Všechno, co na tomto světě děláme, každý úmysl, který máme, každý pohyb, který učiníme, každá myšlenka, kterou máme, a každé slovo, které řekneme, se sčítají a přesně zaznamenávají. V Den posledního soudu budou všechny záznamy otevřeny. Lidé s dobrými záznamy a skutky budou štědře odměněni a Stvořitel je vřele přivítá v Ráji, zatímco lidé se špatnými skutky budou potrestáni. Skutečnou povahu Ráje a Pekla a jejich přesný popis zná jen Alláh. V Koránu jsou popisy Ráje a Pekla a v Muhammadových (s) výrocích rovněž, ale neměly by se brát doslova. V Ráji, jak řekl Muhammad (s), jsou věci, které žádné oko nevidělo, žádné ucho neslyšelo a žádný mozek si nedokáže představit. Muslimové věří, že za dobré skutky budou odměněni a za špatné potrestáni. Je to tedy Den spravedlnosti a konečného vyrovnání všech účtů.

Jestliže si někteří lidé myslí, že špatných skutků se lze zbavit, podobně jako se jim občas podařilo uniknout trestu pozemských zákonů, pak se mýlí – to se jim v Den posledního soudu nepodaří. Budou na místě chyceni, budou bezbranní, bez advokáta nebo rady na svou obranu.

Všechny jejich skutky Stvořitel vidí a Jeho andělé je počítají. Jestliže někteří zbožní lidé konají dobré skutky, aby potěšili Alláha, a přitom se jim v tomto pomíjivém světě nedostává odměny nebo ocenění, pak se jim v tento Den dostane plné kompenzace a širokého uznání. Každému se dostane absolutní spravedlnosti.

Víra v Den posledního soudu je konečnou útěšnou odpovědí na mnohé složité otázky našeho světa. Existují lidé, kteří se dopouštějí hříchů, zanedbávají Boží pokyny a libují si v nemorálních činnostech, a přesto se zdá, že jsou úspěšní v podnikání a že se jim dobře daří. A vedle toho jsou na světě čestní a zbožní lidé, kteří přesto dostávají za své upřímně míněné snahy menší odměnu a více pozemského utrpení. Je to záhada, která jakoby se neslučovala s Boží spravedlností. Jestliže provinilci dokážou bez úhony uniknout pozemské spravedlnosti, a navíc mají větší úspěch, co pak zůstane počestným? Co podpoří věc morálky a dobra? Musí existovat nějaký způsob, jak odměnit dobro a zastavit zlo. Jestliže se to neděje tady, na zemi – a my víme, že se to neděje pravidelně ani okamžitě – pak k tomu musí dojít někdy jindy, a to právě v Den posledního soudu. Nehlásá se tím smiřování se s nespravedlností nebo tolerance nemravnosti na tomto světě. Tato víra nemá utišovat ponížené ani uklidňovat jejich vykořisťovatele. Spíš

varuje všechny, kdo sešli z pravé stezky, a připomíná, že Alláhova spravedlnost bude dříve nebo později vykonána (viz též předchozí ukázky veršů).

> Řekni: „Pravda přichází od Pána vašeho; kdo chce, ať věří, a kdo chce, ať nevěří!“ A věru jsme připravili pro nespravedlivé oheň, jenž hustým dýmem je obklopí. A když o úlevu poprosí, zalije je voda podobná kovu roztavenému, jež spálí tváře jejich. Jak strašlivý je to nápoj – a jak nepříjemné místo ke spočinutí! (Korán 18:29)

> Jen Jemu přísluší znalost o Hodině. Plod žádný ze svého obalu nevystoupí a samice žádná nepočne a neporodí bez Jeho vědomí. V den, kdy zavolá k nim: „Kde že jsou ti, které jste Mi stavěli na roveň?“, odvětí nevěřící: „Sdělujeme Ti, že nikdo z nás ničeho takového svědkem nebyl.“ Božstva, která dříve vzývali, je nechají na holičkách, a oni tak zjistí, že nemají úniku.
>
> Člověk si neúnavně vyprošuje dobro, avšak když se ho dotkne zlo, zoufá si a je malomyslný. A dáme-li mu ochutnat z milosrdenství Svého poté, co pocítil dotek nějakého neštěstí, tu říká: „Tohle mi právem náleží a nedomnívám se, že Hodina soudu jednou udeří. A jestliže se vrátím ke svému Pánu, budu mít u Něho překrásnou odměnu.“ My zajisté pak uvědomíme ty, kdož nevěřili, o skutcích jejich a dáme jim okusit trest přísný. Když zahrneme člověka dobrodiním Svým, odvrací se a stranou se vzdálí, když však zlé se ho dotkne, tu hned prošení obšírného je plný. Rci: „Co si myslíte? Jestliže toto od Alláha přichází, a vy v to nevěříte, kdo je zbloudilejší než ten, jenž v rozkolu hlubokém dlí?“
>
> Ukážeme jim znamení Svá ve všech světa končinách i v nich samých, dokud se jim jasným nestane, že toto pravdou je. A což Pánu tvému nestačí, že svědkem je všech věcí? Což pochybují o tom, že se s Pánem svým setkají? Což ten neobjímá věci všechny ve Svém vědění? (Korán 41:47–54)

■ Pravý muslim věří v nadčasové vědění Stvořitele a v Jeho moc plánovat a vykonávat Své záměry. Alláh není k tomuto světu lhostejný, ani k němu nezaujímá neutrální postoj. Jeho vědění a síla působí neustále, udržují řád v Jeho rozsáhlém stvoření, takže má plnou kontrolu nad věcmi, které stvořil. Stvořitel je Moudrý a Milující a pro všechno, co dělá, má vždy dobré pohnutky a smysluplný cíl. Jestliže toto víme, pak bychom měli v dobré víře přijímat všechno, co Stvořitel dělá, i když se nám někdy nedaří Mu plně porozumět nebo to považujeme za špatné. Měli bychom mít silnou víru v Něj a přijímat všechno, co dělá, protože naše vědění je omezené a naše myšlení je založeno na individuálních nebo úzce osobních úvahách, zatímco Jeho vědění je neomezené, protože Stvořitel plánuje v univerzálním měřítku. Tyto zásady nehlásají, že by se člověk měl stát fatalistou nebo podléhat pocitům bezmoci. Uvedené zásady načrtávají hranici mezi tím, čím se zabývá Stvořitel, a tím, co náleží do lidské zodpovědnosti. Protože jsme

konečné a omezení, máme konečný a omezený stupeň moci a svobody. Nemůžeme udělat cokoliv, a proto nás Stvořitel volá k zodpovědnosti jen za to, co je v naší moci. Věci, kterých schopni nejsme, nebo věci, které dělá On, nespadají do naší zodpovědnosti. Alláh je spravedlivý a dal nám omezené schopnosti, které odpovídají naší konečné přirozenosti a omezené zodpovědnosti. Na druhé straně nám nadčasová moc a vědění Alláha potřebné k vykonání Jeho plánů nezabraňují vytvářet rozhodnutí v naší omezené sféře schopností. Naopak, Alláh nás vyzývá, abychom plánovali, přemýšleli a konali rozumná rozhodnutí; jestliže však naše záležitosti neskončí, jak jsme chtěli nebo plánovali, neměli bychom ztrácet víru nebo podléhat duševním stresům nebo zneklidňujícím obavám. Muslimové nazývají tento článek vírou v „*qadá*" a „*qadar*", což jednoduše znamená, že nekonečné vědění Stvořitele předchází událostem a že se události odehrávají podle Jeho přesného vědění.

> A každou věc jsme vskutku v určených rozměrech stvořili. (Korán 54:49)

> A Alláh obdaří jej ze zdrojů, o jakých ani netušil. A tomu, kdo spoléhá se na Alláha, tomu On postačí, vždyť Alláh uskutečňuje Své záměry a Alláh pro každou věc ustanovil rozměr její. (Korán 65:3) (viz též Korán 18:29, 41:46, 53:33–62, 76:30–31)

■ Pravý muslim věří, že Alláhovy výtvory mají smysl a že život samotný má vznešený účel, který přesahuje lidské fyzické potřeby a materiální činnosti. Smysl života spočívá v uctívání Stvořitele. Neznamená to, že celý život musíme trávit v neustálé izolaci a pouze v meditacích. Uctívat Stvořitele znamená znát Ho, milovat Ho, poslouchat Jeho příkazy, prosazovat Jeho zákony a podle nich jednat, sloužit Jeho věci konáním dobra a vyhýbáním se zlu, být spravedliví k Němu, k sobě samým a k ostatním lidským bytostem. Uctívat Stvořitele znamená „žít" život, ne před ním utíkat. Uctívat Jej zkrátka znamená nechat se prodchnout Jeho nejvyššími atributy. To není jednoduché konstatování ani zjednodušení celé záležitosti. Je to velmi hutné a souhrnné vyjádření. Jestliže má tedy život smysl a jestliže je člověk stvořen, aby tomuto účelu sloužil, pak nemůže této zodpovědnosti uniknout. Nemůže popírat svou existenci nebo opomíjet životně důležitou roli, kterou má sehrát. Když Alláh ukládá člověku určitou zodpovědnost, pak ho vybavuje vší potřebnou pomocí. Dal mu inteligenci a schopnost zvolit si způsob chování. Alláh tedy člověku dal za úkol vynaložit veškeré své úsilí na to, aby plně sloužil smyslu své existence. Kdyby v tomto ohledu zklamal nebo svůj život zneužil k zanedbávání svých povinností, bude se svému Stvořiteli za své špatné skutky zodpovídat.

> My nebesa a zemi a vše, co je mezi nimi, jsme pro zábavu nestvořili; kdybychom se byli chtěli jen pobavit, našli bychom si zábavu u Sebe, kdybychom už tak

učinit zamýšleli. Naopak, pravdu proti falši mrštíme, a roztříští ji, a hle, lež se rozplyne; však běda vám za lži, které Alláhu připisujete! (Korán 21:16–18)

A džiny a lidi jsem jedině proto stvořil, aby Mne uctívali. A nechci od nich žádný příděl obživy a netoužím po tom, aby Mne živili, vždyť Alláh sám je Živitel, Vládce síly a Nejpevnější! (Korán 51:56–58)

■ Pravý muslim věří, že v hierarchii všech známých tvorů se člověk těší mimořádně vysokému postavení. Toto postavení zaujímá proto, že pouze on byl obdařen rozumovými schopnostmi a duchovními touhami a rovněž schopností činu. Jenže čím vyšší je postavení člověka, tím vyšší je i jeho zodpovědnost. Člověk je zástupcem Stvořitele na zemi. Člověk, kterého si Alláh zvolí za svého služebníka, musí mít určité schopnosti a autoritu a musí být, alespoň potenciálně, nadán ctí a mravní neporušeností. Takové je tedy postavení člověka v islámu; lidské pokolení není zavrženo od kolébky až po hrob, člověk je důstojná bytost schopná konat dobro a šlechetné skutky. Skutečnost, že si Stvořitel vybral za posly lidské bytosti, dokazuje, že člověk je důvěryhodný a schopný, a že si může osvojit ohromná bohatství dobra.

Hle, Pán tvůj andělům pravil: „Ustavím na zemi místovládce.“ I řekli: „Chceš tam ustanovit někoho, kdo pohoršení na ní bude šířit a krev na ní prolévat, zatímco my chválu Tvou pějeme a svatost Tvou prohlašujeme?“ Pravil: „Já věru znám to, co vy neznáte!“

A naučil Adama jména všech věcí, potom je předvedl andělům a řekl: „Sdělte mi jména těchto, jste-li pravdomluvní!“ „Sláva Tobě,“ řekli, „nemáme vědění o ničem, kromě toho, čemus nás Ty naučil, neboť Tys jediný Vševědoucí, Moudrý!“ Pravil Alláh: „Adame, sděl jim jména toho všeho!“ A když jim sdělil ta jména, pravil Alláh: „Neřekl jsem vám, že znám nepoznatelné na nebesích i na zemi a že znám dobře i to, co najevo dáváte, i to, co skrýváte?“

A když řekli jsme andělům: „Padněte na zem před Adamem!“, tu padli všichni kromě Iblíse, jenž to odmítl, zpychl a stal se jedním z těch, kdo odmítají Víru. (Korán 2:30–34)

On je ten, jenž ustavil vás místodržícími na zemi: a jedny z vás povýšil v hodnostech nad druhé, aby vás zkoušel tím, čím vás obdařil; Pán tvůj je věru rychlý v trestání, ale také Odpouštějící, Slitovný. (Korán 6:165).

A vskutku jsme vás stvořili a potom jsme vám podobu dali; a pak jsme k andělům pravili: „Padněte na zem před Adamem!“ A padli všichni před ním kromě Iblíse, jenž nebyl mezi těmi, kdož se klaněli. (Korán 7:11) (viz také Korán 17:70–72 a 90–95).

■ Pravý muslim věří, že každý člověk se rodí jako „muslim“. Znamená to, že samotné zrození se odehrává v souladu s vůlí Alláha, je uskutečněním Jeho záměrů a splněním Jeho příkazů. Znamená to také, že každý člověk je obdařen duchovními schopnostmi a intelektuálními sklony a že z něj může být dobrý muslim, jestliže má k islámu správný postoj, a že může rozvíjet svoji vrozenou přirozenost. Mnoho lidí dokáže islám ochotně přijmout, jestliže se jim předloží správným způsobem, protože islám je poselstvím pro lidi, kteří chtějí uspokojit své morální a duchovní potřeby a přirozené snahy a kteří chtějí vést konstruktivní a zdravý život, ať už na úrovni osobní nebo společenské, národní nebo mezinárodní. Je to způsobeno tím, že islám je univerzálním poselstvím Stvořitele, přirozenou vírou, která ví, co je pro lidskou přirozenost nejlepší.

> Obrať svou tvář k víře pravé (jako *hanif*), podle sklonu přirozeného lidem, v němž Alláh lidi stvořil. A co stvořil Alláh, změnit nelze – a toto je Cesta pravá, však většina lidí to neví. (Korán 30:30)

> Oslavuje Alláha vše, co na nebesích je i na zemi; Jemu náleží království a Jemu náleží chvála a On mocný je nade věcmi všemi! (Korán 64:1–3)

> Člověče, co svedlo tě od nejlaskavějšího Pána tvého, Jenž stvořil tě, vyrovnal a souměrnost ti dal a v oné podobě tě složil, jíž si přál? (Korán 82:6–8)

■ Pravý muslim věří, že člověk se rodí bez hříchů a bez nějakých dědičných ctností. Člověk je jako nepopsaná kniha. Když dosáhne zralosti, stane se odpovědným za své činy a úmysly, pokud byl jeho vývoj normální a pokud je duševně zdravý. Nejenže je člověk bez hříchu až do té doby, než se nějakého dopustí, ale může také konat podle svých plánů a na svou vlastní zodpovědnost. Tato dvojí svoboda, svoboda od hříchu a svoboda konat účelně, očišťuje muslimovo svědomí od velkého tlaku tzv. dědičného hříchu. Uklidňuje duši a mysl a ruší zbytečné napětí vznikající pod vlivem učení o prvotním hříchu.

Islámský pojem svobody se zakládá na zásadách Alláhovy spravedlnosti a přímé zodpovědnosti člověka vůči Němu. Každý člověk musí nést vlastní břemeno a musí být zodpovědný za své činy, protože nikdo nemůže pykat za hříchy za někoho jiného. Proto muslimové věří, že pokud Adam spáchal prvotní hřích, pak jen on sám byl zodpovědný za jeho odčinění. Představa, že by Stvořitel nedokázal Adamovi odpustit a že by za tento hřích musel nechat pykat někoho jiného, nebo že by se Adam nemodlil za odpuštění, anebo se za ně modlil, ale nebylo mu uděleno – taková představa je v rozporu s Alláhovým milosrdenstvím a Jeho schopností odpustit. Považovat tuto hypotézu za správnou by bylo proti zdravému rozumu a otevřeným znesvěcením koncepce Stvořitele (o pojmu hřích viz níže).

Kdo zbožné skutky koná, sám pro sebe tak činí, však kdo zlé koná, sám proti sobě samému tak činí. Pán tvůj pak věru není vůči služebníkům Svým nespravedlivý. (Korán 41:46)

Kdo zbožné skutky koná, sám pro sebe tak činí, však kdo zlé koná, sám proti sobě samému tak činí. A posléze budete k Pánu svému navráceni. (Korán 45:15)

Každá duše bude ručit za své skutky. (Korán 74:38)

Alláhovi náleží vše, co je na nebi i na zemi, aby mohl odměnit ty, kdo páchají zlo, i ty, kdo konají dobro, odměnou nejkrásnější, ty, kdož těžkých hříchů a nepravostí se varovali a jen drobných prohřešků se dopouštěli. A Pán tvůj věru rozsáhlým odpuštěním vládne a znal vás dobře už tehdy, když vytvořil vás ze země a když jste byli zárodky v lůnech matek svých. Nepovažujte tedy sebe za očištěné! A On nejlépe zná ty, kdo jsou bohabojní. (Korán 53:31–32)

Z těchto rozumových důvodů a z autority Koránu muslimové odvozují přesvědčení, že Adam si uvědomil, co spáchal, a prosil Alláha za odpuštění stejně jako každý jiný rozumný hříšník. Z těch samých důvodů čerpají muslimové víru, že Stvořitel, Odpouštějící a Milosrdný, udělil Adamovi odpuštění (2:35–37; 20:117–122).

I pravili jsme: „Adame, obývej s manželkou svou zahradu tuto! Jezte z ní podle libosti, kdekoliv se vám zachce, avšak nepřibližujte se k tomuto stromu, abyste se nestali nespravedlivými!“ Avšak satan jim dal zhřešit a způsobil vyhnání jejich z místa, kde žili. I pravili jsme: „Odejděte! Jeden druhému budete nepřáteli; země bude místem pobytu vašeho a užívání dočasného!“ Adam přijal pak od Pána svého slova a On mu odpustil, vždyť On Odpouštějící je i Slitovný. (Korán 2:35–37) (viz též Korán 20:117–122).

Z toho vyplývá, že muslim nemůže přijmout učení, podle něhož byl Adam zavržen společně s celým lidským pokolením a nebylo mu odpuštěno, dokud nepřišel Ježíš, aby odpykal jeho hříchy. Muslimové také nevěří dramatickému příběhu Ježíšovy smrti na kříži, která údajně měla znamenat konečné odčinění všech lidských hříchů.

Čtenář by se měl těchto mylných závěrů vyvarovat. Muslimové nevěří v ukřižování Ježíše jeho nepřáteli, protože základ učení o ukřižování protiřečí Alláhovu milosrdenství a spravedlnosti a protiví se také lidské logice a důstojnosti. Nevíra v toto učení přitom nijak nezmenšuje úctu, kterou muslimové k Ježíši chovají, ani nesnižuje vysoké postavení Ježíše v islámu a neotřásá muslimskou vírou v Ježíše jako vynikajícího proroka Alláhova. Naopak, odmítnutím tohoto učení muslimové přijímají Ježíše s ještě větší vážností a úctou a pohlížejí na jeho původní poselství

jako na podstatnou součást islámu. Opět upozorňuji, že být muslimem znamená, že člověk musí přijímat a uznávat všechny proroky Alláhovy bez jakéhokoli omezování. Obecné postavení Ježíše v islámu budeme rozebírat v pozdější kapitole.

■ Pravý muslim věří, že pro své spasení musí člověk pracovat pod vedením Boha. Znamená to, že chce-li být člověk spasen, musí skloubit víru a činy s praktickým životem. Víra bez činů je stejně nedostatečná jako činy bez víry. Jinými slovy, člověk nemůže dosáhnout spasení, pokud se jeho víra v Boha nestane dynamickou silou jeho života, pokud se tedy jeho vyznání nepromítne do skutečnosti. Tato zásada je v naprostém souladu s jinými články islámské víry. Ukazuje, že Bůh nepřijímá neupřímnou službu (tj. skutky bez upřímné víry v Boha) a že žádný opravdový věřící nemůže být k praktickým požadavkům víry lhostejný (tj. ani víra bez skutků nestačí). Ukazuje také, že nikdo nemůže jednat ve jménu někoho jiného nebo se vměšovat mezi něho a Boha (viz například Korán, 10:9–10; 18:30; 103:1–3).

> Ty pak, kdož uvěřili a zbožné skutky konali, ty povede Pán jejich ve víře jejich a pod nimi potekou řeky v zahradách blaženosti, v nichž voláním jejich bude: „Sláva Tobě, Alláhu!“ a přivítáním pozdrav: „Mír s vámi!“ a koncem zvolání jejich: „Chvála Alláhu, Pánu všech světů!“ (Korán 10:9–10)

> Ti však, kdož uvěřili a zbožné skutky konali, budou odměněni, a nedopustíme, aby se ztratila odměna těch, kdož dobré činili. (Korán 18:30)

> Při osudu! Věru že člověk spěje v záhubu! Kromě těch, kdož uvěřili a zbožné skutky konali a vzájemně se k pravdě a trpělivosti nabádali. (Korán 103:1–3)

■ Pravý muslim věří, že Alláh nevolá nikoho k zodpovědnosti, pokud mu On sám neukázal pravou stezku. Alláh proto lidem seslal mnoho poslů a zjevení a objasnil, že nikdo nebude trestán předtím, než se mu dostane Jeho vedení a než se mu v hlavě rozezvučí poplašný zvonek. Takže člověk, který se nikdy nesetkal se Alláhovým zjevením nebo poslem, nebo člověk, který je duševně nemocný, se Alláhu nezodpovídá z toho, že neuposlechl Jeho pokynů. Takový člověk bude zodpovědný jen za to, k čemu ho vybízí jeho zdravý rozum. Avšak člověk, který vědomě a úmyslně porušuje Jeho zákon nebo sešel ze správné stezky, bude za své špatné skutky zodpovídat (viz Korán 4:165; 5:16 a 21; 17:15).

> (Žalmy jsme dali) poslům, hlasatelům zvěsti radostné i varovatelům, aby lidé po jejich příchodu neměli výmluvy právoplatné proti Alláhu. A Alláh je Mocný, Moudrý. (Korán 4:165)

> Kdo po cestě správné se ubírá, sám pro sebe tak činí, však kdo bloudí, ten jen proti sobě tak činí. A žádná duše nákladem obtěžkaná neponese břímě jiného a nepotrestali jsme nikoho dříve, než byl námi vyslán posel. (Korán 17:15)

> (Písmo), jímž Alláh povede ty, kdož usilují o Jeho zalíbení, po cestách míru a jímž je vyvede z temnot na světlo z dovolení Svého a dovede je tak ke stezce přímé. (Korán 5:16)

Tento bod je pro každého muslima velmi důležitý. Na světě je mnoho lidí, kteří nikdy o islámu neslyšeli, a nemohou o něm tudíž vědět. Takoví lidé mohou být čestní a mohou se z nich stát dobří muslimové, najdou-li si k islámu cestu. Jestliže o islámu nevědí a nemohou o něm vědět, pak se nebudou zodpovídat z toho, že se nestali muslimy. Avšak muslimové, kteří takovým lidem dokážou islám vyložit, budou zodpovědní za to, že je nevyzvali k následování islámu a za to, že jim neukázali, co islám je. Každý muslim na celé zeměkouli je tedy vyzýván k předávání poselství, ale hlavně, a to je nejdůležitější, k životu v islámu. (viz například Korán 3:104; 16:125).

> Nechť stane se z vás obec, jež bude vyzývat k dobrému, přikazovat vhodné a zakazovat zavrženíhodné. A takoví budou blažení. (Korán 3:104)

> Vyzývej k cestě Pána svého moudrostí i kázáním krásným a diskutuj s nimi slovy nejlepšími! Pán tvůj zná nejlépe ty, kdož z cesty Jeho zbloudili, a zná dobře i ty, kdož správně jsou vedeni. (Korán 16:125)

■ Pravý muslim věří, že v Alláhem stvořené lidské přirozenosti je více dobra než zla, a že možnost úspěšné nápravy je větší než možnost beznadějného neúspěchu. Tato víra vyvěrá ze skutečnosti, že Alláh člověku uložil jisté poslání a že poslal posly a zjevení, aby lidi vedli. Kdyby byl člověk svou přirozeností beznadějným případem neschopným nápravy, jak by ho nekonečně moudrý Stvořitel mohl pověřit zodpovědností a vyzývat ho, aby jisté věci dělal a jiným se vyhýbal? Jak by to mohl Stvořitel udělat, kdyby bylo všechno marné? Skutečnost, že Alláh o člověka pečuje a že zaujímá postoje, které jsou v jeho zájmu, dokazuje, že člověk není ani bezmocný ani beznadějný, ale že je vnímavější vůči dobru a že je spíše nakloněný dobru než zlu. Se zdravou vírou ve Stvořitele a patřičnou důvěrou v člověka jsou i dnes možné zázraky. Aby člověk těmto věcem porozuměl, musí pečlivě studovat patřičné pasáže v Koránu a přemýšlet o jejich významu.

■ Pravý muslim věří, že víra není úplná, když ji člověk následuje slepě nebo když ji přijímá bez otázek, aniž by byl rozumově přesvědčen a duševně uspokojen. Jestliže má víra inspirovat k činům a jestliže mají víra a činy vést ke spasení, pak musí být víra založena na neotřesitelných základech bez jakéhokoli předstírání

nebo donucování. Jinými slovy, jestliže si někdo říká muslim pouze z důvodů rodinné tradice nebo přijímá islám pod nátlakem nebo pouze slepě napodobuje jiné, v očích Stvořitele není úplným muslimem. Muslim si musí svou víru vystavět na dobrých základech bez jakýchkoli pochybností a nejistot. Není-li si vírou jistý, pak ho Alláh vyzývá, aby pátral v otevřené knize přírody, aby použil své rozumové schopnosti a aby uvažoval nad učením Koránu. Musí pátrat po nepopiratelné pravdě, dokud ji nenajde – ale má-li takové schopnosti a hledá-li opravdově, určitě ji najde. (viz například Korán 2:170; 42:22–24).

> A když je jim řečeno: „Následujte to, co Alláh seslal!“, odpovídají: „Nikoliv, my budeme následovat zvyklosti, jež u otců svých jsme nalezli.“ Avšak což když otcové jejich ničemu nerozuměli a nebyli správnou cestou vedeni? (Korán 2:170)

> Pak uvidíš nespravedlivé třást se strachem z toho, co si vysloužili, až trest na ně bude dopadat. Ti však, kdož uvěřili a dobré skutky konali, na lučinách rajských budou dlít a vše, co přát si budou, u Pána svého budou mít – a to přízeň je nesmírná.
>
> A toto je to, co Alláh oznamuje jako zvěst radostnou služebníkům Svým, kteří uvěřili a zbožné skutky konali. Rci: „Nežádám od vás odměnu žádnou leč lásku k bližním!“ Kdokoliv uskuteční něco dobrého, tomu rovněž rozmnožíme dobré, vždyť Alláh věru je odpouštějící a za vděčnost uznalý.
>
> Což neříkají: „On vymyslil si lež o Alláhovi!“ Kdyby Alláh chtěl, zapečetil by srdce tvé. Alláh však zahladí to, co je falešné, a uskuteční pravdu slovem Svým, vždyť On o všem, co v hrudích je skryto, dobře ví. (Korán 42:22–24)

Proto islám vyžaduje zdravé přesvědčení, proto vystupuje proti slepému napodobování. Každého, kdo opravdově a vážně přemýšlí, islám vyzývá k plnému uplatnění jeho schopností. Jde o to, že nikdo se nemůže nazývat muslimem, není-li jeho víra založena na silném přesvědčení a není-li jeho mysl oproštěna od pochybností. Islám je totiž úplný jen tehdy, je-li založen na silném přesvědčení a na svobodě volby. Nelze jej proto nikomu vnutit, protože Stvořitel vynucenou víru nepřijme a nebude ji považovat za skutečně islámskou víru, jestliže se nerozvinula zevnitř nebo nevznikla na základě rozumných a svobodných přesvědčení. Islám zajišťuje svobodu víry, a proto v muslimských zemích žilo a stále žije mnoho nemuslimských skupin, které se přitom těší plné svobodě vyznání a svědomí. Takový je postoj muslimského národa, protože islám v oblasti víry zakazuje použití nátlaku. Víra je světlem, které musí vyzařovat zevnitř, protože svoboda volby je základním kamenem zodpovědnosti. To však rodiče nezbavuje zodpovědnosti za jejich děti. Rodiče musí podniknout všechno, aby dětem pomohli vybudovat silnou a podnětnou víru.

Nebudiž žádného donucování v náboženství! A již bylo jasně rozlišeno správné vedení od bloudění! Ten, kdo nevěří v Tághúta (modly) a věří v Alláha, ten uchopil se rukojeti spolehlivé, jež nikdy se neutrhne. A Alláh je Slyšící, Vševědoucí. (Korán 2:256)

Kdyby byl tvůj Stvořitel chtěl, všichni, kdo jsou na zemi, všichni by uvěřili! Chceš snad donutit lidi, aby se stali věřícími? (Korán 10:99)

Náboženstvím jediným u Alláha jest věru islám. Ti, jimž dáno bylo Písmo, se dostali do sporu teprve tehdy, když přišlo k nim vědění, následkem vzájemné řevnivosti. A kdo nevěří ve znamení Alláha, zjistí, že Alláh věru je rychlý v účtování.

A jestliže se s tebou (Muhammade) hádají, rci: „Odevzdal jsem se do vůle Alláha stejně jako ti, kdož mne následují." A zeptej se těch, jimž dostalo se Písma, a lidu neučeného: „Přijímáte islám?" A jestliže přijmou islám, pak budou vedeni cestou správnou, avšak jestliže se odvrátí... vždyť tobě přísluší jen předání poselství. A Alláh jasně zří služebníky své. (Korán 3:19–20)

Neurážejte ty, které oni vedle Alláha uctívají, aby v nenávisti své neuráželi Alláha z neznalosti! A takto jsme zkrášlili národu každému činy jeho; leč posléze se navrátí k Pánu svému a On zpraví je o tom, co dělali. (Korán 6:108)

Nepřete se s lidmi Knihy, leda způsobem nejvhodnějším a pouze s těmi z nich, kdož nespravedliví jsou. A rcete: „Uvěřili jsme v to, co bylo sesláno nám, i v to, co bylo sesláno vám, a náš Bůh a váš Bůh jedno jsou; a my do vůle Jeho jsme odevzdáni." (Korán 29:46)

K získání zdravě založené víry vedou různé souběžné cesty. Existuje duchovní přístup, který je založen hlavně na Koránu a na Muhammadově (s) tradici. Existuje také racionální přístup, který vede v konečných důsledcích k víře v Nejvyšší bytost. Tím nechceme říci, že duchovní přístup postrádá zdravé rozumové jádro. Také racionální přístup nepostrádá podnětnou duchovnost. Oba přístupy se vzájemně doplňují a mohou dosáhnout aktivní součinnosti. Jestliže je člověk dostatečně vybaven rozumovými vlastnostmi, může použít racionální přístup nebo duchovní přístup nebo oba současně, a může si být jistý, že dojde ke správným závěrům. Jestliže však někdo není schopen hlubokého zamyšlení nebo si není jistý svými rozumovými vlastnostmi, pak se může přiklonit k duchovnímu přístupu a spokojit se s věděním, které dokáže získat z autentických zdrojů náboženství. Ať už člověk použije duchovní nebo racionální přístup nebo oba dva, vždy dojde k víře ve Stvořitele. Všechny tyto cesty jsou stejně důležité a islám je tak chápe, a jsou-li správně použity, pak vedou k témuž cíli, tedy k víře v Nejvyšší jsoucno (Korán, 5:16–17; 12:109; 18:30; 56:80).

(Písmo), jímž Alláh povede ty, kdož usilují o Jeho zalíbení, po cestách míru a jímž je vyvede z temnot na světlo z dovolení Svého a dovede je tak ke stezce přímé.

Věru jsou nevěřící ti, kdož říkají: „Zajisté je Alláhem Mesiáš, syn Mariin!" Odpověz: „Kdo má u Alláha takovou moc, aby Mu mohl zabránit, kdyby se Mu zachtělo zahubit Mesiáše, syna Mariina, a matku jeho a vůbec všechny, kdož jsou na zemi?" Alláhu náleží království na nebesích i na zemi i vše, co je mezi nimi; On tvoří, co chce, a On nade všemi věcmi je mocný. (Korán 5:16–17)

A také před tebou jsme vyslali pouze lidi z obyvatel měst, jimž dostalo se vnuknutí. Což nechodili po zemi, aby viděli, jaký byl konec těch, kdož před nimi byli? Však příbytek v životě budoucím je lepší pro ty, kdož bohabojní byli. Což k rozumu nepřijdete? (Korán 12:109)

Ti však, kdož uvěřili a zbožné skutky konali, budou odměněni, a nedopustíme, aby se ztratila odměna těch, kdož dobré činili. (Korán 18:30)

■ Pravý muslim věří, že Korán je slovo Stvořitele zjevené Muhammadovi (s) prostřednictvím anděla Gabriela. Stvořitel zjevoval Korán při různých příležitostech a po částech, aby zodpověděl jisté problémy a otázky, urovnal určité spory a byl člověku nejlepším průvodcem k pravdě a věčné blaženosti. Každé písmeno v Koránu pochází od Alláha. Korán je prvním a nejopravdovějším zdrojem islámu. Byl zjeven v arabštině. Uchovává se a zůstane v původní a úplné arabské verzi, protože Stvořitel chtěl, aby byl Korán uchován, aby byl vždy nejlepším průvodcem člověka a aby byl uchráněn před zkreslením a překroucením (srovnej 4:82; 15:9; 17:9; 41:41–44; 42:7, 52–53).

Cožpak nepřemýšlejí o Koránu? Kdyby ten byl od někoho jiného než od Boha, věru by v něm nalezli četné rozpory! (Korán 4:82)

My zajisté připomenutí jsme seslali a dobře je umíme ochránit. (Korán 15:9)

A věru tento Korán vede k cestě, jež nejpřímější je, a zprávu radostnou věřícím zvěstuje, kteří zbožné skutky konají, že odměna velká určena je pro ně... (Korán 17:9)

On zná ty, kdož nevěří v připomenutí, když přijde k nim, přestože je to Písmo vzácné a nic falešného se doň ni zpředu ni zezadu nedostane, vždyť seslání od Moudrého, Chvályhodného to je! To, co je ti namítáno, není nic jiného než to, co říkáno bylo poslům před tebou. Pán tvůj však vládcem je jak odpuštění, tak i trestu bolestného. Kdybychom je byli učinili Koránem cizojazyčným, věru by byli řekli: „Pročpak nám nebyly učiněny verše jeho srozumitelnými? Je

to cizojazyčné, či arabské?“ Odpověz: „Korán je pro ty, kdož věří, vedením i vyléčením, zatímco ti, kdož nevěří, mají v uších svých trhlinu a jsou slepí vůči němu; a na ně voláno je z místa dalekého.“ (Korán 41:41–44) (viz též Korán 42:7, 52–53).

Podle svědectví je Korán jediným písmem v dějinách lidstva, které bylo uchováno v úplné a původní verzi bez sebemenší změny ve stylu nebo dokonce v interpunkci. Historii zaznamenávání Koránu, vytváření jeho kapitol a uchovávání textu nezpochybňují nejen muslimové, ale ani poctiví a seriózní vědci. To je historický fakt, který žádný vědec jakékoliv víry – který si přitom váží svých znalostí a vědecké etiky – nikdy nezpochybňoval. Jde vlastně o důkaz Muhammadova (s) zázraku. Kdyby totiž veškeré lidstvo pracovalo společně, nebylo by schopné napsat nic, co by se přiblížilo jediné kapitole Koránu (2:22–24; 11:13–14; 17:88–89).

Rci: „I kdyby se lidé a džinové spojili, aby něco podobného Koránu tomuto vytvořili, nebyli by schopni přijít s něčím podobným, byť by si vzájemně byli pomocníky.“ A v Koránu tomto jsme vskutku lidem různé druhy podobenství vyložili, avšak většina z nich vše kromě nevíry odmítá... (Korán 17:88–89)

Nebo říkají: „On si to vymyslil!“ Odpověz: Přineste tedy deset súr podobných tomuto, vámi vymyšlených, a pozvěte si na pomoc, koho jen můžete, kromě Alláha, jste-li pravdomluvní!“ Jestliže (vaše falešná božstva) vaší výzvě nevyhoví, vězte, že seslán byl s vědomím Alláha a že není božstva kromě Něho. Jste tedy do vůle Jeho odevzdáni? (Korán 11:13–14) (viz též Korán 2:22–24)

■ Pravý muslim věří, že existuje jasná hranice mezi Koránem a Muhammadovou (s) tradicí. Korán je slovo Alláhovo, zatímco Muhammadova (s) tradice (tzv. *sunna*, obsahující především jeho výroky a činy) je praktickým výkladem Koránu. Muhammadova (s) role spočívala v přednášení Koránu v podobě, v jaké jej obdržel a ve výkladu a převedení Koránu do životní praxe. Jeho výklad a praktiky daly podnět ke vzniku takzvané Muhammadovy (s) tradice. Považuje se za druhý zdroj islámu a musí být v naprostém souladu s prvním zdrojem, tedy s Koránem, který představuje základní standard a měřítko. Jestliže by mezi kteroukoli částí této tzv. tradice a Koránem vznikl nějaký rozpor nebo nesoulad, pak se muslimové přiklánějí pouze ke Koránu a vše ostatní považují za předmět vědeckého zkoumání, protože žádná opravdová Muhammadova (s) tradice nemůže být nikdy v rozporu s Koránem nebo stát proti němu. (Tradice neboli *sunna* byla zapsaná až po smrti Proroka, mír s ním, na rozdíl od Koránu, který byl napsán během jeho života a jehož kapitoly seřadil on sám. A proto dříve, než člověk akceptuje jedno vyprávění, musí ověřit řetězec jeho vypravěčů a jejich důvěryhodnost, jinak nemůže tuto tradici připsat Prorokovi.)

Poznámky

V diskusi o základních článcích islámské víry jsme se úmyslně odklonili od tradičního pohledu. Neomezili jsme se na pět nebo na šest článků. Namísto toho jsme se pokusili obsáhnout co největší počet zásad. Měli bychom však zdůraznit, že všechny články víry, o nichž jsme se zmiňovali, se zakládají na učení Koránu a Muhammadově (s) tradici (*sunně*) a jsou z nich odvozeny. Mohli jsme citovat i více koránských veršů a tradovaných Prorokových výroků, abychom ukázali, v čem tyto články víry spočívají. Neučinili jsme tak z toho důvodu, že jsme v této publikaci omezeni prostorem. Korán a Muhammadova (s) tradice jsou však dostupné každému, kdo by je rád prostudoval důkladněji.

Západní terminologii a technické výrazy, například pojmy jako jsou predestinace, fatalismus, svobodná vůle atd. jsme používali jenom minimálně. Chtěli jsme totiž zabránit nejasnostem a technickým problémům. Většina technických termínů, které používají nearabsky mluvící národy, vede k nedorozumění a vzbuzuje mylné představy. Nemohli bychom účelu této knihy vyhovět, kdybychom používali termíny z jiných náboženství a aplikovali je na islám. Kdybychom používali termíny z jiných náboženství, museli bychom připojit mnohá omezení a komentáře, abychom obraz islámu očistili. To by však vyžadovalo mnoho prostoru, což si nemůžeme za stávajících okolností dovolit. Takže jsme se pokusili vysvětlit je jednoduchým a prostým jazykem a stejně hodláme pokračovat i ve zbývajících částech knihy.

KAPITOLA II

Základní pojmy islámu

Pojem víra (*ímán*)

Někteří lidé se domnívají, že se člověk stává muslimem, když vyzná víru v Jedinečnost skutečného Stvořitele a v Muhammada (s) jako Jeho posledního posla. To však pojmu víra zcela neodpovídá. Plný význam víry v islám nespočívá ve slovech nebo formě. Víra je v islámu stavem blaženosti, dosaženým aktivními činy a konstruktivními názory, a také dynamickými a účinnými opatřeními.

Korán a Muhammadova (s) tradice tato potřebná opatření definují a stanovují podmínky, na nichž se buduje smysluplná víra. Pravými věřícími tedy jsou:

1. Ti, kdo věří ve Stvořitele, v Jeho anděly, Jeho knihy (např. původní Abrahámovy svitky, Davidovy žalmy, původní Tóru a Evangelium) završené Koránem, v Jeho posly (s tím, že Muhammad (s) z nich byl poslední), v Den posledního soudu a v absolutní vědění a moudrost Stvořitele.
2. Ti, kdo vždy věří ve Stvořitele a chovají v Něj neotřesitelnou důvěru.
3. Ti, kdo Boží cestou užívají to, co jim Bůh dal formou bohatství, života, zdraví, vědění, zkušenosti atd.
4. Ti, kdo pravidelně dodržují denní modlitby a rovněž i páteční a sváteční shromáždění.
5. Ti, kdo platí náboženskou daň (neboli *zakát*) ve prospěch těch, kdo na ni mají oprávnění (tedy osobám nebo institucím); minimum činí dvě a půl procenta čistého ročního příjmu nebo úplné hodnoty obchodních akcií po odečtení všech výdajů a úvěrů (více v kapitole o zakátu).
6. Ti, kdo vyzývají k dobru a právu a potírají nespravedlnost a špatnost všemi zákonnými prostředky.
7. Ti, kdo poslouchají Alláha a Jeho posla Muhammada (s) a cítí rostoucí sílu víry, když se recituje Korán, a pokoru v srdci, kdykoli se vysloví jméno Stvořitele.
8. Ti, kdo milují Stvořitele a Jeho posla nadevše a milují své bližní upřímnou zbožnou láskou.

9. Ti, kdo milují své blízké i vzdálené sousedy a prokazují skutečnou laskavost svým hostům, zvláště pak cizincům.
10. Ti, kdo mluví pravdu a mluví dobře nebo mlčí.

Je zřejmé, že samotným významem víry islám proniká hluboce a konstruktivně do každé oblasti života. Podle islámu má opravdová víra rozhodující účinek na duchovní a materiální úděl člověka, rovněž také na jeho osobní a společenské chování i na jeho politické chování a na finanční život. Následuje několik ukázek z Koránu s popisy opravdových věřících. Korán obsahuje mnohé podobné odkazy jako jsou tyto:

> Věřícími jsou věru ti, jichž srdce se zachvívají, když Boha je vzpomínáno, a jichž víra se znásobí, když přednášena jsou jim Jeho znamení, a na Pána svého spoléhají, modlitbu dodržují a z toho, co jsme jim uštědřili, rozdávají. Toto jsou praví věřící, pro ně jsou připraveny hodnosti vysoké u Pána jejich i odpuštění i příděl štědrý. (Korán 8:2–4)

> Věřící muži a věřící ženy jsou si vzájemně ochránci (a přáteli a pomocníky) a přikazují vhodné a zakazují zavrženíhodné, dodržují modlitbu, dávají almužnu a jsou poslušní vůči Alláhu a Jeho poslu. Nad těmi se Alláh věru slituje, neboť Alláh Mocný je i Moudrý.
>
> Alláh přislíbil věřícím mužům a věřícím ženám zahrady, pod nimiž řeky tekou, v nichž nesmrtelní budou dlít, a přislíbil jim příbytky rozkošné v zahradách Edenu. Však zalíbení Alláha bude odměnou největší, a to úspěch bude nesmírný. (Korán 9:71–72)

> Věřícími jsou pouze ti, kdož uvěřili v Alláha a Jeho posla a poté nepodlehli pochybnostem, nýbrž bojovali majetky i osobami svými na cestě Alláhově – a tito jsou věru upřímní. (Korán 49:15)

Kromě těchto úryvků z Koránu existuje i mnoho podnětných Muhammadových (s) výroků. Například Muhammad (s) říká:

„Nikdo z Vás není opravdový věřící, jestliže nepřeje bratru to, co si přeje sám pro sebe.“

„Tři vlastnosti jsou znakem pravé víry a ten, kdo jich dosáhne, může okusit sladkou chuť víry. Jsou to: (a) láska k Bohu a Jeho poslu nadevše, (b) zbožná láska k bližním a (c) odpor a nechuť k odvrácení od víry a pravdy, která je stejná, jako když se člověk brání vhození do ohně.“

„Ten, kdo věří v Boha a v Den posledního soudu, nesmí uškodit svému sousedovi, musí být laskavý k hostům – zvláště jde-li o cizince, a musí mluvit pravdu nebo mlčet.“

Existuje mnoho veršů a výroků Prorokových podobných těm, která jsme právě

citovali. Měli bychom však vždy mít na mysli, že to nejsou a ani nemohou být přesná slova Koránu a Muhammada (s), jak znějí v arabském textu. Důvod tohoto tvrzení je prostý: žádný tlumočník a překladatel, ať je jak chce vzdělaný a obratný, nemůže nikdy přenést duchovní sílu a okouzlující vliv Koránu do jakéhokoliv jiného jazyka. Korán je – a Alláh jej tak učinil – nenapodobitelný a lidská představivost a schopnosti nedokážou nic podobného vytvořit. To, co v tomto směru platí o Koránu, platí do jisté míry i o Muhammadových (s) výrocích, protože jeho slova jsou hned po Koránu nejpřesvědčivější a nejvýmluvnější.[4]

Pojem zbožnost (*birr*)

Islám odjakživa varoval před povrchními pojmy a rituály, před bezduchými formalitami a neúčinnými pověrami. V jednom verši Alláh názorně vysvětluje úplný význam zbožnosti takto:

> Zbožnost nespočívá v tom, že obracíte tváře své směrem k východu či západu, nýbrž zbožný je ten, kdo uvěřil v Alláha, v den soudný, v anděly, Písmo a proroky a bez ohledu na lásku k majetku svému rozdává z něj příbuzným, sirotkům, nuzným, po cestě (Boží) jdoucímu, žebrákům a na otroků vykoupení, a ten, kdo modlitbu dodržuje a almužnu udílí. A zbožní jsou ti, kdož úmluvy své dodržují, když je jednou uzavřeli a v protivenství, v neštěstí a v dobách násilí jsou trpěliví – to jsou ti, kdož víru pravou mají, a to jsou bohabojní. (Korán 2:177)

V tomto úryvku se nachází krásný a jasný popis zbožného člověka. Měl by dodržovat všechna tato prospěšná nařízení a měl by se upřímně řídit láskou ke Stvořiteli a láskou ke svým bližním. Toto jsou čtyři významné prvky zbožnosti:

a) Naše víra by měla být opravdová a upřímná;
b) Musíme být připraveni prokázat to dobročinnými a laskavými skutky vůči našim bližním;
c) Musíme být dobrými občany, a proto podporovat dobročinné instituce a prospěšné organizace;
d) Za všech okolností musíme být ve víře pevní a neotřesitelní.

Je proto zřejmé, že zbožnost nespočívá v prázdných řečech. Musí být založena na silné víře a na neustálé životní praxi. Musí zasahovat myšlení a jednání člověka a musí pronikat jeho niterným i vnějším životem, jeho individuálními i společenskými záležitostmi. Jedinec, který v sobě nastolí tento islámský princip zbožnosti, má za všech okolnosti zajištěný mír v duši, společnost má jisté bez-

4/ Viz poznámku 2 v kapitole 1.

pečí na všech úrovních, národ se obohatí vzájemnou solidaritou svých občanů a mezinárodnímu společenství to dává naději a soulad. Život může být nádherně prosycený mírem a radostí, když lidé přijmou islámskou koncepci zbožnosti. Co může skýtat vyšší jistotu než víra v dobrotivého Stvořitele a možnost obklopovat se dobrými, hodnotnými idejemi? Co může být lidštější než ulevovat hlubokým úzkostem podmaněných, zmírňovat utrpení vykořisťovaných a reagovat na potřeby bezmocných?

Co je příkladnější a čestnější než dostát svým závazkům, uchovat si čisté svědomí a udržet si mravní neporušenost? A co je duchovně radostnější než pravidelné konání toho všeho jako něčeho samozřejmého, co činíme kvůli lásce Stvořitelově?

Pojem bohabojnost (*taqwá*)

Všechno, co bylo řečeno o víře a zbožnosti, platí obecně i o bohabojnosti. Opět se nejedná o věc pohodlných požadavků a ústních vyznání, ale jde o věc mnohem vážnější. Jako vždy je nejlepším zdrojem Korán. Když promlouvá o těch, kdo si dobře uvědomují Alláha, popisuje je jako:

> Ty, kdo v nepoznatelné věří, modlitbu dodržují a z toho, co jsme jim uštědřili, rozdávají, kteří věří v to, co bylo sesláno tobě (Muhammade), i v to, co bylo sesláno před tebou, a pevně jsou o životě budoucím přesvědčeni, ti Pánem svým jsou správně vedení a ti budou blažení. (Korán 2:3–5)

> Pospíchejte k milosti od Pána svého a k zahradě, jejíž šířka se rovná nebesům a zemi a jež připravena je pro bohabojné, kteří rozdávají almužny ve štěstí i v neštěstí a kteří krotí hněv svůj a odpouštějí lidem.
>
> Alláh věru miluje ty, kdož dobro činí, a ty, kteří potom, co spáchali hanebnost či sami sobě ukřivdili, vzpomínají Alláha a prosí Jej za odpuštění hříchů svých – neboť kdo jiný může hříchy odpustit než Alláh – a kteří nesetrvávají vědomě v tom, co provedli. A odměnou těchto bude odpuštění od Pána jejich a zahrady, pod nimiž řeky tekou a v nichž budou nesmrtelní. Jak krásná to odměna těm, kdož dobré konali! (Korán 3:133–136)

V těchto verších zjišťujeme, že bohabojnost vyžaduje správně používat mysl k pochopení Alláhovy pravdy a života, správně používat bohatství a utrácet je za všech okolností na cestě Alláhově a správně využívat lidské duchovní i fyzické schopnosti a dodržovat pravidelné modlitby. Rovněž to od člověka vyžaduje vysoký stupeň sebeovládání a kontroly vlastního hněvu a citů, mravní schopnost odpuštění a trpělivosti, vyžaduje to vědomou potřebu navrátit litujícího a kajícího se hříšníka ke Stvořiteli. Být zbožný znamená být člověkem opravdových a dob-

rých přesvědčení, odhodlání a charakteru, být člověkem s pevnou vůlí a odvahou a především být člověkem oddaným Alláhu. Uvědomění si Alláha, bohabojnost, zbožnost a smysluplná víra jsou navzájem propojeny a všechny ústí do stejného proudu. Vedou k islámu a vychovávají opravdového muslima.

Pojem proroctví

Milosrdný a milující Stvořitel nám seslal v různých dobách mnoho proroků. Každý známý národ měl jednoho nebo více proroků. Všichni proroci Alláhovi byli velice ctnostní a charakterní lidé. Byli připraveni a vybráni Stvořitelem, aby předávali lidstvu Jeho poselství. Jejich čest a pravdomluvnost, jejich rozumové nadání a mravní čistota osobnosti jsou nepochybné. Byli neomylní v tom, že nepáchali hříchy a neporušovali Jeho příkazy. Ale jako smrtelníci mohli v některých lidských záležitostech a rozhodnutích učinit neúmyslné chyby. Jejich soukromé úsudky nebyly vždy nezbytně správné.

Skutečnost, že Stvořitel takové proroky seslal, jasně prokazuje silné spojení mezi nebem a zemí, mezi Stvořitelem a člověkem. Znamená to, že člověka lze napravit a že v něm spočívá mnoho dobra. Smysl proroctví spočívá v potvrzení toho, co člověk již ví nebo vědět může, a v seznámení se skutečnostmi, které dosud nezná nebo sám nemá schopnost poznat. Pomáhá rovněž člověku najít přímou stezku Alláhovu a konat dobro a vyhýbat se zlu. Proroctví je skvělým výrazem lásky Stvořitele vůči Jeho stvořením a Jeho vůle vést je správnou cestou víry a správného chování. Pojem proroctví zdůrazňuje Jeho spravedlnost k člověku, protože On mu ukazuje správnou cestu, a teprve pak ho volá k zodpovědností za jeho skutky. Prostřednictvím proroků Stvořitel varuje, a jestliže člověk nedocení nebezpečí svých špatných skutků, pak je jeho chování potrestáno. Je to v plném souladu s láskou a spravedlností Alláhovou a s hodnotou a schopnostmi člověka, který je zodpovědný svému Pánu.

Zdroj proroctví všech proroků je jeden a týž: je to Alláh. Cílem proroků je uctívat Stvořitele, seznámit člověka s Ním a s Jeho učením, nastolit pravdu a dobro, pomoci člověku, aby si uvědomil skutečný smysl své existence a žil smysluplně. Z uvedených vět vyplývá, že muslimové mezi proroky nerozlišují a že přijímají jejich učení jako souhrnné a vzájemně se doplňující. A to je důvod, proč muslimové věří v předchozí písma a proč přijímají všechny proroky Alláhovy tak, jak bylo popsáno.

Pojem život[5]

Život je vynikající ukázkou moudrosti a vědění Stvořitele, živým odrazem Jeho umění a moci. On je dárcem a stvořitelem života. Nic nevzniká náhodně a nikdo nevytváří sám sebe nebo kohokoli jiného. Život je drahocenné a láskyplně opatrované bohatství a žádný rozumný nebo normální člověk by ho nechtěl dobrovolně ztratit. Dokonce i ti, kteří propadají beznaději a berou si život pomalou sebevraždou, se v poslední minutě pokoušejí život zachovat a chtějí získat ještě jednu příležitost žít. Život dává člověku Stvořitel a jenom On má právo jej vzít; nikdo jiný nemá právo život ničit. Proto islám zakazuje všechny druhy sebevraždy a sebepoškozování a doporučuje trpělivost a dobrou víru, když navěky odchází drahá duše. Když vrah (čili ten, kdo ztratil úctu k životu druhých) je potrestán popravou, pak je jeho život brán podle práva a v souladu s Božím zákonem. Když Stvořitel dává člověku život, ne nadarmo ho vybavuje vynikajícími vlastnostmi a velkými schopnostmi. A ne nadarmo mu ukládá i jisté povinnosti. Stvořitel chce člověku pomoci naplnit smysl života a uvědomit si cíl vlastní existence. Chce mu pomoci poznat tvořivé umění života a těšit se z života pod Jeho vedením. Stvořitel svěřil člověku život, a proto by měl člověk s touto hřivnou zacházet čestně a opatrně, s myslí upřenou k Alláhovi, s pocitem vědomí Alláha a zodpovědnosti před Ním.

Život lze připodobnit k cestě, která někde začíná a někde končí. Je to přechodné období, úvod k věčnému životu na Onom světě. Člověk je poutníkem na této cestě, a měl by se proto zabývat pouze tím, co mu bude v budoucím životě užitečné. Jinými slovy, měl by vykonat veškeré dobro, jehož je schopen, a plně se připravit na okamžitý odchod na věčnost. Svůj pozemský život by měl považovat za možnost, kterou dostal, aby vykonal to nejlepší, co vykonat lze, protože až nastane čas odchodu, nebude ho moci ani o vteřinu oddálit. Až uplyne vyměřená doba, bude už příliš pozdě na to, aby něco podnikl nebo svůj čas nějak prodloužil. Nejlepší využití života proto spočívá v životě podle učení Alláha a ve vytvoření bezpečného přechodu do budoucího života věčného. Protože je pozemský život důležitým prostředkem k životu posmrtnému, islám předkládá ucelený systém nařízení a zásad, které člověku ukazují, jak žít, co brát a co nechat být, co dělat a čemu se vyhnout atd. Všichni lidé pocházejí od Stvořitele a nejsou žádné pochybnosti o tom, že se k Němu zase navrátí. V jednom souhrnném výroku prorok Muhammad (s) moudře člověku poradil, aby se ve svém životě považoval za cizince nebo za poutníka.

5/ Ve spojení s tímto pojmem viz níže pojem vesmíru.

Pojem náboženství (*dín*)[6]

Náboženství bylo v průběhu historie znevažováno a mylně chápáno. Někteří lidé je používají jako prostředek vykořisťování a útlaku, jako záminku k předsudkům a pronásledování, jiní je zase používají jako zdroj moci a vlády nad elitou i masami. Ve jménu náboženství se vedly neospravedlnitelné války, potlačovala se svoboda myšlení a svědomí, stíhala se věda, bezostyšně se porušovala práva jednotlivce. Ve jménu náboženství se páchala nespravedlnost vůči lidskosti, takže náboženství samo utrpělo mnohé ztráty.

Tak promlouvají historická fakta, která nelze popírat. Je však toto opravdová funkce náboženství nebo správný přístup k němu? A mohl by to vůbec být správný přístup k náboženství? Rozhodnou odpovědí je důrazné „ne“. Ve světě existuje mnoho náboženství a každé z nich tvrdí, že jen ono je jediným a pravým náboženstvím. O každém náboženství se tvrdí, že pochází od nějakého boha proto, aby se podle něj lidé řídili. Jenže tato tvrzení si protiřečí a způsobila mezi lidmi rozbroje a negativní reakce vůči náboženství – namísto toho, aby se lidstvo spojilo do jednoho univerzálního bratrstva pod jediným, univerzálním a dobrotivým Stvořitelem. Tato situace mate neutrální pozorovatele a podle všeho je ode všech druhů náboženství odrazuje.

Slovo *dín* je jedinečné v nejširším smyslu tohoto slova. Je pravda, že pravé náboženství musí pocházet od Jediného Stvořitele a že je určené ke správnému vedení všech lidí bez rozdílu. A stejně tak je pravda, že lidská přirozenost a hlavní lidské potřeby jsou v zásadě stále stejné. Tato koncepce vede k jedinému závěru: existuje pouze jedna Pravda a Cesta pocházející od Jediného a téhož Stvořitele, která se zabývá nejdůležitějšími lidskými problémy. Touto cestou je ISLÁM neboli odevzdání se do vůle Stvořitele. Měli bychom však vždy mít na paměti, že prorok Muhammad (s) nebyl jediný, kdo učil islám. Naopak, islám učili všichni proroci před Muhammadem (s) a opravdoví následovníci Abraháma a Mojžíše a také následovníci Ježíše a všichni ostatní se nazývali MUSLIMOVÉ. Takže islám byl, je a bude opravdovou univerzální vírou, protože Stvořitel je Jediný a Neměnný, a protože lidská přirozenost a hlavní lidské potřeby jsou v podstatě stejné nehledě na dobu a místo, rasu a věk nebo jiné další hodnotící znaky.

> On (Alláh) vám uzákonil jako náboženství to, co kdysi uložil Noemu – a to, co jsme vnukli tobě (Muhammade) a co jsme uložili i Abrahámovi, Mojžíšovi a Ježíšovi: „Dodržujte náboženské úkony a nerozštěpujte se ohledně jich!“

6/ Pojem, který Stvořitel používal v Koránu, aby označil Své poselství, je slovo „*dín*“. A toto slovo „*dín*“ neznamená náboženství v západním chápání smyslu tohoto slova. Islámský pojem „*dín*“ znamená „cestu, víru a způsob života založený na učení pocházejícím od Stvořitele, který nabádá lidstvo, aby přemýšlelo o pravdě, než aby slepě věřilo“. (Viz šejch al-Uthajmín: Šarh usúl al-ímán)

Jak nesnesitelné je pro modloslužebníky to, k čemu je vyzýváš! Alláh si k tomu vybírá, koho chce, a vede k tomu toho, kdo kajícně se k Němu obrací. (Korán 42:13)

Na základě této skutečnosti islámský názor tvrdí, že „*dín*“ není jenom duchovní a intelektuální nezbytností, ale také společenskou a univerzální potřebou. Není zde proto, aby člověka mátl, ale aby ho vedl. Nemá ho srážet, ale pozvedávat jeho morální přirozenost. Nemá ho zbavovat ničeho užitečného nebo ho něčím zatěžovat či potlačovat některé jeho vlastnosti, ale otevřít mu nevyčerpatelné poklady zdravého myšlení a správného konání. Nemá mu vymezovat úzké hranice, ale má mu zpřístupnit široké obzory dobra a pravdy. Zkrátka pravé náboženství má člověka seznámit se Stvořitelem a se sebou samotným a se zbytkem vesmíru. Rozhodně nechceme funkci náboženství přehnaně zjednodušovat. Jde jen o to, co islámský pojem „*dín*“ opravdu znamená.

Jestliže pečlivě prozkoumáme smysl pravého náboženství, zjistíme, že uspokojuje duchovní a umírněné materiální potřeby člověka. Řeší jeho psychologické problémy a komplexy, povznáší jeho pudy a ambice, umravňuje jeho touhy a celý život. Zlepšuje jeho znalost Stvořitele – Nejvyšší Pravdy ve vesmíru – a sebe sama. Učí ho tajemstvím života a přirozenosti člověka a jak s těmito věcmi zacházet, učí ho o zlu a dobru, o správných a nesprávných věcech. Očišťuje duši od zla, zbavuje mysl pochybností, posiluje charakter a napravuje myšlení a přesvědčení člověka. Toho všeho lze dosáhnout jen tehdy, pokud člověk věrně dodržuje duchovní povinnosti a nařízení týkající se fyzického života, která Stvořitel stanovuje.

Pravé náboženství člověka vzdělává a učí ho naději a trpělivosti, pravdivosti a cti, lásce k dobru a správným věcem, odvaze a vytrvalosti, které jsou nezbytné ke zvládnutí náročného umění žít. Navíc chrání člověka před strachem a duchovními ztrátami a ujišťuje ho o Alláhově pomoci a o nezlomném spojenectví. Dává člověku mír a jistotu a naplňuje jeho život smyslem.

Takto přispívá Pravda zjevená Stvořitelem lidskosti a tak v islámu vypadá pojem „*dín*“. Každé náboženství, které nedokáže přinášet takovéto ovoce, není islám, nebo lépe řečeno, není vůbec tou správnou cestou, a každý, kdo nedokáže z náboženství získat takovéto dobrodiní, není nábožensky založeným člověkem. Stvořitel v Koránu praví:

Náboženstvím jediným u Alláha jest věru islám. Ti, jimž dáno bylo Písmo, se dostali do sporu teprve tehdy, když přišlo k nim vědění, následkem vzájemné řevnivosti. A kdo nevěří ve Alláhova znamení, zjistí, že Alláh věru je rychlý v účtování. (Korán 3:19)

Kdo touží po jiném náboženství než po islámu, nebude to od něho přijato a v životě budoucím bude mezi těmi, kdož ztrátu utrpí. (Korán 3:85)

Pojem hřích

Jednou z hlavních problémových oblastí lidské existence je problém hříchu či zla ve světě. Lidé všeobecně věří, že hřích začal u Adama a Evy během jejich života v zahradě Ráje. Tato událost vedla k vyhnání z Ráje a od té doby lidské pokolení nese pečeť viny a zmatku.

Islám zaujímá v této věci jedinečné stanovisko, jaké nezastává žádné jiné známé náboženství. Korán praví, že Stvořitel vedl Adama a Evu k tomu, aby přebývali v Rajské zahradě a brali si z její úrody podle libosti a žili v pohodlí. Stvořitel je však varoval, ať se nepřibližují k jistému stromu, aby nedošli k úhoně a nestali se nespravedlivými. Pak je pokoušel Satan a způsobil, že přišli o svou bezstarostnost a pohodlí. Byli vyhnáni z Ráje a přivedeni na Zem, aby zde žili, umírali a nakonec byli odvedeni před Poslední soud. Uvědomili si, co spáchali, styděli se, cítili se vinni a pociťovali výčitky. Prosili Stvořitele o milost a On jim odpustil:

> I pravili jsme: „Adame, obývej s manželkou svou zahradu tuto! Jezte z ní podle libosti, kdekoliv se vám zachce, avšak nepřibližujte se k tomuto stromu, abyste se nestali nespravedlivými!“ Avšak satan jim dal zhřešit a způsobil vyhnání jejich z místa, kde žili. I pravili jsme: „Odejděte! Jeden druhému *(tj. se satany)* budete nepřáteli; země bude místem pobytu vašeho a užívání dočasného!“ Adam přijal pak od Pána svého slova a On mu odpustil, vždyť On Odpouštějící je i Slitovný.
>
> Pravili jsme: „Odejděte odtud všichni! A až k vám přijde ode Mne správné vedení, ti, kdož následovat budou vedení Mé, nemusí se bát a nebudou zarmouceni. (Korán 2:35–38)

> A ty, Adame, obývej s manželkou svou Ráj! Jezte, z čeho se vám zachce, ale nepřibližujte se k tomuto stromu, abyste se nestali nespravedlivými!“ Však satan jim oběma našeptal, aby odhalili to, co dosud před nimi bylo skryto z nahoty jejich, a řekl: „Pán váš zakázal vám tento strom jen proto, abyste se nestali anděly či nesmrtelnými!“ A přísahal jim: „Já vaším rádcem jsem dobrým.“ A takto je mámením svým v bloudění zavedl.
>
> A když oba ochutnali ze stromu, odhalila se jim nahota jejich a jali se šíti na sebe oděvy z listí rajského. A zavolal na ně Pán jejich: „Což jsem vám dvěma nezakázal tento strom a neřekl vám, že satan je vaším nepřítelem zjevným?“ Odpověděli: „Pane náš, věru jsme sami sobě ukřivdili; jestliže se nad námi neslituješ a neodpustíš nám, budeme věru z těch, jež ztráta postihla.“ Řekl Pán: „Sestupte z Ráje! Jedni druhým *(tj. se satany)* nepřáteli budete a na zemi bude místo vašeho pobytu a užívání jen na čas určený!“ A pravil dále: „Na ní žít budete a na ní i zemřete a z ní pak budete vyvedeni.“ (Korán 7:19–25)

I pravili jsme: „Adame, toto věru je nepřítel tvůj i manželky tvé. Ať vás nevyžene z Ráje, neboť pak věru nešťastni budete! Náleží ti, abys v něm nehladověl a nahý nechodil a abys v něm nežíznil a žárem netrpěl!“ Však satan mu našeptával a řekl: „Adame, mám ti ukázat strom nesmrtelnosti a království nepomíjející?“ A pojedli oba ze stromu a objevila se jim jejich nahota a začali si šíti oděvy z listí rajského. Adam neposlušný vůči Pánu svému byl a z pravé cesty se uchýlil. Potom Pán jeho si jej vyvolil, odpustil mu a správnou cestou jej řídil. I pravil Alláh: „Sestupte z něho společně a buďte jeden druhému *(tj. se satany)* nepřítelem! A věru k vám přijde ode Mne správné vedení. A ten, kdo následovat je bude, nezbloudí ani nebude nešťastný,...“ (Korán 20:117–123)

Tato symbolická událost má značný význam. Sděluje nám, že lidská bytost je nedokonalá a neustále nespokojená, i kdyby žila v Ráji. Ale spáchání hříchu nebo chyb, jaké vidíme u Adama a Evy, neumrtvuje nutně lidské srdce, nezabraňuje duchovní obrodě, ani nezastavuje morální růst. Naopak, lidská bytost má dost rozumu, aby rozpoznala své hříchy a nedostatky. Ještě důležitější je, že člověk ví, kam a ke komu se obrátit s prosbou o správné vedení. Mnohem důležitější je fakt, že Stvořitel vždy odpovídá na upřímná volání lidí, kteří hledají Jeho pomoc. On je tak milostivý a slitovný, že jeho odpuštění a milosrdenství zahrnuje všechny a nikoho nevynechá:

„... A zapiš pro nás na tomto i na Onom světě jen dobré, vždyť my jsme židovské víry kvůli Tobě!“ I odpověděl Pán: „Trest Můj postihne toho, koho Já chci, ale milosrdenství Mé objímá všechny věci; Já zapíši dobré těm, kdož bohabojní jsou a dávají almužnu, a těm, kdož uvěřili ve znamení Naše.“ (Korán 7:156)

Další poznání vyplývající z tohoto textu spočívá v tom, že omezování práv na základě pohlaví a dědičné viny nebo hříchu jsou duchu islámu cizí.

Myšlenka prvotního hříchu nebo dědičné zločinnosti nemá v islámu místo. Člověk se podle Koránu (30:30) a podle Proroka rodí v přirozeném stavu čistoty – *fitrah*, což je islám neboli podřízení se vůli a zákonům Božím. Jinými slovy to znamená, že člověk instinktivně ví o existenci Stvořitele, kterého má uctívat a u kterého má hledat vedení. Vše, co se s člověkem děje po narození, je výsledkem vnějšího vlivu a různých činitelů. Chceme-li záležitost vyjádřit slovy moderního myšlení, lidská přirozenost je tvárná; jde o proces přetváření v bytost společenskou, při němž má klíčový význam hlavně domácí prostředí. Při formování lidské osobnosti a rozvoji mravního charakteru jednotlivce hraje rozhodující roli. Tím neupíráme jednotlivci svobodu volby a nezbavujeme ho zodpovědnosti. Spíše jde o úlevu od onoho těžkého břemene dědičné zločinnosti nebo pudového hříchu.

> Obrať tvář svou k náboženství pravému jako haníf podle sklonu přirozeného lidem, v němž Bůh lidi stvořil. Stvoření Boží pak změnit nelze – a toto je náboženství neměnné, však většina lidí to neví. (Korán 30:30)

Stvořitel je ze Své podstaty Spravedlivý, Moudrý, Slitovný, Milosrdný a Dokonalý. Vytvořil člověka tak, že do něj vdechl ducha, kterého pro něj stvořil, a obdařil jej schopností rozeznat, co je správné a co špatné:

> Při duši a při tom, kdo dal jí vyrovnanost a vdechl jí hříšnost i bohabojnost! Kdo ji očistí, ten jistě vydělá, a kdo ji zanedbá, ten jistě prodělá. (Korán 91:7–10)

Alláh stvořil člověka, aby Jej uctíval, nikoliv aby Mu byl roven, aby byl Jeho soupeřem, aby se stal Jeho dokonalým ztělesněním či naprostým ztělesněním Jeho dokonalosti. To znamená, že nehledě na to, jak dobrý a dokonalý člověk může z milosti stvoření být, stejně bude vždy daleko za dobrotou a dokonalostí svého Stvořitele. Ne že by člověk nebyl dobrý, jeho kvality jsou však omezené a odpovídají jeho smrtelnosti, jeho schopnostem a zodpovědnosti. To vysvětluje lidskou nedokonalost a omylnost.

Nedokonalost a omylnost se ale neshodují s hříchem, ani nejsou jiným označením zlého konání – alespoň ne v islámu. Je-li člověk nedokonalý, Stvořitel jej neopouští a neponechává napospas jeho nedostatkům. Člověka posilují zjevení, podporuje ho rozum, posiluje svoboda volby a vedou různé společenské a duchovní vlohy k hledání a dosahování relativní dokonalosti. Neustálé přiklánění k silám dobra a zla je životní boj. Člověk se tak má na co těšit, může hledat ideály, vykonávat práci a hrát určité role. Život je zajímavý a smysluplný, není monotónní a neměnný. Na druhé straně Stvořitele těší, když Své služebníky vidí duchovně a morálně vítězit.

Podle morální stupnice islámu není lidská nedokonalost a omylnost hříchem. Je součástí přirozenosti člověka jako smrtelného a omezeného tvora. Hřích však je, má-li člověk cesty a prostředky k dosažení relativní dokonalosti, a on ji nehledá. Hřích je jakýkoliv čin, myšlenka nebo přání, které:

1) je uvážené;
2) protiví se jednoznačně vůli Stvořitele a Jeho příkazům;
3) porušuje práva Stvořitele nebo práva člověka;
4) je škodlivé duši nebo tělu;
5) je-li pácháno opakovaně, škodlivost hříchu se zvyšuje;
6) a lze se mu běžně vyhnout.

Toto jsou složky hříchu, který není vrozený nebo dědičný. Je pravda, že člověk v sobě skrývá schopnost páchat hříchy: ta však není větší než jeho schopnost chovat se zbožně a dobře. Jestliže se ale rozhodne čerpat ze souhrnu hříchů místo

ze souhrnu dobra, pak ke své čisté přirozenosti přidává nový vnější prvek. A pak je zodpovědný pouze za tento přidaný prvek.

V islámu existují hlavní a menší hříchy, stejně jako existují hříchy proti Alláhovi a hříchy proti Alláhovi a člověku. Všechny hříchy proti Alláhovi jsou až na jeden odpustitelné, jestliže hříšník prosí o odpuštění. Korán praví, že Stvořitel vpravdě neodpustí hřích přidružování, tedy aby člověk uctíval někoho nebo něco jiného než Jeho samotného (polyteismus, panteismus, víra ve svatou trojici atd.). Přitom však odpouští jiné hříchy a promíjí je, když On chce. Jestliže se však polyteista nebo ateista navrátí k Pravému Stvořiteli, jeho hříchy mu budou odpuštěny. Hříchy proti lidem jsou odpustitelné jen tehdy, když poškozená strana hříšníkovi promine nebo když dojde k náležité náhradě hříchu anebo trestu.

> Alláh věru neodpustí, je-li k Němu něco přidružováno, ale odpustí, komu chce, věci jiné než toto. A kdokoli přidružuje k Alláhu, ten dopouští se hříchu těžkého. (Korán 4:48)

Pojem svoboda

Svobodu jako pojem i hodnotu popíralo mnoho jednotlivců, skupin a národů. Často byla špatně chápána a překrucována. Faktem zůstává, že žádná společnost nemůže lidem dopřát svobodu v absolutním smyslu toho slova. Vždy musí existovat určitá omezení, jestliže má společnost plnit svou funkci.

Kromě této všeobecné myšlenky islám učí svobodě, chová ji v lásce a zaručuje ji muslimům i nemuslimům. Islámský pojem svobody lze použít na dobrovolné činnosti člověka v každém období jeho života. Jak jsme už řekli, každý člověk se rodí svobodný a ve stavu *fitrah* neboli bez hříchu a s uvědoměním, že existuje Stvořitel, ke kterému se má vrátit. Znamená to, že člověk se rodí svobodný od hříchu, podřízenosti, zděděné méněcennosti a překážek způsobených předky. Jeho právo na svobodu je posvátné, pokud on sám úmyslně neporuší příkazy Stvořitele nebo neznesvětí práva ostatních.

Jedním z hlavních cílů islámu je osvobození mysli od pověr a nejistot, osvobození duše od hříchu a špatnosti, osvobození vědomí od útlaku a strachu, a dokonce i osvobození těla od nepořádku a degenerace.

Postup, který islám používá, aby si člověk tento cíl uvědomil, zahrnuje hluboké rozumové snahy, neustálá duchovní pozorování, závazné mravní zásady a dokonce i dietetická nařízení. Jestliže se člověk řídí tímto postupem v islámském duchu, nemůže se mu stát, že by nedosáhl konečného cíle – svobody a osvobození.

Nanejvýš vysokou důležitost má v islámu otázka svobody také ve vztahu k víře, uctívání Jediného Stvořitele a svědomí. Alláh v Koránu praví (ve významu):

> Nebudiž žádného donucování v náboženství! A již bylo jasně rozlišeno správné vedení od bloudění! Ten, kdo nevěří v Tághúta *(modly)* a věří v Alláha, ten uchopil se rukojeti spolehlivé, jež nikdy se neutrhne. A Alláh je Slyšící, Vševědoucí. (Korán 2:256)

Islám zaujímá toto stanovisko, protože náboženství závisí na víře, vůli a oddanosti. Tato slova by neměla smysl, kdyby byla vynucována silou. Navíc islám nabízí pravdu Alláhovu pouze jako možnost k výběru a ponechává na člověku, aby se rozhodl podle sebe. Alláh v Koránu praví (ve významu):

> Řekni: „Pravda přichází od Pána vašeho; kdo chce, ať věří, a kdo chce, ať nevěří!" (Korán 18:29)

Islámský pojem svobody je článek víry, závazný příkaz Nejvyššího Stvořitele. Je vystavěn na dalších základních principech. Za prvé platí, že svědomí člověka je podřízeno pouze Alláhovi, jemuž je každý člověk zodpovědný. Za druhé platí, že každá lidská bytost je za své skutky osobně zodpovědná a pouze ona sama je oprávněna sklízet ovoce své práce. Za třetí platí, že Stvořitel dal člověku zodpovědnost rozhodovat sám o sobě. Za čtvrté je člověk dostatečně obdařen duchovním vedením a rozumovými schopnostmi, které mu umožňují dělat zodpovědná a zdravá rozhodnutí. Takový je základ islámského pojmu svoboda a taková je hodnota svobody v islámu. Je to přirozené právo člověka, duchovní a mravní výsada a především islámská povinnost. V rámci tohoto islámského pojmu není místo pro náboženské pronásledování, třídní konflikty nebo rasové předsudky. Právo jedince na svobodu je tak posvátné jako jeho právo na život a svoboda je ekvivalentem samotného života.

Pojem rovnost

Jedním ze základních prvků v hodnotovém islámském systému je zásada rovnosti, nebo také lépe řečeno, zásada poctivosti nebo nestrannosti. Hodnota rovnosti by se neměla směšovat nebo zaměňovat s pojmem totožnost nebo stereotyp. Islám učí, že před Bohem jsou si všichni lidé rovni, že však nejsou nutně totožní, stejní. Existují rozdíly ve schopnostech, možnostech, ambicích, bohatství atd. Přesto však žádný z těchto rozdílů nemůže být sám o sobě důvodem k nadřazenosti nějakého člověka nad druhým. Původ člověka, barva jeho pleti, jeho bohatství a stupeň úcty, jemuž se těší, nemají před Stvořitelem žádný vliv na charakter a osobnost jednotlivce. Jediným rozlišujícím znakem, který Stvořitel uznává, je rozdíl v míře bohabojnosti, a jediným měřítkem, kterého Stvořitel používá, je měřítko dobroty a duchovní znamenitosti. V Koránu čteme (ve významu):

> Lidé, věru jsme vás stvořili z muže a ženy a učinili jsme z vás národy a kmeny, abyste se vzájemně poznali. Avšak nejvznešenější z vás před Alláhem je ten, kdo je nejbohabojnější – a Alláh je Vševědoucí a dobře Zpravený. (Korán 49:13)

Rozdíly v rase, barvě nebo společenském postavení nemají vliv na pravý význam člověka před Stvořitelem. Hodnota rovnosti není záležitostí ústavních práv nebo gentlemanské dohody či blahosklonné dobročinnosti. Je to článek víry, jenž muslim přijímá se vší vážností a k němuž se musí upřímně hlásit. Základy islámské hodnoty rovnosti jsou ve struktuře islámu silně zakořeněny. Hodnota rovnosti vyvěrá z následujících základních zásad:

1) Všechny lidi stvořil jeden a týž věčný Stvořitel, nejvyšší Pán všeho.
2) Veškeré lidstvo patří k lidskému pokolení a všichni stejnou měrou patří k potomstvu Adama a Evy.
3) Stvořitel je spravedlivý a laskavý ke všem tvorům. Nestraní žádné rase, věku, ani náboženství. Celý vesmír je Jeho panstvím a všichni lidé jsou Jím stvořeni.
4) Všichni lidé se rodí rovnoprávní v tom smyslu, že nikdo si s sebou nepřináší žádný majetek, a všichni umírají jako rovnoprávní, protože si nikdo s sebou nic ze svého majetku neodnáší.
5) Stvořitel soudí každého člověka na základě jeho vlastních zásluh a podle jeho vlastních skutků.
6) Stvořitel udělil člověku, tedy člověku jako takovému, čest a důstojnost.

To jsou některé zásady, na nichž spočívá hodnota rovnosti v islámu. Jestliže je tento pojem plně uskutečněn v praxi, pak nezbývá prostor pro předsudky ani perzekuce. A je-li tento Alláhův příkaz zcela naplněn, pak nezůstává místo pro útisk ani porobu. Pojmy jako vyvolený národ a gójové, privilegované a zavržené rasy, společenské kasty a druhořadí občané nemají v islámu význam a opodstatnění.

Pojem spravedlnost

Zásada spravedlnosti může být považována za jeden z nejzákladnějších a nejvýznamnějších principů v hodnotovém systému islámu. Tento princip je odvozen od jednoho z atributů Boha (Spravedlivý). Alláh sám přikázal lidem, aby byli spravedliví:

> Alláh zajisté přikazuje spravedlnost, dobré skutky i štědrost vůči příbuzným a zakazuje necudnost, zavrženíhodné skutky a vzdornost a varuje vás – snad toho pamětliví budete. (Korán, 16:90)

Pojem spravedlnost je tak komplexní, že vstupuje do každé ctnosti a chování lidí. Jelikož spravedlnost je vlastnost Alláha a je neomezená, muslimové se musí chovat spravedlivě v každé situaci, i tehdy, kdyby to poškodilo jejich vlastní zájmy nebo zájmy jejich příbuzných nebo blízkých. A nejen to, musí být spravedliví i k těm, se kterými jsou v rozporu a nesmějí dopustit, aby jejich pocity vůči druhým jim zabránily ve spravedlivém chování.

Toto a ještě více je jasně obsaženo ve verších Koránu i ve výrocích proroka Muhammada (s):

> Alláh vám přikazuje, abyste vraceli svěřené majetky jejich vlastníkům, a když soudíte mezi lidmi, abyste soudili spravedlivě. Vždyť Alláh – a jak krásné je to, k čemu vás napomíná – vždyť Alláh Slyšící je i Jasnozřivý. (Korán, 4:58)

> Vy, kteří věříte! Usilujte vždy o spravedlnost, svědčíte-li před Alláhem, i kdyby to bylo proti vám samým, vašim rodičům či příbuzným, a ať se jedná o bohaté nebo chudé: vždyť Alláh je ochráncem obojích! Nenásledujte tedy své vášně, abyste se neodchýlili od spravedlnosti, a jestliže ji překroutíte nebo od ní uhnete, Alláh ví o všem, co děláte. (Korán 4:135)

> Vy, kteří věříte! Buďte přímí před Alláhem a buďte svědky spravedlivými. Nechť nenávist k lidu nevěřících vás neuvede do hříchu tím, že budete nespravedliví. Buďte spravedliví – a to je blíže k bohabojnosti – a chraňte se před trestem Alláha, neboť Alláh je dobře zpraven o všem, co děláte. (Korán, 5:8)

> Nechť tedy dovrší se slova Pána tvého jako pravda a spravedlnost! A nikdo nemůže změnit slova Jeho – a On Slyšící je i Vševědoucí. (Korán, 6:115)

> A když hovoříte, buďte spravedliví, i když se jedná o příbuzného. (Korán, 6:152)

> Alláh zajisté přikazuje spravedlnost. (Korán, 16:90)

Pojem bratrství

Dalším základním prvkem v hodnotovém islámském systému je hodnota lidského bratrství. Tato hodnota je založena na týchž zásadách, o nichž se mluvilo v souvislosti se svobodou a rovností. Kromě těchto předešlých zásad je lidské bratrství v islámu založeno na neochvějné víře v jedinost a univerzálnost Stvořitele, v jednotu lidstva, které Ho má uctívat a v jednotu víry, jejímž prostřednictvím je uctíván. Alláh je jediný, věčný a univerzální. On je stvořitelem všech lidí, živitelem všech lidí, soudcem všech lidí a pánem nade všemi. Pro Něj společenské postavení, příslušnost k národu a rasový původ nic neznamenají. Před Ním jsou si všichni lidé rovni jako bratři.

Muslimové věří v jednotu lidstva na základě zdroje stvoření, původního rodičovství a konečného osudu. Zdrojem stvoření je sám Stvořitel. Původní společné rodičovství náleží Adamovi a Evě. K tomuto pokolení náleží každá lidská bytost, patří k němu každý člověk. Pokud jde o konečný osud, muslim nepochybuje o tom, že to bude Alláh, k Němuž se všichni lidé navrátí.

Muslim věří v jednotu Alláhova poselství. Znamená to, že Stvořitel neomezuje Svou přízeň na žádný konkrétní národ, rasu nebo dobu. Dále to znamená, že ve správné víře nemohou existovat žádné rozpory. Jestliže toto všechno správně vyložíme, nebude možné, aby si někdo činil neoprávněné nároky na nadvládu nebo údajnou výlučnost. A jestliže tento pojem aplikujeme na lidské nitro, poskytneme tak člověku jasnou představu a pevnou základnu lidského bratrství. Muslim věří ve všechny Alláhovy posly a zjevení bez rozdílu, protože věří v jedinost Stvořitele, jednotu lidstva a jednotu víry.[7]

Pojem mír

Abychom pochopili, jak islám přistupuje k otázce míru, musíme mít na paměti několik základních faktů o islámu. Mír a islám se odvozují od téhož slovního kořene a lze je považovat za synonyma. Jedno z krásných jmen Božích je „Mír". Závěrečná slova denních modliteb všech muslimů jsou slova míru. Pozdrav muslimů, když se vracejí ke Stvořiteli, je mír. Denním pozdravem mezi muslimy jsou výrazy míru (*As-salámu alajkum*: mír s vámi). Přídavné jméno od slova „muslim" znamená vlastně mírový. Nebe v islámu je obydlím míru.

Téma míru je tedy v islámu základní a dominantní. Jednotlivec, který se přibližuje ke Stvořiteli skrze islám, nemůže nedosáhnout míru s Alláhem, sám se sebou a se svými bližními. Uvažujeme-li o těchto hodnotách dohromady, uvádíme člověka do jeho správného místa ve vesmíru, a díváme-li se na život z islámské perspektivy, pak lidé s dobrou vírou a zásadami nemohou zklamat v úsilí zlepšit svět, obnovit lidskou důstojnost, dosáhnout rovnosti, těšit se univerzálnímu bratrství a vybudovat trvalý mír.[8]

Pojem společenství

Slovo společenství nabylo určitých citových zabarvení, některá z nich jsou romantická a nostalgická, jiná jsou reakční a zlehčující. Protože se však chceme zabývat základními věcmi, omezíme výklad jen na ty nejzákladnější významy slova společenství.

7/ Viz diskusi o článcích víry na předešlých stránkách

8/ Viz následující diskusi o válce a míru

V základním smyslu znamená pojem společenství „všechny formy vztahů, které charakterizuje vysoký stupeň osobní důvěrnosti, citové hloubky, morálních závazků, společenské soudržnosti a časové kontinuity… Lze je najít na... různých místech, v různých náboženstvích, národech, rasách, zaměstnáních nebo při jakémkoli společném podnikání. Jeho původním archetypem... je rodina.“ (Nisbet, pp. 47–48).[9]

V dalším základním smyslu je společenství mnohoznačnou skupinou se dvěma základními podstatnými znaky: (1) Je to skupina, v jejímž rámci jednotlivec může vykonávat pro něj nejdůležitější činnosti a získávat zkušenosti. (2) Skupinu váže společný pocit sounáležitosti a pocit vlastní jsoucnosti (Broom & Selznick, p. 31).[10]

Hlavní historický směr vývoje se pohybuje od těchto důvěrných, hlubokých mravních svazků uvnitř společenství k oněm neosobním, formálním, prospěchářským vztahům uvnitř masové společnosti. Tento pohyb se vyznačuje různými fázemi a dalekosáhlými důsledky.

Z tohoto historického směru bychom mohli odvodit jisté závěry. Za prvé, historický vývoj nebyl ani naprosto záporný, ani zcela kladný a tvořivý. Na různé lidi působily záporné i kladné důsledky různou silou. Za druhé, moderní společnost má do dokonalosti daleko, musí se vykonat ještě mnoho práce. Za třetí, lidská situace není ztracená nebo beznadějná záležitost. Ano, existují jisté krize a agónie, ale tato situace se ještě zcela nevymkla kontrole. Za poslední, lidstvo je nyní na sobě více vzájemně závislé a lidské společnosti jsou více propojené. Všechno, co se odehrává v jedné části společnosti, ovlivní i její ostatní části. Právě tento fakt bychom měli mít na paměti, když diskutujeme o islámském pojmu společenství.

Islámský pojem společenství má jisté výjimečné rysy. Tyto výjimečné rysy se týkají základů společenství, jeho historického poslání a smyslu, jeho postavení mezi jinými společenstvími, jeho totožnosti a jeho nepřetržitého trvání.

Islámské společenství se nezakládá na rase, národnosti, místě, zaměstnání, příbuzenských svazcích nebo na zvláštních zájmech. Nejmenuje se po žádném vůdci nebo zakladateli nebo události. Přesahuje národní a politické hranice. Základem společenství v islámu je zásada vymezující podřízenost Alláhovi, poslušnost Jeho zákonům a závazek vůči Jeho věci. Islámské společenství zkrátka existuje jen tehdy, je-li napájeno a chráněno islámem.

Islámské společenství má historické poslání přesahující pouhé přežití, pouhou moc, výchovu nebo fyziologické pokračování rodu. Toto poslání se popisuje v Koránu takto:

9/ Robert Nisbet, *The Sociological Tradition* (New York: Basic Books 1966).

10/ L. Broom & P. Selznick, *Sociology: A text with Adapted Readings* (New York: Harper & Rowe, 1968).

> Nechť stane se z vás společenství, jež bude vyzývat k dobrému, přikazovat vhodné a zakazovat zavrženíhodné. A takoví budou blažení. (Korán 3:104)

> Vy jste národ nejlepší, jenž kdy povstal mezi lidmi; vy přikazujete vhodné, zakazujete zavrženíhodné a věříte v Alláha. (Korán 3:110)

Historickou rolí islámského společenství je být pravdivým ztělesněním čestných, zdravých a vznešených. Skutečně islámské společenství je bdělým strážcem cti a tvrdým nepřítelem neřesti. Co se požaduje od společenství jako celku, to se požaduje i od každého jednotlivého člena společenství. Je tomu tak proto, že celé společenství je spořádaným útvarem a každý jednotlivec je odpovědný Alláhovi. Roli jednotlivého muslima nejlépe popisuje výrok proroka Muhammada (s):

Kdokoli z vás vidí něco špatného, musí se pokusit o nápravu činem nebo skutkem; jestliže nemůže, nechť se pokusí o změnu slovem; jestliže nemůže, nechť se posílí jeho pocity nesouhlasu a odsouzení, a to je nejmenší stupeň víry.

Jak vidíme, tento popis společenské odpovědnosti je hluboce smysluplný a výstižný. V naší revoluční době nemůže nikdo podceňovat moc vzájemně propojených činů nebo moc sdělitelných slov či citů.

Historickou roli islámské obce dále definuje tento verš z Koránu:

> A takovýmto způsobem jsme vás učinili obcí vzdálenou krajností, abyste byli svědky o lidech a aby posel byl svědkem o vás. (Korán 2:143)

Toto svědectví plní velmi významnou a nesmírně naléhavou úlohu. Znamená to, že islámské společenství musí být příkladné. Musí si klást vysoká měřítka a stát se vzorem pro ostatní. Musí se vyhýbat výstřelkům a výstřednostem, nehybné strnulosti, povrchnosti a nestálosti. Musí si vybírat zlatou střední cestu činů, být vytrvalé a soudržné, musí vědět, co má přijmout a co odmítnout, musí mít zásady, a současně musí být schopné přizpůsobit se. To vše je pravděpodobně nejtěžší zkouškou lidského charakteru a jeho společenské životaschopnosti. Ale právě taková je role islámského společenství a historické poslání muslimů. A právě podle takového hodnocení mají muslimové potenciál být tím nejlepším lidským společenstvím, jež se může rozvinout.

Charakter islámského společenství se zakládá na zásadách soudržné rovnováhy, příkladného chování, jednoty cílů, vzájemnosti pocitů, solidarity a rovnosti. O tom svědčí četné citáty nejen ze *sunny* Prorokovy, ale i z Koránu:

> Vy, kteří věříte! Usilujte vždy o spravedlnost, svědčíte-li před Alláhem, i kdyby to bylo proti vám samým, vašim rodičům či příbuzným, a ať se jedná o bohaté nebo

chudé: vždyť Alláh je ochráncem obojích! Nenásledujte tedy své vášně, abyste se neodchýlili od spravedlnosti, a jestliže ji překroutíte nebo od ní uhnete, Alláh ví o všem, co děláte. (Korán 4:135)

S přihlédnutím na plynulé trvání islámského společenství stojí za povšimnutí jisté skutečnosti. Povinností muslima je udělat všechno, co je v jeho silách, aby toto trvání zajistil. Pravidla manželství a dědictví, povinnost náboženské daně *(zakát)* a poutě (*hadždž)*, vzájemná práva a povinnosti rodu, svědomitost jednotlivce a společenská příslušnost – všechny tyto záležitosti směřují ke zdravému přetrvávání islámského společenství. Na druhou stranu se Alláh zavazuje k jeho ochraně různými způsoby. Za prvé se zaručil uchovat Korán a uchránit jeho čistotu:

My zajisté připomenutí jsme seslali a jistě jej i dobře ochráníme. (Korán 15:9)

Znamená to, že vždy bude existovat společenství, které bude následovat Korán; Korán se neocitne bez následovníků, i když se mohou vyskytnout následovníci jiných knih. Za druhé z toho plyne, že islám sám o sobě je kontinuální, že stále trvá. Kdykoli se nějaký národ odvrátil od stezky Alláhovy, Alláh zopakoval Svá slova, potvrdil Svou pravdu a seslal nové proroky nebo učence, aby ji nesli dál. Za třetí Alláh naléhavě varuje muslimy, aby se neodvraceli od správné stezky, jinak ztratí vše: Alláh by je nahradil jiným lidem, odlišným od muslimů, kteří selhali.

Hle, jste vyzýváni, abyste rozdávali na cestě Alláhově, ale najdou se mezi vámi lakomci. Kdo však lakotí, škodí sám sobě. Alláh je bohatý, zatímco vy jste potřební. A odvrátíte-li se od Jeho cesty, vystřídá vás jiným národem, jenž vám nebude podoben! (Korán 47:38)

Vy, kteří věříte! Kdo z vás se odřekne náboženství svého... A Alláh přivede lidi, které bude milovat a kteří budou milovat Jeho. (Korán, 5:54)

Pojem morálka

Pojem morálky se v islámu soustřeďuje kolem jistých základních článků víry a zásad. Patří mezi ně tyto skutečnosti:

1) Alláh je stvořitelem a zdrojem veškerého dobra, pravdy a krásy.
2) Člověk je zodpovědným, důstojným a ctihodným služebníkem svého Stvořitele.
3) Alláh určil, že vše na nebi a na zemi bude sloužit lidstvu.

4) Díky Svému milosrdenství a moudrosti Alláh neočekává od člověka nemožné, a ani ho nebude volat k zodpovědnosti za něco, co přesahuje jeho možnosti. Alláh ani nezakazuje, aby se člověk těšil z životních radostí.
5) Alláh hodnotí každý náš čin podle záměru, s jakým jej konáme. Je to právě úmysl, který činí daný skutek morálně dobrý nebo špatný, nikoliv jeho výsledek.
6) Umírněnost, praktičnost a rovnováha jsou zárukou vysoké osobnostní integrity a zdravé morálky.
7) Všechny věci jsou v zásadě povoleny s výjimkou těch, jež jsou označeny jako zakázané a kterým se člověk musí vyhnout. Dále se z toho vyčleňují věci, které jsou označeny jako povinné a jež se musejí dodržovat.
8) Konečnou zodpovědností člověka je zodpovědnost před Alláhem a současně jeho nejvyšším cílem je spokojenost jeho Stvořitele.

Dimenzí morálky v islámu je celá řada, jsou dalekosáhlé a komplexní. Islámská morálka se zabývá vztahem člověka ke Stvořiteli, k jeho bližním, vztahy mezi člověkem a jinými prvky a stvořeními ve vesmíru, vztahem člověka k jeho vnitřnímu já. Muslim musí zvažovat své vnější chování a své zjevné skutky, slova a myšlenky, pocity a záměry. Obecně řečeno platí, že role muslima spočívá v prosazování toho, co je správné, v boji proti tomu, co je špatné, v hledání pravdy, ve zbavování se lži, v lásce ke krásnému a užitečnému a ve vyhýbání se neslušnému. Pravda a ctnosti jsou jeho cílem. Pokora a jednoduchost, zdvořilost a soucítění s ostatními jsou mu nejbližší. Nadutost, marnivost, drsnost a lhostejnost jsou Alláhu odporné a vyvolávají Jeho nelibost a hněv.

Přesněji řečeno, vztah muslima ke Stvořiteli se vyznačuje láskou a poslušností, naprostou důvěrou a pozorností, mírem a pochopením, vytrvalostí a aktivní službou. Tato vysoká morálka nepochybně vyživuje a posiluje i morálku ve vztahu k lidem. Ve vztahu k jiným lidem musí totiž muslim prokazovat laskavost k příbuzným a účast se sousedem, úctu ke starším a porozumění mladým, péči o nemocné a podporu potřebným, soustrast truchlícím a povzbuzení zarmouceným, radost požehnaným a trpělivost zbloudilým, snášenlivost nevědomým a odpuštění bezmocným, musí odsuzovat zlo a umět se povznést nad plytkosti. Navíc musí respektovat zákonná práva ostatních tak, jak respektuje svá vlastní práva. Jeho mysl se musí zaměstnávat tvořivými myšlenkami a vážnými úvahami; srdce musí být pocity účastenství a dobrou vůlí; z jeho duše musí vyzařovat mír a čistota; jeho rady musí být upřímné a zdvořilé.

Morální povinnosti muslima mají být živým příkladem počestnosti a dokonalosti, muslim musí dodržovat své závazky a dobře vykonávat svěřené úkoly, hledat vědění a čest všemi možnými prostředky, napravovat chyby a litovat svých hříchů, rozvinout si dobrý smysl pro společenské svědomí a pěstovat schopnost chovat se skutečně lidsky. Osobám, které jsou na něm závislé, by měl dávat štědře bez přehánění a vyhovět jejich oprávněným požadavkům. Příroda a svět jsou pro

muslima prostorem ke zkoumání a předmětem radosti. Musí využít jejich znaků a hloubat nad jejich divy, číst je jako znaky Alláhovy velikosti a uchovávat jejich krásu, prozkoumávat jejich podivuhodnosti a objevovat jejich tajemství. Ať už jsou pro něj předmětem užitku nebo zábavy, muslim se musí vyvarovat přehánění a marnivosti. Jako zodpovědný služebník Alláhův a jako svědomitý věřící si musí vždy uvědomovat existenci ostatních, kteří společně s ním sdílejí svět a kteří přijdou po něm.

Morální zásady islámu se někdy vyjadřují ve formě kladných závazků, jež se musejí dodržovat, a někdy i formou zákazů činností, jimž je nutno se vyhnout. Ať už jsou stanoveny kladně nebo záporně, jejich cílem je vybudovat v člověku zdravé myšlení, mírnou duši, silnou osobnost a zdravé tělo. Není pochyb o tom, že jde o nezbytné požadavky pro dosažení obecného blaha a prosperity lidstva. Islám ve snaze pomoci člověku tyto požadavky uspokojit, stanovuje mezi jiným tyto zásady:

1. Vyznávat jedinečnost Alláha a proroctví Muhammadovo (s) smysluplným a oddaným způsobem;
2. Pravidelně dodržovat denní modlitby;
3. Platit náboženskou daň, která je známa jako almužna potřebným (*zakát*);
4. Dodržovat půst měsíce ramadánu;
5. Alespoň jednou za život vykonat pouť do Mekky, pokud je toho schopen.

Morální a společenský dopad těchto zásad bude později podrobně vyložen.

Kromě těchto kladných opatření existují i další, která lze označit jako preventivní nebo zabezpečující. Islám zakazuje určité věci spojené s jídlem, pitím, odpočinkem a pohlavním životem, aby tak člověka ochránil před nerozumem a degenerací, před slabostí a požitkářstvím, před necudností a pokušením. Patří mezi ně tyto zákazy:

- Zákaz všech druhů opojných (a omamných) látek (vína, lihoviny, piva, likéry a jiné druhy alkoholu, též drogy).

> Vy, kteří věříte! Víno, hazardní hry, modly a vrhání losů šípy jsou věru věci hnusné z díla satanova. Vystříhejte se toho – a možná že budete blažení. Satan chce mezi vámi podnítit pomocí vína a hazardních her nepřátelství a nenávist a odvést vás od vzývání Alláha a od modlitby. Přestanete s tím tedy? (Korán 5:90–91)

Úplný zákaz alkoholu a hazardních her nepřišel najednou. Předcházely mu dva dříve zjevené verše, které věřící na tento zákaz připravovaly (nejprve verš 2:219, poté 4:43):

Ptají se tě na alkohol a hazardní hry. Řekni: „V obojím je pro lidi hřích těžký i užitek, avšak jejich hřích je větší než užitek.“ (Korán 2:219)

Vy, kteří věříte! Nepřistupujte k modlitbě, jste-li opilí, dokud nebudete vědět, co říkáte;... (Korán 4:43)

- Zákaz masa a výrobků z vepřů (vepřové maso, slanina, šunka, sádlo), z divokých zvířat, která používají tesáky nebo zuby k usmrcení svých obětí (tygři, vlci, leopardi atd.), z dravých ptáků (sokolů, supů, havranů atd.), z hlodavců, plazů, červů a podobných živočichů, z mrtvých zvířat a ptáků, kteří nebyli usmrceni patřičným způsobem (viz Korán 2:172–173 a 5:3–4).

Vy, kteří věříte, jezte z výtečných pokrmů, jež jsme vám uštědřili, a děkujte Alláhu, jste-li Jeho služebníky! Alláh zakázal vám jedině zdechliny, krev, vepřové maso a to, co bylo zasvěceno někomu jinému než Alláhu. Kdo však byl donucen jísti toto, aniž po tom toužil nebo přestupníkem byl, na tom nebude hříchu, vždyť Alláh je Odpouštějící, Slitovný. (Korán, 2:172–173)

- Zákaz všech forem hazardu a marných zábav (Korán, 2:219; 5:90–91).

Ptají se tě na alkohol a hazardní hry. Řekni: „V obojím je pro lidi hřích těžký i užitek, avšak jejich hřích je větší než užitek.“ A ptají se tě na to, co mají rozdávat. Řekni: „Přebytek!“ A takto vám Alláh objasňuje Znamení – snad budete přemýšlet. (Korán 2:219)

Vy, kteří věříte! Víno, hazardní hry, modly a vrhání losů šípy jsou věru věci hnusné z díla satanova. Vystříhejte se toho – a možná že budete blažení. Satan chce mezi vámi podnítit pomocí vína a hazardních her nepřátelství a nenávist a odvést vás od vzývání Alláha a od modlitby. Přestanete s tím tedy? (Korán 5:90–91)

- Zákaz všech nemanželských pohlavních styků a všech způsobů hovoru, chůze, pohledů a oblékání na veřejnosti, které mohou vzbudit pokušení, podněcovat touhu, rozdmýchat podezření nebo znamenat neskromnost a neslušnost.

Řekni věřícím (mužům), aby cudně klopili zrak a střežili svá pohlaví – a to je pro ně čistší, vždyť Alláh dobře je zpraven o všem, co konají. A řekni věřícím ženám, aby cudně klopily zrak a střežily svá pohlaví a nedávaly na odiv své ozdoby kromě těch, jež jsou viditelné. A nechť spustí závoje své na ňadra svá. A nechť ukazují své ozdoby jedině svým manželům nebo otcům nebo tchánům nebo synům nebo synům svých manželů nebo bratřím nebo synům svých bratří či sester anebo jejich ženám anebo těm, jimž vládne jejich

pravice, nebo služebníkům, kteří nemají chtíče, anebo chlapcům, kteří nemají pojem o nahotě žen. A nechť nedupou nohama, aby lidé postřehli ozdoby, které skrývají. A konejte všichni pokání před Alláhem, ó věřící, snad budete blažení! (Korán 24:30–31)

A nepřibližujte se k cizoložství, neboť to ohavnost je i špatná cesta. (Korán 17:32)

Ti, kteří pohlaví svá ochraňují jen pro manželky své či nevolnice; a nebudou za to pokáráni – však kdo více než po tomto touží, to věru jsou přestupníci,... (Korán 23:5–7)

Tuto prohibici Alláh zavedl pro duchovní a duševní dobro člověka a také k morálnímu a materiálnímu užitku lidstva. Není to libovolný čin nebo svévolné vměšování Stvořitele do lidských záležitostí. Naopak, jde o znamení Alláhova zájmu o blaho lidstva a o příznak Jeho dobré péče o člověka.

Když Stvořitel jisté věci zakazuje, nečiní tak proto, že by chtěl člověka zbavit něčeho dobrého nebo užitečného. Koná tak, protože chce člověka chránit a umožnit mu rozvinout schopnost správného rozlišování, aby člověk dokázal volit v životě lepší věci, aby se neustále zajímal o vyšší morální hodnoty. Aby toho Stvořitel dosáhl, musí se pečlivě starat o ducha a myšlení člověka, o jeho duši a tělo, svědomí a city, zdraví a bohatství, tělesnou konstituci a morálku. Zákazy tedy neznamenají ochuzení, ale obohacení, neznamenají podřizování se, ale disciplínu, nejde pak o omezování, ale o rozvoj člověka.

Na důkaz toho, že všechny tyto zákazy jsou projevy milosrdenství a moudrosti, uvádíme dvě islámské zásady:

Za prvé, neobyčejné okolnosti, stav nouze, nutnost nebo kritická situace muslimovi umožňují dělat i to, co je jinak zakázáno. Pokud takové okolnosti trvají a muslim nemůže napomoci jejich vyřešení, pak nemůže být obviňován z nedodržování Božích zásad (viz Korán, 2:173; 5:3).

Kdo však byl donucen jísti toto (co je zakázané), aniž po tom toužil nebo přestupníkem byl, na tom nebude hříchu, vždyť Alláh je Odpouštějící, Slitovný. (Korán, 2:173)

Za druhé, Stvořitel si předepsal milosrdenství za povinnost:

...dopustí-li se někdo z vás špatného z nevědomosti, potom však pokání koná a polepší se ... vždyť On věru je Odpouštějící, Slitovný. (Korán 6:54)

V jedné pozoruhodné a typické pasáži Korán položil základy zdravého morálního chování. Pasáž lze přeložit takto:

Synové Adamovi! Odívejte se do šatů ozdobných v modlitebně každé! Jezte a pijte, avšak nepřehánějte, vždyť On nemiluje ty, kdož přehánějí!

Řekni: „Kdo zakázal šaty ozdobné, jež Alláh seslal služebníkům Svým podobně jako výtečné věci pro obživu?“ Odpověz: „Toto je dáno na dobu života pozemského těm, kdož uvěřili, a bude to pro ně čisté v Den zmrtvýchvstání.“ A takto My činíme srozumitelnými znamení pro lid vědoucí.

Řekni: „Pán můj věru zakázal jen necudnosti veřejné i tajné, hřích a bezprávnou svévoli; a dále, abyste přidružovali k Alláhu to, k čemu On neseslal oprávnění, a mluvili o Alláhu to, o čem nemáte ponětí.“ (Korán 7:31–33)

Rozsah morálky v islámu je tak souvislý a obsažný, že současně spojuje víru ve Stvořitele, formy uctívání, duchovní pozorování, společenské chování, rozhodování, intelektuální zájmy, spotřební zvyky, způsob mluvení a všechny ostatní oblasti lidského života. Protože právě morálka je takovou nedílnou součástí islámu, zaznívá v každé pasáži Koránu morální tón a morální učení se v různých souvislostech v této Knize opakovaně zdůrazňuje. Je proto obtížné nějak stručně toto morální učení utřídit za pomoci několika citací z Koránu. Každá zásada se nesčetněkrát objevuje v různých souvislostech. Objevuje se buď jako jediná významná zásada, nebo jako prvek celistvého morálního systému, jenž je sám o sobě prvkem celistvého islámského nadsystému.

Jestliže si to uvědomíme, pak budeme následující pasáže považovat pouze za reprezentativní úryvky z Koránu zprostředkované a vyložené člověkem, který se samozřejmě nedokáže vyrovnat s dokonalostí původní a úplné verze Knihy.

Uctívejte Alláha a nepřidružujte k Němu nic! Chovejte se vlídně k rodičům, příbuzným, sirotkům, chudým, sousedovi pokrevně spřízněnému i cizímu, příteli ze sousedství a jdoucímu po cestě Alláha a těm, jimiž vládne vaše pravice! Alláh věru nemiluje ty, kdož jsou domýšliví a vychloubační, ani ty, kdož jsou lakomí a lidem lakotu nařizují a skrývají to, co Alláh jim uštědřil ze Své přízně; a připravili jsme pro nevěřící trest ponižující. A nemiluje ty, kdož rozdávají ze svého jmění na odiv lidem a nevěří ani v Alláha, ani v Soudný den. A ten, jemuž je satan přítelem, ten špatného má přítele! (Korán 4:36–38)

Řekni (Muhammade): „Pojďte sem, abych vám sdělil to, co Pán váš vám zakázal! Nepřidružujte k Němu nic, buďte laskaví k rodičům, nezabíjejte z nedostatku děti své, vždyť jsme uštědřili nezbytné pro vás i pro ně!

Střezte se smilstva veřejného i tajného, nezabíjejte nikoho, koho Alláh vám zakázal, leda podle práva! A toto je to, co On vám přikazuje – snad budete rozumní! Nepřibližujte se k majetku sirotků jinak než s dobrými úmysly, dokud nedosáhnou dospělosti! Dávejte dobré míry i spravedlivé váhy! My pak neukládáme duši břemeno žádné nad její síly.

A když hovoříte, buďte spravedliví, i když se jedná o příbuzného, a dodržujte úmluvu s Alláhem! A toto je to, co On vám přikazuje – snad budete toho pamětlivi! A toto je vskutku stezka má, jež vede přímo. Kráčejte po ní a nenásledujte cesty jiné, jež by vás vzdálily od cesty Jeho. A toto je to, co On vám přikazuje – snad budete bohabojní!“ (Korán 6:151–153)

Alláh zajisté přikazuje spravedlnost, dobré skutky i štědrost vůči příbuzným a zakazuje necudnost, zavrženíhodné skutky a vzdornost a varuje vás – snad toho pamětliví budete.

Dodržujte věrně úmluvu s Alláhem, když jste ji jednou uzavřeli, a nenarušujte přísahy, když jste je potvrdili a Alláha si jako jejich ručitele vzali – vždyť Alláh dobře ví, co děláte. (Korán 16:90–91)

Kdokoliv zbožné skutky koná, ať muž či žena, a je věřící, toho vzkřísíme k životu překrásnému a věru je odměníme odměnou podle toho nejlepšího, co učinili. (Korán 16:97)

Vyzývej k cestě Pána svého moudrostí i kázáním krásným a diskutuj s nimi slovy nejlepšími! Pán tvůj zná nejlépe ty, kdož z cesty Jeho zbloudili, a zná dobře i ty, kdož správně jsou vedeni. (Korán 16:125)

Kdo krásněji hovoří než ten, jenž k službě Alláhu vyzývá, zbožné skutky koná a prohlašuje: „Já k těm, kdož do vůle Jeho se odevzdali, patřím.“ Dobré a špatné skutky si nejsou rovné; odplácej tím, co lepší je, a hle, ten, mezi nímž a tebou bylo nepřátelství, se stane jakoby přítelem horoucím. (Korán 41:33–34)

Co bylo vám z věcí dáno, je jen užívání krátké života pozemského, však co u Alláha je, je lepší i trvalejší pro ty, kdož věří a na Pána svého spoléhají, a pro ty, kdož velkým hříchům a neřestem se vyhýbají, a když rozhněváni jsou, odpouštějí, a pro ty, kdož Pánu svému odpovídají a modlitby své dodržují a záležitosti své na základě porady mezi sebou vyřizují a z toho, co jsme jim uštědřili, rozdávají, a pro ty, kteří si vzájemně pomáhají, když postihne je bezpráví. A odměnou za špatné je jen špatnost podobná.

Ten, kdo odpouští a o nápravu se snaží, toho odměna je u Alláha, jenž věru nespravedlivé nemiluje. Proti těm pak, kdož vzájemně si pomáhají poté, co bylo jim ukřivděno, není věru důvodu k zakročení; však důvod k zakročení je pouze proti těm, kdož na lidech křivdu a na zemi svévoli neprávem páchali. Pro takové pak určen je trest bolestný. A věru ten, kdo trpělivý je a odpouští ... a vskutku to patří k podstatě věci. (Korán 42:36–43)

S pomocí toho, co ti Alláh daroval, raději usiluj o dosažení příbytku na Onom světě a nezapomínej na svůj úděl v životě pozemském a čiň dobré tak, jak Alláh

učinil dobré tobě. A neusiluj o pohoršení na zemi, neboť Alláh nemiluje ty, kdož pohoršení šíří. (Korán 28:77) (viz též Korán 17:18–39, 31:12–19, 5:90–91).

Tyto úryvky by mohlo podpořit i mnoho dalších pasáží z Koránu a z Muhammadovy (s) tradice. Samy o sobě dostatečně vykreslují základní morální zásady islámu. Tyto islámské zásady jsou ve své podstatě a za všech okolností výjimečné. Alláh je nezavedl proto, aby byly čas od času obdivovány, ale aby se naopak prosazovaly a měly smysl. Mají napomáhat jednotlivci rozvíjet vlastní osobnost a zušlechťovat charakter tím nejcelistvějším způsobem, posilováním pouta člověka se Stvořitelem a upevněním jeho svazku s Ním, zdrojem všeho dobra. Islámské morální zásady nebyly vytvořeny, aby lidi zastrašovaly nebo vháněly do pasivity a lhostejnosti. Jedním příkladem tuto skutečnost doložíme. Pokud je muslimům ublíženo nebo jsou-li utlačováni, mohou se svobodně rozhodnout, zda budou křivdě čelit a dožadovat se ekvivalentní odplaty nebo zda odpustí a svěří se Alláhovi. Vědí, že mají právo zaujmout obě stanoviska, a rovněž vědí, že je pro ně lepší odpustit. Odpustí-li, činí tak svobodně pro lásku k Alláhovi. Trestají-li, neporušují zákon, ani se nechovají nespravedlivě – brání jen svá práva. Takový postoj je posvátnou povinností sám o sobě, pomáhá oprávněným institucím nastolit řád a pořádek. Kdyby islám vyžadoval naprosté odpuštění, jak to teoreticky vyžadují jiné víry, pak by se mnoho neukázněných jedinců ocitlo v pokušení páchat zlo a překročit všechny hranice. Kdyby islám vyžadoval pouze trest**,** pak by nezbylo místo pro slitování a trpělivost, ani pro duchovní nápravu a morální zralost a v takovém případě by mnoho dobrých lidských vlastností zmizelo a mnoho věcí z lidských mravních schopností by se nikdy neuskutečnilo.

Je běžné, že lidé, kteří se učí odpouštět za všech okolností, tak nečiní a snad ani nemohou, protože to z perspektivního hlediska není v zájmu lidstva, ani v zájmu samotné morálky. Stejně tak lidé, kteří se učí tvrdě odplácet, nemají žádnou nebo jen malou úctu k lidským ctnostem a nedbají o morální hodnoty jako o všeobecná pravidla. Avšak islám, božské pouto lidské přirozenosti, poskytuje na lidské problémy správné odpovědi. Hříšníkům, kteří se chtějí napravit, kteří chtějí dostat ještě jednu příležitost a v případě odpuštění chtějí začít znovu poctivě žít, se doporučuje odpustit. Avšak vůči těm, kteří si pohnutky odpuštění nesprávně vyložili a i nadále se chovají špatně, islám umožňuje uplatnit trest. Takže postoj muslima je v obou případech správný a prospěšný. Odpouští-li, těší tím Alláha, zadrží trestající ruku a přispívá k nápravě provinilce. Trestá-li, chrání právo, nastoluje řád a spravedlnost, pomáhá zastavit zlo. Co je tedy zdravá morálka? Postoj člověka, který je nemilosrdným mstitelem bez výběru? Nebo snad postoj muslima, který uvažuje o slitování a odpuštění a počítá i s mimořádnými okolnostmi? A kdo je morálně zdravý? Člověk, který odpouští, protože ví, že stejně nemá možnost žádat o spravedlnost? Nebo muslim, který odpouští a přitom si je plně vědom svého práva na odplatu? Co je vlastně opravdové odpuštění? Odpuštění vyvěrající z vnějšího nátlaku a zákazu chovat se jinak? Nebo odpuštění

vyvěrající ze svobody volby a konání? Není divu, že islámské morální zásady jsou zdravé, jedinečné a přizpůsobivé. Jsou to totiž příkazy Stvořitele, zdroje všeho dobra a morálky.

Pojem vesmír

V předmluvě jsme se krátce zmínili o postavení muslimů a o budoucnosti islámu na Západě. V této části se budeme zabývat postavením člověka v současném světě, celkovou lidskou situací a islámským pojetím vesmíru nebo světovým názorem. Upevníme tak pojmy, jimiž jsme se již zabývali, a uvedeme některé další myšlenky a různé rozměry našeho tématu propojíme v závěrečném shrnutí.

Současná lidská situace je přinejmenším závažná. Vyžaduje zájem a aktivní reakci všech lidí dobré vůle a duchovního založení. Tato situace by je však neměla přivádět k zoufalství nebo k rezignaci. Duch naděje vždy byl a je integrální součástí islámu.

> Synové moji, jděte a pátrejte po Josefovi a bratru jeho! A neztrácejte naději v laskavost Alláha, vždyť jen lidé nevděční ztrácejí naději v laskavost Alláha! (Korán 12:87)

> A kdo je bohabojný, tomu On připraví východisko a uštědří mu obživu z místa, odkud s tím ani nepočítal. A tomu, kdo spoléhá se na Alláha, tomu On postačí, vždyť Alláh uskutečňuje Své záměry a Alláh ustanovil pro věc každou rozměr její. (Korán 65:2–3)

Problémy a krize moderní doby nejsou zcela výjimečné nebo zvláštní. Je pravda, že jsou obtížné, složité a strastné, a to možná víc než kdykoli předtím. Avšak rozdíl mezi dneškem a předešlými stoletími je spíš rozdílem v intenzitě než rozdílem druhovým. Neustále rostoucí složitost našich soudobých obtíží může být do značné míry zaviněna naším rostoucím očekáváním a schopnostmi.

Po mnoho století a v mnoha oblastech zeměkoule byl hlavním zdrojem nejobtížnějších krizí jistý druh nepružného, výlučného a netolerantního postoje vůči neznámému, odlišnému a cizímu. Tato orientace zplodila rasismus, elitářství, náboženskou nesnášenlivost, předsudky a celou skupinu stejně odporných postojů.

Jen málo lidí popírá, že lidstvo čelí nezvyklé krizi. Současná krize lidstva jako by vznikla z vážné nerovnováhy mezi naším vnějším, navenek zaměřeným materiálním bádáním a mezi našimi vnitřními, dovnitř zaměřenými morálními snahami. Není nic snazšího než vyžadovat rovnováhu, prosazovat „střední cestu“ nebo prosazovat „zlatý střed“. Avšak ničeho se nedosahuje tak obtížně jako právě takovéto rovnováhy. V minulosti se někdy výroky typu „nejen chlebem živ je člo-

věk“ interpretovaly tak zkresleně, že naznačovaly lhostejnost vůči materiálnímu blahu člověka. Podobně se vykládala i víra v Boha; často se zaměňovala za bezmocný fatalismus nebo kategorické popření svobodné lidské vůle a seberealizace. Na druhé straně přehnaný důraz na duchovnost a rezignovanost zase podněcuje vznik materialismu, racionalismu „svobodné vůle“ atd. Jestliže se na duchovno klade přílišný důraz, zvrhává se v pověrčivost a nejasnosti. Podobně protikladný tlak přeměňuje materialismus na nedbalý přístup, svobodnou vůli na zhýralost a racionalismus na pustou marnost. Dějiny myšlení několika posledních století dokládají tyto tendence až příliš dobře.

Během nedávných desetiletí se duchovní stupnice zvedala a klesala. V šedesátých a v sedmdesátých letech se událostí obecného zájmu staly průzkumy vesmíru, které předtím neměly obdoby. Avšak stejně senzační jsou i neočekávané výsledky výzkumů vnitřních oblastí bytí, přestože se někdy mohou zdát módní, kultovní a neurotické.

Zvlášť alarmující je rozmach těchto dvou nezvyklých a nevyrovnaných typů zkoumání. Důvod k poplachu spočívá ve skutečnosti, že oba typy nemají vzájemný vztah, natož aby se vzájemně ovlivňovaly. Vzájemně na sebe nereagují, vzájemně se neposilují ani neinspirují. Navíc jejich pochybná a nevyrovnaná existence představuje neustálou hrozbu pro většinu lidí. Může je dohnat ke kolísání a nejasnostem, které zase mohou zintenzívnit problémy společnosti a ztížit úděl moderního člověka. Tento špatný směr lze změnit, jestliže se nějak podaří smířit vnějškově zaměřené vědecké výzkumy s vnitřně orientovanými morálními snahami. Nejen chlebem živ je člověk. To je zřejmá pravda. Ale stejně tak není živ pouze modlitbami. Člověk je nejen politickou a materialistickou bytostí, ale i bytostí hledající duchovní rozměr.

Jak jsme již řekli, současný svět se potýká s množstvím problémů. Stejně tak se potýká i s navzájem si protiřečícími diagnózami a recepty. Někteří lidé hlásají v souladu se slovy jedné populární písně „Svět dnes potřebuje hlavně lásku... atd.“ Jiní volají po obrodě člověka. Další se obracejí k marxismu, humanismu, satanismu nebo scientismu jako ke konečnému řešení. Další zase očekávají příchod nějakého budoucího spasitele. Tento dlouhý seznam přitom nezahrnuje lidi lhostejné, lidi, kteří ztratili veškerou naději, a zástupy apatických jedinců, kteří pravděpodobně nad všemi optimisticky naladěnými skupinami převažují. Zdá se však, že svět dnes nejvíce potřebuje porozumění. Člověk potřebuje porozumět sám sobě a své přirozenosti, svým omezením a schopnostem, svému místu ve vesmíru a vztahům s jeho prvky.

Otázka zní: Jak může islám člověku pomoci pochopit sebe sama, jak může pomoci vyjasnit jeho zamlžené perspektivy a uvolnit jeho schopnost přemýšlet? Pokusíme-li se na tuto otázku odpovědět, budeme muset mít na paměti základní pojmy islámu, o nichž jsme dosud hovořili, a domyslet některé další prvky islámského hodnotového systému. Takový rozbor pravděpodobně ukáže, jaký má islám vztah k modernímu člověku a jak mu může pomoci hledat jeho cestu.

Pro islám je charakteristický princip umírněnosti a středovosti. Snad nejlépe je vyjádřen v tom, jak islám pohlíží na lidskou přirozenost, smysl života a koncept Boha. Islám není jednostranně zaměřená „humanistická“ filozofie, která člověka staví téměř na roveň Stvořiteli a kromě člověka nic neuznává. Islám však ani nezastává názor, že člověk je od přirozenosti zlý, zkažený nebo hříšný. Islám odmítá myšlenku, že život je odpudivý, brutální, krátký a ubohý. Odmítá však i myšlenku, že život je cílem sám o sobě, že je plný radostí a bezstarostností. Islám dává životu kladný smysl, účel. Klade pozemský život níže jen vzhledem k životu posmrtnému. Islám se nezajímá jen o teď a tady, hédonismus a přítomné radosti. Rozhodně však teď a tady neopomíjí a nevidí jen budoucí život v posmrtném Ráji. Všímá si lidské situace zde na Zemi a lidského osudu v posmrtném životě. Tyto zájmy jsou pochopitelně proporčně rozloženy; islám si váží každé fáze lidské existence podle jejího poměrného účinku na celkové blaho člověka.

> Řekni (Muhammade): „Kdo zakázal šaty ozdobné, jež Alláh seslal služebníkům Svým podobně jako výtečné věci pro obživu?“ Odpověz: „Toto je dáno na dobu života pozemského těm, kdož uvěřili, a bude to pro ně čisté v Den zmrtvýchvstání.“ A takto My činíme srozumitelnými znamení pro lid vědoucí. Rci: „Pán můj věru zakázal necudnosti veřejné i tajné, hřích a bezprávnou svévoli; a dále, abyste přidružovali k Alláhu to, k čemu On neseslal oprávnění, a mluvili o Alláhu to, o čem nemáte ponětí.“ A každý národ má svou lhůtu danou, a když se lhůta jeho dovrší, nemůže ji odložit ani uspíšit ni o hodinu jedinou. (Korán 7:32–34)

> S pomocí toho, co ti Alláh daroval, raději usiluj o dosažení příbytku na Onom světě a nezapomínej na svůj úděl v životě pozemském a čiň dobré tak, jak Alláh učinil dobré tobě. A neusiluj o pohoršení na zemi, neboť Alláh nemiluje ty, kdož pohoršení šíří. (Korán 28:77)

> Vězte, že život pozemský je pouze hra a zábava, marná okrasa, vzájemné vychloubání mezi vámi a soupeření v rozmnožování majetku a dětí. A podobá se dešti: lidem, kteří odmítají Víru, se líbí rostlinstvo, jež z něho vyrůstá, avšak potom vadne a vidíš je zežloutlé, až nakonec se obrátí v prach. A v životě budoucím je jednak trest přísný, avšak i odpuštění a zalíbení se Alláhu. A život pozemský není leč užívání klamavé. Předstihujte se tedy, abyste dosáhli odpuštění Pána svého a zahrady, jejíž šíře se rovná nebi i zemi, připravené pro ty, kdož v Alláha a posly Jeho uvěřili. A toto je přízeň Alláhova, kterou On uštědřuje, komu chce, vždyť Alláh vládcem je přízně nesmírné. (Korán 57:20–21)

V Koránu je pasáž, která se v obměnách opakuje i v několika dalších místech:

(A na scestí svede i ty), kteří porušují smlouvu Alláhovu poté co ji uzavřeli a rozdělují to, co Alláh přikázal spojit, a po zemi pohoršení šíří. A to jsou ti, kdož ztrátu utrpí. Jak to, že nevěříte v Alláha? Když byli jste mrtví, On dal vám život, potom vás usmrtí a posléze znovu oživí a nakonec budete k Němu navráceni. On je ten, jenž pro vás stvořil vše, co na zemi je, potom se k nebi obrátil a v sedmi nebesích je vyrovnal. On věru všech věcí je znalý.

Hle, Pán tvůj k andělům pravil: „Umístím na zemi náměstka!“ I řekli: „Chceš tam ustanovit někoho, kdo pohoršení na ní bude šířit a krev na ní prolévat, zatímco my slávu Tvou pějeme a svatost Tvou prohlašujeme?“ Pravil: „Já věru znám to, co vy neznáte!“ A naučil Adama jména všechna, potom je předvedl andělům a řekl: „Sdělte mi jména těchto, jste-li pravdomluvní!“ „Sláva Tobě,“ řekli, „my máme vědění jen o tom, čemus nás Ty naučil, neboť Tys jediný vševědoucí, moudrý!“ Pravil: „Adame, sděl jim jména toho všeho!“ A když jim sdělil ta jména, pravil Alláh: „Neřekl jsem vám, že znám nepoznatelné na nebesích i na zemi a že znám dobře i to, co najevo dáváte, i to, co skrýváte?“

A když řekli jsme andělům: „Padněte na zem před Adamem!“, tu padli všichni kromě Iblíse, jenž to odmítl, zpychl a stal se jedním z nevděčných. I pravili jsme: „Adame, obývej s manželkou svou zahradu tuto! Jezte z ní podle libosti, kdekoliv se vám zachce, avšak nepřibližujte se k tomuto stromu, abyste se nestali nespravedlivými!“ Avšak satan jim dal zhřešit a způsobil vyhnání jejich z místa, kde žili. I pravili jsme: „Odejděte! Se satany si nepřáteli budete; země bude místem pobytu vašeho a užívání dočasného!“ Adam přijal pak od Pána svého slova a On mu odpustil, vždyť On Odpouštějící je i Slitovný. Pravili jsme: „Odejděte odtud všichni! A až k vám přijde ode Mne správné vedení, ti, kdož následovat budou vedení Mé, nemusí se bát a nebudou zarmouceni. Však ti, kdož neuvěří a znamení Naše za lež prohlásí, ti budou Ohně obyvateli a budou v něm nesmrtelní.“ (Korán 2:27–39)

Tento úryvek obsahuje některé základní islámské zásady a představuje základy islámského světového názoru. Nejvýznačnější z těchto zásad jsou tyto:

1. Svět je vyvíjející se entitou, je vytvořen vůlí Alláha a udržován Alláhem pro smysluplné cíle. Historické dění se odehrává v souladu s Jeho vůlí a podle ustavených pravidel. Neřídí se slepou náhodou, nejsou to tedy nahodilé a neuspořádané události.
2. Alláh stvořil člověka a člověk je Jeho zástupcem na zemi. Alláh člověku uložil obdělávat půdu a obohacovat život vědomostmi, ctnostmi, záměry a smyslem. Aby člověk tohoto cíle dosáhl, je vše na Zemi i na nebi stvořeno pro člověka a je mu to podřízeno. Život na této planetě není člověku vězením; jeho příchod na svět není svévolným trestem za předchozí hříchy. Člověk nebyl vyhnán z jednoho světa a uvržen do našeho světa. Jeho existence není náhodná nebo neplánovaná.

3. Vědění je jedinečnou schopností člověka a nedílnou součástí jeho osobnosti a jeho bytí. Právě vědění člověka opravňuje k tomu, aby byl zástupcem Stvořitele na Zemi, a získává mu dokonce i úctu a oddanost andělů Alláhových.
4. První fáze života na Zemi nezačala v hříchu nebo vzpourou proti Stvořiteli. „Vyhnání" z Rajské zahrady a následující osudy Adama a Evy, jejich pokání, Alláhovo odpuštění a cítění s člověkem, nepřátelství mezi člověkem a Satanem – to vše nebylo pro Stvořitele nic nového. Nebyly to ani náhodné události. Na to, aby tyto události byly náhodné, mají příliš hluboký smysl. Spíše se zdá, že se staly, aby prvního člověka ukáznily, aby zažil pocit pádu a vzestupu, morální porážky a vítězství, odcizení se Stvořiteli a smíření se s Ním. Člověk tak byl pro život lépe připraven a s větší jistotou mohl čelit životním nejistotám a zkouškám.
5. Eva nebyla slabší částí prvního lidského páru. Nepokoušela Adama, aby jedl ze zakázaného stromu, ani nebyla zodpovědná za vyhnání z Rajské zahrady. Adam i Eva měli stejnou zodpovědnost a byli pokoušeni stejně; oba měli výčitky, káli se a dostalo se jim odpuštění a náklonnosti od Alláha. To je velmi důležitý bod, protože osvobozuje Evu od výtky, která se s ní a s jejím pohlavím táhla celá staletí; zbavuje ji to obvinění, že ona sama nese většinu zodpovědnosti za vyhnání z Ráje. Navíc se tak jasně říká, že víra v morální nedostatečnost ženy je neospravedlnitelná a že dvojí měřítko je naprosto neoprávněné. Korán zde a na jiných místech dává jasně najevo, že jak muž, tak i žena jsou stejně schopní ctnosti a slabosti, jsou stejně citliví a zasluhují si stejné chvály.
6. Člověk je svobodný tvor se svobodnou vůlí. Taková je podstata lidství a základ zodpovědnosti člověka vůči jeho Stvořiteli. Bez relativně svobodné vůle by lidský život neměl smysl a Alláhova úmluva s člověkem by ztratila význam. Kdyby člověk neměl svobodnou vůli, Stvořitel by mařil svůj cíl a člověk by nemohl nést vůbec žádnou zodpovědnost. Něco takového je přirozeně nemyslitelné.
7. Život pochází od Stvořitele. Pozemský život není věčný, ani není cílem sám o sobě, jde o přechodnou fázi, po níž se vše navrátí ke svému Stvořiteli.
8. Člověk je zodpovědný tvor. Zodpovědnost za hřích však vzniká jen u jednotlivého hříšníka. Hřích není svou podstatou dědičný, přenosný nebo společný. Každý jednotlivec je za své vlastní činy zodpovědný. Přestože člověk může dojít k mravní zkaženosti, je také schopen nápravy a spásy. Neznamená to, že islám dává přednost jedinci před skupinou. Individualismus neznamená téměř nic, je-li vyřazen ze společenských souvislostí. Znamená to, že jedinec má různé soubory rolí, které může hrát. Musí je hrát tak, aby si uchoval svou morální neporušenost a uchoval svébytnost, respektoval práva Alláha a plnil své společenské závazky.
9. Člověk je důstojný a úctyhodný tvor. Jeho důstojnost se zakládá na skutečnosti, že mu byl vdechnut duch, který pochází od samého Stvořitele. Mnohem

důležitější však je, že tato důstojnost není omezena na žádnou zvláštní rasu, barvu pleti nebo třídu lidí. Je to přirozené právo člověka, každého člověka, nejúctyhodnější bytosti na zemi.

10. Uvedený úryvek konečně poukazuje na hluboké kořeny jedinečnosti Alláha a jednoty lidstva. Dále ukazuje, že nejvyššími ctnostmi člověka jsou zbožnost a vědění, a jestliže je takového vědění dosaženo a používáno podle Alláhova vedení, pak má člověk zajištěn blažený osud a lidský život se stává vyrovnaným a klidným.

KAPITOLA III

Aplikace víry

V této kapitole se budeme zabývat hlavními projevy víry, jak je stanoví islám. Jde o modlitby (*saláh*), půst (*saum*), poskytování povinné almužny čili „dobročinnost“ (*zakát*) a pouť (*hadždž*). Alláh nařídil tyto projevy víry, aby sloužily všem duchovním účelům a uspokojovaly lidské potřeby. Některé jsou každodenní, jiné se konají jednou za týden, některé jednou za měsíc, některé dvakrát ročně, jiné každoročně, některé se musí vykonat nejméně jednou za život. Zahrnují tedy všechny dny v týdnu, všechny týdny v měsíci, všechny měsíce v roce a všechny roky života a především poznamenávají Alláhovým „dotykem“ celý běh života.

Zmínili jsme se již o tom, že víra bez činů a praxe je mrtvá, stává se tak cílem sama o sobě, tedy alespoň z islámského hlediska. Přirozená víra je velmi citlivá a může být nanejvýš účinná. Jestliže se však nepraktikuje nebo nepoužívá, rychle ztrácí svou životnost a motivační sílu. Jedinou cestou, jak víru oživit a podřídit ji jejímu vlastnímu účelu, je praxe. Na oplátku víra vede člověka ke stálosti, oddanosti a vytrvalosti. Je tomu tak, protože vnitřní vztah mezi vírou a praxí je velmi silný, jejich vzájemná závislost je tedy pochopitelná. Člověk bez víry nemá žádný skutečný zdroj inspirace, a proto nemá ani žádné hodnotné cíle, k nimž by směřoval nebo v něž by doufal. Život takového člověka nemá smysl, žije ze dne na den, což není opravdový život. Na druhé straně člověk, jenž víru vyznává, ale neuplatňuje ji v praxi, podvádí sám sebe a ve skutečnosti žádnou víru nemá, je jen bezmocným zbloudilým pocestným.

Vzájemný vztah mezi vírou a praxí se živě odráží v celkovém uspořádání islámu a ukazuje hloubku islámského učení. V islámu v žádném případě nejde o rozdělení mezi duší a tělem, duchem a hmotou, náboženstvím a životem. Islám bere člověka tak, jak ho Alláh stvořil, a uznává, že přirozenost člověka se skládá z duše a těla. Nezanedbává jeho duchovní povahu; jinak by byl člověk jako zvíře. Nepodceňuje ani jeho fyzické potřeby; jinak by člověk byl andělem, jímž není, a ani být nemůže. Podle islámu člověk stojí uprostřed proudu stvoření. Není čistě duchovním tvorem, protože čistě duchovní bytosti jsou andělé, není ani někým, kdo by přesahoval anděly, protože takovým je pouze samotný Alláh. Není zcela hmotným nebo fyzickým tvorem, protože takovými jsou pouze zvířata a jiná stvoření bez rozumu. Protože člověk má dvojakou podstatu, má i souběžné požadavky

a potřeby: duchovní a materiální, morální a fyzické. Náboženství, které může člověku pomoci a přivést ho blíže ke Stvořiteli, je náboženství beroucí do úvahy všechny tyto požadavky a potřeby, náboženství pozvedající člověka duchovně a ukázňující jeho fyzické potřeby. A takovým náboženstvím je právě islám. Potlačovat některou složku lidské přirozenosti nebo narušovat jejich rovnováhu, či se přiklánět jen k jedné z nich by bylo hrubým protiřečením lidské přirozenosti, a k tomu i nezodpovědným protivením se podstatě, v níž Alláh člověka stvořil.

Islám zaručuje naprosté respektování lidské přirozenosti takové, jaká skutečně je, a hluboce se zajímá o duchovní a také o materiální blaho člověka. Nepovažuje proto víru za osobní záležitost nebo za záležitost oddělenou od běžného lidského života. Jinými slovy, nemá-li víra účinný vliv na osobní a veřejný život, pak je bezcenná. Na druhé straně život nemá smysl, není-li řízen podle Alláhova zákona. Tím se vysvětluje, proč islám rozšiřuje svůj smysl pro organizaci na všechny oblasti života: na osobní a společenské chování, na práci, ekonomiku a politiku, na národní a mezinárodní vztahy atd. Rovněž se tak názorně ukazuje, proč islám neuznává „sekularizaci" čili oddělování náboženství od každodenního života. Vzájemné působení skutečného náboženství a smysluplného života je nanejvýš významné. Proto také islám proniká do všech oblastí života, řídí všechno lidské konání zdravým a prospěšným způsobem, přijatelným pro Alláha a shovívavým vůči člověku.

Nezbytný soulad mezi pravým náboženstvím a denním životem znamená, že se islám nepřiklání k poučce „šest dní pro mě nebo pro svět a jeden den pro Pána". Tato poučka je v delším pohledu bezcenná a zbavuje náboženství síly a života. Vedle toho tím člověk páchá vážnou nespravedlnost vůči Stvořiteli a vážně poškozuje lidskou duši. Je to vážné zanedbání duchovních a morálních potřeb, které jsou stejně důležité jako hmotné potřeby, ne-li důležitější. Došlo by k nebezpečnému rozštěpení lidské přirozenosti, a každá taková nerovnováha je příznakem úpadku. Kdyby však člověk zasvětil šest dní mnišskému způsobu života nebo hlubokým meditacím a jen jeden den sobě, nebylo by to ani trochu lepší. Rovnováha by byla opět porušena. Je tedy přirozené a nanejvýš logické, budeme-li sledovat cestu, kterou nabízí islám. Protože má člověk kombinovanou přirozenost, ocitne se ve vážných problémech, bude-li zanedbávat svou duši nebo tělo, nebo jestliže dovolí, aby jedno převážilo nad druhým. Nejtěžší zkouškou lidského smyslu pro spravedlnost a mravní soudržnost a také zkouškou jeho vůle a opravdovosti je chovat se stejně k duši i tělu a obě vyváženě, rozumně a rovnoměrně upevňovat. Aby islám člověku tuto zkoušku ulehčil, přichází s pravidelným praktikováním ve víře.

Význam modlitby Modlitba představuje jeden z pilířů islámu a je považována za jeho základ. Každý muslim, který nedodržuje modlitby a nemá pro to vážný důvod, se dopouští těžkého přestupku a hříchu. Tento přestupek je závažný, protože se neprotiví jen Stvořiteli, což je samo o sobě dost špatné, ale protiví se i lidské přirozenosti. Sklon uctívat skvělé bytosti a směřovat k vznešeným cílům je lidským instinktem. Nejvyšší bytostí a nejvznešenějším cílem všeho je Alláh; islámská modlitba je nejlepším způsobem, jak v člověku vypěstovat rozumnou osobnost a jak směřovat jeho duchovní zrání. Zanedbávat modlitby znamená potlačovat všechno dobré, co se přirozeně skrývá v člověku, a neospravedlnitelně popírat lidské právo uctívat a milovat, právo směřovat a stoupat k vyššímu, právo vynikat v dobru a dosahovat vznešených cílů. Takové potlačování a popírání představuje velmi vážný a škodlivý přestupek (je výrazem nevděčnosti, když někdo automaticky přijímá vše, co Alláh stvořil a čím nás obdařil, a ani Ho neuzná a nepoděkuje Mu – pozn. red.). V tom spočívá význam a životní důležitost modlitby v lidském životě.

Vždy bychom měli pamatovat na to, že Stvořitel lidskou modlitbu nepotřebuje, protože On žádné potřeby nemá. Zajímá se jen o naše celkové blaho a prospěch. Když Alláh nutnost modlitby zdůrazňuje a ukládá nám ji za povinnost, chce nám pomoci, protože všechno dobré, jež činíme, je v náš prospěch, a každý přestupek, jehož se dopustíme, je přestupkem proti naší duši. Proto i zde je ve středu pozornosti člověk a jeho obecné dobro. Užitek, který člověk získává z islámské modlitby, je neměřitelný a požehnání modlitby přesahuje lidskou představivost. Není to jen pouhá teorie nebo konvenční domněnka, je to úchvatný fakt a duchovní zkušenost. Následuje vysvětlení účinnosti islámské modlitby:

1. Posiluje víru v existenci Alláha a v Jeho dobro a přenáší tuto víru do nejskrytějších koutů lidského srdce.
2. Oživuje tuto víru a činí z ní v praktickém životě tvořivou sílu.
3. Pomáhá člověku, aby si uvědomil přirozené a pudové směřování k velikosti a vysoké morálce, k výtečnosti a k růstu ctností.
4. Očišťuje srdce a rozvíjí mysl, zušlechťuje svědomí a uklidňuje duši.
5. Upevňuje v člověku prvky dobra a slušnosti, potlačuje zlo a sklony k nepatřičnému chování.

Rozebíráme-li islámskou modlitbu a studujeme-li její jedinečnou povahu, zjišťujeme, že nejde jen o fyzické pohyby nebo o prázdné recitování z Koránu. Islámská modlitba je nevyrovnatelný a bezpříkladný způsob rozumové meditace a duchovní oddanosti, morálního růstu a fyzického cvičení; všechny tyto prvky jsou přitom obsaženy v jednom jediném aktu. Je to výlučně islámská zkušenost, v níž se každý sval lidského těla spojuje s duší a myslí při uctívání Alláha a ke

slávě Alláhově. Je těžké zvolit nějaká slova, jež by vystihla plný význam islámské modlitby, lze však říci, že v ní jde o:

1. Posilování disciplíny a síly vůle;
2. Procvičení oddanosti Stvořiteli a všem hodnotným cílům;
3. Bdělou připomínku Stvořitele a neustálého odhalování Jeho dobroty;
4. Pěstění duchovna a morální ryzosti;
5. Průvodce po nejpříjemnější životní stezce;
6. Ochrana před necudností a zlem, před zblouděním a odchýlením od správné cesty;
7. Projev pravé rovnosti, pevné jednoty a bratrství;
8. Výraz díků Alláhu a vážnosti k Němu;
9. Směřování k vnitřnímu míru a stabilitě;
10. Bohatý zdroj trpělivosti a odvahy, naděje a důvěry.

To všechno je islámská modlitba, to všechno dokáže člověku dát. Nejlépe pravdu tohoto výroku zjistíte, jestliže modlitbu sami vykonáte a dopřejete si duchovního potěšení, jež z ní pramení. Teprve pak člověk pozná, co modlitba opravdu znamená.

Alláh zmiňuje modlitbu v mnoha verších Koránu. Zde jsou jen některé z nich:

> Dodržuj modlitbu, vždyť modlitba odvrací od nemravnosti a věcí zavrženíhodných! Vzpomínání pak Alláha je povinností největší a Alláh dobře ví, co děláte. (Korán, 29:45)

> Vy, kteří věříte, hledejte pomoc v trpělivosti a v modlitbě, vždyť Alláh je věru s trpělivými. (Korán, 2:153)

> Vy, kteří věříte! Když voláno je k modlitbě v den páteční, pospíchejte vzpomínat Alláha a zanechte obchodování! To bude pro vás lepší, jste-li vědoucí. (Korán, 62:9)

> Dodržujte modlitbu, rozdávejte almužnu a sklánějte se s těmi, kdož se sklánějí! (Korán, 2:43)

> Přikaž rodině své modlitby konání a sám buď v ní vytrvalý! (Korán, 20:132)

> Šťastní jsou ti věřící, kteří v modlitbách svých jsou pokorní, kteří od planých řečí se odvracejí, kteří almužny rozdávají,... (Korán, 23:1–4)

Podmínky modlitby Každý muslim, muž či žena, má povinnost konat modlitbu. Musí však být:

a) Duševně zdravý a svéprávný;
b) Relativně zralý – měl by být po dosažení puberty, tedy obvykle kolem čtrnácti let. (Rodiče by měli svým dětem radit, aby se modlitbu začaly učit v sedmi letech, a důrazně by jim měli modlení doporučovat v desíti letech);
c) Ženy nesmějí mít menstruaci nebo být v šestinedělí. Pauza od modlitby pak trvá maximálně deset, respektive čtyřicet dní. Ženy jsou za těchto okolností od modliteb zcela osvobozeny a nemusejí je nahrazovat.

Modlitba není platná, nejsou-li splněny následující požadavky:

a) Očista neboli rituální omývání (tzv. *wudú* – bude vysvětleno později);
b) Čistota celého těla i oděvu a místa modlitby – musejí být zbavena veškeré špíny a nečistot;
c) Oděv musí vyhovovat morálním zásadám, nahota musí být zakryta. Muži musí mít tělo zakryto alespoň od pupku po kolena. U žen musí být zakryto celé tělo kromě tváře, rukou a chodidel. Obě pohlaví nesmějí mít při modlitbách oděv z průhledné látky;
d) Mít úmysl vykonat modlitbu. Úmysl vychází ze srdce a nevyslovuje se nahlas;
e) Postoj čelem ve směru *qibly*, tedy směrem ke Ka'bě v Mekce. Existuje řada způsobů, jak určit správný směr. Jestliže člověk neví, jak by směr zjistil, měl by se řídit svým nejlepším úsudkem.

Druhy modliteb Modlitby můžeme rozdělit do následujích kategorií:

1. Povinné (*fard*), které zahrnují pět povinných modliteb denně, účast na shromáždění v pátek odpoledne (pouze pro muže) a pohřební modlitbu (pohřební modlitba je povinností muslimské komunity jako celku – když se za zemřelého pomodlí několik muslimů, ostatním tato povinnost odpadá).
2. Potvrzená tradice (*sunna muakkada*) – jsou to dobrovolné modlitby, které se prorok Muhammad (s) pravidelně modlil kromě povinných modliteb. Většinou doprovázejí povinné modlitby (např. dva cykly před ranní modlitbou, čtyři před a dva po polední modlitbě, dva cykly následující modlitbu po západu slunce a tři cykly po večerní modlitbě – tzv. *witr*). Patří sem také shromáždění u příležitosti dvou islámských svátků (*'íd*).
3. Nepotvrzená tradice (*sunna ghajr muakkada*) – zahrnuje ostatní nepovinné modlitby v kteroukoli denní nebo noční dobu. Zvláštní význam mají dvě období: konec noci před úsvitem a dopoledne.

Časové rozložení modliteb Každý muslim, muž či žena, musí vykonat přinejmenším pět denních modliteb v určenou dobu, nemá-li ovšem nějaký ospravedlnitelný důvod, proč je nekoná, proč je koná dohromady nebo proč je koná opožděně. Jsou to tyto modlitby:

1. Časná ranní modlitba (*salátu l-fadžr*), kterou lze konat kdykoli mezi úsvitem a východem slunce.
2. Polední modlitba (*salátu z-zuhr*). Tuto modlitbu lze konat od okamžiku, kdy slunce začne sestupovat ze zenitu, až do okamžiku, kdy je na poloviční cestě k západu. Jestliže například slunce zapadá v sedm hodin odpoledne, pak čas této modlitby začíná krátce po poledni a končí o půl čtvrté odpoledne. Krátce nato začíná období další modlitby. Existují však přesné kalendáře, které stanovují časy jednotlivých modliteb. Nemáte-li ho k dispozici, spolehněte se na svůj nejlepší úsudek.
3. Odpolední modlitba (*salátu l-'asr*), kterou lze vykonat v druhé polovině odpoledne, tedy hned po vypršení období polední modlitby až do západu slunce.
4. Modlitba po západu slunce (*salátu l-maghrib*). Čas této modlitby začíná hned po západu slunce a končí, jakmile na západním nebi zmizí červánky. Doba, v níž lze konat tuto modlitbu, normálně trvá jednu hodinu a dvacet až třicet minut.
5. Večerní modlitba (*salátu l-'išá*), jejíž čas nastává hned po zmizení červánků na západě (asi hodinu a půl po západu slunce).

Stojí za povšimnutí, že islám rozvrhl doby modliteb tak, aby se naše duchovní obnova spojovala s fyzickým občerstvením, a že se tím spojuje klid mysli s tělesným uvolněním. Rovněž stojí za povšimnutí, že muslim vykonávající tyto modlitby poznamenává celý den duchovním znamením na jeho začátku, na konci i v jeho průběhu. Věřící tím spojuje víru se životem, celý den cítí přítomnost Stvořitele ve své duši, zakončuje své denní konání v duchovních pocitech a buduje svou mravní výtečnost na silných základech. Navíc tím muslim vnáší do všech oblastí života duchovní svěžest a víra je přítomná ve všech jeho činnostech. Působí v obchodech a kancelářích, doma a na farmách, v továrnách a v závodech. Proniká svým světlem do každého druhu obchodu a práce. Rozvržení modliteb je pozoruhodné, protože je dílem Stvořitele.

Vždy je nejlepší vykonat modlitbu hned, jak nastane její čas, ledaže by něco zapříčinilo neočekávané zpoždění nebo odložení modlitby. Tyto modlitby jsou zkouškami od Alláha. Odměna věřícím, kteří touto zkouškou projdou, je nezměrná a jejich blaho si nelze představit. Štěstí, kterého dosáhnou, radost, kterou pociťují, a čest, kterou získávají, nelze slovy vyjádřit.

Polední (*zuhr*) a odpolední (*'asr*) modlitby lze konat společně, jestliže člověk cestuje nebo je nemocen. Totéž povolení se uděluje k modlitbě po západu slunce

(*maghrib*) a k večerní modlitbě (*'išá*). Spojené modlitby mohou být konány jak v čase první z nich nebo v čase druhé z nich. Interval pro jejich vykonání se tedy značně prodlouží. Jejich pořadí však musí zůstat zachováno (nejprve polední, pak odpolední modlitba, a stejně tak se modlí modlitba po západu slunce vždy před večerní modlitbou), přičemž druhá modlitba následuje ihned po první. Takovéto spojování modliteb ulehčí situaci muslimů, kteří z oprávněných důvodů (například cesta, výjimečně i pracovní povinnosti) nemohou konat modlitby v patřičnou dobu. Nikdo by však z těchto výjimečných podmínek neměl udělat zvyk ani by neměly způsobit zmeškání jakékoliv modlitby.

Očista před modlitbou (částečné omývání – *wudú*) Před vykonáním modlitby musí být člověk ve stavu čistoty. Je nezbytné omýt části těla, které jsou běžně vystaveny špíně nebo prachu či smogu. Tento obřad se nazývá *wudú* (též malá očista, abdest) a provádí se nejlépe takto:

1. Mějte úmysl v srdci, že tento úkon slouží k očištění před modlitbou.
2. Umyjte si třikrát ruce až po zápěstí.
3. Vypláchněte si ústa vodou, rovněž třikrát (je lepší použít i miswák nebo kartáček na zuby, pokud je to možné).
4. Očistěte si nosní dírky opakovaným nasátím a vypuzením vody, opět třikrát.
5. Třikrát si umyjte celý obličej oběma rukama, od horní strany čela k bradě a od ucha k uchu.
6. Třikrát si omyjte pravé předloktí, a to od prstů (i mezi prsty) a včetně lokte, pak proveďte totéž při omývání levé ruky.
7. Utřete si celou hlavu nebo jakoukoli její část vlhkou rukou, a to pouze jednou.
8. Utřete si vnitřní strany uší ukazováky a jejich vnější strany pomocí palců. Prsty mají být vlhké.
9. Umyjte si obě nohy po kotníky, a to třikrát. Začněte pravou nohou.

Tím je očista u konce a člověk, který ji takto dokončil, je připraven k modlitbě. Pokud člověk očistu nějakým způsobem (viz níže) neporuší, může s ní provést kolik modliteb chce. Je však lepší očistu obnovit, jak je to jen možné. Jednotlivé kroky malé očisty je rovněž třeba provádět v popsaném pořadí a plynule bez zbytečných přestávek.

Zrušení očisty Rituální očista se ruší, jestliže:

1. Dojde k vyměšování, např. moči, stolice, tělesných plynů apod.;
2. Dojde k výtoku krve nebo hnisu a podobných látek z kterékoli části těla;
3. Člověk usne;
4. Člověk omdlí;

5. Dojde ke ztrátě kontroly smyslů v důsledku požití psychotropní látky;
6. Dojde k dočasné ztrátě příčetnosti.

Jestliže nastane některá ze zmíněných věcí, je nutné očistu obnovit. Po vyměšování by měla být na omytí intimních míst použita voda, protože toaletní papír nemusí být pro účel čistoty a modlitby dostatečný.

Nahrazení *wudú* – tajammum *Tajammum* neboli použití čisté země může nahradit *wudú* a dokonce i velkou očistu (celkovou koupel). Povoluje se v následujících případech:

1. Jestliže je člověk nemocný a nemůže používat vodu;
2. Jestliže nemá v dostatečném množství přístup k vodě;
3. Kdyby mu voda způsobila obtíže nebo způsobila nemoc;
4. Kdyby konání *wudú* člověku zabránilo účasti na pohřební modlitbě nebo sváteční modlitbě, za něž neexistuje náhrada.

V každém takovém případě je možné provést očistu *tajammum*, která se provádí takto:

1. Lehce udeřte oběma rukama o čistou zem nebo písek či na kámen.
2. Otřepejte si ruce a otřete si s nimi obličej stejně jako při *wudú.*
3. Opět lehce udeřte oběma rukama o zem a otřete si pravou paži k lokti levou rukou a pak otřete levou ruku až k lokti pomocí pravé ruky.

Náhradní očista *tajammum* je symbolickým projevem důležitosti *wudú*, jež má pro uctívání Alláha a pro zdraví životně důležitý význam. Když islám zavedl tuto pravidelnou očistu, zavedl nejlepší hygienické opatření, kterým předtím nedisponovala žádná duchovní doktrína nebo lékařský předpis.

Zvláštní úlevy týkající se očisty (*wudú*) Pro malou očistu (*wudú*) existují i určité úlevy. Jestliže má člověk ponožky nebo punčochy a po vykonání malé očisty si je natáhl na nohy, není nutné si je při obnovení *wudú* znova sundávat. Místo toho je možné přejet přes nárt vlhkou rukou. Tuto úlevu je možné využít maximálně 24 hodin, při dalším *wudú* je pak je nutné ponožky sundat a nohy si znovu omýt. Pokud je člověk na cestách, úlevu je možné využít až 72 hodin (3 dny a 3 noci). K této praxi se lze uchýlit i v případě, že má člověk na nohou boty a jejich podrážky jsou čisté a boty vypadají čistě. Jestliže je na částech těla, které mají být při očistě omyty, nějaké zranění, je možné otřít obvaz poranění mokrou rukou, kdyby sundávání obvazu a umývání poranění způsobilo další obtíže.

Úplné omytí těla (koupel neboli *ghusl*) Celé tělo s nosními otvory, ústy a hlavou se musí umýt v celkové koupeli před provedením modlitby v následujících případech:

1. Po intimním styku;
2. Po poluci ve spánku;
3. Po uplynutí menstruačního období u žen;
4. U žen na konci šestinedělí, přičemž úplnou koupel je nutné vykonat nejpozději čtyřicet dní po porodu.

Na začátku každé koupele nebo očisty musí být jasné, že je konáme za účelem očištění se před rituálním uctívání Alláha. Je vhodné během omývání vyslovit slova oslavující Alláha a žádat Jej o Jeho štědrost.

Svolávání k modlitbě (*azán*) Věřící vykonal *wudú* a je připraven k modlitbě. Když nastane čas modlitby, je dobré v souladu se sunnou proroka Muhammada (s) pronést svolávání k modlitbě (*azán*). Svolávající (*muezzin*) stojí ve směru *qibly* (směrem ke Ka'bě v Mekce), zvedá obě ruce k uším a hlasitě pronáší následující text:

1. *Alláhu akbar* (Alláh je největší), (opakuje se čtyřikrát); اللهُ أَكْبَرُ – اللهُ أَكْبَرُ – اللهُ أَكْبَرُ – اللهُ أَكْبَرُ
2. *Ašhadu an lá iláha illa l-láh* (Dosvědčuji, že není boha kromě Alláha), (opakuje se dvakrát); أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ – أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ
3. *Ašhadu anna Muhammadan Rasúlu l-láh* (Dosvědčuji, že Muhammad je Alláhův posel), (dvakrát); أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً رَسُولُ اللهِ – أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً رَسُولُ اللهِ
4. *Hajja 'ala s-saláh* (Pospěšte k modlitbě), (dvakrát a obrací tvář doprava); حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ – حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ
5. *Hajja 'ala l-faláh* (Pospěšte k úspěchu), (dvakrát, obrací tvář doleva); حَيَّ عَلَى الفَلَاحِ – حَيَّ عَلَى الفَلَاحِ
6. *Alláhu akbar* (Alláh je největší), (dvakrát); اللهُ أَكْبَرُ – أَللهُ أَكْبَرُ
7. *Lá iláha illa l-láh* (Není boha kromě Alláha), (jednou). لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ

Když se svolává k časné ranní modlitbě, přidá svolávající jednu větu hned za část 5. Požadovaná věta zní takto:

As-salátu chajrun mina n-naum. (Modlitba je lepší než spánek), (dvakrát). الصَّلَاةُ خَيرٌ مِنَ النَّومِ

Pak svolávající pokračuje částí 6 a 7. Tato výjimka a toto připomenutí se dělá pouze ráno, protože v tuto dobu lidé obvykle spí.

Začátek modlitby (*iqámah*) Po dokončení volání se věřícím nechává krátký čas (několik minut) na shromáždění v mešitě a přípravu k modlitbě. Modlitbě bezprostředně předchází oznámení zvané *iqámah.* Věty jsou až na dvě změny stejné jako při *azánu*:

a) *iqámah* se říká rychleji a ne tak hlasitě;
b) hned po části 5 se dvakrát pronáší tato věta: *Qad qámati s-saláh* (modlitba začíná) قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ

Pak následují části 6 a 7.

Podle jiného, kratšího způsobu provádění *iqámah* se opakuje bod 1 pouze dvakrát a každý z bodů 2 až 5 pouze jedenkrát. Slova „*qad qámati s-saláh*" a body 6 a 7 zůstávají nezměněny.

Provádění modlitby Po vykonání *wudú* a po *azánu* a *iqámah* začíná hlavní modlitba. Každá modlitba se skládá z určitého počtu cyklů (dílů, arabsky *rak'a*), dvou, tří nebo čtyř, podle toho, o kterou modlitbu se jedná.

■ Časná ranní modlitba (salátu l-fadžr). Před povinnou ranní modlitbou je doporučeno vykonat nejprve dva cykly (*rak'a*) jako dobrovolné (*sunna*). Po nich následují dva povinné cykly (*fard*). Obě modlitby (dobrovolná a povinná) se vykonávají stejně, s tím rozdílem, že při vyhlašování úmyslu musí člověk rozlišit, o kterou modlitbu se jedná. Druhý rozdíl je v tom, že v povinné ranní modlitbě recituje imám pasáže z Koránu nahlas, kdežto v dobrovolné modlitbě, která jí předchází, recituje každý jen v duchu. Takto vypadá vlastní modlitba:

Část 1. Člověk stojí pokorně a zbožně ve směru *qibly* a v duchu pronese záměr k vykonání ranní modlitby. Pak zvedne obě dlaně až k uším a zahájí modlitbu slovy: „*Alláhu akbar*" (Alláh je největší).

Pak složí pravou ruku na levou. Obě ruce spočívají na břiše.[11] Oči

11/ Poloha rukou se může u různých právních škol lišit. Jde však o nevelké rozdíly, které nemají na platnost modlitby vliv. Ve skutečnosti se všechny takové rozdíly považují za příhodné a účelné spíš než za omezování a překážku.

směřují 1 až 1,5 m dopředu, do místa, kam člověk bude klást čelo při prostraci.

Část 2. Potom v duchu pronese tato slova (je to prosba, která není nutnou součástí modlitby, proto není třeba se ji učit předtím, než se muslim naučí celou modlitbu. Může mít i jiné znění):

„Subhánaka l-láhumma wa bihamdik, wa tabáraka smuk, wa ta'ála džadduk, wa lá iláha ghajruk."

Poloha *wuqúf* (stání)

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَ بِحَمْدِكَ، وَتَبَارَكَ ٱسْمُكَ، وَتَعَالَىٰ جَدُّكَ، وَلَا إِلٰهَ غَيْرُكَ،

Znamená to**:** „Sláva Tobě, Alláhu, a Tobě budiž všechna chvála, požehnáno budiž Tvé jméno, vznešené je Tvé postavení a není boha kromě Tebe."

Před recitací súry al-Fátiha v duchu říká větu:
„A'udhu bi-l-láhi mina š-šajtáni r-radžím."

أَعُوذُ بِاللهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

Znamená to**:** „U Alláha hledám útočiště před ďáblem prokletým."

Část 3. Potom (potichu nebo nahlas) recituje súru otevírající Korán (*al-Fátiha*), po ní úryvek z Koránu (súra *al-Fátiha* a příklady krátkých súr a veršů jsou uvedeny na konci této kapitoly).

Část 4. Potom pronáší slova: „*Alláhu akbar*" (Alláh je největší), klaní se do pravého úhlu, dlaně pokládá na kolena a tiše říká:

سُبْحَانَ رَبِّيَ العَظِيمِ

„*Subhána Rabbija l-'Azím*" („Budiž sláva mému Pánu Nesmírnému", opakuje se třikrát). Této poloze v předklonu se říká *rukú'*. Z ní se věřící vrací do polohy vestoje s těmito slovy:

سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمِدَهُ،
رَبَّنَا وَلَكَ الحَمْدُ

„*Sami'a l-láhu liman hamidah; Rabbaná wa laka l-hamd*"
(„Vyslyší Alláh toho, kdo Ho chválí, Pane náš, budiž Ti chvála.")
Ruce jsou přitom připažené.

Poloha *rukú'* (předklon)

Část 5. Pak se věřící se slovy „*Alláhu akbar*“ pokládá na zem tak, že se dotýká země v sedmi bodech: jsou to prsty na obou nohou, obě kolena, obě dlaně a čelo s nosem. Této poloze se říká prostrace neboli *sudžúd* a doprovázejí ji tato slova:

Poloha *sudžúd* (prostrace)

سُبْحَانَ رَبِّيَ الأَعْلَىٰ

Subhána Rabbija l-A‘lá
(Budiž sláva Pánu Nejvyššímu, opakuje se třikrát).

Část 6. Pak po slovech „*Alláhu akbar*“ následuje poloha *džulús*, krátké zklidnění vsedě. Ruce jsou položeny na kolenou.

Pak následuje druhé padnutí na tvář (*sudžúd*); vykonává se stejně a se stejnými slovy jako první. Tím končí jeden cyklus modlitby (*rak‘a*).

poloha *džulús* (sezení)

Část 7. Po prvním cyklu se modlící se slovy „*Alláhu akbar*“ zvedá, přechází opět do polohy „stání“, aby mohl začít s druhým cyklem modlitby. Recituje *al-Fátihu* (súra Otevírající), po níž následuje úryvek z Koránu jako v prvním cyklu modlitby.

Část 8. Po druhém předklonu (*rukú‘*), napřímení se a dvou padnutích na tvář (prostracích), která jsou stejná jako v prvním cyklu, si sedá do polohy *džulús* a recituje *tašahhud* s jeho dvěma částmi (o tom pojednáme později).

Část 9. Nakonec otáčí tvář doprava a pronáší tato slova: „*Assalámu ‘alajkum wa rahmatu l-láh*“ (Mír budiž s vámi a milost Alláhova). Pak otáčí tvář doleva a pronáší totéž.

Tak se provádí kterákoliv modlitba skládající se ze dvou cyklů (*raka‘*), ať už jde o modlitbu povinnou nebo nepovinnou. Jakmile se naučíte tuto modlitbu správně provádět, zjistíte, že všechny ostatní modlitby jsou velmi jednoduché. Měli bychom ještě zdůraznit, že každý pohyb a každé slovo mají v islámské modlitbě velký význam a hluboký smysl.

■ Polední modlitba (salátu z-zuhr). Těsně před provedením polední modlitby je možné pomodlit se 4 cykly (2+2) modlitby dobrovolné (sunna). Povinná modlitba se pak skládá ze čtyř cyklů, které se provádějí plynule bez přerušení. Po povinné modlitbě lze provést ještě dva cykly sunna. Povinná modlitba vypadá následovně:

a) První dva cykly se provádí stejně jako ranní modlitba, jen s tím rozdílem, že v polední modlitbě se Korán (súra Fátiha a krátký úryvek) recituje v duchu, pohybujeme jen rty.
b) Když pronášíme tašahhud na konci druhého cyklu, recitujeme jen jeho první část. Poté se slovy „Alláhu akbar“ vstaneme do polohy „stání“.
c) V poloze „stání“ 3. cyklu recitujeme jen súru al-Fátiha bez dalších veršů Koránu.
d) Když končíme 3. cyklus, ihned po provedení druhé prostrace vstaneme se slovy „Alláhu akbar“ do polohy „stání“ a provádíme 4. cyklus, ve kterém recitujeme stejně jako ve 3. cyklu pouze súru al-Fátiha.
e) Po dokončení obou prostrací ve 4. cyklu zůstaneme v poloze sezení (džulús) a recitujeme obě části tašahhudu.
f) Na závěr modlitby proneseme pozdrav míru napravo a nalevo.
g) Modlitba sunna po povinné polední modlitbě vypadá jako ranní modlitba, ale Korán se recituje v duchu.

■ Odpolední modlitba (salátu l-‘asr). Povinná odpolední modlitba se skládá ze čtyř cyklů. Provádí se stejně jako polední modlitba.

■ Modlitba po západu slunce (salátu l-maghrib). Skládá se ze tří cyklů, po kterých mohou následovat dva cykly sunna. V prvních dvou cyklech recitujeme Korán nahlas. Jinak vypadá modlitba po západu slunce stejně jako polední a odpolední modlitba, ovšem bez čtvrtého cyklu. Závěrečná poloha sezení s recitací celého tašahhudu proběhne již na konci třetího cyklu a modlitbu zakončíme pozdravem.

■ Večerní modlitba (salátu l-‘išá). Povinná večerní modlitba se skládá ze čtyř cyklů. Po nich mohou následovat dva cykly sunna a tři cykly witr. Recitace Koránu během prvních dvou cyklů povinné večerní modlitby se provádí nahlas. Jinak večerní modlitba vypadá stejně jako modlitba polední a odpolední.

Tři cykly dobrovolné modlitby witr se provádějí stejně jako modlitba po západu slunce se dvěma rozdíly: (a) ve třetím cyklu se po súře *al-Fátiha* recituje ještě pasáž z Koránu a (b) po napřímení se z předklonu ve třetím cyklu se obvykle pronáší prosba (věřící prosí Alláha o správné vedení, ochranu atd., oslavuje Ho a velebí). Podle jiných názorů může mít modlitba witr i pouze jeden cyklus, případně větší počet cyklů, které se modlí po dvou a zakončí jedním samostatným cyklem. Prorok (s) se však nikdy nemodlil více než 11 cyklů modlitby witr.

Je-li více muslimů pohromadě, modlí se povinnou modlitbu ve skupině, vedené imámem. Skupinovou modlitbu je nejlepší provést v mešitě, ale je to možné i na jakémkoliv jiném vhodném místě.

Všechny modlitby sunna naproti tomu provádí každý muslim(ka) sám (odděleně). Výjimkou jsou sváteční modlitby a také modlitba witr v měsíci ramadánu, kdy se muslimové, dokončivší v mešitách každodenní dobrovolnou modlitbu taráwíh (viz dále), pomodlí společně i modlitbu witr. Modlitba sunna se neprovádí tehdy, když čas pro povinnou modlitbu, se kterou je nepovinná spojena, již vypršel. Když se tedy někdo nepomodlil nějakou modlitbu ve stanoveném časovém intervalu a chce ji nahradit, provádí jen modlitbu povinnou.

Pokud se muslim dosud nenaučil provádět celou modlitbu v arabštině, může použít jiný jazyk, kterým se pokusí vyjádřit to, co by měl recitovat v arabštině.

Skupinové modlitby (džamá‘a)

a) Modlitby ve skupině (shromáždění) vede *imám* (neboli „ten, který je vpředu“) vybraný z přítomných věřících. Měl by být vybrán na základě svých náboženských znalostí a zbožnosti.

b) Imám stojí sám vpředu, ostatní věřící stojí v řadách za ním, všichni jsou obráceni ke *qible* (ve směru Ka‘by v Mekce). Shromáždění lze sestavit dokonce i jen ze dvou osob: imáma a jednoho věřícího, který pak stojí těsně vedle imáma po jeho pravici.

c) Po ohlášení modlitby imám hlasitě recituje súru *al-Fátiha* a další pasáž z Koránu při ranní modlitbě a ve dvou prvních cyklech modlitby po západu slunce a také ve dvou prvních cyklech večerní modlitby. Ve všech ostatních cyklech povinných modliteb recituje imám Korán jen v duchu. Když imám recituje nahlas Korán, ostatní ho pozorně a pokorně poslouchají. Recitují Korán pouze v případě, že imám recituje v duchu. Súru *al-Fátiha* v duchu opakují také při ostatních modlitbách, pokud imám po její hlasité recitaci udělá krátkou pauzu.

d) Když imám zakončí hlasitou recitaci súry *al-Fátiha*, věřící pronesou „ámín“. Po úkloně (*rukú‘*) se imám napřímí a řekne: „*Sami‘a l-láhu liman hamidah*“ (Vyslyší Alláh toho, kdo Ho chválí) a ostatní odpovídají těmito slovy: „*Rabbaná wa laka l-hamd*“ (Pane náš, budiž Ti chvála).

e) Věřící by měli imáma v jeho pohybech následovat, nesmějí ho předbíhat. Kdyby někdo imáma v nějakém pohybu vědomě předběhl, byla by jeho modlitba neplatná. Stejně tak by se věřící neměli za imámem příliš opožďovat.

f) Součástí vyhlášení úmyslu každého věřícího před skupinovou modlitbou musí být to, že následují toho konkrétního imáma v té dané modlitbě.

g) Jestliže někdo přijde na shromáždění po začátku modlitby a připojí se, musí, i kdyby promeškal jeden nebo více dílů modlitby, následovat imáma. Když imám dokončí modlitbu závěrečnými mírovými pozdravy, opozdilci po něm pozdravy neopakují, ale vstanou a doplní příslušný počet cyklů, které promeškali. Když se člověk ke shromáždění připojí během předklonu (*rukú‘*) ještě před napří-

ním imáma, bere se to jako kdyby se k modlitbě připojil od začátku příslušného cyklu (tj. počítá se mu celý tento cyklus). Jestliže se však připojí během kterékoli polohy po klanění (*rukú'*), promeškal celý cyklus, a musí jej nahradit samostatně, jakmile imám dokončí modlitbu.

h) Naskytne-li se příležitost k modlitbě při shromáždění, neměl by ji muslim promeškat. Modlitba při shromáždění je hezkým projevem jednoty cíle a činu, pluralitní zbožnosti a pokory před Alláhem, projevem účinné solidarity mezi muslimy, veřejného pořádku a společného smýšlení. Rovněž odměna od Alláha za modlitbu ve skupině je mnohonásobně větší, než když muslim povinnou modlitbu provede sám.

Islámské shromáždění je kladnou odpovědí na nejbolestnější problémy lidstva, které plynou z rasové diskriminace, společenských kast a lidských předsudků. Při společných modlitbách není v islámu rozdíl mezi králem a poddaným, boháčem a chudákem, bělochem nebo barevným člověkem, mezi jednotlivými třídami, předními nebo zadními lavicemi, lidmi v soukromých nebo veřejných lavicích. Všichni věřící stojí a modlí se těsně jeden vedle druhého nanejvýš disciplinovaně bez jakýchkoli světských úvah.

Páteční modlitba (salátu l-džumu'a) Dosud jsme mluvili o každodenních modlitbách. Teď se dostáváme k pátečnímu shromáždění. Účast na pátečním shromáždění je povinná pro každého muže, který má vykonávat ostatní modlitby a nemá pro svou neúčast na něm nějaký důvod. Pro ženy je účast na pátečním shromáždění v mešitě dobrovolná. Toto shromáždění připadá na každý pátek v týdnu a je zvlášť důležité, protože:

a) Alláh muslimům tento den označil za den pro kolektivní bohoslužbu.

b) Jde o schůzku, na níž probíráme duchovní úrodu uplynulého týdne a připravujeme se na následující týden, jak to lidé dělají i v jiných oblastech života.

c) Je to setkání muslimů, kteří na morálních a duchovních základech potvrzují své vzájemné vazby a společenskou solidaritu.

d) Ukazuje, jak muslimové dávají přednost výzvě Alláha před jinými zájmy.

Pro páteční modlitbu jsou typické tyto rysy:

a) Časově spadá na tutéž dobu jako polední modlitba (*salátu z-zuhr*) a nahrazuje ji.

b) Musí se pronášet na shromáždění vedeném imámem. Nikdo ji nemůže pronášet sám.

c) Jestliže tuto modlitbu někdo zmešká, nemůže ji nahradit. Místo toho se pomodlí polední modlitbu, tedy modlitbu, kterou páteční shromáždění nahrazuje.

d) V pátek se může pracovat jako v každý jiný den. Pro muslimy neexistuje žádný „šábes". Mohou vykonávat své povinnosti a činnosti za předpokladu, že se včas dostaví na modlitbu. Po modlitbě se mohou opět zabývat svými světskými záležitostmi. V muslimských zemích je však pátek dnem volna.

e) Páteční modlitba se musí konat v mešitě, je-li nějaká dostupná. Jinak ji lze vykonat na jakémkoliv shromáždění, například doma, na farmě, v parku atd.

f) Když nastane čas pátečního shromáždění, pronáší se *azán* (volání k modlitbě), a to již za přítomnosti imáma. Ti, kdo přijdou do mešity před *azánem*, je jim doporučeno pomodlit se dvě *raka'* jako nepovinnou modlitbu. Kdo přijde po začátku kázání, může se krátce pomodlit tyto dvě *raka'* a pak se posadit a poslouchat imáma. Během kázání (*chutba*), které je podstatnou částí pátečního shromáždění, nikdo nesmí mluvit, dokonce ani odpovědět na pozdrav; každý účastník by měl usednout a potichu vyslechnout promluvu imáma až do konce.

g) Kázání (*chutba*) se skládá ze dvou částí, každá začíná chválou Alláha a modlitbami žehnajícími proroku Muhammadovi (s). V první části se musí recitovat některé pasáže z Koránu a musí se vysvětlit, aby sloužily jako poučení, vybídnutí k něčemu či varování. Po skončení první části se imám krátce posadí, zatímco ostatní muslimové potichu vysloví své prosby k Alláhu, poté imám opět povstane a přednese druhou část svého kázání. V kázání lze probírat obecné muslimské záležitosti. V závěru druhé části imám prosí Alláha především za obecné blaho všech muslimů.

h) Potom se vykoná *iqámah* a pak dvě povinné části pod vedením imáma, ve kterých imám slyšitelně recituje súru *al-Fátiha* a další pasáž z Koránu. Pak modlitba končí. Věřící pak jednotlivě a potichu mohou vykonat dvě *raka'* jako dobrovolnou modlitbu (*sunna*).

Každý účastník týdenního shromáždění nebo svátečních modliteb (modliteb *'íd*) by se měl vynasnažit, aby byl čistý a upravený. Je silně doporučeno provést před odchodem na tyto modlitby úplné omytí (koupel neboli *ghusl*), ale není to povinné.

Význam modliteb svátku (salátu l-'íd) *'Íd* znamená vracející se štěstí nebo svátečnost. Sváteční modlitba (modlitba *'íd*) je pro muslimy velmi důležitá. Má stejné hodnoty jako denní modlitby, jež jsme dříve vysvětlili, má účinky jako týdenní shromáždění (*džumu'a*) a má charakter výročních setkání muslimů. Jsou dvě takové modlitby. První z nich se jmenuje modlitba svátku *'ídu l-fitr* (Svátek konce půstu). Připadá na první den měsíce *šawwálu*, což je desátý měsíc muslimského kalendáře, navazující na postní měsíc ramadán. Druhou modlitbou je modlitba svátku *'ídu l-adhá* (Svátek oběti). Připadá na desátý den *dzu l-hidždža*, posledního měsíce muslimského kalendáře, kdy poutníci v Mekce ukončují svou pouť *hadždž* (pouť do Mekky), což je nesmírně zbožná pouť.

Islámské sváteční modlitby jsou v každém ohledu jedinečné. V žádném jiném náboženství nebo sociálně politickém systému není nic obdobného. Vedle vysoce duchovního a morálního charakteru mají tyto nepřekonatelné vlastnosti:

a) Každá sváteční modlitba je oslavou a završením výsledků každého muslima v jeho službě Bohu. První svátek přichází po měsíci ramadánu, ve kterém

se muslimové vždy od úsvitu do západu slunce postí. Druhý svátek označuje dokončení *hadždže* do Mekky, poutě, kterou muslim demonstruje své odmítnutí pozemských zájmů a při níž naslouchá pouze věčnému hlasu Božímu.

b) Každý islámský svátek je dnem poděkování a vděčnosti Stvořiteli za Jeho dobrodiní; muslimové se shromažďují v bratrské a radostné atmosféře, aby Alláhu nabídli svou vděčnost za Jeho pomoc při plnění svých duchovních povinností před svátkem. Tato forma vděčnosti se neomezuje jen na duchovní zanícení a slovní projevy. Sahá mnohem dál a projevuje se příjemnou formou společenského a humanitárního ducha. Muslimové, kteří dokončili půst ramadánu, vyjadřují svůj dík Stvořiteli almužnami, které rozdělují chudým a potřebným při prvním svátku. Podobně muslimové, kteří vykonali *hadždž* do Mekky, a ti, kdo jsou doma, nabízejí oběti poražením dobytčat, která se rozdělují chudým a potřebným. Rozdělování almužen a obětí představuje významnou část svátku. V této islámské formě vděčnosti ke Stvořiteli se uceleně spojuje duchovní zanícení s humanitární blahovůlí, což je spojení, jaké mimo islám nenaleznete.

c) Každý islámský svátek je dnem vzpomínání. Dokonce i v nejradostnějších dobách muslimové začínají den shromážděním k uctění Alláha. Modlí se k Němu a oslavují Jeho jméno, aby názorně ukázali, že chovají v paměti Jeho přízeň. Současně si připomínají zesnulé modlitbou za jejich duše, dále nabízejí pomocnou ruku potřebným, truchlícím prokazují soucit a útěchu, nemocným přátelské návštěvy a přání všeho dobrého, nepřítomným nabízejí srdečné pozdravy a upřímný zájem atd. Takže význam vzpomínání v tento den přesahuje všechny hranice a šíří se dalekosáhlými prostory lidského života.

d) Každý islámský svátek je dnem vítězství. Člověk, jemuž se podaří zabezpečit svá duchovní práva a růst, přijímá svátek s duchem vítězství. Člověk, který věrně dodržuje své povinnosti, které jsou se svátkem spojeny, vítězí. Dokazuje, že ovládá své touhy, umí se zdravě ovládat a těší se disciplinovanému životu. A jakmile člověk těchto vlastností nabude, dosáhne svého největšího vítězství; neboť člověk, který se dokáže ovládat a ukáznit své touhy, je osvobozen od hříchu a zla, od strachu a zbabělosti, od neřesti a necudnosti, od žárlivosti a chamtivosti, od pokoření a všech ostatních forem zotročování. Jestliže tedy získává svátek označující dosažení jeho svobody, oslavuje tak vlastně své vítězství a svátek se stává dnem vítězství.

e) Každý islámský svátek je dnem sklizně. Všichni dobří služebníci sloužící Alláhovi, všichni věrní věřící, sklízejí v tento den ovoce svých dobrých skutků, neboť Alláh zaručuje hojnost Svého milosrdenství a požehnání. Na druhé straně islámská společnost soustřeďuje příspěvky potřebné k islámskému bratrství a společenské zodpovědnosti; tyto hodnoty se splácejí formou vzájemné lásky, soucitu a zájmu. Každý člen islámské společnosti sklidí určité ovoce nebo tak či onak dostane nějaký výnos. Alláh rozdává neomezeně především těm, kteří se upřímně zajímají o veřejné blaho svých spoluvěřících. Příjemci, kteří nemohou dávat, obdrží společně s ohromnými příspěvky Stvořitele i příspěvky svých spo-

lečníků. Bohatí a chudí budou všichni užívat prozřetelnosti Alláhovy nanejvýš rozmanitě a tento den bude skutečně „dnem dobré sklizně".

f) Každý islámský svátek je dnem odpuštění. Když se muslimové scházejí na shromáždění, všichni se celým srdcem modlí za odpuštění a posilnění víry. A Alláh ujistil ty, kdo se k Němu přibližují upřímně, o Svém milosrdenství a odpuštění. V takovém čistém a vysoce duchovním shromáždění by se každý opravdový muslim cítil před Alláhem zahanben, kdyby vůči svým bratřím choval jakékoli nepřátelské nebo zlovolné úmysly. Opravdový muslim je tímto bratrským a duchovním shromážděním hluboce dojat a překonává své zlovolné pocity, když je jim vystaven. Pohybuje se mezi ostatními a reaguje na ducha tohoto dne, aby očistil svou duši a srdce. Odpouští těm, kdo mu snad způsobili zlo, neboť on sám se modlí za Alláhovo odpuštění, a udělal by to nejlepší, jen aby ho dosáhl. Duch tohoto vysoce zaníceného shromáždění ho poučí o tom, že když odpustí, bude i jemu odpuštěno. A jestliže odpustí, Alláh mu milosrdně přisoudí ctnost odpuštění, a zároveň on sám tím šíří tuto ctnost mezi muslimy. A proto se tomuto dni říká „den odpuštění".

g) Každý islámský svátek je dnem míru. Nastolí-li muslim ve svém srdci mír dodržováním Alláhových zákonů a příkladným životem, uzavře tím s Alláhem neporušitelnou mírovou smlouvu. Jakmile je člověk smířen se Stvořitelem, je smířen i sám se sebou, a tudíž i se zbytkem vesmíru. Slaví-li tedy člověk svátek správně, slaví vlastně uzavření mírové smlouvy mezi sebou a Stvořitelem, a proto se islámskému svátku říká „den míru".

Takový je pravý význam islámského svátku: den míru a vděčnosti k Stvořiteli, den odpuštění a morálního vítězství, den dobré sklizně a skvělých úspěchů a den svátečního vzpomínání. Islámský svátek je toto všechno a mnohem více, protože je to den ISLÁMU, den Stvořitele.

Vykonávání svátečních modliteb (salátu l-'íd)

1. Stejně jako v pátek by se každý věřící měl odebrat na sváteční shromáždění ve svých nejlepších šatech, čistý a upravený. V mešitě nebo v místě shromáždění před vlastní sváteční modlitbou si věřící připomínají Alláha opakováním *takbíru* (těmito slovy: „Alláhu akbar (3x), lá iláha illa l-láh, wa lláhu akbar Alláhu akbar, wa li lláhi l-hamd").
2. Doba svátečních modliteb je kdykoli po východu slunce a před polednem. Před modlitbou se nepronáší ani *azán* ani *iqámah*. Modlitba se skládá ze dvou dílů, v každém z nich imám hlasitě recituje súru al-Fátiha a další pasáž z Koránu.
3. Imám začíná sváteční modlitbu slovy „Alláhu akbar" (Alláh je největší) provázenými zvednutím dlaní do výše uší. Poté tato slova a pohyb opakuje ještě 7× (podle názoru některých učenců jen 6x). Věřící opakují imámova slova a pohyby.
4. Po skončení prvního cyklu sváteční modlitby se imám postaví a zahájí druhý

cyklus slovy „Alláhu akbar“, provázenými zvednutím dlaní do výše uší, načež je zopakuje ještě 5× (podle názoru některých učenců jen 4×). Pokračuje v modlitbě a dokončí ji tašahhudem a pozdravy míru.

5. Po dokončení sváteční modlitby pronese imám kázání rozdělené na dvě části. Obě části by měly začít opakováním slov „Alláhu akbar“. Zbytek kázání se věnuje nabádání a radám jako během pátečního kázání.
6. V kázání prvního svátku v roce je doporučeno, aby imám hovořil o dobročinnosti *sadaqatu l-fitr* (dobročinnost na konci půstu). Je to povinná daň, každý muslim, který si ji může dovolit, musí věnovat chudým alespoň jedno celé jídlo nebo jeho hodnotu. Jsou-li na něm závislé druhé osoby, musí totéž vykonat i za tyto osoby. Jestliže například živí sebe a tři děti nebo jiné závislé osoby, pak musí potřebným lidem rozdat přinejmenším čtyři úplná jídla nebo jejich hodnotu. Tato dobročinnost je záslužnější a milejší, je-li vykonávána s jistým předstihem před modlitbami, aby i chudí mohli sváteční den přivítat svátečně a radostně.
7. Během kázání při druhém svátku by měl imám obrátit pozornost na doporučenou oběť. V den *‘Ídu l-adhá* (Svátek oběti) má každý muslim nabídnout oběť, pokud si to může dovolit. Na jednu domácnost postačuje jedna koza nebo ovce. Pro sedm různých domácností postačuje oběť krávy nebo býčka. Oběť zvířete by měla proběhnout v den svátku po svátečním shromáždění. Je však možné ji provést až druhý nebo třetí den. O masu obětovaných zvířat podává Korán tyto pokyny:

   ...jezte z nich a nakrmte zdrženlivé i stydlivě prosící. A takto jsme vám podmanili obětní zvířata – snad budete vděční! (Korán, 22:36)

   V téže části Koránu se říká, že Boha maso nezajímá, že se k němu maso nebo krev zvířat nedostane; zajímá Ho však zbožnost Jeho věřících, tu dostává.

Měli bychom zdůraznit, že sváteční modlitby nenahrazují povinnou ranní modlitbu (*fadžr*) a je samotné nelze žádnými modlitbami nahradit.

Zkracování modliteb

1. Cestuje-li někdo z domova s úmyslem urazit osmdesát nebo více kilometrů, měl by zkrátit povinné modlitby skládající se ze čtyř dílů jen na dva díly. Vztahuje se to na polední modlitbu (*zuhr*), na odpolední modlitbu (*‘asr*) a na večerní modlitbu (*‘išá*). Ranní modlitba a modlitba po západu slunce zůstávají beze změn. Při zkracování modliteb je také spojí – polední a odpolední modlitbu provede hned po sobě, a to kdykoliv v časovém intervalu pro polední a odpolední modlitbu. Stejně tak se modlí zkrácenou večerní modlitbu hned po modlitbě po západu slunce, a to kdykoliv během časového intervalu pro tyto dvě modlitby.

2. Tato úleva zůstává v platnosti, i když cestovatel dorazil do cíle, nehodlá-li svůj pobyt prodloužit na patnáct nebo více dní. Pak by měl vykonávat všechny modlitby v jejich původní formě a s plným počtem dílů (to je názor právní školy *hanafí*. Ostatní školy uvádějí dnů více nebo méně).
3. Jestliže člověk cestuje za výše zmíněných okolností, není kladen důraz na nepovinné modlitby (sunna) s výjimkou dobrovolné modlitby před ranní modlitbou a modlitby *witr*, která následuje po večerní modlitbě *('išá*).

Období, kdy je modlitba zakázána Muslim nesmí vykonávat nepovinné modlitby v následujících obdobích:

1. Při východu slunce;
2. Když je slunce v zenitu;
3. Při západu slunce;

Jakákoliv modlitba nesmí být vykonávána:

1. V období menstruace a během šestinedělí;
2. Ve stavu nečistoty částečné nebo úplné.

Nahrazování zmeškaných modliteb

1. Každý muslim, muž či žena, by měli vykonávat modlitby v určený čas. Pokud tak nečiní, dopouštějí se trestuhodného hříchu, ledaže by k neprovedení povinné modlitby v určeném čase měli důvod.
2. S výjimkou menstruujících žen nebo žen v šestinedělí a lidí duševně nemocných nebo upadlých na nějakou dobu do bezvědomí musí každý muslim nahradit své nevykonané povinné modlitby.
3. Při nahrazování nevykonaných modliteb je člověk musí vykonávat v původní podobě, tedy byly-li zkráceny, vykoná je zkráceně a naopak (podle právní školy *šáfi'í* však po návratu z cesty musí eventuální zmeškané modlitby nahradit v nezkrácené podobě).
4. Mělo by se dodržovat pořadí zmeškaných modliteb a mezi zmeškanými a současnými, to znamená, že modlitba, která byla zmeškána jako první, by se jako první měla nahrazovat, pořadí se nemusí dodržovat, je-li zameškaných modliteb příliš mnoho, než aby si člověk pamatoval jejich data, nebo když na zameškané a současné modlitby nestačí čas. V takovém případě je první na řadě modlitba současná a zmeškané modlitby mohou být vykonány později. V každém případě si muslim musí být jistý, že si přesně své modlitby pamatuje a že žádné nezanedbá.

Modlitby tarávíh Tyto modlitby se konají jen v měsíci ramadánu. Následují po večerních modlitbách (*'išá*). Skládají se z osmi až dvaceti cyklů (*rak'a*)

vykonávaných po dvou s krátkou přestávkou. Doporučuje se vykonávat je ve shromáždění a před modlitbami *witr*, což je poslední část večerních modliteb.

Znehodnocení modliteb Jakákoli modlitba je znehodnocena a zrušena kterýmkoliv z následujících činů:

1. Předbíháním imáma v pohybech nebo úkonech během modlitby;
2. Konzumováním potravin nebo pitím během modliteb;
3. Říkáním něčeho, co se vymyká předepsanému průběhu modlitby;
4. Odklonem od směru ke svatyni Ka'bě v Mekce;
5. Jakýmkoli zjevným úkonem nebo pohybem nepatřícím mezi úkony a pohyby při modlitbě;
6. Jakýmkoli činem, který ruší rituální očistu (*wudú*), například vyměšováním moče nebo stolice, plynů, krve atp.;
7. Nedodržováním základních modlitebních úkonů jako je stání, recitace z Koránu, předklonu (*rukú'*), prostrace (*sudžúd*) atd.;
8. Odhalením mužského těla mezi pupkem a koleny během modlitby nebo odhalením kterékoli části těla žen s výjimkou rukou, obličeje a chodidel.

Modlitba, která byla z jakéhokoliv důvodu zrušena, musí být řádně zopakována.

Pohřební modlitby (salátu l-džanázah)

1. Modlitba k Alláhu za zesnulého muslima je společnou kolektivní povinností (*fard kifája*). Je tedy povinností muslimské komunity jako celku – když se za zemřelého pomodlí několik muslimů, ostatním tato povinnost odpadá.
2. Když muslim zemře, celé jeho tělo – počínaje částmi omývanými při *wudú* – musí být několikrát omyto mýdlem nebo jiným podobným prostředkem nebo dezinfekčním roztokem a zbaveno všech viditelných nečistot. Když je tělo naprosto čisté, zabalí se do jednoho nebo více kusů bílého bavlněného plátna, které zakryje celé tělo.
3. Mrtvé tělo je pak položeno na máry nebo do rakve a neseno na modlitební místo, do mešity nebo do jiných čistých prostor. Tělo se položí tváří k Mekce.
4. Všichni účastníci modlitby musí mít rituální očistu (*wudú*). Imám stojí vedle těla otočen tváří ve směru *qibly* (tváří k Mekce), ostatní věřící stojí v řadách za ním.
5. Imám pozvedne dlaně k uším, v srdci má úmysl provést pohřební modlitbu za konkrétního zemřelého muslima a nahlas pronáší slova „*Alláhu akbar*" (Alláh je největší). Věřící následují imáma a stejně jako on si položí pravou ruku přes levou na břiše jako při jiných modlitbách.
6. Imám v duchu recituje slova Otvíratelky Knihy (súru *al-Fátiha*), ostatní s ním.

7. Pak imám pronese „*Alláhu akbar*“ a všichni s ním v duchu recitují druhou část *tašahhudu* (Od „*Alláhumma salli ‘alá Muhammad*“ až do konce – viz kapitola o tašahhudu).
8. Pak provede třetí *takbír* slovy „*Alláhu akbar*“ a všichni v duchu nabízejí prosebnou modlitbu (*du‘á*) jakýmikoliv vhodnými slovy, jež znají, nejraději těmito:

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِحَيِّنَا، وَمَيِّتِنَا، وَشَاهِدِنَا، وَ غَائِبِنَا، وَذَكَرِنَا وَأُنْثَانَا، وَصَغِيرِنَا وَكَبِيرِنَا.
اللَّهُمَّ مَنْ أَحْيَيْتَهُ مِنَّا فَأَحْيِهِ عَلَىٰ الْإِسْلَامِ، وَ مَنْ تَوَفَّيْتَهُ مِنَّا فَتَوَفَّهُ عَلَىٰ الْإِسْلَامِ، اللَّهُمَّ لَا تَحْرِمْنَا أَجْرَهُ وَلَا تَفْتِنَّا بَعْدَهُ

Alláhumma ighfir li hajjiná wa majjitiná, wa šáhidiná wa ghá’ibiná, wa dhakariná wa unthána, wa saghiriná wa kabiriná.

Alláhumma man ahjajtahu minná fa ahjihi ‘ala l-Islám. Wa man tawaffajtahu minná fa tawaffahu ‘ala l-islám. Alláhumma lá tahrimná adžrah, wa lá taftinná ba‘dah.

„Alláhu, dej odpuštění našim žijícím i našim zesnulým a těm, kdo jsou přítomni a těm, kdo jsou nepřítomni a našim mužům a našim ženám a našim mladým a našim starým.“

„Alláhu, každému, komu z nás dáváš život, pomoz žít v islámu a každému, koho necháš zemřít, pomoz zemřít v islámu!“

„Alláhu, odměň nás za naši přítomnost a nevystavuj nás pokušení kvůli zesnulému.“

9. Pak vykoná čtvrtý *takbír* (slovy „*Alláhu akbar*“), po kterém lze říci jakoukoliv krátkou prosbu, pak následují závěrečně pozdravy míru napravo a nalevo jako při jiných modlitbách. Měli bychom mít na paměti, že věřící stojící v řadách za imámem opakují krok za krokem po něm a slova pronášejí v duchu.
10. Po modlitbě se tělo spustí do hrobu a uloží na pravý bok tváří obrácenou k Mekce. Při spouštění těla se pronášejí tato slova:

بِسْمِ اللهِ وَ عَلَىٰ مِلَّةِ رَسُولِ اللهِ صَلَّىٰ اللهُ عَلَيْهِ وَ سَلَّمَ

„*Bismi l-láhi wa ‘alá millati Rasúli l-láhi salla l-láhu ‘alajhi wa sallam*.“

„Ve jménu Alláha a podle *sunny* (poučení) Posla Alláha, jenž buď požehnán a budiž s ním mír.“

Kromě toho lze vykonat i jakékoli jiné vhodné prosby.

Zesnulo-li dítě v předpubertálním věku, je modlitba stejná, až na to, že po třetím *takbíru* místo dlouhé prosebné modlitby recitují věřící tato slova:

اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ لَنَا فَرَطاً وَ اجْعَلْهُ لَنَا ذُخْراً، وَ اجْعَلْه لَنَا شَافِعاً وَمُشَفَّعاً

„*Alláhumma dž‘alhu laná faratan wa dž‘alhu laná dhuchran, wa dž‘alhu laná šáfi‘an wa mušaffa‘á.*“

„Alláhu! Učiň z něho pro nás odměnu a poklad, a učiň z něho našeho přímluvce a přijmi jeho přímluvy."

Celá pohřební modlitba se provádí vestoje.

Když muslima míjí pohřební průvod, ať už je muslimský nebo jiné víry, měl by každý muslim vestoje uctít památku zesnulého.

Muž omývá muže a žena omývá ženu. Žena smí omývat svého manžela a muž nebo žena smí omývat své malé děti. Během omývání by měli mít rukavice a intimní části těla zemřelého musí být po celou dobu přikryté neprůhlednou látkou.

Hrob by měl být postaven a označen jednoduše. Mrtvé tělo by mělo být zabaleno do bílé bavlněné látky běžné kvality. Jakékoliv výstřednosti v úpravě hrobu nebo okázalé oblékání těla mrtvého a podobné věci nejsou islámské. Je to falešná marnost a mrhání hodnotami, které lze využít lépe a jinak.

Zvyk některých muslimů pořádat po pohřbu zesnulých nákladné a velké hostiny je také neislámský, je to nezodpovědné mrhání penězi a energií, které mohou být s ohromným prospěchem využity jinak.

Obecné poznámky o modlitbách Jak jsme již zdůraznili, mysl muslima by měla být vždy obrácena k Alláhu a jeho jazyk by měl být plný slov chválících a oslavujících Alláha. Kromě už zmíněných možností existuje mnoho dalších příležitostí, pro něž prorok Muhammad (s) modlitbu silně doporučoval. Jsou to tyto příležitosti:

a) Za silných dešťů;
b) V době sucha a nedostatku vláhy;
c) Během zatmění Slunce či Měsíce.

Za takových úkazů se má muslim modlit tolik cyklů a tak dlouho, jak si přeje.

Existují i jiné příležitosti, kdy je muslimům doporučeno vyslovit určitá slova připomínající Alláha, aniž by se prováděly popsané rituální modlitby. V takových větách muslim vyslovuje vděčnost Alláhovi a lásku k Jeho přízni, naději v Alláha a spoléhání na Jeho pomoc, upamatování se na Alláha a prosbu za Jeho milosrdenství. Jsou to tyto příležitosti:

a) Při narození dítěte;
b) Při sňatku;
c) Při uléhání a vstávání z postele;
d) Při odchodu z domu a při návratu;
e) Při vstupu na toaletu a odchodu z toalety;
f) Při započetí cesty nebo při vstupu do města;
g) Při jízdě nebo řízení auta;
h) Při vstupu do člunu nebo do letadla;
i) Při depresi;
j) Před pohledem do zrcadla nebo při pohledu na něj;
k) Po koupeli nebo *wudú*;

l) Při sklizni prvního ovoce;
m) Při návštěvě hřbitova.

Při každé z těchto příležitostí se muslimovi doporučuje, aby na Alláha pamatoval správnými a příhodnými výrazy, které vyjadřují jeho pocity a myšlenky.

I k těmto příležitostem existují jisté modlitby, avšak člověk může použít to, co zná, jde-li o slova chvály Alláha a pamětlivosti na Něj. Uvádíme některé zvláštní příklady, jež lze použít jako vhodný vzor:

Před jídlem nebo pitím se říká:

بِسْمِ اللهِ وَ عَلَىٰ بَرَكَةِ اللهِ

„*Bismi l-láhi wa ʻalá barakati l-láh*."

„Ve jménu Alláha a s požehnáním Alláha."

Po jídle se říká:

الحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِى أَطْعَمَنَا، وَسَقَانَا، وَجَعَلَنَا مُسْلِمِينَ

„*Alhamdu li-l-láhi l-ladhí atʻamaná, wasaqáná, wa džaʻalaná muslimín*."

„Veškerá chvála patří Alláhu, který nám dal pokrm a nápoj a který z nás učinil muslimy."

Při návštěvě u nemocného se říká:

أَذْهِبِ البَأْسَ رَبَّ النَّاسِ، وَاشْفِ أَنْتَ الشَّافِى لَا شِفَاءَ إِلَّا شِفَاؤُكَ، شِفَاءً لَا يُغَادِرُ سَقَماً

„*Adhhibi l-baʻsa Rabba n-nás, wa šfi Anta Š-šáfí; lá šifá illá šifá-uk, šifá-an lá jughádiru saqaman*."

„Odstraň tuto nemoc, Pane všeho lidstva, a obnov zdraví, Ty jsi léčitel; není léčení, kromě léčení, které poskytuješ; uděluješ uzdravení, které nezanechává nemoci."

Nyní se vrátíme k súře *al-Fátiha*, *tašahhudu* a některým krátkým pasážím z Koránu.

- Al-Fátiha (Otevíratelka nebo al-Hamd)

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَـٰنِ ٱلـرَّحِيمِ ۝ ٱلْحَمْدُ لِلَّهِ
رَبِّ ٱلْعَـٰلَمِينَ ۝ ٱلـرَّحْمَـٰنِ ٱلـرَّحِيمِ ۝
مَـٰلِكِ يَـوْمِ ٱلـدِّينِ ۝ إِيَّـاكَ نَعْبُـدُ وَإِيَّـاكَ
نَسْتَعِينُ ۝ ٱهْدِنَا ٱلـصِّرَٰطَ ٱلْمُسْتَقِيمَ ۝
صِـرَٰطَ ٱلَّـذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ
ٱلْمَغْضُـوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا ٱلـضَّـآلِّينَ ۝

Bismi l-láhi r-Rahmáni r-Rahím.
Al-hamdu li-l-láhi Rabbi l-ʻálamín;
Ar-Rahmáni r-Rahím;
Máliki jawmi d-Dín;
Ijjáka naʻbudu wa Ijjáka nastaʻín.
Ihdina s-siráta l-mustaqím
Siráta l-ladhína anʻamta ʻalajhim, ghajri l-maghdúbi ʻalajhim wa la d-dállín.

Ve jménu Alláha Milosrdného, Slitovného. Chvála Alláhu, Pánu světů, Milosrdnému, Slitovnému, Vládci Dne posledního soudu. Jen Tebe uctíváme a jen Tebe o pomoc žádáme. Veď nás stezkou přímou, stezkou těch, jež jsi zahrnul milostí Svou, nikoli těch, na něž jsi rozhněván, ani těch, kdo v bludu jsou. (Korán, 1:1–7)

- Tašahhud

první část:
At-tahijjátu li-l-láh wa s-salawátu wa t-tajjibát. As-salámu ʻalajka ajjuha n-nabij wa rahmatu l-láhi wa barakátuh. As-salámu ʻalajná wa ʻalá ʻibádi l-láhi s-sálihín. Ašhadu an lá iláha illa l-láh wa ašhadu anna Muhammadan ʻabduhu wa rasúluh.

التَّحِيَّاتُ لِلّٰهِ، وَ الصَّلَوَاتُ، وَالطَّيِّبَاتُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللهِ وَ بَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَيْنَا وَ عَلَى عِبَادِ اللهِ الصَّالِحِينَ. أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَ رَسُولُهُ

Překlad: Pozdravy, modlitby a vše dobré pro Alláha; mír a milosrdenství Alláha a Jeho požehnání s tebou, proroku Alláha, mír s námi a se všemi zbožnými služebníky Alláha. Dosvědčuji, že není božstva kromě Alláha a dosvědčuji, že Muhammad je Jeho služebník a posel. (Tato část se recituje po druhém cyklu čili raka‘ v každé modlitbě, která se skládá ze tří nebo čtyř cyklů, pak věřící vstane ke třetímu cyklu.)

druhá část:
Alláhumma salli ʻalá Muhammad wa ʻalá áli Muhammad, kamá sallajta ʻalá Ibráhím wa ʻalá áli Ibráhím, innaka hamídun madžíd. Alláhumma bárik ʻalá Muhammad wa ʻalá áli Muhammad, kamá bárakta ʻalá Ibráhím wa ʻalá áli Ibráhím, innaka hamídun madžíd.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ، اللَّهُمَّ بَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ

Překlad: „Alláhu, slituj se nad Muhammadem a jeho rodinou a povyš je, stejně jako jsi se slitoval nad Abrahámem a jeho rodinou a povýšil je, vždyť Ty jsi Chvályhodný, Slávyplný; a požehnej Muhammada a jeho rodinu, stejně jako jsi požehnal Abraháma a jeho rodinu, vždyť Ty jsi Chvályhodný, Slávyplný.“

(Dvě části *tašahhudu* se recitují vždy v posledním cyklu (*raka‘*), uzavírajícím kteroukoli modlitbu. Po druhé části tašahhudu následují pozdravy míru a modlitba končí. Samotná druhá část se recituje v pohřební modlitbě po druhém *takbíru*.)

- Příklad krátkých pasáží z Koránu

Bismi l-láhi r-Rahmáni r-Rahím.
Qul huwa l-láhu ahad, Al-láhu
s-Samad. Lam jalid wa lam júlad.
Wa lam jakun lahu kufuwan ahad.

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَـٰنِ ٱلرَّحِيمِ
قُلْ هُوَ ٱللَّهُ أَحَـدٌ ۝ ٱللَّهُ ٱلصَّمَدُ ۝ لَمْ يَلِدْ
وَلَمْ يُولَـدْ ۝ وَلَمْ يَكُن لَّهُۥ كُفُوًا أَحَدٌۢ ۝

Ve jménu Alláha Milosrdného, Slitovného. Řekni: „On je Alláh, Jedinečný, Alláh Věčný, Jenž neplodil a nebyl zplozen, Jemuž není nikdo roven." (Korán 112:1–4).

Bismi l-láhi r-Rahmáni r-Rahím.
Wa l'asr. Inna l-insána lafí chusr.
Illa l-ladhína ámanú wa 'amilu
s-sáliháti wa tawásaw bi l-haqqi wa
tawásaw bi s-sabr.

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَـٰنِ ٱلرَّحِيمِ
وَٱلْعَصْرِ ۝ إِنَّ ٱلْإِنسَـٰنَ لَفِى خُسْرٍ ۝ إِلَّا
ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَعَمِلُوا۟ ٱلصَّـٰلِحَـٰتِ وَتَوَاصَوْا۟
بِٱلْحَقِّ وَتَوَاصَوْا۟ بِٱلصَّبْرِ ۝

Ve jménu Alláha Milosrdného, Slitovného. Při osudu! Věru že člověk spěje v záhubu! Kromě těch, kdož uvěřili a zbožné skutky konali a vzájemně se k pravdě a trpělivosti nabádali. (Korán 103:1–3)

Jedna z krátkých pasáží Koránu se recituje po súře *al-Fátiha* v každém z prvních dvou cyklů. Pokud modlitba pokračuje třetím, případně čtvrtým cyklem (jako je tomu ve všech povinných modlitbách kromě ranní modlitby), recituje se v nich jen súra *al-Fátiha*.

V Koránu je mnoho krátkých a snadných pasáží. Každý muslim se musí snažit, aby se naučil co nejvíce pasáží nazpaměť. Musí také číst a studovat pokyny obsažené v Koránu. Četba Koránu je sama o sobě vysokou formou uctívání Alláha a plodnou a zbožnou meditací.

Půst (Saum)

Další vynikající morální a duchovní zvláštností islámu je předepsaný půst. Stručně řečeno půst znamená naprosté odmítání potravin, nápojů, intimního styku a kouření od úsvitu do západu Slunce každého dne během měsíce ramadánu, což je devátý měsíc islámského kalendáře. Jestliže však omezíme smysl islámského půstu pouze na tento význam, pak se hluboce mýlíme.

Když islám tuto jedinečnou instituci zavedl, zasadil tak neustále rostoucí strom nekonečné ctnosti a nedocenitelných plodů. Následuje vysvětlení duchovního smyslu islámského půstu:

1. Půst učí člověka principům upřímné lásky, neboť dodržuje-li půst, dělá to z hluboké lásky k Bohu. A člověk, který opravdově miluje Boha, je člověkem, který ví, co je láska.
2. Přináší člověku tvořivý smysl naděje a optimistický názor na život, neboť dodržuje-li půst, doufá, že tím potěší Boha a usiluje o Jeho milost.
3. Půst prostupuje člověka skutečnou ctností účinného zanícení, čestného odevzdání a blízkosti Boha, neboť dodržuje-li půst, dělá to pro Něj a pouze kvůli Němu.
4. Půst pěstuje v člověku bdělé a zdravé svědomí: postící se člověk totiž drží půst v soukromí i na veřejnosti. Neexistuje žádný světský úřad kontrolující chování člověka během půstu nebo vyžadující dodržování půstu. Člověk se postí, protože to těší Boha a protože držením půstu v soukromí i na veřejnosti uklidňuje svoje svědomí. Neexistuje lepší způsob, jak v člověku vypěstovat zdravé svědomí.
5. Půst utvrzuje člověka v trpělivosti a nesobeckosti; protože během půstu pociťuje útrapy a strádání, avšak trpělivě je snáší. Toto strádání je ve skutečnosti jen dočasné, není však pochyb, že získaná zkušenost člověku umožňuje vcítit se do útrap jiných lidí, kteří jsou pravděpodobně zbaveni základních prostředků k životu celé dny nebo týdny, někdy i měsíce. Význam této zkušenosti ve společenském a humanitárním smyslu tkví v tom, že takový člověk pak mnohem rychleji než kdo jiný dokáže procítit účast se svými bližními a reagovat na jejich potřeby. A to je výmluvný výraz nesobeckosti a opravdového soucitu.
6. Půst je účinnou lekcí praktické skromnosti a síly vůle. Člověk, který půst správně dodržuje, dokáže zvládnout své touhy a vášně a klást své já nad fyzická pokušení. Je to člověk s osobností a charakterem, člověk silné vůle a odhodlání.
7. Půst dává člověku čistou duši schopnou transcendence, jasnou mysl k přemýšlení a lehké tělo k pohybu a jednání. Toto všechno je neselhávající výsledek nezatíženého žaludku. Lékařské pokyny, biologické zákony a rozumová zkušenost tuto skutečnost potvrzují.
8. Půst ukazuje člověku nový způsob, jak moudře šetřit a rozumně hospodařit, neboť jí-li méně nebo méně často, utratí méně peněz a vynaloží méně úsilí. Půst je tedy duchovním školením v domácí ekonomice a rozpočtu.
9. Půst umožňuje člověku zvládnout umění zralé přizpůsobivosti. Dokážeme snadno pochopit proč, uvědomíme-li si, že půst člověka donutí naprosto změnit styl každodenního života. S nastalou změnou se přirozeně přizpůsobí novému systému a snaží se vyhovět novým pravidlům. Člověk si tak do budoucna rozvíjí moudrý smysl pro přizpůsobivost a schopnost překonávat nepředvídatelné životní zkoušky. Člověk, který si váží tvořivé přizpůsobivosti a odvahy, ocení účinky postění i v této oblasti.
10. Půst člověka pevně zakotvuje v poli ukázněnosti a zdravého přežití. Dodržuje-li pravidelně v jednotlivých dnech měsíce půst, rozhodně na svou osobnost

působí vysokou ukázněností a smyslem pro pořádek. Uleví-li svému žaludku a nechává svůj zažívací systém odpočívat, pojišťuje své tělo proti přetížení žaludku. Může si být jist, že tuto formu úlevy jeho tělo přežije pokojně, aniž by bylo vystavováno obvyklému neklidu a depresím a že jeho duše bude i nadále zářit čistotou.

11. Půst vyvolává v člověku skutečného ducha společenské sounáležitosti, jednoty a bratrství, rovnosti před Bohem a před právem. Tento duch je přirozeným produktem půstu, neboť dodržuje-li člověk půst, cítí, že patří k celé muslimské společnosti dodržující tutéž povinnost, týmž způsobem, z týchž důvodů a pro tytéž cíle. Žádný sociolog nemůže tvrdit, že by se v kterémkoliv období lidské historie vyskytlo něco, co by se dalo srovnávat s touto hezkou islámskou institucí. Lidé toužili celé věky po přijatelné sounáležitosti, jednotě, bratrství, rovnosti, jenže jejich hlas nebyl vyslyšen, a s jakým úspěchem se jejich touhy setkaly! Kde jinde mohou dosáhnout svých cílů než ve světle islámu?
12. Půst je Boží předpis na získání sebedůvěry a sebeovládání, na zachování lidské důstojnosti a svobody, na vítězství a mír. Tyto výsledky se vždy projevují jako živoucí realita v srdci člověka, který ví, jak držet půst. Když se postí správným způsobem, ovládá sám sebe, má v rukou plnou kontrolu nad svými vášněmi, ukázňuje svoje touhy a odolává všem zlým pokušením. Touto cestou může posílit svou sebedůvěru, obnovit svou důstojnost a svébytnost a osvobodit se ze zajetí zla. Jakmile získá tyto vlastnosti, dosáhne vnitřního smíření, což je zdroj neustálého míru se Stvořitelem a následně i s celým vesmírem.

Někdo může namítnout: „Jestliže je to všechno o islámské instituci půstu pravda a jestliže jde o pravdivý obraz islámu, proč tedy muslimové už dávno nežijí v utopii? Na takovou námitku můžeme odpovědět, že muslimové v určité epoše svých dějin v utopii skutečně žili a těšili se jí.

Uskutečnění utopie bylo v lidských dějinách zcela jedinečným jevem. Říkáme jedinečným, protože žádné jiné náboženství nebo společenský systém s výjimkou islámu nebyly nikdy schopny uskutečnit své ideály. Utopie jiných náboženství a společenských systémů zůstávaly vždy v oblasti teorií nebo zbožných přání a snů – někdy jasných, jindy neurčitých, někdy zase blízkých, většinou však vzdálených. Avšak islámská utopie se uskutečnila, byla zavedena v praxi a plně fungovala. Z lidského a praktického hlediska to znamená, že islámskou utopii lze zde na Zemi opět obnovit a že vznikne jen na pevných základech a uskutečnitelných zásadách.

Důvody, proč se dnes islámská utopie neuskutečňuje, jsou mnohostranné a snadno vysvětlitelné. Abychom však naši debatu omezili na instituci půstu, můžeme říci, že mnoho muslimů bohužel půst nedodržuje nebo se k němu staví přinejlepším lhostejně. Na druhé straně většina těch, kteří jej dodržují, si neuvědomuje jeho pravý smysl, a proto jim půst dá velmi málo nebo vůbec nic. Proto se dnes muslimové netěší výsadám spojeným s půstem.

Doba držení půstu Už jsme napsali, že obdobím povinného půstu je měsíc ramadán. Doba dodržování půstu začíná ráno úsvitem slunce a končí okamžitě po jeho západu. Existují přesné kalendáře, které člověku pomohou najít přesné časy, a jestliže jej někdo nemá, měl by se orientovat podle svých hodinek a polohy slunce, obrátit se na místní noviny, meteorologickou službu apod.

Půst v měsíci ramadánu je povinný pro každého zodpovědného a zdravého muslima (*mukallaf*). Kromě tohoto povinného půstu jsou během roku i dny, kdy se půst podle sunny proroka Muhammada (s) doporučuje. Mezi ně patří každé pondělí a čtvrtek, několik dní ve dvou měsících předcházejících ramadánu, tedy v měsících *radžab* a *ša'bán*, šest dní v měsíci následujícím po ramadánu (*šawwál*), s výjimkou dne *'ídu l-fitr* (tj. Svátek přerušení půstu – po skončení měsíce ramadánu). Kromě toho je možné postit se kterýkoliv den v kterémkoliv měsíci roku jako náhradu za dny vynechané v ramadánu, s výjimkou dnů svátků a pátků, kdy by se žádný muslim postit neměl (postit se v pátek je možné tehdy, pokud tento půst předchází nebo je následován dalším dnem půstu). Můžeme však jen opakovat, že jediným povinným půstem je ramadán, který může trvat 29 nebo 30 dní v závislosti na poloze Měsíce. Je to jeden z pilířů islámu a nedodržování půstu bez rozumné omluvy je velkým hříchem.

Protože Alláh ví, co může půst člověku přinést, přikázal tři dny půstu jako kompenzaci za to, když člověk poruší svůj slib. Existují i další případy, kdy se půst vyžaduje nebo doporučuje jako náhrada za určité úkony, které konkrétní osoba neudělá nebo nemůže zvládnout.

> Vy, kteří věříte, předepsán je vám půst, tak jako byl kdysi předepsán těm, kdož byli před vámi – snad budete bohabojní. Půst má předepsaný počet dnů, a kdo je nemocen anebo na cestách, nechť postí se stejný počet dní později. Ti, kdo mohou se postit jen s obtížemi, se mohou vykoupit nakrmením jednoho chudého. Tomu, kdo dobrovolně nakrmí více chudých, bude to přičteno k jeho dobru. Ale půst je pro vás lepší – jste-li rozumní. Postním měsícem je měsíc ramadán, v němž Korán byl seslán jako vedení správné pro lidi, s jasnými důkazy tohoto vedení a jako rozlišení (mezi dobrým a zlým). A tak všichni, které zastihne tento měsíc, nechť se postí. Kdo je nemocen nebo na cestách, nechť se postí stejný počet dní později. Alláh si přeje pro vás ulehčení a nikoli působit vám nesnáze. A chce, abyste plně dodrželi tento počet a chválili Jej za to, že vás k tomu vede – snad budete vděční! (Korán 2:183–185) (viz též Korán 58:1–4, 2:196)

Kdo se musí postit? Půst v měsíci ramadánu je povinný pro všechny muslimy, muže či ženy, kteří vyhovují následujícím podmínkám:

1. Musí být duševně a fyzicky zdraví.
2. Musí být plnoletí a dosáhnout věku pohlavního a rozumového dospívání, což je obvykle věk čtrnácti let. Mladší děti by měly být vedeny k cvičení na

jednodušší úrovni, aby po dosažení puberty byly k dodržování půstu fyzicky i duševně připraveny.
3. Musí být přítomni ve svém trvalém bydlišti, rodném městě, farmě, v práci atd. Znamená to, že by neměli být vzdáleni na cestách od svého bydliště 80 kilometrů a více.
4. Musí si být jistí, že jim půst nezpůsobí žádnou škodu tělesnou ani duševní a jiné obtíže než hlad, žízeň atd.

Výjimky z půstu Výše uvedené podmínky vylučují nebo omlouvají následující skupiny muslimů:

1. Děti, které nedosáhly věku pohlavního a rozumového dospívání.
2. Duševně nemocné lidi, kteří nejsou za své činy zodpovědní. Tyto dvě kategorie jsou osvobozeny od půstu a jejich příslušníkům není nařízena žádná náhrada.
3. Muži a ženy, kteří jsou příliš staří a slabí, než aby mohli tuto povinnost dodržovat a snášet její útrapy. Tito lidé jsou od povinnosti půstu osvobozeni, musejí však nabídnout přinejmenším jednomu chudému muslimovi průměrné celé jídlo nebo jeho hodnotu za každý den půstu. Náhrada naznačuje, že pokud se mohou postit i jeden den v průběhu postního měsíce, měli by tak učinit, za každý nedodržený den půstu však musejí nabídnout stanovenou náhradu, jinak by se dopustili hříchu.
4. Nemocní lidé, jejichž zdraví by bylo půstem vážně poškozeno, mohou půst odložit až na dobu, kdy budou opět zdraví, a mohou jej den po dni nahradit.
5. Lidé, kteří cestují na vzdálenost 80 kilometrů nebo delší. V takovém případě mohou půst dočasně přerušit s tím, že jej nahradí později, opět den za den.
6. Těhotné ženy a kojící ženy mohou rovněž přerušit půst, jestliže by ohrozil zdraví jejich nebo zdraví jejich dětí. Musí však půst nahradit později, opět den za den.
7. Ženy během menstruace (nejvýš deset dní) nebo během šestinedělí (nejvýš čtyřicet dní). Za těchto podmínek jim není dovoleno se postit, ani když **se postit mohou a chtějí**. Musejí odložit půst na dobu po skončení menstruace nebo šestinedělí, a pak jej den za dnem nahradit.

Měli bychom mít na paměti, že stejně jako v jiných islámských záležitostech je nutné před započetím ramadánu nebo před půstem mimo tento měsíc dát najevo úmysl, že se půst vykonává jako výraz poslušnosti vůči Stvořiteli, jako výraz vděčnosti za Jeho vedení a z lásky k Němu.

Půst v kterýkoli den ramadánu pozbývá platnost, jestliže člověk úmyslně jí, pije nebo kouří nebo se oddává intimnímu styku a jestliže nechá projít cokoli ústy do vnitřních částí těla. Koná-li to člověk úmyslně a bez žádného ospravedlnitelného důvodu, pak odčiněním tohoto hříchu je šedesát dní půstu po sobě, nebo se

jako druhá možnost nabízí dostatečné nasycení šedesáti osob a kromě toho držení půstu jeden den za každý den, kdy byl půst porušen.

Jestliže se člověk postí jiné dny než povinný půst ramadánu a z nějakých důvodů půst poruší, je doporučeno, aby půst nahradil později.

Jestliže se někdo dopustí chyby a neúmyslně udělá něco, co by jinak půst porušilo, pak není půst zrušen, zůstává v platnosti za předpokladu, že danou činnost přestal provozovat v okamžiku, kdy si uvědomil, co vlastně dělá.

Ke konci půstu v měsíci ramadánu musí být rozdána zvláštní dobročinná charita chudým známá jako *sadaqatu l-fitr* (dobročinnost u příležitosti konce půstu).

Obecná doporučení Prorok Muhammad (s) silně doporučuje, aby se během ramadánu dodržovaly tyto věci:

1. Pojíst lehké jídlo ráno před úsvitem, jídlu se říká *suhúr*;
2. Sníst několik datlí a napít se vody hned po západu slunce a zarecitovat tuto modlitbu: *Alláhumma laka summa, wa 'alá rizqika aftarna.* (Alláhu, pro Tebe se postíme a přerušujeme půst jídlem, které jsi nám poskytl);
3. Připravovat lehká jídla, protože, jak pravil Prorok, nejhorší věcí, kterou člověk může naplnit, je jeho žaludek;
4. Dodržovat nepovinnou modlitbu známou jako *tarávíh*;
5. Vzájemně se navštěvovat a posilovat humanitární služby;
6. Více se věnovat studiu a recitaci Koránu;
7. Cvičit se především v trpělivosti a skromnosti;
8. Být zvlášť obezřelý při používání smyslů, mysli a především jazyka; zdržovat se pomlouvačných a pochybných hovorů a vyhýbat se podezřívavému chování.

Almužna (Zakát)

Další výjimečně pozoruhodnou institucí a jedním z pěti hlavních pilířů islámu je zakát. Jak víme, v žádném jazyce neexistuje slovo, které vystihuje koránský termín zakát a jeho význam. Není to jen forma dobročinnosti nebo darování almužen nebo daň či desátek. Není to ani výraz vděčnosti; jsou to všechny tyto věci, avšak vzájemně propojené a ještě něco navíc. Není to jen odečtení jistých procent z majetku jednotlivce, je to významné obohacení a duchovní investice. Zakát není jen dobrovolný příspěvek někomu nebo určité věci, nejde ani o vládní daň, které se chytrý člověk bez mravních zábran dokáže zbavit. Jde spíše o povinnost nařízenou Bohem a vykonávanou muslimy v zájmu společnosti jako celku. Koránské slovo zakát nezahrnuje tedy jenom dobročinnost, almužny, desátek, laskavost, úřední daň, dobrovolné příspěvky atd., ale spojuje všechny tyto

záležitosti se zbožností a s duchovními a také morálními motivy. Proto nemůže v žádném jazyce existovat pro slovo zakát přesný překlad, protože Korán, Kniha Boží, je knihou navýsost původní.

Doslovný a jednoduchý význam slova zakát je čistota. Technický význam tohoto slova určuje výroční výši naturálií nebo peněz, které každý muslim musí rozdělit mezi oprávněné příjemce. Avšak náboženský a duchovní význam zakátu je mnohem hlubší a životnější. Stejně tak i jeho humanitární a společenskopolitická hodnota. Předkládáme vysvětlení dalekosáhlých účinků zakátu:

1. Zakát očišťuje majetek zámožných lidí od dílů, které mu nenáležejí, dílů, které musí být rozděleny mezi oprávněné příjemce. Jestliže se zakát splácí v penězích, pak by se určité procento bohatství mělo okamžitě správným způsobem rozdělit, protože vlastník majetku nemá na vlastnictví dané částky morální ani právní nároky. Jestliže to neudělá, ponechává si určitě něco, co mu nepatří. Dopouští se tedy korupce a prostého uchvácení majetku z kteréhokoli hlediska, ať už morálního a duchovního, právního a obchodního. Znamená to, že neoprávněně držená procenta znečišťují a uvádějí do nebezpečí celý majetek oné osoby. Jestliže však jsou částky náležející chudým sebrány a rozděleny mezi oprávněné příjemce, pak zbývající díl majetku bude čistý a oprávněný. Čistý kapitál a oprávněné majetky jsou hlavními požadavky neustálé prosperity a poctivých obchodů.

2. Zakát nejen očišťuje majetek vlastníka, ale očišťuje také jeho srdce od sobectví a touhy po bohatství. Zpětně očišťuje i srdce příjemce od závisti a žárlivosti, od nenávisti a nejistoty; namísto toho zakát v jeho srdci posiluje dobrou vůli vůči přispívajícímu a přání všeho dobrého jeho osobě. Společnost se tím rozsáhle očistí a osvobodí od třídního boje a podezřívání, od špatných pocitů a nedůvěry, od korupce a rozkladu a od všech podobných zel.

3. Zakát snižuje strádání potřebných a chudých členů společnosti na minimum. Jde o nejpříhodnější útěchu chudých lidí, přesto však je hlasitou výzvou ke všem, aby si vyhrnuli rukávy a vylepšili svůj úděl. Pro potřebné znamená, že jde o přirozené nouzové opatření a že by na zakátu neměli být naprosto závislí, že musí něco udělat pro sebe a také pro ostatní. Pro dárce je zakát výzvou, aby se pokusil vydělat víc, aby mohl příště více přispět. Pro všechny zainteresované strany je zakát, přímo či nepřímo, otevřenou pokladnicí duchovních investic, které se hojně vracejí.

4. Zakát je zdravou formou vnitřní bezpečnosti před sobeckou hrabivostí a společenskými rozbroji, před vnikáním a pronikáním rozvratných ideologií. Zakát je účinným nástrojem zušlechťování ducha společenské odpovědnosti na straně přispěvatele a pocitu bezpečí a sounáležitosti na straně příjemce.

5. Zakát je živým projevem duchovního a humanitárního ducha, vzájemného působení mezi jednotlivcem a společností. Zdravě ilustruje skutečnost, že i když islám neomezuje soukromé podnikání a neodsuzuje soukromé vlastnictví, přesto nepřipouští sobecký a hamižný kapitalismus. Je to výraz obecné islámské filo-

zofie, která volí umírněný a smířlivý, avšak kladný a účinný způsob vztahů mezi jednotlivcem a společností, mezi občanem a státem, mezi kapitalismem a socialismem, mezi materialismem a duchovnem.

Předpis zakátu se v Koránu objevuje například v těchto verších:

> Mluvte laskavě s lidmi, dodržujte modlitbu a dávejte almužnu! (Korán, 2:83)

> Dodržujte modlitbu a dávejte almužnu, neboť cokoliv dobrého pro sebe připravíte, to u Alláha naleznete – a Alláh jasně vidí, co děláte. (Korán, 2:110)

> Věřící muži a věřící ženy jsou si vzájemně přáteli a přikazují vhodné a zakazují zavrženíhodné, dodržují modlitbu, dávají almužnu a jsou poslušní vůči Alláhu a Jeho poslu. Nad těmi se Alláh věru slituje, neboť Alláh Mocný je i Moudrý. (Korán, 9:71)

> Toto jsou verše Koránu a Písma zjevného, vedení i zvěst radostná věřícím, kteří dodržují modlitbu, dávají almužnu a jsou pevně přesvědčeni o životě budoucím. (Korán, 27:1–3)

> To, co jako lichvu berete, aby to přineslo rozmnožení vzaté z majetku jiných, to nepřinese u Alláha úrok žádný. Však to, co jako almužnu dáváte, toužíce po tváři Alláha – tak činí ti, jimž odměna bude zdvojnásobena. (Korán, 30:39)

> Toto jsou znamení Písma moudrého, vedení i milosrdenství pro ty, kdož dobro konají, kdož modlitby dodržují, almužny dávají a v život posmrtný pevně doufají. (Korán, 31:2–4)

> Přednášejte tedy z Koránu to, co je pro vás snadné, modlitbu dodržujte, almužnu dávejte a Alláhu dobrou půjčku poskytněte! (Korán, 73:20)

> ...bylo pouze poručeno, aby uctívali Alláha, zasvěcujíce mu upřímně svou víru jako hanífové, aby dodržovali modlitbu a dávali almužnu – a toto je náboženství neměnné. (Korán, 98:5)

Výše zakátu Každý muslim, muž nebo žena, který v průběhu celého roku vlastní přibližně 85 g (nebo více) ryzího zlata nebo jeho ekvivalentu ve stříbře, penězích nebo ve zboží, musí odevzdat zakát ve výši dvě a půl procenta z tohoto obnosu. Má-li obnos v hotovosti, pak je záležitost jednoduchá. Jestliže však má člověk majetek v cenných papírech nebo ve zboží, pak musí na konci roku ohodnotit svůj majetek a odevzdat zakát rovněž ve výši dvě a půl procenta celkové hodnoty svého majetku. Jestliže je jeho majetek uložen v nemovitostech, například v činžovních budovách a továrnách, pak by se výše zakátu měla řídit

výší čistého zisku, ne hodnotou majetku. Jestliže však postavil budovy a domy pro obchod nebo na prodej, pak by se zakát měl vypočítávat z celkové hodnoty tohoto majetku. Také je-li někdo věřitelem a dlužník je spolehlivou osobou, pak by měl zaplatit zakát z částky, kterou půjčil, protože jde stále o část jeho zaručeného bohatství.

Ve všech případech bychom měli mít na paměti, že člověk platí pouze z čistého přebytku. Výdaje a náklady na rodinu, nezbytné platby a splatné půjčky mají přednost, zakát se platí pouze z čistého finančního přebytku každého člověka.

Rovněž bychom neměli zapomínat, že sazba dvě a půl procenta je jen minimum. V časech nouze nebo stoupajících potřeb neexistuje žádné omezení, čím víc člověk dá, tím lépe pro všechny zúčastněné strany. Rozdělování zakátu slouží všem účelům, pro něž se jinde zakládají četné nadace. Zakátové fondy nahrazují všechny tyto fondy a nadace. Existují historické zprávy, které dosvědčují, že v dějinách islámské vlády byly doby, kdy nebylo člověka, jenž by byl oprávněn k získání podpory ze zakátu; každý občan – muslim, křesťan nebo žid – v celém ohromném islámském impériu měl dost, aby dokázal uspokojit svoje potřeby, a vládcové proto museli odkládat zakátové poplatky do státní pokladnice. Dokazuje to, že v případě správného uplatňování zakátových zákonů dochází ke snižování počtu potřebných občanů a k obohacení státní pokladny do takové míry, že nejsou žádní chudí nebo potřební občané a vytvářejí se ohromné přebytky.

Spolehlivá moc tohoto účinného opatření vyvěrá ze skutečnosti, že jde o Boží příkaz, nařízení samotného Boha. Zakát není osobní záležitostí nebo dobrovolným příspěvkem, je to povinnost a za její dodržování je člověk zodpovědný přímo Bohu. Protože zakát je součástí Božího zákonodárství, které se uskutečňuje ve společném zájmu, není žádnému muslimovi dovoleno, aby ho zanedbával. Když se správně nedodržuje, musí zasáhnout patřičné státní orgány, vystoupit na ochranu obecného zájmu a prosadit tuto instituci do praxe.

Náležití příjemci zakátu V Koránu jsou uvedeny jako náležití příjemci zakátu tyto skupiny lidí:

1. Chudí muslimové, aby se zbavili nouze.
2. Potřební muslimové, aby získali prostředky, s jejichž pomocí si mohou vydělávat na živobytí.
3. Noví muslimové, aby se jim umožnilo usadit se a vyhovět jejich nečekaným potřebám.
4. Muslimští váleční zajatci, aby bylo možno je vykoupit ze zajetí.
5. Zadlužení muslimové, aby se mohli osvobodit od svých závazků vyvolaných naléhavou nutností.
6. Muslimští zaměstnanci pověření muslimským vládcem vybíráním zakátu, aby bylo možné vyplatit jim mzdy.

7. Muslimové sloužící Bohu výzkumem nebo studiem nebo šířením islámu. Přidělené prostředky pokrývají jejich výdaje a pomáhají jim pokračovat v činnosti.
8. Muslimští poutníci, kteří uvízli v cizí zemi a potřebují pomoc.

Náležitým příjemcem zakátu je člověk, který nemá prostředky na pokrytí nejnutnějších potřeb nebo na konci roku má méně než je předepsaná hranice pro platbu zakátu. Jestliže někdo vlastní dostatek peněz, aby byl dárcem zakátu, není již oprávněn zakát přijímat. Jestliže příjemce obdrží svůj díl a zjistí, že dostačuje pro jeho neodkladné potřeby a hraničí s předepsaným maximem, neměl by přijmout více. Měl by vrátit prostředky, které přijal nad tuto hranici, aby mohli být obdarováni další oprávnění příjemci.

Zakát lze rozdělovat přímo jednotlivcům z jedné nebo více uvedených skupin nebo dobročinným organizacím, které o tyto lidi pečují. Lze je také rozdělit formou stipendií výborným a slibným muslimským studentům a badatelům nebo ve formě příspěvků dobročinným organizacím a veřejným institucím, které se o tyto skupiny obyvatel starají.

Invalidní nebo nemohoucí chudý muslim má přednost před zdravým člověkem, který je schopen vydělávat. Přispěvatel by se měl při vyhledávání nejpotřebnějších příjemců řídit podle svého nejlepšího úsudku.

Daně, které dnes platíme vládám, nenahrazují tuto náboženskou povinnost; zakát musíme chápat jako zvláštní povinnost a platit jej odděleně, tedy vedle vládních daní. Pokud to daňové zákony v nemuslimské zemi dovolí, mohou jich muslimové např. v Americe nebo v Evropě využít a odečíst od svého daňového základu tyto příspěvky na dobročinné účely. Měli by vyplácet zakát náležitým příjemcům a požadovat, aby se jim tyto částky odečítaly od daní.

Přispěvatel by se také neměl vykonáváním této povinnosti pyšnit nebo se snažit získat slávu. Měl by tuto povinnost plnit co nejneokázaleji, aby ho nepostihlo pokrytectví nebo touha po slávě, která všechny dobré skutky ruší. Jestliže však uvedení jeho jména nebo výše příspěvku ve známost může povzbudit i jiné k plnění této povinnosti, je to v pořádku.

Zakát se také vztahuje na dobytek nebo zemědělské výrobky. Podíly placené touto formou se mohou případ od případu lišit a vyžadují si podrobnou diskusi. Odkazujeme proto čtenáře na propracované zákonné náboženské zdroje.

Pouť (Hadždž)

Posledním pilířem a jednou z nejlepších islámských institucí je hadždž neboli pouť do Mekky. Vykonání poutě je povinné pro každého muslima přinejmenším jednou za život bez ohledu na to, zda jde o muže či ženu, kteří jsou však duševně, finančně a fyzicky k pouti způsobilí. Muslim, který dosáhl patřičného věku, těší se

poměrně dobrému zdraví a je finančně zabezpečený, musí pouť vykonat alespoň jednou za život. Finančním zabezpečením se rozumí, že daný jedinec by měl mít až do konce hadždže dost prostředků na úhradu vlastních výdajů, na zabezpečení osob na něm závislých a na zaplacení dluhů, je-li zadlužen.

Průběh hadždže je dalším výjimečným rysem islámu. Je nařízen Bohem a slouží mnoha účelům, mezi jiným těmto:

1. Je to největší výroční shromáždění víry, kde se muslimové setkávají, aby se vzájemně poznali, prostudovali společné záležitosti a zvýšili své obecné blaho. Je to také největší pravidelná světová konference míru v historii lidstva. Během hadždže je mír ústředním tématem; mír s Bohem a vlastní duší, mír s ostatními, se zvířaty, ptáky, a dokonce i s hmyzem. Rušit mír kohokoliv nebo kteréhokoliv stvoření je přísně zakázáno.
2. Je to ucelená názorná ukázka univerzality islámu a bratrství a rovnosti mezi muslimy. Muslimové nejrůznějšího věku, nejrůznějších povolání a tříd ze všech koutů zeměkoule se na pokyn Boží scházejí v Mekce. Oblékají se všichni stejně jednoduše, dodržují stejná nařízení, pronášejí tatáž slova v jednu a tutéž chvíli jedním a týmž způsobem kvůli shodným cílům. Neexistuje zde žádný majestát, pouze poslušnost všech vůči Bohu. Neexistuje zde žádná povýšenost, jen pokora a náboženské zanícení.
3. Hadždž potvrzuje příslušnost muslimů k Bohu a jejich ochotu vzdát se při službě Bohu materiálních zájmů.
4. Hadždž je seznámení poutníků s duchovním a historickým zázemím proroka Muhammada (s), čímž věřící mohou získávat vroucí inspiraci a posilovat svoji víru.
5. Připomíná Boží obřady provedené Abrahámem a Ismaelem (Ibráhímem a Ismá'ílem), kteří byli prvními poutníky do prvního Božího domu na Zemi, do Ka'by v Mekce.
6. Připomíná velké shromáždění v Den posledního soudu, kdy lidé stanou před Bohem a budou čekat na svůj konečný osud, kdy nebude nadřazenosti ras ani rodu. Připomíná skutečnost, že pouze Mekku v celém jsoucím světě Bůh poctil, když ji od časů Abraháma učinil střediskem monoteismu, a že Mekka bude i nadále středem islámu, náboženství čistého monoteismu až do konce času.

Příklady veršů Koránu, které vyzývají ke konání pouti:

> Konejte pečlivě pouť i malou pouť kvůli Alláhu! (Korán 2:196)

> Pouť budiž konána v měsících známých. Ten, kdo se zavázal vykonat v nich pouť, nechť zdržuje se žen, prostopášnosti a hádek během pouti! Ať cokoliv dobrého učiníte, Alláh se o tom dozví; a zásobte se na cestu, však nejlepší

zásobou na cestu je bohabojnost! Buďte tedy bohabojní, vy, kdož nadaní jste rozmyslem! (Korán 2:197)

A Alláh uložil lidem pouť k chrámu tomuto pro toho, kdo k němu cestu může vykonat. Však ten, kdo nevěří ... vždyť Alláh věru je soběstačný a obejde se bez lidstva veškerého. (Korán 3:97)

A vyzývej lidi ke konání pouti, a nechť k tobě přijdou pěšky anebo jedouce na všelikých velbloudech rychlých, přicházejíce ze všech rozsedlin hlubokých, ... (Korán 22:27)

Při konání hadždže lze snadno postřehnout, že znamená duchovní obohacování a morální přezbrojení, že je to událost intenzivního náboženského zanícení a ukázněné zkušenosti, událost velkých humanitárních zájmů a inspirujícího vědění – všechny tyto prvky se spojují v této jediné islámské instituci.

Popis pravidel a kroků, které se konají v průběhu hadždže, je poněkud dlouhý. Nebudeme se zde tímto popisem zabývat. Čtenář, který chce znát podrobnosti, může nahlédnout do propracovaných materiálů zabývajících se touto problematikou. Měli bychom však zdůraznit, že během celé hadždže jsou všude informovaní průvodci, kteří poutníkům vždy pomohou správnými pokyny.

Měli bychom také zdůraznit, že náboženské zanícení poutníků je směřováno jedině k Bohu a k ničemu jinému. Muslimové jdou do Mekky pro slávu Boží, ne proto, aby políbili kámen nebo zbožnili nějakého člověka nebo něco jiného. Líbání a dotýkání se Černého kamene v Ka‘bě je možné, nejde však o povinnost, není to nařízeno. Lidé, kteří líbají Černý kámen nebo se ho dotýkají, to nedělají proto, že by snad věřili v tento kámen nebo mu přiznávali nějaké nadpřirozené vlastnosti. Věří pouze v Boha. Líbají tento kámen nebo na něj ukazují pouze na důkaz úcty nebo jako na symbol lásky, kterou chovají k proroku Muhammadovi (s), jenž kámen položil do základů Ka‘by, když byla rekonstruována. Tato událost má zvláštní význam. Líčí Muhammada (s) jako člověka stvořeného k míru. Když se Ka‘ba několik let před započetím Muhammadova (s) poselství přestavovala, měl být Černý kámen vložen do jejích základů. Kmenoví náčelníci se o této věci bouřlivě přeli, šlo jim o to, kdo bude mít čest kámen položit. Byla to velmi vážná záležitost a nad svatým místem se vznášely stíny občanské války. Kámen se těšil u náčelníků nesmírné úctě, přestože je to jen kus kamene. Tuto úctu snad lze chápat ve světle skutečnosti, že kámen spojovali s prorokem Abrahámem, velkým prapředkem Arabů, a že to snad byl jediný pevný kus kamene, který z prastaré stavby Posvátného chrámu zůstal. Ať už to bylo tak či onak, tento kámen jako takový nemá pro muslimy a islám žádný význam.

Když se náčelníkům nepodařilo vzájemný spor vyřešit, dohodli se, že celou věc vyřeší první příchozí. Prvním příchozím byl právě Muhammad (s). Rozhodl, aby kámen zabalili do kusu látky a požádal náčelníky, aby jej společně uchopili

a položili na místo tak, aby se na tomto aktu podílel každý z nich. Muhammadovo (s) moudré rozhodnutí náčelníky velice uspokojilo a provedli věc podle jeho rady. Spor byl zažehnán, a uchoval se tak mír. Takové je tedy morální poselství příběhu o Černém kameni. Takže když poutníci líbají Černý kámen nebo na něj zbožně ukazují, dělají to na paměť Muhammada (s), moudrého mírotvůrce. Celou věc osvětlíme jedním příkladem. Pro dobrého vlastence vracejícího se z exilu nebo pro vojáka, který se vrací z bojiště, je přirozené, že po dosažení hranic své milované domoviny dělají určité věci. Například líbají na hranicích zem, bouřlivě se objímají s prvními krajany, které potkají, nebo se koří nějakému místu v krajině. Považuje se to za normální a správné, nikdo by si nemyslel, že onen vlastenec nebo voják uctívá půdu nebo si ze svých krajanů činí modly nebo že místům v krajině připisuje nějaké božské vlastnosti. Chování poutníků by se také mělo vykládat podobně. Ka'ba v Mekce je duchovním středem islámu a duchovní domovinou každého muslima. Když poutník dosáhne Mekky, podobají se jeho pocity pocitům onoho vracejícího se vlastence nebo pocitům vítězného vojáka vracejícího se z rozhodné bitvy. Není to pouhá metafora. Odpovídá historickým skutečnostem. První muslimové byli vyhnáni ze svého domova a museli žít celé roky v exilu. Bylo jim upíráno právo uctívat Boha přímo u Ka'by, nejposvátnějšího Božího domu, jaký v historii existoval. Když se vrátili z exilu, byla jejich hlavním cílem Ka'ba. Radostně vstoupili do Posvátného domu, zničili všechny modly a idoly, které tam byly a dokončili poutní obřad.

Toto vysvětlení osvětluje neobvyklé zkušenosti výjimečných lidí. Například jeden významný maďarský spisovatel uprchl ze své země, do níž vpadla nepřátelská vojska, a vzal si s sebou hrst prsti. Literární anály vyprávějí, že tento spisovatel nalezl největší útěchu a nejhlubší radost v oné hrsti země. Stala se mu zdrojem inspirace a symbolem naděje, že se jednou vrátí do svobodné vlasti.[12]

Podobně vypráví i dokument nazvaný „Palestinci" vyrobený společností CBS a vysílaný v televizi v sobotu 15. června 1974. V tomto filmu je rozhovor s bohatým obchodníkem, který uprchl před sionistickým terorem v Palestině a žil v nesmírně moderním domě v Bejrútu. Když se reportéři zmínili o jeho velkém majetku v exilu, obchodník se usmál a ukázal na malou láhev zpola naplněnou zemí. Dodal, že si ji s sebou přinesl z Jeruzaléma, když prchal, a že je pro něj cennější než cokoliv jiného z jeho majetku a že by se celého svého vlastnictví rád vzdal, jen kdyby se mohl vrátit do Palestiny, do své vlasti. V tomto rozhovoru byl ještě zajímavý fakt, že rodina tohoto obchodníka byla ještě více citově založená a vyjadřovala mnohem silnější postoje. Rozhodně nás nepřekvapí, že tento člověk reprezentuje i mnoho ostatních lidí jako je on sám a že v budoucích letech se pro ně tento malý zemní poklad stane velmi cennou, dokonce snad i posvátnou věcí.

12/ Četl jsem tuto zprávu v padesátých letech a bohužel nedokážu po letech najít zdroj této informace, ani si vzpomenout na jméno spisovatele.

Černý kámen bychom tedy měli vidět z této lidské perspektivy. Nejlépe ji pochopíme ve světle lidských zkušeností za nezvyklých okolností.

Závěrečně poznámky Návštěva Prorokovy mešity v Medíně (Madína) není součástí hadždže ani něčím, co by pouť zhodnocovalo a dovršovalo. Je však samotným prorokem Muhammadem (s) doporučena, a proto každý, kdo se do této oblasti dostane, by měl toto druhé nejvýznamnější místo islámu navštívit a u Prorokova hrobu projevit úctu největšímu učiteli, jakého kdy lidstvo poznalo.

Měli bychom si připomenout, že jedním z vrcholů hadždže je nabídka oběti, bohulibé oběti, která oslavuje konec této náboženské pouti a poskytuje potravu chudým, aby i oni mohli pocítit všeobecnou radost dne svátku. Tuto povinnost nevykonávají jen poutníci, ale všichni muslimové, kteří na to mají prostředky, v každém koutě naší planety.

Poslední poznámka se vztahuje k oběti a k tomu, co symbolizuje. Jak jsme již dříve v diskusi o islámských svátcích uvedli, není to maso nebo krev, co Boha těší. Boha těší výraz vděku vůči Němu, potvrzení víry v Něho, v onu historickou událost, kdy proroku Abrahámovi (Ibráhímovi) bylo nařízeno, aby jako oběť nabídl vlastního syna, v nařízení, které by otec i syn bez odmlouvání provedli. Avšak synův život byl ušetřen a vykoupen beranem.

Nabídka oběti se stala výroční oslavou, která připomíná tuto událost, v níž se Bohu vzdávají díky za Jeho přízeň.

KAPITOLA IV

Aplikace islámu na každodenní život

Muslimové správně tvrdí, že islám není jen abstraktním ideálem pro uctívání jména nebo strnulým idolem, k němuž se čas od času uchylují jeho obdivovatelé. Islám je způsobem života, životní silou zřetelnou v každé oblasti lidského života. Muslimové také tvrdí, že právě jednotlivec je oním těžištěm a startovacím mechanismem, který může uvést islám nebo jakýkoli jiný systém do plné činnosti. Právě proto islám vždy vychází od jednotlivce a vždy dává přednost kvalitě před kvantitou.

Začněme tam, odkud islám vychází, tedy u člověka. Prozkoumejme společně přirozenost člověka a podívejme se, jak vidí lidskou přirozenost islám. Abychom celou věc co nejlépe vysvětlili a nezapletli se přitom do filozofických sporů nebo do abstraktních pří, definujme člověka jako bytost s dvěma vzájemně se doplňujícími přirozenostmi, které jsou velmi těsně propojeny a neustále na sebe reagují. Je to vnitřní a vnější přirozenost. Někdo by mohl také prohlásit, že člověk má jenom jednu přirozenost s dvěma stěží oddělitelnými a spojenými částmi. Jedna je vnitřní a druhá je vnější. Vnitřní přirozenost člověka se vztahuje k „*rúh*“ (duše nebo já nebo srdce) a k „*'aql*“ (mysli nebo rozumové či inteligenční síle).

V našem pojednání o vnitřní přirozenosti člověka se tedy budeme zabývat dvěma oblastmi: 1) duchovní neboli morální a 2) intelektuální. Zbylé lidské činnosti a konání budou označeny jako vnější přirozenost člověka.

Vnitřní přirozenost

Duchovní život Islám organizuje duchovní nebo morální život jedince tak, aby mu poskytl veškeré duchovní zázemí potřebné pro zbožnost a bohabojnost, pro klid a bezpečí. Islámský předpis pro duchovní život člověka zaručuje, je-li věrně uplatňován, maximální kladné výsledky v oblasti duchovního růstu člověka a jeho zralosti. Hlavní prvky tohoto islámského předpisu jsou:

1. Modlitba (saláh);
2. Zakát neboli udělování náboženské daně;

3. Půst (saum);
4. Pouť (hadždž);
5. Láska k Bohu a Jeho poslu, láska k pravdě a lidstvu ve jménu Božím;
6. Naděje a láska k Bohu po všechny časy;
7. Oběť ve jménu Božím konaná na základě skutečné nesobeckosti.

Různé charakteristiky těchto prvků jsme již do určitých podrobností probrali v minulých kapitolách a odkazujeme čtenáře na ně. Jen dodáváme, že bez těchto základních prvků nemůže existovat pravá islámská víra.

Intelektuální život Intelektuální přirozenost člověka se skládá, jak jsme již řekli, z mysli neboli inteligence či rozumové síly. Této oblasti islám věnuje mimořádnou pozornost a staví intelektuální strukturu člověka na těch nejzdravějších základech, které lze stanovit takto:

■ Opravdové vědění je založené na jasných důkazech a neoddiskutovatelných skutečnostech získaných „zkušeností" nebo pokusem nebo oběma metodami. V této souvislosti je dobré poznamenat, že Korán je bez sebemenších pochyb první autoritou, která nařizuje zanícené hledání vědění prostřednictvím „zkušenosti" i pokusu, meditací a pozorováním. Božím příkazem spočívajícím na každém muslimovi, ať už jde o ženu či o muže, je hledání vědění v nejširším smyslu tohoto slova a hledání pravdy. Příroda a celý vesmír jsou otevřené a neustále se odkrývající poklady vědění a pravdy a Korán byl první knihou, která na tyto bohaté zdroje vědění ukázala. Nepřijímá převzaté „pravdy" nebo uznávaná fakta, pro něž neexistují ospravedlnitelná zdůvodnění nebo důkazy. Pokud víme, Korán byl prvním Písmem, které se srozumitelně ptá „proč" a které na podporu jakéhokoliv přesvědčení nebo tvrzení vyžaduje zdůvodnění (Korán, 2:111 a 21:24).

Korán sám je vynikající výzvou intelektu: vyzývá lidský intelekt, aby se zabýval kteroukoliv koránskou pravdou nebo aby se pokusil stvořit něco, co by se podobalo Koránu. Otevřete-li Korán, na mnoha místech v něm najdete vřelé vyzvání k hledání pravdy v nekonečných přírodních zdrojích. Oddanost pravému vědění islám považuje za oddanost Bohu v tom nejlepším smyslu.

■ Víra v Boha. Druhou částí tohoto výkladu je víra v jediného Boha (Alláh), neustále se rozvíjející zdroj vědění a duchovní vhled do nesčetných polí vědění. V islámu je víra v Boha základem celé náboženské struktury. Aby však bylo možné víru v Boha uplatnit, islám požaduje, aby byla založena na neotřesitelné jistotě a přesvědčení. Tyto vlastnosti nelze získat bez velké dávky intelektu. Žádné nehybné nebo neměnné myšlení, žádná omezená vize nemůže dosáhnout výšin Nejvyšší pravdy, tedy Boha, nedokáže ani dosáhnout hlubin opravdové víry.

Islám neuznává víru dosaženou slepým napodobováním, víru přijímanou bez jakýchkoli pochybností. Tato skutečnost je v intelektuálním životě člověka

velmi důležitá. Islám důsledně vyžaduje víru v Boha a Korán podává četná prohlášení vyzývající k víře v Boha. Jenomže význam těchto citací nespatřujeme v zakládání knih, které tyto citace obsahují, do knihovny nebo v prostém zapamatování. Význam těchto výzev spočívá ve vřelosti pozvání a výzvě intelektu k probuzení a přemyšlení, k úvahám a meditacím. Je pravda, že Korán odhaluje podstatné pravdy a skutečnosti o Bohu, stejně pravdivé je i to, že nechce, aby se člověk choval jako líný dědic, jenž na vytvoření vlastního majetku nevynakládá žádné úsilí. Chce, aby člověk obohatil své intelektuální bohatství vlastní vážnou snahou a čestným výdělkem, aby byl sám intelektuálně zajištěn. „Lehce nabyl, lehce pozbyl“, islám proto nesouhlasí s rychle nabytou vírou, která pak rychle zmizí. Islám chce, aby víra v Boha byla účinná a trvalá, aby osvítila každý kout lidského srdce a aby se prosadila v každé oblasti jeho života. Lehce nabytá víra něco takového nedokáže a islám by nic podobného nepřijal.

Když islám vyžaduje víru v Boha na základě vědění a zkoumání, ponechává tím intelektu otevřená rozsáhlá pole myšlení, aby jimi pronikal tak daleko, jak je toho schopen. Neukládá žádná omezení svobodně myslícímu člověku, jenž hledá vědění a chce si rozšířit obzory své vize světa a vlastní mysl. Nabádá ho, aby využil všech metod vědění, ať čistě racionálních nebo experimentálních. Tímto chováním vůči intelektu prokazuje islám svou velkou úctu a důvěru v intelektuální schopnosti člověka a přeje si, aby člověk svou mysl oprostil od těsných pout a omezení materiálnosti. Chce pozvednout jednotlivce a dodat mu sebedůvěru a Boží autoritu, aby rozšiřoval záběr svého mozku na všechna pole myšlení; fyzických a metafyzických, vědeckých a filozofických, intuitivních a experimentálních, organických a dalších. Víra v Boha tedy posiluje intelekt a obohacuje a zproduktivňuje intelektuální život. Jsou-li duchovní a intelektuální činnosti člověka organizovány podle islámského učení, o nichž jsme se již zmínili, pak je vnitřní přirozenost člověka zdravá a rozumná. A bude-li člověk vnitřně bezpečný a zdravý, pak bude stejně zdravý a zabezpečený i jeho vnější život.

Vnější přirozenost

Vnější přirozenost člověka je obdobně složitá, podrobná a rozsáhlá jako jeho vnitřní přirozenost. Je nutné zdůraznit skutečnost, že zdraví vnější přirozenosti je silně závislé na přirozenosti vnitřní a naopak, protože úplná přirozenost člověka se skládá z obou zmíněných oblastí. Pro lepší objasnění musíme rozdělit vnější přirozenost do oddílů a pododdílů. Vždy bychom však měli vědět, že jakákoli nerovnováha v systému lidské přirozenosti může být ničivá a osudná. Je pravda, že jak vnitřní, tak i vnější přirozenost člověka fungují a vzájemně reagují v úzkém spojení a že islám rozšířil svůj božský dotek na vnitřní i na vnější oblasti života.

Osobní život Islám se zabývá osobním životem člověka, aby zajistil jeho duchovní a fyzickou čistotu, aby člověku poskytl zdravou výživu a ukázal mu, jak se správně oblékat, chovat, zdobit, sportovat atd.

■ Duchovní a fyzická čistota. Islámské nařízení praví, že před modlitbou musí muslim provést rituální očistu, pokud ji již nevykonal dříve a uchoval v platnosti. Tato povinná očista je někdy částečná, jindy úplná, závisí to na podmínkách konkrétní osoby. Připomeneme-li si, že muslim musí vykonat pět povinných modliteb za den s čistým srdcem a hlavou, s čistým tělem a oděvem, na čisté půdě a s čistými úmysly, dokážeme si jistě představit, jak životně důležité a prospěšné výsledky z tohoto jediného úkonu vyplývají (Korán, 4:43, 5:6).

■ Výživa. Výživě se musí věnovat značná pozornost, aby si člověk uchoval čisté srdce a zdravou mysl, aby posiloval svou duši a měl čisté a zdravé tělo. A právě to islám dělá. Někteří povrchní lidé si snad myslí, že potraviny a nápoje nemají žádný přímý vliv na celkový stav člověka pravidelně přijímajícího potravu. Takový názor není islámský, protože islám považuje tyto věci za velmi vážné. Obecná islámská zásada zní:

Všechny věci, které jsou pro člověka čisté a dobré, jsou správné jako pokrm, požívají-li se v mírných dávkách. Avšak všechny věci, které jsou nečisté, špatné a člověku škodlivé, nejsou za běžných okolností správné jako pokrm. Pro výjimky a případy absolutní nezbytnosti vždy existuje jistá pružnost a možnosti (Korán, 7:157; viz oddíl o islámské morálce v kapitole II.).

Mimo tuto obecnou zásadu existují jistá jídla a nápoje, které jsou Bohem označeny za zakázané. Jde o maso uhynulých zvířat a ptáků, maso vepřů a maso zvířat usmrcených ve jménu někoho jiného než Boha (2:173; 5:3–4). Nápoje, které islám považuje za škodlivé a ničivé pro lidského ducha a mravnost a rovněž pro jeho fyzický stav a morálku, jsou obsaženy v koránském verši, který zakazuje alkohol a všechny toxické látky a všechny druhy hazardu a hazardních her (5:90–91).

Zákaz těchto potravin a nápojů není rozhodně žádným rozmarným činem nebo diktátorským výnosem Boha. Je to hlavně a především Boží zásah, který je míněn v nejlepším zájmu člověka a pro jeho blaho. Když Korán popisuje tyto zakázané věci jako špatné, nečisté a škodlivé, bedlivě bdí nad mravností a moudrostí člověka, nad jeho zdravím a bohatstvím, nad jeho zbožností a každodenním chováním – všechny tyto věci mají podle islámu nedocenitelnou hodnotu. Důvodů spočívajících za tímto Božím zásahem je mnoho. Mají duchovní a intelektuální povahu, morální a psychologickou, fyzickou a hospodářskou. Jediným cílem je ukázat člověku, jak by měl rozvíjet svou vlastní osobnost podle přímé životní cesty, aby jeho život byl zdravým prvkem v rodinné i společenské struktuře i v rámci lidstva obecně. Renomovaní lékaři a sociologové by také měli být schopni ověřit přínos těchto islámských legislativních opatření.

Islám je v oblasti kvality organické výživy člověka stejně striktní a nekompro-

misní jako v oblasti duchovního zdraví a intelektuálního růstu. Tento fakt můžeme doložit skutečností, že některé části výživy jsou zakázány zcela, některé by se měly požívat mírně, bez přehánění a výstřelků (Jezte a pijte, avšak nepřehánějte, vždyť On nemiluje ty, kdož přehánějí! Korán, 7:31). Jestliže se muslim vyhne všem látkám zakázaným druhově nebo jen v nadměrném množství, pak ho Bůh zve, aby se těšil z Jeho milostivých darů a zakusil vděčnost k milosrdnému Živiteli (2:168, 172; 5:90–91).[13]

■ Oblékání a zdobení. V oblasti oblečení a zdobení islám seriózním způsobem zohledňuje zásady slušnosti, skromnosti, cudnosti a mužnosti. Potlačuje všechno v oblečení nebo ozdobách, co se neslučuje s nabytím, udržením a rozvojem těchto vlastností. Oděvní materiály a styl oblékání, které mohou vzbuzovat nadutost nebo falešnou pýchu a marnivost, se přísně zakazují. Stejně tak se zakazují i ozdoby, které mohou oslabit mravnost člověka nebo podlomit jeho mužnost. Muž by měl zůstat věrný své mužné přirozenosti, kterou pro něj Bůh zvolil, a měl by se zdržovat věcí, které by ji mohly oslabit. Proto islám muže varuje před nošením jistých věcí, například čistého hedvábí, zlata a některých drahých kamenů, které jsou užívány ke zdobení. Tyto věci se hodí pouze k ženské přirozenosti. Pěkný vzhled muže nezávisí na nošení drahých kamenů nebo v okázalém předvádění šatů z čistého přírodního hedvábí, ale ve vysoké mravnosti, příjemné povaze a zdravém chování.

Když islám dovoluje ženě používat věci, které jsou mužům zakázány a které se hodí pouze k ženské přirozenosti, neznamená to, že by islám dával ženě naprostou volnost a zbavoval ji jakýchkoli omezení. Dovoluje jí věci, které se hodí k její přirozenosti, a současně ji upozorňuje na věci, které by její přirozenost mohly pokazit nebo znectít. Způsob, jakým by se ženy měly správně oblékat, krášlit, kráčet, a dokonce se i dívat, je velmi složitou otázkou a islám jí věnuje zvláštní pozornost. Islámská představa v této oblasti je zaměřena na obecné blaho žen. Islám poskytuje rady nejen mužům, ale i ženám, aby jim pomohl uchovat si a rozvíjet vlastní důstojnost a cudnost, aby se nemohly stát předmětem klepů, pomluv a podezřívání. Rada je obsažena v těchto koránských verších:

> Řekni věřícím, aby cudně klopili zrak a střežili svá pohlaví – to je pro ně čistší, vždyť Alláh dobře je zpraven o všem, co konají. A řekni věřícím ženám, aby cudně klopily zrak a střežily svá pohlaví a nedávaly na odiv své ozdoby kromě těch, jež jsou viditelné. A nechť spustí závoje své na ňadra svá. A nechť ukazují své ozdoby jedině svým manželům nebo otcům nebo tchánům nebo synům

13/ Toto částečné opakování má za cíl opětovně zdůraznit celou věc, lze je snad proto odpustit. V souvislosti s celou diskusí na toto téma viz Pojem morálky uvedený výše a také dílo Ebrahim Kazima, M. D. „Medical Aspects of Forbidden Foods in Islam“, v AL-ITTIHAD (The Muslim Student Association ot the United States and Canada), 1391/1971, sv. 8, číslo 1, str. 4–6. Tento článek na konci uvádí vynikající bibliografii lékařských a náboženských zdrojů.

> nebo synům svých manželů nebo bratřím nebo synům svých bratří či sester anebo jejích ženám anebo těm, jimž vládne jejich pravice, nebo služebníkům, kteří nemají chtíče, anebo chlapcům, kteří nemají pojem o nahotě žen. A nechť nedupou nohama, aby lidé postřehli ozdoby, které skrývají. A konejte všichni pokání před Alláhem, ó věřící, snad budete blaženi! (Korán, 24:30–31)

Islám je velmi citlivý na způsob oblékání a na ozdoby. Dává naprosto jasně najevo, že jak muž, tak i žena by měli být omezeni na své příslušné přirozenosti, aby si ochránili své přirozené instinkty a aby docílili skromnosti a vysoké mravnosti. Prorok Muhammad (s) prohlásil, že Alláh odsuzuje ty muže, kteří se chovají nebo konají po způsobu žen, a ty ženy, které se chovají nebo konají po způsobu mužů. Nicméně bychom si měli pamatovat, že islám neukládá žádná omezení na neškodné nebo správné prvky oblékání a ozdob. Ve skutečnosti nazývá Korán takové věci krásnými dary Božími a vyčítá těm, kteří na ně pohlížejí jako na zakázané (Korán, 7:32–33).

■ Sporty a zábava. S potěšením konstatujeme, že islámské formy uctívání Boha, tedy modlitby, půst, pouť, mají do jisté míry i sportovní charakter, přestože jsou v základě a svou povahou určeny k duchovním účelům. Jenže kdo by se odvážil popírat neustálé vzájemné působení mezi fyzickou a mravní stránkou člověka? Tím však postoj islámu ke sportům a zábavám nekončí. Všechno, co otvírá dveře zdravému myšlení nebo občerstvuje mysl, dodává tělu čilost a udržuje člověka ve zdraví, islám vítá a podporuje, pokud tato činnost nepředchází hříchu nebo jej neobsahuje, nezpůsobuje-li škodu nebo neodvádí od povinností anebo neohrožuje jejich plnění. Obecným vodítkem je v této věci výrok Proroka, který říká, že všichni věřící mají dobré vlastnosti, avšak silný věřící je lepší než věřící slabý. Rovněž chválil sporty a zábavy, které vedou k fyzické vytrvalosti a posilují mravnost.

Je politováníhodné, když se se sporty a zábavami spojují věci, které nemají sportovní ani zábavní charakter. Někteří lidé považují hazard a pití alkoholu za sport a zábavu, islám se však na to dívá jinak. Život stojí za to, aby byl žit, dostali jsme jej k jistému účelu. Nikdo by jej neměl znehodnocovat nevázanostmi nebo spoléháním se výlučně na náhodu a štěstí. Takže nelze mluvit o porušování lidských práv nebo o zasahování do těchto práv, když zjevené islámské principy obsahují organizaci života dokonce i v jeho velmi osobních aspektech. Protože život člověka je nanejvýš cenný a je určen ke vznešeným účelům, ukázal islám člověku cestu, jak jej žít správně a s potěšením. Mezi tato opatření patří zákaz hazardu, který spíše vede ke zvyšování nervového napětí, než aby je snižoval. Ponechat život na štěstí či pouhé náhodě je vážnou urážkou života. Jestliže někdo svěří svůj osud do bláznivého kola her a vloží své schopnosti do nanejvýš nepředvídatelných pohybů na hracím stole, odklání se od normálního běhu života. Aby islám ochránil člověka před zbytečným duševním napětím a ničením nervů

a umožnil mu vést přirozený život založený na pevném vědomí o prostředcích a účelu života, zakazuje hazard ve všech formách a druzích.

Jestliže se člověk zaplete do osidel drog a toxických látek nebo se nechá zahnat do kouta alkoholem, jde rovněž o ostudný útěk od skutečnosti a nezodpovědnou urážku nejlepších lidských vlastností. Hrozby a tragédie požívání omamných látek jsou příliš zřejmé, takže je zde nemusíme rozvádět. Každý den padá tomuto zlu za oběť mnoho životů. Mnoho rodin se kvůli této hrozbě rozpadá. Mnoho miliard dolarů ročně se ztrácí v jícnu alkoholismu. Nesčetné dveře se zavírají před bídou a neštěstím povstalým z alkoholismu. Kromě zničení zdraví, duševních depresí, otupělosti duše, mizení majetku, rozbíjení rodin, urážky lidské důstojnosti, poškozování mravnosti a pokořujícího útěku od skutečnosti je každý z takzvaných příležitostných pijáků potencionálním alkoholikem. Islám nemůže tyto hrozby snášet nebo nechávat člověka, aby znectil samotný smysl života takovýmto tragickým způsobem. Proto islám nespojuje hazard nebo pití s dobrými sporty a rekreačními zábavami, místo toho je jednou provždy zakázal. Aby člověk dokázal tento názorový postoj islámu ocenit, stačí na chvíli věnovat pozornost některému ze sdělovacích prostředků, přečíst si nějakou lékařskou zprávu, navštívit sociální poradnu nebo se zúčastnit nějakého soudního pojednání. Ze všech úděsných společenských problémů je alkoholismus tím nejzávažnějším. Více než jeden a půl miliónu Američanů se každý rok stává alkoholiky. Jeden z každých deseti až dvanácti lidí, kteří se letos poprvé napijí, se stane alkoholikem. Všechny tyto bolestné tragédie a opravdové ztráty promlouvají mnohem hlasitěji než jakékoli teologické nebo obchodní argumenty.

Rodinný život[14] Existuje mnoho definic a popisů rodiny. Pro naše účely přijmeme následující zjednodušenou definici. Rodina je lidská společenská skupina, jejíž členové jsou svázáni pokrevními anebo příbuzenskými vztahy.

Rodinné pouto obsahuje práva a povinnosti předepsané náboženstvím, prosazované právem a sledované členy této skupiny. Podle toho mají členové rodiny jisté společné závazky. Jde o závazky spojené s příslušenstvím k rodině a jejím zaopatřením, dědickým a rodinným právem, vztahem k mladé generaci, zabezpečením starých lidí a s úsilím pokračovat v existenci rodiny v míru.

Z toho je jasné, že základem islámské rodiny jsou pokrevní pouta anebo manželské závazky. Adopce, vzájemná náklonnost, zákaznické vztahy, soukromý souhlas k pohlavním intimitám a „zvykové právo“ nebo „světské manželství“ nevytváří rodinu v islámském smyslu. Islám buduje rodinu na pevných základech, které dokážou zabezpečit rozumné trvání rodiny, skutečné bezpečí a zralé intimnosti. Základy rodiny musí být pevné a přirozené, aby mohly vyvolat upřímnou vzájemnost a morální uspokojení. Islám uznává, že neexistují přirozenější vztahy

14/ Tato diskuse jen načrtává autorovu rozsáhlou studii nazvanou The Family Structure in Islam vydanou v American Trust Publications.

než pokrevní svazky a žádný celistvější vzor pohlavní intimity než ten, v němž se spojuje mravnost s fyzickým uspokojením.

Islám uznává společenskou nezbytnost a morální výhody manželství. Normální způsob chování muslimského jednotlivce se zaměřuje na rodinu a na snahu založit vlastní rodinu. Manželství a rodina mají v islámském systému ústřední postavení. V Koránu je mnoho pasáží a Prorok pronesl řadu výroků, v nichž se mimo jiné praví, že když se muslim žení, obsáhl již polovinu islámu; takže nechť myslí na Boha a pečlivě se stará o zbývající polovinu islámu.

Muslimští vědci vykládají manželství podle Koránu jako islámskou povinnost, morální pojistku a společenský závazek. Jako povinnost musí být manželství naplněno, avšak podobně jako všechny ostatní islámské povinnosti je nařízeno jen těm, kdo jsou schopni zvládnout závazky, které z manželství vyplývají.

■ Smysl manželství. Lidé mají mnohdy na manželství různé názory, podle islámu je to však silné pouto a významný závazek v plném smyslu těchto slov. Je to závazek vůči samotnému životu, ke společnosti a k důstojnému, smysluplnému životu lidského pokolení. Je to svazek, který partneři vytvářejí nejen mezi sebou, ale i vůči Bohu. Je to závazek, v němž nacházejí vzájemné naplnění a seberealizaci, lásku a mír, soucit a vznešenost, pohodlí a naději. Je tomu tak, protože islám považuje manželství hlavně a především za bohabojný čin, čin zodpovědné oddanosti. Ovládání pohlavního pudu se může stát morálním triumfem, rozmnožování společenskou nutností nebo službou a zdraví potěšujícím stavem mysli. Přesto tyto hodnoty a cíle manželství nabývají zvláštního smyslu a navzájem se posilují, jsou-li spojeny s ideou Boha, uvažuje-li se o nich také jako o náboženském závazku a jsou-li chápány jako Boží požehnání. A právě to je ústředním bodem manželství v islámu. Parafrázujeme-li některé koránské verše, lidstvo se v nich vyzývá, aby plnilo své povinnosti vůči Bohu:

> … Jenž stvořil vás z bytosti jediné a stvořil z ní manželku její a rozmnožil je oba v množství velké mužů i žen. (Korán, 4:1)

> A On je ten, jenž vás stvořil z bytosti jediné a z ní utvořil i manželku její, aby přebývala u ní. (Korán, 7:189)

> A patří k Jeho znamením, že vám z vás samých manželky stvořil, abyste u nich klid nalezli. A vložil mezi vás lásku a dobro – a věru jsou v tom znamení pro lidi přemýšlivé. (Korán, 30:21)

Dokonce v těch nejobtížnějších obdobích manželského života, uprostřed právních sporů a pří, připomíná Korán stranám zákon Boží; nařizuje jim, aby na sebe byli laskaví, skutečně dobročinní a především, aby plnili povinnosti vůči Bohu. Stojí za povšimnutí, že islámská opatření vztahující se k manželství platí stejnou měrou

na muže i na ženy. Kupříkladu se mužům nedoporučuje celibát, rovněž i ženám. Uznává se tím fakt, že potřeby ženy jsou stejně oprávněné a že se o nich uvažuje se stejnou vážností. Ve skutečnosti islám považuje manželství za normální, přirozenou věc pro ženy i pro muže. Pro ženy snad ještě více, protože jim mimo jiné zajišťuje relativní hospodářské zabezpečení. Tato dostatečná významná výhoda žen však neznamená, že manželství je čistě ekonomickou transakcí. Nejméně důležitým činitelem islámského manželství je činitel ekonomický bez ohledu na to, jak velkou by mohl mít moc. Prorok řekl, že muž si ženu pro manželství hledá kvůli jejímu bohatství, pro její krásu, pro vznešenost jejího rodu nebo pro její islámské vlastnosti (zbožnost); požehnaný a šťastný je však ten, kdo si zvolí partnerku pro její zbožnost a dá jí přednost před všemi ostatními hledisky. Korán vyzývá k uzavření manželství svobodné a zbožné, i když jsou chudí nebo jsou otroky (Korán, 24:32). Na druhé straně věno (svatební dar), které manžel své manželce věnuje, patří pouze jí bez ohledu na jeho výši, a to, co manželka získala před a po uzavření manželství, náleží rovněž pouze jí. Neexistuje žádné nezbytné nutné společné vlastnictví manželů a manželek. Navíc je to manžel, který zodpovídá za hmotné zabezpečení a udržování ekonomických jistot své rodiny. Měl by dokonce své ženě poskytnout pomoc a služby, na něž byla zvyklá před uzavřením manželství, podle některých vědců žena nemá žádnou právní povinnost dělat běžné domácí práce, i když je dělat může a obvykle je z jistých důvodů provádí, například z důvodů hospodárnosti, spolupráce aj.

■ Trvalost manželství. Islám považuje manželství za velmi vážný svazek, a proto předepisuje jistá opatření, která si kladou za cíl učinit manželský svazek co nejtrvalejším. Obě strany se musejí snažit vyhovět podmínkám správného věku, obecné vhodnosti partnerů, rozumného věna, dobré vůle, svobodného souhlasu, nesobeckého poručnictví, počestných úmyslů a právní diskrétnosti. Když partneři uzavírají manželskou smlouvu, musejí tak činit s jasným úmyslem, že jde o trvalé pouto osvobozené ode všech nahodilých a dočasných ustanovení. Z tohoto důvodu jsou v islámu zakázána manželství na zkoušku, manželství uzavřená na určitou dobu a všechna pokusná manželství.[15] V jednom z nanejvýš jasných a srozumitelných výroků Prorok prohlásil (Bůh mu žehnej a dej mu mír), že odsouzeni jsou muži a ženy, kteří nacházejí uspokojení v časté změně manželského partnera, takzvaní „ochutnávači“, kteří se chvíli těší z jednoho muže či ženy, pak přejdou k dalšímu partnerovi, pak ke třetímu, atd.

Klást důraz na trvalost manželství neznamená, že manželská smlouva je naprosto nezrušitelná. Muslimové jsou v Koránu označováni jako „střední národ“ a islám je opravdu náboženstvím „zlatého středu“, dobře vyváženým a soudrž-

15/ Uvědomujeme si dobře složité a propracované důvody, které někteří šíitští muslimové používají pro takzvané manželství mut'ah. Uznáváme vědecký rozměr tohoto problému, avšak nevidíme důvod, proč se tím zde zabývat. Čtenáře se zájmem o tuto problematiku odkazujeme na detailní vysvětlení celé záležitosti v naší další knize The Family Structure in Islam.

ným systémem. Zvlášť patrné je to v manželství, které islám nepokládá ani za posvátné ani za jednoduchou občanskou smlouvu. Manželství v islámu je spíš něco zvláštního, majícího rysy posvátné a smluvní povahy. Stejně tak je pravda, že alternativou nahodilého nebo dočasného extrému není další extrém naprosté nerozlučitelnosti manželské smlouvy. Islámský způsob je spravedlivý a realisticky umírněný. Manželská smlouva by se měla považovat za vážné, trvalé pouto. Jestliže však z vážných důvodů dobře nefunguje, lze je ukončit (rozvést) laskavým a čestným způsobem, spravedlivě a klidně.

■ Vztah muže a ženy. Oba partneři by měli přistupovat k výběru partnera na základě zbožnosti a s rozumnou spokojeností s podmínkami manželství; pak se ubírají ke šťastnému a plnému manželskému životu. Islám však jde ve způsobu chování manželů a manželek mnohem dál. V Koránu a v sunně je mnoho výroků nařizujících laskavost a spravedlnost, pochopení a lásku, ohleduplnost a pozornost, trpělivost a dobrou vůli. Prorok Muhammad (s) řekl, že nejlepší muslim je ten, který se nejlépe chová ke své rodině, a že největším, nejpožehnanějším potěšením v životě je dobrá, bohabojná žena.

Plněním manželství se pro obě strany vytvářejí nové role. Obě role jsou skupinou spravedlivých, úměrných práv a povinností. Role manžela se odvíjí od morální zásady, že jeho čestnou povinností vůči Bohu je chovat se ke své ženě laskavě, čestně a trpělivě, poctivě jí živit nebo ji počestně propustit z manželského svazku a nepůsobit jí žádnou bolest nebo zármutek (Korán, 2:229–232; 4:19). Role manželky je shrnuta ve verši, že ženy mají pro sebe stejné právo jako oni podle zvyklosti, nicméně muži jsou o stupeň výše (2:228). Tento stupeň muslimští vědci obvykle vysvětlují ve spojení s jinou pasáží, která mimo jiné praví, že muži zaujímají postavení nad ženami proto, že Bůh dal přednost jedněm z vás před druhými, a proto, že muži dávají z majetků svých (ženám) (Korán, 4:34). Tento stupeň lze přirovnat k tomu, co sociologové nazývají „instrumentálním vedením" nebo vnější autoritou v domácnosti, která vzniká dělbou práce a rozlišením rolí. Neznamená to však žádnou kategoriální diskriminaci nebo nadřazenost jednoho pohlaví nad druhým.[16]

A. Práva manželky: Povinnosti manžela: Přeloženo do pravidel chování, tyto etické principy přidělují ženě jistá práva a jim odpovídající povinnosti. Protože Korán a Prorokova sunna nařizují vůči ženám laskavost, je manželovou povinností zacházet s manželkou ve všech ohledech spravedlivě a laskavě. Jedním specifickým následkem tohoto Božího příkazu je manželova zodpovědnost za plné zaopatření manželky, povinnost, kterou musí provádět radostně, bez výčitek, ubližování nebo blahosklonnosti.

16/ Problém stupně muslimové i nemuslimové vesměs špatně chápou. Do dost velké hloubky jsme se tímto problémem zabývali v naší knize The Family Structure in Islam. Dospěli jsme k závěru, že ve verši se nemluví o tom, zda jsou muži lepší či horší než ženy. Ani se tam neříká, k čemu se slovo přednost skutečně vztahuje, ani že se má ztotožňovat s mužstvím nebo ženstvím.

Obsah zaopatření: Zaopatření zahrnuje manželčino nezadatelné právo na bydlení, odění, výživu a celkovou péči o dobré živobytí. Ženino obydlí musí být takové, aby splňovalo nároky na rozumnou úroveň soukromí, pohodlí a nezávislosti. Nanejvýš důležité jsou dobré živobytí ženy a stabilita manželství. To, co platí o obydlí, platí také o oděvech, potravinách a celkové péči. Žena má právo požadovat od manžela oděv, potraviny a péči v souladu s jeho prostředky a jejím životním stylem. Tato práva se vykonávají bez přehánění nebo lakomosti.

Nemateriální práva: Materiální práva manželky nejsou právy jedinými. Manželka má další práva morální povahy, jsou rovněž závazná a specifická. Manželovi Boží zákon nařizuje, aby se ke své manželce choval spravedlivě, aby respektoval její city a aby jí prokazoval laskavost a pozornosti. Manžel jí nesmí dát najevo nevůli, manželka nesmí být ani vystavena pocitům nedůvěry a nejistoty. Důsledkem předchozích vět je, že žádný muž nemá právo mít ženu s úmyslem ubližovat jí nebo nějak omezovat její svobodu. Jestliže ji nemá rád a nemiluje ji, pak má žena právo požadovat uvolnění z manželského svazku a nikdo jí nemůže bránit v cestě k novému životu.

B. Povinnosti manželky: Manželova práva: Hlavní povinností ženy jako partnerky v manželském svazku je co nejvíce přispívat k úspěchu a blaženosti manželství. Musí prokazovat pozornost k pohodlí a blahu svého manžela. Nesmí ho zraňovat ani urážet. Snad nic nedokáže celou záležitost vysvětlit lépe než citát z Koránu, který popisuje čestné a bohabojné lidi jako ty, kteří prosí:

> „Pane náš, dej nám z manželek našich i potomstva našeho radost srdce a učiň nás vzorem bohabojným.“ (Korán, 25:74)

Na této základně spočívají všechny ženiny povinnosti a také z ní vyplývají. Aby žena tuto základní povinnost splnila, musí být věrná, důvěryhodná a čestná. Abychom byli doslovnější, nesmí podvádět svého partnera úmyslným vyhýbáním se početí, protože by ho tak zbavila legitimních potomků. Nesmí také dovolit někomu jinému, aby měl přístup k tomu, co je výhradním právem jejího manžela, tedy k pohlavním důvěrnostem. Nesmí proto ve svém domě přijímat cizí muže nebo jim krátit dlouhou chvíli bez vědomí svého manžela nebo bez jeho souhlasu. Stejně tak nesmí bez manželova souhlasu přijímat dary. Tato opatření mají podle všeho zabránit žárlivosti, podezření, pomluvám a udržet mravní čistotu obou partnerů. Manželův majetek může žena spravovat. Má-li manželka přístup k jakékoli části manželova majetku nebo je-li jí svěřena nějaká částka, musí svou povinnost vykonávat moudře a šetrně. Nesmí půjčovat manželovy peníze nebo nakládat s jakoukoli částí manželova majetku bez jeho svolení.

V oblasti intimního života se má manželka snažit, aby byla žádoucí, přitažlivá, chápavá a ochotná. Manželka nesmí svého manžela odmítat, protože Korán říká, že oba mají být druhému útěchou. Je samozřejmě nutné dbát zdraví a slušnosti,

ženě se navíc nepovoluje nic, co by mohlo způsobit, že její společnost nebude příjemná a uspokojující. Jestliže něco takového udělá nebo se zanedbává, pak má manžel právo narušit její svobodu, aby situaci napravil. Aby se zabezpečila maximální spokojenost obou partnerů, nedovoluje se manželovi nic, co by mohlo bránit ženinu uspokojení.

- Vztah rodiče a dítěte

A. Práva dítěte: Rodičovské povinnosti: Obecný přístup islámu k dětem lze shrnout do několika zásad. Za prvé, existuje Boží nařízení, že žádné dítě se nemůže stát příčinou zkrácení některého z rodičů (Korán 2:233). Za druhé, rodiče by neměli nijak zkracovat dítě. Korán si velmi dobře uvědomuje, že rodiče se nedokážou vždy vyvarovat nedbalostí nebo přílišné péče. Proto za třetí Korán ustavuje určité zásady a s ohledem na děti upozorňuje na jisté skutečnosti. Upozorňuje, že děti jsou radostí života a zdrojem pýchy, semeny marnosti a falešného bezpečí, prameny zklamání a pokušení. Přitom však zdůrazňuje větší duchovní radosti a varuje rodiče před přílišnou sebedůvěrou, falešnou pýchou nebo špatnými skutky, které mohou děti způsobit. Náboženská morální zásada tohoto stanoviska je, že každý jednotlivec, rodič nebo dítě, má přímý vztah k Bohu a je nezávisle zodpovědný za své skutky. V Den posledního soudu nedá žádné dítě svému rodiči rozhřešení. Stejně tak ani rodič nemůže zakročit ve jménu svého dítěte. Islám je také silně citlivý na ústřední závislost dítěte na rodičích. Islám jasně uznává rozhodující roli rodičů při formování dětské osobnosti. V jednom velmi sugestivním výroku Prorok prohlásil, že každé dítě se narodí s naprosto tvárnou přirozeností „fitrah“ (čistý přirozený stav islámu) a teprve rodiče z něj později udělají žida, křesťana nebo pohana.

V souladu s těmito zásadami je jedním z nejvíce nezcizitelných práv dítěte v islámu právo na život a stejné životní šance. Uchování života dítěte je třetí přikázání islámu (6:151, cf. 17:23 ff).

Dalším stejně nezcizitelným právem je právo legitimity, což znamená, že každé dítě má otce, a to pouze jednoho otce. Třetí sada práv se týká socializace, výchovy a celkové péče. Dobře se starat o děti je jedním z nejvíce chvályhodných islámských skutků. Prorok měl děti rád a vyjádřil své přesvědčení, že jeho muslimské společenství bude mezi ostatními vynikat svou laskavostí k dětem. Postarat se o duchovní blaho dětí, o jejich vzdělávací potřeby a obecné blaho je dobročinnost vyššího stupně. Zájem o blaho dítěte a zodpovědnost za něj jsou těmi nejnaléhavějšími předměty zájmu. Podle Prorokových pokynů by dítě v sedmý den mělo dostat dobré, příjemné jméno a vedle dalších hygienických opatření (silně doporučenou tradicí, související s duchem islámu, je obřízka prováděná chlapcům v jejich útlém věku) by se mu měla oholit hlava. Měla by to být příležitost k oslavě charakterizované radostí a dobročinností. K tradici Proroka také patří, aby rodiče (je-li to v jejich možnostech) za narozené dítě porazili ovci a pohostili své příbuzné a známé.

Zodpovědnost za dítě a soucit s ním patří k islámu a jsou rovněž předmětem společenského zájmu. Ať už jsou rodiče naživu nebo zesnuli, ať už jsou přítomni nebo ne, známí nebo neznámí, dítě má dostat optimální péči. Všude, kde jsou poručníci nebo příbuzní, jsou zodpovědní za blaho dítěte a budou vedeni k tomu, aby tuto povinnost vykonávali. Jestliže však neexistují žádní příbuzní, pak se péče o dítě stává záležitostí celého muslimského společenství, úředníků i běžných občanů.

B. Povinnosti dítěte: Práva rodičů: Vztah rodiče a dítěte je vzájemný. Rodiče a dítě jsou v islámu svázáni společnými povinnostmi a vzájemnými závazky. Avšak věkový rozdíl je někdy tak velký, že rodiče jsou už fyzicky i duševně slabí. Tyto vlastnosti někdy doprovází netrpělivost, snížená životní energie, zvýšená citlivost a snad i špatný úsudek. Může tak dojít k poškození rodičovské autority nebo k mezigeneračnímu odcizení a rozporům, někdy se tomu říká „generační propast". Pravděpodobně ve světle těchto úvah islám vzal na vědomí některá fakta a ustanovil základní opatření, kterými se řídí vztah jednotlivce k jeho rodičům.

Skutečnost, že rodiče mají přednost vyššího věku a jsou tak podle všeho zkušenější, sama o sobě nezvyšuje hodnotu jejich názorů, ani neprověřuje jejich kritéria. Podobně i mládí není jediným zdrojem energie, idealismu či moudrosti. V různých souvislostech Korán cituje případy, kdy se rodiče ve střetu se svými dětmi mýlili a také kdy děti špatně posuzovaly názory svých rodičů (viz Korán, 6:74; 11:42–46; 19:42–48).

Ještě významnější je skutečnost, že zvyky, skupinové způsoby chování a myšlení, lidové tradice nebo hodnotové systémy rodičů samy o sobě nepředstavují pravdu a právo. V několika pasážích Korán silně vyčítá těm, kdo se odvrátili od pravdy jen proto, že jim připadala nová, nebo naopak omšelá, nebo že se neshodovala s hodnotami jejich rodičů. Navíc se zdůrazňuje skutečnost, že kdyby loajalita nebo poslušnost vůči rodičům měla mít za následek odcizení člověka Bohu, pak se člověk musí postavit na stranu Boha. Je pravda, že rodiče si cení pozorností, lásky, soucitu a milosrdenství. Jestliže však sejdou ze správné cesty a vměšují se do práv Božích, pak je nutné vymezit jasnou hranici a udržet ji.

Korán shrnuje celý problém do mistrovského pojmu *ihsán*, který označuje, co je dobré, správné a krásné. Praktické důsledky pojmu *ihsán* vůči rodičům zahrnují aktivní vcítění se do jejich problémů a trpělivost, vděčnost a soucit, úctu a modlitby za jejich duše, úctu k jejich oprávněným závazkům a poskytování upřímných rad.

Hlavním rysem pojmu *ihsán* je prokazování úcty. Rodiče mají právo očekávat od svých dětí poslušnost, i kdyby jen jako částečnou splátku na to, co pro ně jako rodiče udělali. Jestliže však rodiče požadují špatné věci nebo vyžadují nevhodné věci, pak se neposlušnost stává nejen ospravedlnitelnou, ale také přímo příkazem. Postoj dítěte k rodičům nemůže být jen kategoricky podřízený nebo nezodpovědně vzdorovitý.

Poslední nedílnou částí pojmu *ihsán* je, že děti jsou zodpovědné za poskytování podpory a výživy rodičům. Pomoc rodičům v případě potřeby je absolutní náboženskou povinností a je nutné rodičům život co nejvíce zpříjemnit.

■ Další rysy rodinného života. S rodinným životem je rovněž úzce spojeno zacházení se „služebnictvem", dalšími členy rodiny, příbuznými a sousedy. Lidem, kteří mají služky, dal prorok Muhammad (s) dobré rady a informace. „Pánové" musí jednat se svými sloužícími jako se svými bratry a ne jako s otroky, protože ten, kdo se svým služebnictvem jedná dobře, pravil Prorok, tomu Bůh zpříjemní a ulehčí smrt, tedy chvíli, která je obvykle bolestná a obtížná. Sloužící mají právo na spravedlnost, laskavost, milosrdenství, potravu, oděv, ubytování a další osobní výdaje. Prorok dokonce říká, že by měli být živeni a oblékáni stejně jako jejich pánové a že tyto věci pánové poskytují svým sloužícím jako část svých povinností vůči nim. Nemají být pronásledováni nebo vystavováni pohrdání nebo přetěžováni prací. Tato úmluva ukazuje, jak si islám váží lidskosti a jak si cení práce, že nepovzbuzuje vznik třídního boje nebo despotickou vládu proletariátu. Jestliže je někdo sloužícím nebo dělníkem, neznamená to, že je zbaven svých práv nebo že je dotčena jeho lidská důstojnost. Rovněž takový člověk nepodléhá opiu utopického proletariátu. Všichni občané skutečně muslimské společnosti stojí na stejné úrovni, protože islám neuznává kastovní systém nebo druhořadé občanství. Jedinou nadřazeností, kterou islám uznává, je zbožnost a dobré skutky konané ve jménu Božím (Korán, 9:105; 49:13).

Bůh člověku nařizuje, aby rozšířil svou maximální pomoc a laskavost na jiné členy rodiny a na příbuzné, aby jim prokazoval lásku a péči. Je zajímavé povšimnout si, že slovo „příbuzenstvo" je v arabštině odvozeno z kořene, který znamená milosrdenství (*rahim* a *rahmah*). Laskavost k příbuzným je zkratkou do Ráje, jenž je však uzavřen těm, kdo zanedbávají tyto povinnosti. Rozšíření laskavého chování na příbuzné popisuje Prorok jako Boží požehnání života a ustanovení. Být dobrý k příbuzným je posvátná povinnost, i když třeba oni se podobně nechovají. Tuto povinnost nařizuje Bůh a měla by se kvůli Bohu dodržovat bez ohledu na reakci příbuzných (Korán, 2:177; 4:36; 16:90; 17:23–26).

V islámu mají také vysoké postavení sousedi. Sousedi všech druhů se těší mnoha výsadám, jež jim islám přiznává. Prorok Muhammad (s) prohlásil, že není opravdovým věřícím ten, kdo má plný žaludek a jeho soused hladoví a on sám o tom ví. Ten, kdo je na své sousedy nejlepší, pravil Prorok, se bude v Den vzkříšení těšit ze sousedství samotného Boha. Dary, dárky a sdílení radostí a žalu by sousedé měli mít společné. V dalším výroku Prorok pravil:

„Víte-li, jaká jsou práva souseda? Pomáhejte mu, jestliže požádá o vaši pomoc; poskytněte mu útěchu, jestliže ji potřebuje; půjčete mu, jestliže potřebuje půjčku, projevte mu svůj zájem, jestliže je smutný, pečujte o něj v nemoci; zúčastněte se jeho pohřbu, jestliže zemře; blahopřejte mu, potká-li ho cokoliv dobrého; prokažte mu soucit, potká-li ho pohroma; nezbavujte ho vzduchu stav-

bou vysokých obydlí bez jeho svolení; nesužujte ho; dejte mu díl, když kupujete ovoce, jestliže mu jej nedáte, přineste svůj nákup do domu tiše a nenechávejte své děti brát ovoce ven, aby nevzbudily hněv jeho dětí."

Prorok navíc podle tradice prohlásil, že práva sousedů anděl Gabriel tolik zdůrazňoval, že se Muhammad (s) domníval, že sousedé snad budou mít právo i na díl z dědictví (viz také verše číslované v předchozím odstavci).

Společenský život Společenský život pravého muslima je založen na nejvyšších zásadách a má za cíl zajistit štěstí a prosperitu jednotlivce a také společnosti. Třídní boj, společenské kasty a ovládání společnosti jednotlivcem nebo naopak jsou společenskému islámskému životu cizí. Nikde v Koránu nebo ve výrocích proroka Muhammada (s) nenajdeme zmínku o nadřazenosti na základě třídy nebo původu nebo bohatství. Naopak, v Koránu je mnoho veršů a v sunně proroka Muhammada (s) je mnoho rčení, která lidstvu připomínají základní životní skutečnosti, které současně slouží jako zásady společenské struktury islámského života. Mezi nimi je i tvrzení, že lidstvo představuje jednu rodinu pocházející z jednoho otce a jedné matky, rodinu mířící k týmž konečným cílům.

Jednota lidstva je založena na společném rodičovství Adama a Evy. Každá lidská bytost je členem univerzální rodiny založené prvním otcem a první matkou, a má proto právo těžit ze společných vymožeností a je jí proto nařízeno sdílet stejné odpovědnosti. Uvědomí-li si lidé, že patří všichni k Adamovi a Evě a že tito dva jsou stvořeními Božími, pak nebudou moci existovat rasové předsudky nebo společenská nespravedlnost nebo druhořadé občanství. Lidé budou ve společenském chování sjednoceni podobně, jako jsou sjednoceni ve své přirozenosti poutem společného rodičovství. V Koránu a v Muhammadově (s) tradici jsou neustálé připomínky této skutečnosti, tedy jednoty lidstva na základě původu a přirozenosti. Cílem těchto připomínek je vytěsnit rasovou pýchu a požadavky na národní nebo etnickou nadřazenost a vydláždit cestu ke skutečnému bratrství (Korán, 4:1; 7:189; 49:10–13).

Jednota lidstva se nezakládá jen v jeho původu, ale také v jeho konečných cílech. Podle islámu je konečným cílem lidstva Bůh. Z Něj pocházíme, z Něj žijeme a k Němu se navracíme. Ve skutečnosti je jediný cíl stvoření, jak je popsán v Koránu, uctívání Boha a služba Jeho věci, tedy věci pravdy a spravedlnosti, lásky a milosrdenství, bratrství a mravnosti (Korán, 51:56–58).

Vztahy mezi jednotlivcem a společností jsou založeny právě na jednotě původu a konečném cíli společenského života v islámu. Role jednotlivce se doplňuje s rolí společnosti. Existuje mezi nimi společenská solidarita a vzájemná zodpovědnost. Jednotlivec je zodpovědný za obecné blaho a prosperitu své společnosti. Tato zodpovědnost není jen zodpovědností vůči společnosti, ale také vůči Bohu. Jedině tak jednotlivec pracuje se zdravými společenskými ohledy a opravdovým cítěním pro nevyhnutelnou zodpovědnost. Rolí jednotlivce je přispět k obecnému blahu a udělat co nejvíce pro společnost. Na druhé straně společnost je také

zodpovědná Bohu za blaho jednotlivce. Je-li jednotlivec zdravý, je přispěvatelem a společnost je příjemcem. Na oplátku má právo na zabezpečení a péči, stane-li se z něj invalida. V takovém případě je on příjemcem a společnost je přispívajícím. Z toho je vidět, že povinnosti a práva spolu harmonicky souvisejí. Zodpovědnost a zájem jsou oboustranné. V islámu stát neovládá jednotlivce a neporušuje jeho osobnost. Podobně ani jednotlivec nebo třída jednotlivců nevykořisťuje společnost a nenarušuje stát. Existuje zde jen soulad doprovázený mírem a vzájemným zabezpečením. Existuje zde tvořivá souhra mezi jednotlivcem a společností.

Kromě jednoty lidstva podle původu a konečných cílů a vedle vzájemné zodpovědnosti a zájmu lze islámský společenský život charakterizovat spoluprací v atmosféře dobra a zbožnosti. Je to zřetelné v plném uznání jednotlivce a jeho posvátných práv na život, majetek a čest. Je to také zřetelné v účinné roli, kterou jednotlivec hraje v oblasti společenské mravnosti, a v etice. V islámské společnosti jednotlivec nemůže být lhostejný. Ukládá se mu, aby hrál aktivní roli při formování zdravé společenské mravnosti prosazováním dobra a bojem proti zlu v jakékoliv podobě za pomoci všech dostupných právních prostředků. Když tak koná, nejenže se vyhýbá zlu a koná dobro, ale pomáhá také ostatním jednat podobně. Jednotlivec, který je ke společnosti lhostejný, je sobecký hříšník; jeho morálka se ocitá v nebezpečí, jeho svědomí je v nepořádku a jeho víra není živena.

Struktura společenského života v islámu je velmi vznešená, zdravá a zahrnuje vše. Mezi podstatné prvky této struktury patří upřímná láska k ostatním lidským bytostem, milosrdenství k mladým, úcta ke starým, útěcha a klid pro trpící, návštěvy u nemocných, úleva zarmouceným, city opravdového bratrství a společenské solidarity, úcta k právu jiných lidí na život, majetek a čest, vzájemná zodpovědnost mezi jednotlivcem a společností. V Koránu je řada instrukcí na toto téma, například v těchto verších:

> Vy, kteří věříte! Chraňte se před trestem Alláha náležitým způsobem a neumírejte jinak, než jako muslimové! Přidržujte se pevně provazu Alláha všichni a nerozdělujte se! Pomněte dobrodiní Alláha k vám, když byli jste nepřáteli a On opět sblížil srdce vaše a stali jste se – díky milosti Jeho – bratry; a byli jste již na okraji propasti ohnivé a On vás před ní spasil. A takto vám Alláh objasňuje Svá znamení – snad budete správně vedeni. Nechť stane se z vás obec, jež bude vyzývat k dobrému, přikazovat vhodné a zakazovat zavrženíhodné. A takoví budou blažení. (Korán, 3:102–104)

> Vy, kteří věříte! Dodržujte své závazky! ... Pomáhejte si vzájemně ke zbožnosti a bohabojnosti a nepomáhejte si k hříchu a nenávisti. Buďte bohabojní, vždyť Alláh je přísný v trestání svém. (Korán, 5:1–3)

Běžně o tom hovoří také Prorok ve svých výrocích, jako jsou například tyto:

„Tomu, kdo uleví lidské bytosti od zármutku tohoto světa, Bůh uleví ze zármutku v Den posledního soudu.“

„Člověk, který není milosrdný k mladým a nemá úctu k starým, nepatří k nám, muslimům.“

„Není pravým věřícím ten, kdo nemiluje svého bližního tak, jak miluje sebe sama.“

„Každý, kdo přizve někoho k dobru, je jako původce dobra a bude podle toho odměněn, avšak ten, kdo podněcuje zlo, je jako původce zla a bude podle toho potrestán.“

K předchozímu můžeme jen dodat, že společenské rysy islámu lze postřehnout i v posledním kázání proroka Muhammada (s) během poutě. Oslovil desetitisíce poutníků a mimo jiné řekl:

„Lidé! Poslouchejte má slova, neboť nevím, zda další rok mi bude dopřán po roce tomto, abych opět mohl být mezi vámi na tomto místě.

Vaše životy a majetky jsou posvátné a neporušitelné, dokud se neobjevíte před Pánem, stejně jako tento měsíc je posvátný pro nás. A pamatujte si, že se musíte objevit před vaším Pánem, který bude požadovat od vás výčet vašich činů.

Lidé! Máte práva nad vašimi ženami a vaše ženy mají práva nad vámi. Chovejte se k ženám svým s láskou a vlídností. Vskutku jste je přijali jako zástavu Boží a uzákonili jste je slovem Božím. Buďte vždy věrni této zástavě vám udělené a vyhýbejte se hříchům.

Proto od nynějška krevní odveta páchaná v dobách nevědomosti a pohanství je vám zakázána a všechna krevní msta je zrušena.

A vaši otroci! Živte je potravou, jakou sami jíte a oblékejte je oděvem, jaký sami nosíte; a jestliže dopustí se chyby, kterou jim nehodláte prominout, pak je propusťte, neboť oni jsou služebníci Pána a nemá se s nimi tvrdě nakládat.

Lidé! Poslouchejte moje slova a pochopte je. Víte, že všichni muslimové jsou bratři jeden druhému. Vy jste Jedno Bratrstvo. Nic, co patří jinému, nepatří druhému, ledaže by mu to jeho bratr dal z dobré vůle. Střezte se před páchánímnespravedlnosti.

Podobně jako den tohoto měsíce v tomto území je posvátný a neporušitelný, tak Bůh učinil život a majetek a čest každého z vás vůči druhému, dokud nestanete před Pánem.

Nechť ten, kdo je zde, sdělí tato slova tomu, kdo je nepřítomen. Snad ten, komu to bude řečeno, si zapamatuje lépe než ten, kdo již slyšel.

Vskutku, naplnil jsem své poslání. Ponechávám zde mezi vámi prostý příkaz, Knihu Boží a svou sunnu, kterých se přidržujte pevně, nikdy pak nepřijdete na scestí.“

Ekonomický život Ekonomický život v islámu je také postaven na pevných základech a Božích příkazech. Získávat prostředky k živobytí slušnou prací není jen povinnost, ale také velká čest. Závislost živobytí práceschopné, avšak nepracující osoby na někom jiném se považuje za náboženský hřích, společenské stigma a ostudné pokoření.

Bůh muslimovi nařizuje, aby byl soběstačný a aby se vyhnul závisnosti na někom jiném. Islám respektuje všechny druhy práce, kterou si lidé vydělávají na živobytí, jestliže tato práce neobsahuje necudnost nebo zlo. Muslim si může s čistým svědomím a náležitým respektem vůči společnosti vyhrnout rukávy a pustit se do jakékoliv práce, aby uživil sebe a na něm závislé osoby. Prorok Muhammad (s) řekl, že pro člověka je mnohem lepší vzít kus provazu, pořezat dřevo, naskládat je a prodat, aby mohl žít a poskytnout peníze na dobročinné účely, než žebrat na druhých a čekat, jestli mu něco dají nebo ne. Podle islámu nelze snižovat postavení čestných pracujících pro povahu práce, kterou si vydělávají na živobytí. Dělníci však nemají nijak uzavřenou cestu k zlepšení svého údělu a pozvednutí své životní úrovně. Mají stejné možnosti jako ostatní a mohou se těšit ze svobodného podnikání.

Všechno, na co si člověk zákonnými prostředky vydělá nebo co si vytvoří, je jeho soukromé vlastnictví a stát ani nikdo jiný to od něj nemůže podle zákona požadovat. Na oplátku za zaručení práva soukromého vlastnictví člověk musí plnit jisté závazky vůči společnosti a platit státu určité daně. Když to provede, má plné právo na ochranu ze strany státu a jeho svoboda podnikání je bezpečná a zaručená. V islámském systému nikdy nehrozí chamtivý kapitalismus nebo ničivý komunismus. Podnikavý jednotlivec je zodpovědný za státní prosperitu a stát je zase zodpovědný za bezpečnost jednotlivce. Třídní konflikty nahradila spolupráce a soulad: strach a podezření se léčí vzájemnou bezpečností a důvěrou.

Islámský ekonomický systém nebyl vytvořen jen na základě aritmetických výpočtů a výrobních kapacit. Spíše se vytváří na základě bohatého systému mravních zásad. Člověk, který pracuje pro jiného člověka nebo firmu či nějakou instituci podle Božího příkazu, svou práci vykonává účinně a poctivě. Prorok pravil: *„Když se někdo rozhodne konat nějakou práci, Bůh s potěšením sleduje, když ji vykonal dobře a účinně. Jakmile dělník odvede práci, je oprávněn k vyplacení řádné mzdy za své služby. Snahy zaměstnavatele nezaplatit poctivou mzdu nebo ji snižovat a odkládat její proplacení jsou podle Božího zákona trestuhodné."*

Islám také věnuje značnou pozornost obchodu. Poctivý obchod Bůh schvaluje a žehná mu. Lze jej provádět prostřednictvím jednotlivců, společností, agentur a podobně. Všechny obchody však musí být uzavřeny upřímně a poctivě. Podvádění, skrývání vad nebo zboží před zákazníky, využívání potřeb zákazníků, monopol na zboží, kterým si výrobce vynucuje vyšší ceny, jsou hříšné činy a lze je podle islámského práva trestat. Jestliže člověk má slušně žít, musí si na život vydělat poctivě a tvrdou prací. Jinak lehce nabyl, lehce pozbyl, a nejen to, každý, kdo získal neoprávněný majetek, bude podle slov Proroka v Den posledního soudu

hořet v Ohni pekelném. Islám bojuje proti podvádění a vykořisťování, a proto požaduje v obchodě poctivost, varuje podvodníky, povzbuzuje poctivou práci a zakazuje lichvu nebo braní úroků za půjčení peněz, chudým či bohatým. Činí tak proto, aby ukázal člověku, že právoplatně vlastní jen to, na co pracoval, a že vykořisťování a zneužívání naléhavých potřeb jiných lidí je neislámské, nelidské a nemorální. V Koránu Alláh praví (ve významu):

> Ti, kdož pohlcují zisk z lichvy, vstanou z mrtvých jako ten, koho satan potřísnil svým dotekem. A to proto, že říkali: „Vždyť prodávání je podobné lichvě!“ Alláh však dovolil prodávání a zakázal lichvu. Tomu, komu dostalo se varování od Pána jeho a který přestal s lichvou, bude zachováno to, čeho předtím nabyl, a rozhodnutí o něm bude patřit Alláhu. Ti však, kdož vrátí se k lichvě, ti se stanou Ohně obyvateli a budou v něm věčně. Alláh zničí lichvu, avšak zúročí almužny. Alláh nemiluje žádného nevěřícího hříšného. (Korán, 2:275–276)

> Nebe On vyzvedl a váhy stanovil – na váze nepodvádějte, spravedlivě ji stanovte a na vahách neubírejte! (Korán, 55:7–9)

Tyto pokyny vedou člověka ke spravedlnosti a přímosti ve všech jednáních a obchodech. Budoucnost podvodníků je bezútěšná a jejich osud je hrozný. Korán se na tento problém dívá takto:

> Běda těm, kdo míru zkracují, kteří – když jim je měřeno – plnou míru od lidí žádají, však když pro druhé měří či váží, ztrátu jim působí! Což si myslí, že nebudou vzkříšeni pro Den nesmírný, pro den, kdy lidé před Pána vesmíru předstoupí? (Korán, 83:1–6)

Kromě toho je mnoho výroků proroka Muhammada (s), které z řad pravých muslimů vyřazují podvodníky, vykořisťovatele, monopolisty a nečestné obchodníky. Jakékoliv obchodní jednání, které zahrnuje nespravedlnost nebo podvod nebo vykořisťování, je přísně zakázáno a podle zákona je zrušitelné i po uzavření obchodu. Hlavním cílem islámského zákonodárství v ekonomice a obchodu je zajistit práva jednotlivce a udržet solidaritu společnosti, zavést vysokou mravnost do světa obchodu a prosadit Boží zákon v této sféře podnikání. Je logické a odpovídá to islámu, když se náboženství zabývá takovýmito záležitostmi, protože nejde jen o duchovní formulaci, ale o úplný systém života ve všech jeho oblastech.

Vlastníkům se neustále připomíná, že jsou jen pouhými zástupci Boha spravujícími své majetky. Islám neobsahuje nic, co by muslima odrazovalo od získávání bohatství a snah zlepšovat své materiální podmínky zákonnými prostředky a slušnými způsoby. Faktem však zůstává, že člověk přichází na svět s prázdnýma rukama a stejně tak i z něho odchází. Skutečným a jediným vlastníkem věcí je samotný Bůh, který každého vlastníka jednoduše jmenuje Svým zástupcem,

pouhým správcem. Nechápejme to jako pouhý životní fakt, ale jako významný prvek orientace lidského chování. Vlastník je vždy připraven utrácet způsobem vedoucím ke spokojenosti Boha a přispívat na hodnotné věci. Je pak vnímavý k potřebám společnosti a dostává tak důležitou roli, posvátný úkol, který má plnit. Je proto ušetřen pádu do jámy sobectví, chamtivosti a nespravedlnosti. Taková je tedy opravdová koncepce majetku v islámu, takové je i skutečné postavení vlastníků. Korán považuje vlastnictví bohatství za zkoušku, ne za důkaz vynikajících vlastností nebo oprávněnosti výsad šlechty nebo za prostředek vykořisťování. Bůh praví (ve významu):

> On je ten, jenž učinil vás nástupci dřívějších na zemi a jenž povýšil jedny z vás nad druhé v hodnostech, aby vás zkoušel tím, čím vás obdařil; Pán tvůj je věru rychlý v trestání, ale také Odpouštějící, Slitovný. (Korán, 6:165)

Navíc Korán zprostředkovává lidstvu zajímavou rozpravu mezi Mojžíšem a jeho lidem. Vypadá takto:

> I pravil Mojžíš lidu svému: „Proste Alláha o pomoc a buďte trpěliví, vždyť země Jemu náleží a On v dědictví ji dává tomu, komu chce ze služebníků Svých. A šťastný konec náleží bohabojným!“
>
> Odpověděli: „Byli jsme utištěni předtím, než jsi k nám přišel, i po tom, cos k nám přišel.“ Řekl: „Možná že Pán váš zahubí nepřátele vaše a učiní vás nástupci jejich na zemi, aby viděl, jak si budete počínat.“ (Korán, 7:128–129)

Debata Mojžíše s jeho lidem neznamená rozhodně uznání nějakého privilegovaného rodu lidstva na rasovém nebo etnickém základě. Neznamená to ani, že Korán naprosto schvaluje chování a představy Mojžíšových následovníků v dalších stoletích. Tón textu je poněkud vyčítavý a kritizuje pochybovače: ujišťuje je o skutečnosti, že všechno na zemi patří Bohu, který to rozděluje mezi Své služebníky formou zděděných zástav a předmětů zkoušky. Tento fakt se v Koránu opakuje. Například se zde říká:

> Jemu náleží království nebes i země a k Alláhu se rozkazy všechny navracejí ... Věřte v Alláha a posla Jeho a rozdávejte z toho, v čem učinil vás posledními vlastníky! Těm z vás, kdož uvěřili a almužnu rozdávali, je určena odměna veliká ... Co je s vámi, že nechcete rozdávat na cestě Alláha, když Jemu přece připadne dědictví nebes a země? (Korán, 57:5, 7, 10)

Na rozdíl od komunismu islám nahrazuje totalitní umělou nadvládu komunistického státu užitečnou vládou Boha, komunistickou teorii třídního boje nahrazuje zdravou morálkou, vzájemnou zodpovědností a spoluprací. Na druhé straně poskytuje dostatečné záruky proti chamtivému kapitalismu a proti bezostyšnému

vykořisťování ze strany vlastníků. Islámský ekonomický systém zaručuje plné uznání „nezávislé“ existence jednotlivce a jeho přirozené usilování o práci a majetek. Nepovažuje ho však za absolutně nezávislého na Bohu nebo na vesmíru. Nezbožšťuje člověka nebo jeho kapitál, stejně tak neuctívá proletariát a neruší svobodné podnikání. Bere člověka takového, jak byl stvořen, a podle toho s ním jedná, dává možnost jeho instinktivním snahám a omezené moci. Člověk je člověk a mělo by se s ním podle toho zacházet. Není Bohem ani polobohem, aby si činil neoprávněné nároky na neomezenou moc a na neoddiskutovatelnou neomylnost. Člověk však ani není zanedbatelným nebo nevýznamným prvkem. Člověka nelze přecházet bez povšimnutí, avšak pouze v hranicích jeho skutečného postavení a nezveličované nebo nezmenšované přirozenosti.

Přestože je člověk vybízen k práci, má svobodu podnikání, přestože má právo vydělávat a vlastnit majetek, skutečnost, že je jen pouhým správcem, poskytuje nezbytné opatření k zajištění správného nakládání s majetkem, se svěřenou hřivnou. Má právo vydělávat, investovat a utrácet. Avšak v této činností se řídí vyššími principy, které mu brání, aby sešel z pravé cesty. Na ilustraci podáváme jeden příklad. Vlastníci nemají neomezenou svobodu utrácet své peníze nebo zacházet se svým majetkem podle své libosti. Je třeba dodržovat jistá pravidla vydávání prostředků. Slovy Koránu Bůh nařizuje vlastníkovi dodržet finanční závazky vůči jeho bližním a nařizuje mu zdrženlivost v osobních výdajích. Neustále se mu připomíná skutečnost, že Bůh je skutečným Vlastníkem nebo Dárcem. Následuje pasáž z Koránu:

> A dávej příbuznému po právu, a také chuďasovi a po cestě Boží jdoucímu, však nerozhazuj rozhazováním, vždyť marnotratní jsou bratři satanovi a satan byl vůči Pánu svému nevděčný.
>
> A neměj svou ruku přivázanou ke krku svému ani ji nerozvírej příliš široce, abys nebyl pomlouván a neupadl v nouzi. Pán tvůj otevřenou rukou uštědřuje obživu anebo ji odměřuje, komu chce, neboť On dobře je zpraven o služebnících Svých a jasně je vidí. (Korán, 17:26–27, 29–30)

Politický život Podobně jako společenský a ekonomický život, tak i islámský politický život je založen na zdravých duchovních a morálních základech a je řízen Božími příkazy. Islámský politický systém je svou strukturou, svou funkcí a účelem naprosto ojedinělý. Není pragmatický nebo instrumentalistický. Není to teokracie, v níž si jistá třída lidí přivlastňuje Boží práva, dědičná a jiná práva a stojí nad ostatními občany a mimo jakoukoli zodpovědnost. Není to ani diktatura proletariátu, v níž uchvátili moc někteří pomstychtiví dělníci. Není to ani demokracie v obvyklém smyslu tohoto slova. Liší se ode všech jmenovaných typů. Abychom dokázali ocenit islámský politický názor, musí člověk vědět, že je založen na následujících zásadách:

■ Každý skutek muslima nebo muslimské skupiny musí být inspirován a řízen zákonem Božím, Koránem, který je ústavou zvolenou Bohem pro Jeho opravdové služebníky.

> Nechť vlastníci Evangelia soudí podle toho, co Alláh v něm seslal; ti pak, kdož nesoudí podle toho, co Alláh seslal, jsou hanebníci. (Korán, 5:47)

> A věru tento Korán vede k cestě, jež nejpřímější je, a zprávu radostnou věřícím zvěstuje. (Korán, 17:9)

■ Suverenita v islámském státu nenáleží vůdci, ani lidem samotným. Náleží Bohu a lid jako celek ji vykonává jako zástavu Jím svěřenou a prosazuje Jeho právo a uzákoňuje Jeho vůli. Vládce, jakýkoliv vládce, je jen výkonným zástupcem vybraným lidem, aby mu sloužil podle vůle Boží. To je základ islámského státu, který je v souladu s obecným pohledem islámu na vesmír, jehož stvořitelem je Bůh a v němž je On Jediným vládcem. V Koránu najdeme na takovéto verše:

> Požehnán buď ten, v jehož rukou je království a jenž všemocný je nad každou věcí. (Korán, 67:1)

> Alláh vám přikazuje, abyste vraceli svěřené majetky jejich vlastníkům, a když soudíte mezi lidmi, abyste soudili spravedlivě. Vždyť Alláh – a jak krásné je to, k čemu vás napomíná – vždyť Alláh Slyšící je i Jasnozřivý. (Korán, 4:58)

> Alláhu náleží království na nebesích i na zemí i vše, co je mezi nimi; On tvoří, co chce, a On nade všemi věcmi moc má. (Korán, 5:20)

■ Cílem islámského státu je vykonávat spravedlnost a poskytovat bezpečnost a ochranu všem občanům bez ohledu na barvu pleti, rasu nebo vyznání v souladu s ustanovením Božím v Jeho ústavě, v Koránu. Neobjevuje se problém náboženských nebo rasových menšin, chovají-li se podle zákona a jsou-li jejich příslušníci mírumilovnými občany. V Koránu Alláh říká (ve významu):

> Vy, kteří věříte! Buďte přímí před Alláhem a buďte svědky spravedlivými. Nechť nenávist k lidu nevěřících vás neuvede do hříchu tím, že budete nespravedliví. Buďte spravedliví – a to blíže je k bohabojnosti. Buďte bohabojní, neboť Alláh je dobře zpraven o všem, co děláte. (Korán, 5:8)

> Alláh ubrání ty, kdož uvěřili … pomůže těm, kteří – když jsme je upevnili na zemi – dodržují modlitbu a dávají almužnu a nařizují vhodné a zakazují zavrženíhodné. A Alláhu patří konečné rozhodnutí o věcech všech. (Korán, 22:38–41)

■ Islámský stát byl vytvořen pro zmíněný cíl a byl ustaven, aby prosazoval zákon Boží, nemůže být proto ovládán žádnou politickou stranou s neislámskou platformou, nemůže být ani podřízen cizí moci. Musí být nezávislý, aby mohl vykonávat svou patřičnou správní moc ve jménu Boha a pro Něho. Tento postoj vznikl na základě zásady, že muslim je člověk podléhající pouze Bohu a zavazující se k poslušnosti Jeho zákonu, nabízející maximální spolupráci a podporu těm, kdo vykonávají Jeho zákon a sledují dodržování s tím spojených závazků. Kdyby se nějaký muslimský národ spojil s nějakou neislámskou politickou stranou nebo kdyby se sklonil před neislámskou vládou cizího původu a cizích cílů, jednal by v rozporu s duchem islámu.

> A Alláh nedá nevěřícím možnost zvítězit nad věřícími. (Korán, 4:141)

> Vždyť řečí věřících, když zavoláni jsou před Alláha a posla Jeho, aby mezi nimi rozsoudil, budiž: „Slyšeli jsme a uposlechli jsme ...“ Alláh přislíbil těm z vás, kdož uvěřili a zbožné skutky konali, že z nich učiní nástupce na zemi, tak jako již učinil nástupci ty, kdož byli před nimi. A přislíbil jim, že upevní pro ně náboženství jejich, které se mu zlíbilo jim dát, a že nahradí posléze obavy jejich jistotou. „Uctívejte Mne a nepřidružujte ke Mně nic!“ (Korán, 24:51, 55)

> A Alláh napsal: „Věru že zvítězím Já i poslové Moji!“, vždyť Alláh vskutku je Silný a Mocný. Nenalezneš žádné lidi, věřící v Alláha a v Den poslední přátelit se s těmi, kdož se protiví Alláhu a poslu Jeho, byť to byli otcové jejich či synové jejich anebo bratři jejich či rod jejich. Do srdcí těchto vepsal Alláh víru a podpořil je duchem od Něho pocházejícím. A uvede je do zahrad, pod nimiž řeky tekou, v nichž přebývati budou věčně. Nalezl Alláh zalíbení v nich a oni nalezli zalíbení v Něm – a tito tvoří stranu Alláha! A což nebudou ti, kdož ke straně Alláha patří, blažení? (Korán, 58:21–22)

■ Vládce, jakýkoliv vládce, nevládne lidu. Je zaměstnancem představitelem, vybral ho lid a odvozuje svou moc od poslušnosti zákonu Božímu, zákonu, který svazuje vládce a poddané slavnostní smlouvou, na niž dohlíží Bůh. Politická smlouva se v islámu neuzavírá pouze mezi vládou a veřejností. Je to smlouva mezi těmito dvěma prvky na jedné straně a Bohem na straně druhé, je morálně platná a zavazuje jen do té míry, dokud oba lidské prvky dokážou plnit své povinnosti vůči Bohu. Vládci, kteří jsou vybráni lidem, aby prosazovali slova Boží, mají právo na podporu a spolupráci ze strany veřejnosti jen tehdy, když sami dodržují slova Boží. Kdyby veřejnost nebo nějaký člen společnosti odmítl dobrým vládcům poskytovat podporu a spolupráci, pak je jejich čin považován za nezodpovědnou urážku vlády a samotného Boha. Jestliže však vláda sejde ze stezky Boží nebo nedokáže dodržovat Jeho zákon, pak nejenže se dopouští urážky Boha, ale navíc nemá ani právo na podporu a loajalitu veřejnosti. V Koránu Bůh praví (ve významu):

> Vy, kteří věříte! Poslouchejte Alláha a poslouchejte posla a ty, kdož mezi vámi mají autoritu! A jste-li ve sporu o nějakou věc, předejte její rozhodnutí Alláhu a poslu – jestliže věříte v Alláha a v Den soudný! A to bude nejlepší a povede k nejkrásnějšímu výsledku. (Korán, 4:59)

Poslušnost těm, kdo jsou obtěžkáni autoritou, podmiňuje jejich vlastní poslušnost k zákonu Božímu a sunně Jeho posla. V jednom ze svých závěrečných výroků Muhammad (s) řekl, že nemůže být poslušnost nebo loajalita vůči jakékoliv lidské bytosti, vládci nebo někomu jinému, kdo sám není poslušen Boha a není svázán Jeho zákonem. První následovníci Muhammadovi (s) pochopili tuto zásadu velmi jasně a ve svých prvních politických prohlášeních řekli, že je veřejnost musí poslouchat a pomáhat jim, pokud oni sami budou poslušni Boha, a že nebudou mít žádný nárok na poslušnost lidu, sejdou-li ze stezky Boží.

■ Vládci musí být vybíráni z nejlépe kvalifikovaných občanů na základě jejich cti, schopností a připravenosti. Rasový původ, rodinná prestiž nebo finanční postavení samy o sobě nevytvářejí vhodnější podmínky pro možné kandidáty na vysoká místa ve veřejném životě. Nezvyšují ani nesnižují hodnoty jednotlivce. Každý kandidát musí být posuzován podle zásluh, přitom rodinná prestiž, bohatství, rasa a věk nepředstavují žádnou podstatnou část zásluh. Kandidáti mohou být vybráni veřejným hlasováním ve všeobecných volbách nebo je lze vybrat a udělit jim moc prostřednictvím veřejných představitelů, jimž byla vedoucí místa svěřena svobodnou domluvou různých částí společnosti. Islámský stát proto může mít tolik zastupitelských rad nebo městských vlád, kolik je třeba. Právo volby nebo výběru a předsednictví vlády se řídí zákonem Božím, a musí proto vycházet z nejlepších zájmů společnosti jako celku. Prorok Muhammad (s) řekl:

> *„Ten, kdo svěřil veřejný úřad někomu, a přitom v dané společnosti je lepší člověk na tento úřad, zradil důvěru Boží a Jeho posla a muslimů."*

V politickém smyslu to znamená, že voličstvo nemůže být z morálního hlediska lhostejné k veřejným záležitostem a že při každých volbách volí po důkladné úvaze. Stát by tak měl mít nejlepší záruku bezpečného a zodpovědného občanství, tedy toho, co mnoho moderních demokratických států dosud postrádá.

■ Když lidé ve volbách rozhodnou o výběru svého vládce, pak se každému občanovi nařizuje, aby podle svých možností dohlížel na chování vlády a aby vždy prověřoval, jak vláda řeší veřejné záležitosti, domnívá-li se, že došlo k něčemu špatnému. Zradí-li vláda důvěru Boha a veřejnosti, nemá právo setrvávat dál v úřadu. Musí být odvolána a nahrazena vládou jinou a každý občan zodpovídá za to, aby se vše odehrálo ve veřejném zájmu. V islámském státě tudíž nelze použít princip dědičné moci nebo doživotní vlády.

■ I když je vládce vybrán a jmenován lidem, je zodpovědný nejdříve Bohu a teprve pak lidu. Jeho úřad není jen symbolický, jeho role není abstraktní. Není bezmocnou loutkou, jejímž úkolem je podepisovat papíry nebo vykonávat vůli veřejnosti bez ohledu na to, zda je dobrá či špatná. Musí vykonávat konkrétní moc ve jménu lidu a v jeho nejlepším zájmu a v souladu se zákonem Božím, protože vládce má dvojí zodpovědnost. Na jedné straně je zodpovědný za způsob své vlády Bohu a na druhé straně je zodpovědný lidu, jenž v něj vložil důvěru. Bude se muset plně zodpovídat před Bohem z toho, jak jednal se svým lidem nebo s jeho zástupci. Ale jak vládce, tak i jeho lid se budou muset před Bohem zodpovídat rovněž z toho, jak se chovali ke Koránu, jak dodržovali zákon Boží, který jím Bůh dal jako tmelící sílu. Vládcova zodpovědnost vůči lidu spočívá v úkolu vyřizovat jeho záležitosti v jeho nejlepším společném zájmu a jeho zodpovědnost před Bohem by měla zaručovat, že všechno dělá podle zákona Božího.

Islámský politický systém je proto v zásadě odlišný od všech ostatních politických systémů a doktrín, jaké lidstvo zná, vládce totiž nemá vládnout lidu podle vlastních představ. Má mu sloužit tak, že ze spravedlnosti se stane zvykové právo, že z poslušnosti Nejvyššímu Pánu vesmíru se stane pravidelná součást činností státu a morálka se stane vznešeným výkonem vlády.

■ Přestože je Korán ústavou islámského státu, Alláh muslimům nařizuje, aby projednávali své běžné záležitosti formou porad. Vytváří se tím možnost ustavovat zákonodárné výbory a poradní orgány na místní, národní i mezinárodní úrovni. Každý občan islámského státu má nařízeno poskytovat v záležitostech každodenního života své nejlepší rady a je k tomu rovněž oprávněn. Aby se zajistilo plnění této povinnosti proveditelným a užitečným způsobem, musí vládci hledat radu u učených a zkušených lidí svého státu. Tím se však průměrným občanům rozhodně neupírá právo promluvit, když si to vyžaduje situace.

Každý občan islámského státu tedy má povinnost toho či onoho rozsahu a je silně přímo či nepřímo zainteresován na řízení veřejných záležitostí. Islámská historie poskytuje hodnověrné zprávy o tom, jak chalífům a vládcům radili, opravovali je a ptali se jich obyčejní lidé, muži i ženy. Zásada vzájemné porady je v islámu tak zásadní, že nejenže musí člověk promlouvat tak, jak myslí, ale musí to dělat i co nejupřímněji a nejúčinněji pro nejlepší zájmy společnosti. Poradní metody v politice nebo v jakékoli jiné oblasti jsou proto nejen demokratickým způsobem vlády, ale i náboženským příkazem a morální povinností nařízenou vládcům i poddaným. Kromě toho, že se Prorok vždy touto zásadou řídil, řekl, že podstatnou část islámu tvoří poskytování dobrých rad. Cílem takové rady je zajistit dodržování Božího zákona, ctít práva občanů a plnění jejich povinností. Aby se předešlo vzniku profesionálních politiků a politiků skryté opozice stojících na oportunistické základně, Prorok řekl, když mluvil o Boží autoritě, že každý, kdo mluví, ať už radí nebo říká něco jiného, musí říkat správné a dobré věci; jinak ať je raději zticha. Jde o varování proti sobeckým a egoistickým sklo-

ům rádců a poradců. Jde o to, aby rada vznikala s těmi nejupřímnějšími úmysly a v nejlepším zájmu veřejnosti, protože taková rada nese Boží pečeť, provádí se v Jeho jménu a je cílená na obecné blaho. Vládce nehledá radu a veřejnost ji nedává jen z rozmaru nebo osobních pohnutek. Jde vlastně o článek víry, náboženský příkaz. I na samotného Muhammada (s), přestože byl moudrý, spolehlivý a nesobecký, se tento požadavek vztahoval, nebyl výjimkou z pravidla. Bůh mu dává tyto pokyny:

> Díky milosrdenství Alláha jsi byl k nim shovívavý; kdybys byl hrubý a srdce tvrdého, byli by věru Od tebe odpadli. Odpusť jim tedy a pros za ně o odpuštění a poraď se s nimi v každé záležitosti. A až dospěješ k rozhodnutí, spolehni se na Alláha, neboť Alláh miluje ty, kdož na Něj spoléhají. (Korán, 3:159)

Když Korán podává charakteristiku věřících, jasně označuje vzájemnou radu za článek víry:

> Věřící jsou ti, kdož věří a na Pána svého spoléhají, kdož velkým hříchům a neřestem se vyhýbají a když rozhněváni jsou, odpouštějí, a ti, kdož Pánu svému odpovídají a modlitby své dodržují a záležitosti své na základě porady mezi sebou vyřizují a z toho, co jsme jim uštědřili, rozdávají, a ti, kteří si vzájemně pomáhají, když postihne je bezpráví. (Korán, 42:36–39, částečná citace, pozn. překladatele).

■ V islámském politickém systému má každý občan právo na svobodu víry a svědomí, svobodu myšlení a vyjadřování. Každý občan může svobodně rozvíjet své vlohy a zlepšovat své postavení, pracovat a soutěžit; vydělávat a vlastnit, souhlasit a nesouhlasit s věcmi podle svého nejlepšího úsudku. Tato svoboda však není a nemůže být absolutní, jinak by přerostla v chaos a v anarchii. Zaručuje ji Boží zákon a tentýž Zákon ji stanovuje. Pokud je tato svoboda v souladu se Zákonem, pak je oprávněnou výsadou každého jednotlivého občana; jestliže však překročí hranice Zákona nebo je v rozporu s veřejným zájmem, pak jde o porušení Božího zákona, a musí být proto kontrolována. Jednotlivec je součástí celého vesmíru, musí se proto přizpůsobit Zákonu a Božím příkazům. Zákonu řídícímu celý vesmír. Na druhé straně je členem svého společenství nebo národa, tudíž musí přizpůsobit svoje práva a zájmy právům a zájmům ostatních vzájemně přijatelným způsobem. Zaujímá-li jednotlivec v určité záležitosti veřejného zájmu nezávislý postoj a zjistí-li, že většina ostatních zastává jiný postoj, pak se musí nakonec přidat k většině, aby tak potvrdil solidaritu a spolupráci za předpokladu, že rozhodnutí většiny neprotiřečí Zákonu Božímu. Přesto však během procesu vytváření názoru veřejnosti má jednotlivec plné právo vyjádřit svůj vlastní názor a přesvědčovat ostatní o svém přesvědčení bez jakýchkoli překážek a zkreslování. Vyjde-li najevo, že se většina rozhodla jinak, pak je povinen souhlasit s ní, ne-

boť daný problém už není věcí úvahy jednotlivce, ale úvahy veřejné (viz Korán, 3:102–105; 8:46).

■ Vláda v islámském státě znamená důvěru veřejnosti, kterou vládci dostávají Slovem Božím a také společnou dohodou lidu. Je-li Bůh Nejvyšším Vládcem ve státě, pak ten, kdo ho reprezentuje v nejvyšším úřadě, musí být věrný této důvěru poskytující autoritě, zkrátka musí být věřícím. A jestliže je v nějakém státě většina obyvatel muslimská, pak člověk, který si dělá nároky na úřad prezidenta nebo chalífy, musí být skutečným muslimem. Tato opatření slouží veřejnému zájmu a naplňují všechny závazky státu vůči Bohu a občanům. Rovněž zajišťují a ctí práva takzvaných náboženských nebo rasových menšin.

Pro lidstvo je velkým neštěstím, že způsobu islámské vlády špatně porozumělo a zkreslilo jej. Tato vláda nediskriminuje menšiny, ale spíš ochraňuje a potvrzuje jejich práva. Každý, kdo chce dodržovat zákony islámského státu, je vítán a s ostatními se dělí o povinnosti a výsady zodpovědného občanství. Skutečnost, že není muslimem, nijak jeho postavení nesnižuje, ani ho nesráží na úroveň druhořadého občana, dodržuje-li ovšem zákony státu a vykonává-li svá práva zodpovědně. Jednou z běžných oblastí zodpovědnosti jsou daně. Všichni občané, muslimové i nemuslimové, musejí zaplatit daně, které stát zpětně používá ke službě jejich plátcům (např. stavbou silnic). Výše těchto daní se mění v závislosti na bohatství státu. Je tu však ještě jiná zodpovědnost pro obě skupiny: muslimové platí *zakát*, což je jejich náboženská povinnost, za kterou od státu nesmějí očekávat žádnou službu; nemuslimové pak platí příspěvky zvané *džizja*. Zatímco výše zakátu se přesně vypočítává z jistých prostředků vlastněných jeho plátcem a jako náboženská daň jeho výše není závislá na bohatství státu, výše džizji je proměnná, a byla používána symbolicky jako znamení příslušnosti k danému státu. Je důležité dodat, že v obou případech daň odvádějí pouze ti, kteří mají schopnost ji zaplatit; ti, kdo prostředky k zaplacení daně nemají, musí být naopak předmětem sociální pomoci. Za příspěvky odváděné státu formou džizji má nemuslimský občan plné právo na ochranu a bezpečí ze strany státu a společnosti, aniž by se na něj vztahovala branná povinnost.

Chce-li takový občan řídit svůj osobní život v oblasti manželství, rozvodu, stravování, dědictví atd. podle islámských zákonů, pak musí být jeho snaha uznána a jeho práva musí být respektována. Jestliže si však přeje tyto záležitosti uspořádávat podle svého vlastního náboženského učení, má v tom naprostou svobodu a nikdo mu nemůže výkon jeho práv ztěžovat. V osobních nebo citových záležitostech se tedy může vždy uchýlit k vlastnímu učení nebo k veřejným pravidlům. Avšak ve věcech veřejného zájmu musí poslechnout zákon státu, zákon Boží. Bez ohledu na to, co si vybere, nesnižuje se nijak jeho nárok na ochranu a bezpečí. Rozhodně to nejsou sny o budoucím království nebeském. Je to učení Koránu, Muhammadova (s) praxe a zprávy islámské historie. Například se píše, že ‘Umar ibn al-Chattáb, druhý chalífa po Muhammadovi (s), jednou procházel

místem, kde našel starého Žida v zubožením stavu. ‘Umar se poptal na tohoto muže a zjistil, v jakém stavu se nachází. Lítostivým tónem mu řekl: „Vybírali jsme od vás daně, když jste byl schopný. Teď jste opuštěný a zanedbaný. Jak k vám byl ‘Umar nespravedlivý!“ Jakmile to dořekl, nařídil, aby stařec začal pobírat penzi, a příkaz okamžitě vstoupil v platnost. ‘Umar a další vládci získali svou politickou orientaci z rukou Muhammada (s), kterého zase učil Bůh. Tato učení jsou v Koránu zaznamenána v takovýchto verších:

> Alláh vám nezakazuje, abyste byli dobří a spravedliví vůči těm, kdož nebojovali proti vám kvůli náboženství a nevyhnali vás z příbytků vašich, neboť Alláh věru miluje poctivé. Avšak Alláh zakazuje vám brát si za přátele ty, kteří proti vám bojovali kvůli náboženství, a ty, kteří vás vyhnali z příbytků vašich, a ty, kteří pomáhali při vašem vyhánění. A ti, kdož se s nimi budou přátelit, jsou nespravedliví! (Korán, 60:8–9)

Na závěr chceme zdůraznit, že je velkou zásadní chybou srovnávat islámský stát a jeho potřebu muslimského vůdce se světským státem, kde je teoreticky možné, aby hlavou státu byl člověk náležející k menšině. Takové srovnání je chybné a zavádějící z několika důvodů. Zaprvé předpokládá, že světský systém, přestože je povrchní, je zdravější než islámské učení. Takováto domněnka nebo premisa je troufalá. Za druhé, povinnosti a práva hlavy státu v islámském systému se podstatně liší od práv a povinností představitele světského státu, což jsme naznačili na předešlých stránkách. Za třetí, moderní světský duch má většinou povahu spasitelské, oslavné obnovy, což o islámu neplatí. K tomu hlava světského státu, pokud vůbec může taková hlava skutečně existovat, může náležet k rasové, etnické nebo náboženské menšině. Přitom se však vždy musí připojit k většinové straně. Ve skutečnosti se tak nahrazuje politickou většinou většina náboženská, což stěží vylepší postavení menšiny jako takové. Navíc světské uspořádání předpokládá, že pověření úřadem hlavy státu je právo nebo výsada, kterou lze jednotlivci přiznat nebo upřít. Islámský názor se v této věci radikálně liší. V islámu je úřad hlavy státu především povinností, zkouškou, závratnou zodpovědností. Z těchto důvodů by bylo nespravedlivé, kdyby se takové zodpovědnosti v islámském státě svěřovaly nemuslimům.

Mezinárodní život Mezinárodní život v islámu je způsob vztahů mezi islámským státem nebo národem s jinými státy nebo národy. Stejně jako ostatní oblasti islámského života vyrůstá z Božího vedení a dodržuje Boží vzor. Je založen na těchto základech:

1. Neotřesitelná víra v jednotu lidstva podle původu, postavení a cílů (Korán, 4:1; 7:189; 49:13).
2. Náležitý respekt k zájmům a životním právům, cti a majetku ostatních lidí,

pokud neoprávněně nezasahují do práv muslimů. Tento princip existuje proto, že uchvatitelství, porušování práv a zlo všeho druhu je přísně zakázáno (2:190–193; 42:42).

3. Mír jako normální stav vztahů, výměna misí dobré vůle a vzájemně čestné úsilí v zájmu lidstva, v němž všichni lidé mají stejná práva (viz výše a Korán, 8:61).
4. Nesmiřitelnost k politice ústupků a omezování práv v mezinárodních vztazích. Kdyby někdo chtěl porušit práva islámského státu, narušovat jeho pořádek nebo ohrozit jeho bezpečnost nebo zneužít jeho mírovou politiku, pak se stát musí urychleně bránit a potlačit všechny pokusy takového druhu. Jen tehdy a za takových okolností ospravedlňuje islám válku. Ale i zde existují morální zásady, které přikazují, aby se válka omezila na minimum a probíhala jen tehdy, když je to opravdu nezbytné. Zákon války a míru je v islámu vysoce morální a jedinečný, ucelený a zdravý. Zasluhuje si důkladné studium ze strany právníků a moralistů, tato kniha se však nemůže těmito věcmi zabývat příliš podrobně. Měli bychom si však povšimnout, že islám agresivní válku neospravedlňuje, ani nečiní cílem války ničení úrody, zvířat, domů apod. Nepovoluje ani zabíjení nebojujících žen, dětí a starých lidí, netrpí mučení válečných zajatců a nenutí poražené přijmout své učení. Válka je jenom obranným opatřením a je ospravedlnitelná praktickými islámskými zásadami, jen když na světě existuje zlo, nespravedlnost a agrese (viz Korán, 2:190–195, 216–218; 22:39–41; viz také následující pojednání o džihádu).
5. Dodržování povinností, k nimž se islámský stát zavázal, a respektování smluv uzavřených mezi islámským státem a jinými státy. Platí to jen tehdy, když své závazky dodržuje i druhá strana a respektuje své smlouvy. Jinak nemohou mít závazky nebo závazné povinnosti platnost (viz Korán, 5:1; 8:55–56; 9:3–4).
6. Udržování vnitřního klidu a bezpečnosti, tedy skutečná snaha o lidské porozumění a o všeobecné bratrství na mezinárodní úrovni.

Takové jsou tedy inspirační zdroje mezinárodního života v islámském státě. Islámský stát nežije sám pro sebe a své občany. Má široký záběr a významné poslání na mezinárodním poli. Podle islámského příkazu musí stát usilovat o prosperitu a pokrok vlastních občanů v každé oblasti jejich života a podle téhož příkazu by měl podnikat významné kroky pro blaho lidstva obecně. Dosahuje se tak přátelských vztahů v nejširším smyslu toho slova s přátelskými lidmi a státy. Tento příkaz nařizuje islámskému státu hrát na mezinárodní úrovni životně důležitou roli v zájmu lidstva v oblasti vzdělání, ekonomiky, průmyslu, politiky atd. Tuto roli ustanovil sám Muhammad (s) a udržuje se prostřednictvím jeho následovníků i v dalších generacích.

Než dokončíme tuto kapitolu, chceme vás upozornit, že všechno, o čem se na těchto stránkách mluvilo, je založeno na zdravých, opravdových a pravdivých islámských zásadách, jak jsou stanoveny v Koránu a v Muhammadově (s) tradici.

Je to islám, jaký v praxi tím nejlepším způsobem uskutečňovali Muhammad (s) a jeho věrní následovníci. Není to islám některého konkrétního teologa nebo právníka nebo vládce. Je to spíš takový islám, alespoň podle upřímného přesvědčení autora této knihy, jaký islám opravdu je a jaký má opravdu být.

Rovněž bychom měli mít na paměti, že islámský způsob života je jedinečný a liší se od všech ostatních systémů a učení. Budeme-li na něj pohlížet z hlediska duchovního nebo morálního, intelektuálního nebo kulturního, politického nebo hospodářského, nebo z jakéhokoli jiného hlediska, bude nám jasné, že má zcela neopakovatelný charakter. Abychom to doložili, zmíníme se alespoň o některých jeho rysech:

1. Zdroj islámského učení je odlišný. Není to zdroj vytvořený člověkem. Nejde o výtvor politiků nebo ekonomů. Nevytvořili ho ani moralisté nebo průmyslníci. Je dílem Božím, uměním Nekonečného, vytvořeným v nejlepším zájmu lidstva jako celku. Svou povahou zavazuje všechny věrné, a ti jej obdivují. Je srozumitelný každému zdravě myslícímu člověku, protože v něm nejsou žádná matoucí mystéria, utajené výjimky a samozvanecké výsady.
2. Cíl islámského učení je rovněž jiný. Islámu nejde o ovládnutí světa nebo o expanzi. Spíš mu jde o podřízení světa vůli Boží a uzavření světa do hranic Božího zákona. Hlavním cílem islámu je potěšit Boha a zušlechťovat člověka, aby mohl poslouchat zákon Stvořitele a aby byl věrným místodržícím Božím. Aby tohoto cíle dosáhl, zabývá se všemi oblastmi života; jeho cílem je vychovat v člověku jasnou mysl, čistého ducha, živé svědomí, zdravé tělo a vnímavost. Člověk s těmito vlastnostmi nikdy nepřestane poslouchat Boha a přijímat ten nejzdravější způsob života. Cíle islámu jsou tedy vzdáleny pouze lidským nebo dočasným cílům.
3. Islámské učení má všechny prvky a síly, aby bylo ucelené, realistické, umírněné a pružné. Jeho Božský původ se projevuje nejen v základních a neporušitelných zásadách, které ponechávají možnost využít lidskou inteligenci k dopracování podrobností a provedení nutných přizpůsobení. Ať na něj pohlížíme z kteréhokoli úhlu, vidíme, že islámské učení se skládá z ucelených, uskutečnitelných a bohatých zásad. Jsou ucelené, protože pojednávají o všech hlavních stránkách života; jsou uskutečnitelné, protože se v praxi uskutečňují; jsou umírněné, protože nestraní individuálnímu kapitalistovi nebo proletáři; nezabývají se pouze přízemními nebo jen duchovními věcmi, neomezují se pouze na tento svět, ani na budoucí život. Jsou střední cestou mezi všemi krajnostmi a průvodcem k umírněnému a pevnému životu. Kromě těchto zásad existuje hodně možností k dopracování podrobností, které se hodí pro různé regiony a období. Pružnost je naprostou nezbytností, protože toto učení je dílem Božím a je v něm, jako v každém Jeho díle, široký prostor pro lidskou mysl a lidský úsudek.

KAPITOLA V

Nepravdy o islámu

Tato kapitola se zabývá jistými stránkami islámu, které někteří muslimové opomíjejí a téměř všichni ostatní překrucují. Pokusím se představit tyto stránky v jejich pravém světle a ukázat jejich pravou tvář. Naše úsilí rozhodně není apologetické, protože islám žádné omluvy nepotřebuje. Stejně tak nechceme dělat někomu ústupky, odsuzovat někoho nebo mu lichotit, protože islám takové věci netrpí, vyžaduje vždy přímé myšlení a přímé skutky. Naším účelem tedy je zjistit o oněch stránkách pravdu, ukázat ji nemuslimům a na každém ponechat, aby si jako inteligentní, racionální a zodpovědná bytost udělal vlastní úsudek.

Muslimové žijící na Západě nebo obeznámení se západní literaturou často narážejí u obyvatel Západu na překvapivé dotazy a šokující poznámky. Otázky týkající se „džihádu“, „antiježíšovského islámu“, „polygamie“, „rozvodu“, „postavení žen v islámu“ patří mezi ty nejobvyklejší. V zájmu pravdy a kvůli čestným lidem, kteří jsou mezi těmito nevinnými a neinformovanými tazateli, se pokoušíme tyto dotazy v krátkosti zodpovědět.

Džihád

Co znamená slovo „džihád“? Znamená toto slovo „svatou válku“, jak je často překládají západní média? Byl islám šířen ohněm a mečem? Bylo heslo „Korán nebo meč“ muslimským znakem? Byli muslimové imperialisté a bažili po světské moci nebo drancování? Někteří lidé mají sklon na poslední tři otázky odpovídat kladně, další záporně a jiní nedovedou jednoznačně odpovědět, jsou zmatení a s odpovědí váhají. Jaké je stanovisko Koránu? Co v této souvislosti odhaluje historie Muhammada (s)? Rozhodně je pro každého čestného člověka, který má úctu k pravdě a lidské důstojnosti, příkazem zjistit pravdu a předat své poznatky jiným.

Přestože je tzv. „svatá válka“ jedním z konceptů, který je na Západě až příliš často spojován s islámským politickým myšlením a praxí, ve skutečnosti nemá žádný ekvivalent v arabštině, a už vůbec se o něm nemluví v základních zdrojích islámského učení. Prominentní orientalista Bernard Lewis konstatoval, že tento

koncept je původně křesťanský a je nutné ho spojovat s křižáckými taženími (*The Political Challenge of Islam*, Chicago: The University of Chicago Press, 1988, s. 71–72).

Korán jasně stanovuje, že bez ohledu na naše přání je válka existenční nutností, životním faktem, dokud bude na světě existovat nespravedlnost, útlak, rozmarné ctižádosti a svévolné nároky. Snad to zní podivně. Ale cožpak historie nedosvědčuje, že od nejranějších dob až do dneška se lidstvo zmítá v místních, občanských a globálních válkách? Cožpak není pravda, že se velmi často vítězné mocnosti dohadují o svých ziscích a postavení poražených nepřátel prostřednictvím válek a pohrůžek válkou? Dokonce i dnes lidstvo žije v neustálém strachu z války a možnosti vzniku války v mnoha částech světa. Mohl Bůh přehlížet tyto skutečnosti? Nebo snad mohl Korán se svým účinným a realistickým pohledem na svět přejít tento problém mlčením? To rozhodně ne! Islám proto uznal válku za oprávněný a ospravedlnitelný prostředek sebeobrany a k obnovení spravedlnosti, svobody a pořádku. V Koránu Alláh praví (ve významu):

> A je vám předepsán také boj, i když k němu cítíte odpor. Je však možné, že cítíte odpor k něčemu, co je pro vás dobré, a je možné, že máte rádi něco, co je pro vás špatné; jedině Alláh to zná, zatímco vy to neznáte. (Korán 2:216)

> Kdyby pak nezdržoval Alláh lidstvo navzájem jedny pomocí druhých, zkázou naplnila by se země; však Alláh je velký v milosti Své vůči veškerenstvu. (Korán 2:251)

> A kdyby Alláh nebyl zapuzoval jedny lidí druhými, byly by bývaly pobořeny kláštery a chrámy a modlitebny a mešity, v nichž mnoho vyslovováno je jméno Alláha. (Korán 22:40)

Přestože je islám realistický, netrpí agresí ze své ani z žádné jiné strany, nemá zálibu v útočných válkách nebo ve vyvolávání útočných válek. Bůh muslimy vyzývá, aby nezačínali s nepřátelstvím, aby se nepouštěli do agresivních činů, aby neporušovali práva ostatních. Vedle toho, co bylo už řečeno v předešlých kapitolách, mají značný význam i některé další verše Koránu.

Alláh praví (ve významu):

> A bojujte na stezce Alláha proti těm, kdož bojují proti vám, avšak nečiňte bezpráví, neboť Alláh nemiluje ty, kdož se bezpráví dopouštějí. Zabíjejte je všude, kde je dostihnete, a vyžeňte je z míst, odkud oni vás vyhnali, vždyť pronásledování je horší než zabití. Avšak nebojujte s nimi poblíže Mešity posvátné, dokud oni s vámi zde nezačnou bojovat. Jestliže však vás tam napadnou, zabte je – taková je odměna nevěřících! Jestliže však přestanou ... tedy Alláh věru je Odpouštějící, Slitovný! A bojujte proti nim, dokud nebude

konec pronásledování a útlaku a dokud nebude všechno náboženství patřit Alláhu. Jestliže však přestanou, pak skončete nepřátelství, ale ne proti nespravedlivým. (Korán 2:190–193)

Válka není cílem islámu a není v životě muslimů běžnou věcí. Jde o krajní možnost a používá se jen za nanejvýš mimořádných okolností, kdy se všechna ostatní opatření minula účinkem. Takové je skutečné místo války v islámu. Islám je náboženstvím míru: jeho významem je mír, denní pozdravy muslimů a andělů znějí „mír", Ráj je domem míru, přídavně jméno muslimský znamená mírový. Mír je přirozeností, významem a znakem a cílem islámu. Každá bytost má právo těšit se z islámského míru a z laskavosti mírumilovných muslimů bez ohledu na náboženské, zeměpisné nebo rasové odlišnosti, nedochází-li ovšem k žádné agresi vůči muslimům. Žijí-li nemuslimové s muslimy v míru, nebo jsou-li dokonce k islámu lhostejní, pak neexistuje žádný důvod nebo ospravedlnění pro vyhlášení války. Neexistuje nic podobného jako náboženská válka, která má vnutit islám nemuslimům; netryská-li totiž islám z hlubokého přesvědčení, z nitra člověka, pak není pro Alláha přijatelný, ani islámský profesor zde nic nezmůže. Existuje-li nějaké náboženství nebo ústava zaručující svobodu náboženství a zakazující nucení do náboženství, pak je to islám, pouze islám. Korán se o tomto problému zmiňuje takto:

Nebudiž žádného donucování v náboženství! A již bylo jasně rozlišeno správné vedení od bloudění! Ten, kdo nevěří v Tághúta (modly) a věří v Alláha, ten uchopil se rukojeti spolehlivé, jež nikdy se neutrhne. A Alláh je Slyšící, Vševědoucí. (Korán, 2:256)

V šíření islámu se muslimovi zakazuje nejen použití násilí, ale jsou mu nařizovány ty nejmírnější metody. Bůh k Muhammadovi (s) promlouvá takto:

Vyzývej k cestě Pána svého moudrostí i kázáním krásným a veď s nimi spor slovy nejlepšími! Pán tvůj zná nejlépe ty, kdož z cesty Jeho zbloudili, a zná dobře i ty, kdož správně jsou vedeni. (16:125)

Nepři se s vlastníky Písma, leda způsobem nejvhodnějším – a pouze s těmi z nich, kdož nespravedliví jsou. A rcete: „Uvěřili jsme v to, co bylo sesláno nám, i v to, co bylo sesláno vám, a náš Bůh a váš Bůh jedno jsou; a my do vůle Jeho jsme odevzdáni." (29:46)

Je-li tedy islám takové mírumilovné poselství a jsou-li muslimové oddáni věci míru a má-li Korán v takové oblibě mír, proč Muhammad (s) zahajoval války a řídil bitvy? Proč Korán říká „zabíjejte je" a „bojujte s nimi"? Abychom prozkoumali tento zdánlivě nevinný dotaz, musíme připomenout některé historické skutečnosti, které doprovázely muslimské války s nevěřícími a předcházely jim.

Když Muhammad (s) dostal Boží poselství, svolal veřejné shromáždění a řekl lidem, čeho se mu dostalo, a vyzýval je, aby se vzdali uctívání model a uvěřili v jediného pravého Boha. Jeho první mírumilovná a logická výzva se setkala nejen s odporem, ale i s posměchem a zesměšňováním. Neustále se pokoušel lidem sdělit pravdu o svém požehnaném povolání být prorokem, avšak s malým úspěchem. Protože nemohl svobodně šířit islám na veřejnosti, musel se na několik let uchýlit k soukromému vyučování, aby uchránil životy několika svých stoupenců a snížil jejich strádání. Když mu Bůh pokynul, aby kázal na veřejnosti, zvýšilo se pronásledování a muslimové byli brutálně mučeni. Se stupňováním pronásledování se zvyšoval i počet muslimů. Nevěřící vyzkoušeli všechny druhy útlaku a pokušení, aby umlčeli volání Boží. Čím více se o to snažili, tím pevněji stáli Muhammad (s) a muslimové. Když se nevěřícím nepodařilo otřást vírou věřících pomocí výhrůžek, útlakem, konfiskací majetku, zesměšňováním atd., zorganizovali tvrdý bojkot, divokou kampaň proti muslimům. Několik let museli muslimové zůstat ve velmi úzkém kruhu, nemohli kázat, prodávat, kupovat nebo se ženit a vdávat nebo vejít do nějakého styku s ostatními Mekkánci. Avšak ani to neotřáslo muslimskou vírou. Bojkot pokračoval, až se nakonec nevěřící bojkotem sami unavili a museli jej odvolat.

Ukončení tvrdého bojkotu nepovažovali nevěřící za náznak smíru nebo přechod k uklidnění situace. Naopak, útlak a pronásledování pokračovaly zvýšenou měrou, ale na muslimy nic z toho neplatilo. Nevěřící nakonec svolali tajnou poradu, aby projednali, co dalšího podniknout ke zničení islámu a jak se jednou provždy zbavit Muhammada (s). Jednomyslně se usnesli, že z každého kmene bude vybrán jeden silný muž a tato skupina zavraždí Muhammada (s) na lůžku. Muhammadovo (s) poslání však nemělo ještě skončit. Bůh ho proto vyzval, aby opustil Mekku, své drahé rodiště, a odešel do Medíny za tamními muslimy a emigranty, kteří uprchli z Mekky do Medíny již dříve (viz Korán, 8:30; 9:40). To byla velká hidžra neboli emigrace, s níž započala historie islámu a od níž se datuje islámský kalendář.

Při útěku z Mekky byli muslimové nuceni zanechat doma téměř celý majetek, věci i rodiny. Jakmile se usadili v Medíně, Muhammad (s) obnovil svá mírumilovná kázání a výzvy k přijetí islámu. Někteří obyvatelé tohoto města na volání Boží reagovali kladně a okamžitě se stali plnokrevnými členy muslimského společenství. Ostatní islám nepřijali, udržovali si svou dosavadní víru. A protože byl Muhammad (s) oddán důstojnému míru a reformám, uzavřel s nemuslimy smlouvy, v nichž je ujistil o bezpečí a svobodě a poprvé v jejich srdcích vytvořil pocit národního povědomí, který později nahradil pocit úzkého povědomí kmenového.

Zatímco Muhammad (s) pracoval na těchto reformách, snažil se organizovat muslimské společenství v Medíně a položit základy pevné a mírumilovné společnosti, v níž by mohli žít muslimové a nemuslimové vedle sebe, jeho nepřátelé v Mekce nezaháleli. Hořeli nenávistí k muslimům a jejich odhodlání zničit islám sílilo každým dnem. Promýšleli taktiku, a jakmile dokončili nové plány, začali je

uskutečňovat. Rozhodli se vytvořit muslimům vnější i vnitřní problémy. Zorganizovali dobyvačné nájezdy na Medínu a pokoušeli se odvézt do Mekky vše, co jim přišlo do rukou. Nemuslimové v Medíně začali islámu závidět jeho popularitu a pocit bratrské sounáležitosti mezi muslimy, což oni sami neměli, ale rádi by měli. Nepřátelé v Mekce se proto pokusili využít této situace a rozdmýchat proti muslimům nepřátelské akce. Reakce závistivých nemuslimů v Medíně na navádění Mekkánců byla rychlá a zřejmá, v Medíně docházelo k vážným problémům.

Muslimové byli neustále ohrožováni zevnitř rozčarovanými obyvateli Medíny a zvnějšku nájezdy organizovanými z Mekky. Dospěli k bodu, kdy už nemohli dále snášet perzekuci a výhrůžky. Oddělili od nich násilně jejich rodiny. Zkonfiskovali jim majetek. Prolili jejich krev. Byli donuceni opustit své drahé rodiště během tří migračních vln: dvě směřovaly do Habeše a jedna do Medíny. Drželi se třináct let. S nástupem nové mekkánské taktiky už muslimové neměli co očekávat, leda konečné zničení v hromadném masakru nebo se mohli proti útlaku a pronásledování bránit.

Byl to určitě paradox. Islám muslimy ujišťoval o důstojnosti a síle, svobodě a bezpečí a spojoval je s Bohem, Nejvyšším zdrojem dobra a pomoci, síly a míru. Přesto byli bezmocní a báli se, byli ohrožováni a zastrašováni. Islám je předurčil k nastolení míru, nařizoval jim právo a zakazoval zlo, nařizoval podporovat utlačované a osvobozovat podrobené, a dokázat tak, jak spolehlivý a nápomocný je Bůh Svým služebníkům. Jenže jak mohli své učení uskutečňovat, když oni sami byli utlačováni, podrobeni teroru a odsouzeni k bezmoci?

Nejvíce jim vadilo, že Korán v této otázce mlčí a že jim neposkytuje žádné pokyny. Jejich nejistota netrvala dlouho a Alláh jim ulevil v zármutku Svým rozhodnutím, jak mají řešit své problémy a problémy těch, kdo se ocitnou v podobné situaci. Zde jsou slova Božího rozhodnutí:

> Alláh ubrání ty, kdož uvěřili, neboť Alláh věru nemiluje žádného zrádce nevěřícího. A těm, kdož chtějí, je dovoleno, aby bojovali kvůli tomu, že jim bylo ukřivděno. A Alláh věru je schopen poskytnout jim pomoc, těm, kdož byli bezprávně vyhnáni ze svých domovů jedině proto, že říkali: „Pánem našim je Alláh!“ A kdyby byl Alláh nezahnal jedny lidi druhými, věru by byly bývaly ničeny poustevny, kostely, modlitebny a místa klanění, v nichž hojně je vzpomínáno jména Alláha. – A Alláh vskutku pomůže těm, kdož pomáhají Jemu – a Alláh věru Silný je, Mocný. On pomůže těm, kteří – když jsme je upevnili na zemi – dodržují modlitbu a dávají almužnu a nařizují vhodné a zakazují zavrženíhodné. A Alláhu patří konečné rozhodnutí o věcech všech. (Korán, 22:38–41)

Po tomto Božím dovolení již pronásledování a útlak muslimů ustaly. Postavili se totiž na odpor, jehož cílem bylo nastolit klid, získat mír a svobodu, snaha sjednotit se s rodinami a převzít opět vlastní majetek. Vznikly války a bitvy se zlovolnými nevěřícími, kteří jasně narušovali mír a svobodu muslimů. Nikdy však z muslim-

ské strany nevzešel útok, neničili domy, úrodu, zásoby atd., nezabíjeli nebojující děti, ženy, starce a nemohoucí. Muslimové dodržovali tato pravidla a zůstali v omezeních Božích. Něco takového předtím nebylo a nebylo to ani potom. Jen za takových okolností muslimové museli bojovat, a podle těchto zásad a pokynů Božích potom dosahovali svých rozhodných vítězství.

O „nemilosrdných" muslimech, kteří vyrazili ze žhoucích a suchých pouští Arábie, aby dobyli římské a perské protektoráty, a dokonce obcházeli zdi Evropy, se toho napsalo mnoho. Mnozí autoři se domnívali, že muslimy vedl jejich náboženský zápal šířit islám silou všude tam, kam se dostali. Mnoho jiných považuje tento názor za hloupý a naivní, protože islám – už svou povahou – nemůže být nikomu vnucen: a i kdyby snad byl lidu na dobytém území někdy nucen, nemohlo by to dlouho trvat, než by nemuslimové byli na dobytém území likvidováni. Historie přináší důkazy, že islám se udržel všude, kam se dostal – s výjimkou Španělska vlivem jistých důvodů –, a že všude, kam muslimové přišli, žili společně s nemuslimskými domorodci. Islám navíc tvrdí, že nelze nikomu vnutit náboženství jako islám, aby přitom noví konvertité byli upřímní a čestní ve své víře. Aby se z poraženého národa stali tak dobří muslimové, na to je třeba něco jiného než donucení, a aby si udrželi a v úctě chovali svou víru, na to je třeba něco jiného než útlak.

Další myšlenkový proud reprezentují lidé, kteří si říkají intelektuálové nebo osvícení kritici a autority. Nespokojují se s hloupým a naivním tvrzením o šíření islámu násilím. Expanzi islámu připisují agresivním válkám, jež zahájili muslimové dusící se ve výhni a suchu Arábie, a jejich důvody spatřují jednoduše v ekonomických potřebách a okolnostech. Tyto války a dobrodružství nebyly náboženské nebo duchovní, ale byly jen výsledkem sílících potřeb. Naznačuje to, že se Arabové nepozvedli na vysokou úroveň obětí a oddanosti Bohu a že po smrti Muhammada (s) ztratili jeho následovníci zájem o náboženství a že se šířili po světě jen proto, aby uspokojili své okamžité potřeby. Dále to naznačuje, že islám samotný nebyl schopen v oněch muslimských bojovnících vzbudit ono zanícení a zápal. Náznaky jsou mnohostranné a „intelektuálové" zastávající takový názor si sami nejsou jisti, které pravděpodobnosti by měli dát přednost.

Existuje ještě jeden myšlenkový proud zastávaný lidmi, kteří muslimským válkám mířícím ven z Arábie připisují jako motivační sílu touhu po plundrování a nájezdech. Nevidí u muslimů žádný jiný motiv než hlad po krvi a touhu po kořisti. Odmítají spatřovat v islámu jakoukoli ctnost a spojovat muslimy s nějakými vyššími pohnutkami.

Debaty mezi těmito rozličnými názorovými sektami jsou dost vážné a někdy mají formu akademické diskuse. Faktem však zůstává, že žádný z těchto kritiků se nepokusil vážně porozumět celému problému a představit pravdu opravdu poctivě. Nikdo z nich nepocítil morální odvahu a potřebu vhledu do problému, snahu přinést skutečně pravdivou verzi celé záležitosti. Jak těžké břemeno na ně dolehne, až jednoho dne zjistí, že mylně a nepravdivě informovali milióny lidí!

Jak velká bude jejich zodpovědnost, až se dozvědí, že se dopustili vážných urážek proti pravdě, proti muslimům a proti vlastním přívržencům!

Nebude možné, abychom zde podrobně vyložili islámský pohled na každou bitvu nebo válku. Nabízíme však určité skutečnosti, které snad poskytnou jasnou představu o celé záležitosti.

Bojování v sebeobraně Měli bychom si pamatovat, že Muhammad (s), jehož si Bůh vybral jako milosrdenství pro celé lidstvo, se snažil dostat k vládcům sousedních zemí, vyzýval je, aby přijali islám a sdíleli milosrdenství Boží. Rovněž bychom si měli pamatovat, že nejenže jeho laskavé vyzvání odmítli, ale navíc se mu vysmívali a vyhlásili muslimům otevřenou válku. Za Muhammadova (s) života překročili římští a perští vojáci při různých nájezdech muslimské hranice. Takže v době Muhammadovy (s) smrti byli muslimové nedobrovolně ve válce se svými sousedy.

Tento stav pokračoval, a všechno, co se dělo v následujících generacích, je nutno vidět pod zorným úhlem těchto prvních incidentů. Tím myslíme i dobu, kdy celý křesťanský svět, včetně Španělska a Francie, válčil se vznikajícím islámským světem. Dobrodružství muslimů v Evropě je nutné rovněž vidět ve světle těchto okolností. Že celé křesťanstvo vlastně fungovalo jako jediná síla, dokazuje neotřesitelná autorita římského papežství nad křesťanstvem. Rovněž to dokazuje celková mobilizace křesťanských sil proti islámu během křižáckých válek ve středověku, a dokonce i v první čtvrtině dvacátého století.

Když tedy Řím zahájil válku proti islámu, nedalo se muslimům upřít plné právo bojovat proti nepřátelům na jakémkoli bojišti – ať už v Palestině nebo v úrodném půlměsíci, v Itálii nebo v Maďarsku. To je také zavedlo do Španělska a do jižní Francie. Nemohli připustit, aby je obklíčily mocné síly Říma a Persie. Stejně tak nemohli jen čekat, až budou vymazáni z povrchu zemského. V Římě byly vydány rozkazy zabít Muhammada (s) a přinést na královský hrad jeho uťatou hlavu; něco podobného přitom prováděli pohanští Římané s prvními křesťany. Musíme však připustit, že některé pozdější války neměly s islámem co dělat, i když i v nich bojovali muslimové. Nebyly to války na šíření islámu. Spíše je motivovaly jisté místní a snad osobní důvody. Agrese je agrese, ať už proti muslimům nebo ze strany muslimů, a postoj islámu vůči agresi je známý a neměnitelný. Jestliže se tedy v pozdějších válkách muslimové dopouštěli agrese, nelze ji ospravedlnit islámem a pro Boha je nepřijatelná.

Doručení poselství Žádný ze zmíněných kritiků se nepokusil porozumět povaze a okolnostem oněch dávných století. Masová média tehdy neexistovala. Neexistoval tisk, rozhlas nebo televize, ani pravidelná pošta. Neexistoval žádný způsob veřejné informovanosti nebo kázání s výjimkou osobního kontaktu. Neexistovala žádná úcta k životu nebo majetku či cti nebo ke smlouvám s jednotlivci a slabými národy. Neexistovala žádná svoboda projevu. Každý, kdo se postavil za

vznešenou věc nebo přišel s nepopulárními myšlenkami, byl ohrožen. Objevuje se to v historii Sokrata, řeckého filozofa, prvních křesťanů a prvních muslimů. Mnoho vyslanců, kteří měli nařízeno přednést vládcům určitá poselství, se nevrátilo. Jejich nepřátelé je chladnokrevně zavraždili nebo uvěznili.

Arabští muslimové se museli se všemi těmito problémy vypořádat, za takových okolností museli pracovat. Měli pro lidstvo poselství, chtěli mu prospět, nabízeli spasitelské učení. Korán říká: „Vyzývejte k cestě Boží moudrostí a krásným kázáním a diskutujte tím nejlepším způsobem.“ Ale kdo tehdy byl připraven vyslechnout volání Boží? Ve skutečnosti se mnoho nevěřících vyhýbalo poslechu Proroka, aby snad nebyli ovlivněni jeho mírumilovným učením. Dokonce se mírumilovnému volání islámu protivili silou. První zkušenosti z Arábie muslimy naučily, že mnohem účinnější je být mírumilovný a současně se mít na pozoru; že se mohou pohybovat klidně jen tehdy, když jsou dostatečně silní, aby si svůj klid a mír uhájili. Zjistili, že hlas míru má lepší odezvu, jsou-li schopni odolávat nátlaku a likvidovat útlak.

Pak museli podle Božího příkazu rozšířit znalost islámu po světě, jenže neexistoval žádný telekomunikační systém, tisk nebo jiné médium masové komunikace. Jediný způsob jak to provést tedy spočíval v osobních a přímých kontaktech, což znamenalo, že museli překročit hranice. Nemohli je však překračovat v malých neozbrojených skupinách. Proto se přesunovali ve velkých ozbrojených skupinách, které se určitě jevily jako armáda. Nešlo však o armádu v pravém smyslu slova. Překračovali hranice různými směry a v různých dobách. Pozornost si zasluhuje, co následovalo pak. V některých oblastech je domorodci vítali, zvlášť ti, kteří byli dlouho utlačováni cizáckými mocnostmi jako byly Řím a Persie. Majid Fakhri, prominentní křesťanský učenec, napsal, že Arabové (muslimové) byli vítáni jako osvoboditelé velkou většinou obyvatel Egypta, Sýrie i Iráku, kteří doufali, že arabská nadvláda odstraní útlak ze strany Konstantinopole (Majid Fakhry, *A History of Islamic Philosophy*, New York: Columbia University Press, 1983, s.1). V některých oblastech nejprve nabízeli islám lidem, kteří byli připraveni jej přijmout, a těch bylo mnoho. Lidé, kteří islám nepřijali, byli vyzváni, aby platili formou poplatku ekvivalent islámské daně (zakátu). Důvody pro požadování této daně byly tyto:

i) chtěli si být jisti, že poplatník ví, co dělá a že mu byl nabídnut islám, on jej však v souladu se svobodou vůle a volby odmítl;

ii) daň požadovali, aby byl poplatník chráněn a zabezpečila se tím jeho bezpečnost a svoboda stejně jako u muslimů samotných;

iii) nové uspořádání vyžadovalo podporu a spolupráci všech složek společnosti, muslimské i nemuslimské; první složka přitom přispívala zakátem, druhá formou poplatků, které pak byly využity v obecném zájmu;

iv) chtěli si být jisti, že nemuslimové nejsou proti nim a jejich novým bratřím nepřátelsky naladěni, že nemají v úmyslu svým muslimským spoluobčanům dělat potíže.

Obyvatelé, kteří odmítli islám a odmítli platit poplatky a s dalšími částmi společnosti tuto společnost odmítli podporovat, si způsobili velké obtíže. Uchýlili se k nepřátelskému chování vůči muslimům a chtěli jim škodit, ani ne tak muslimským příchozím, jako muslimským konvertitům a svým spoluobčanům, kteří se rozhodli platit poplatky. Z národního hlediska byl tento postoj zrádný; z lidského pohledu byl nízký, z hlediska sociálního nezodpovědný a z vojenského hlediska provokativní. Z praktického hlediska bylo nutné tento postoj potlačit nejen kvůli zajištění bezpečnosti příchozích muslimů, ale také kvůli státu, v němž tito zrádci žili. To byl jediný případ, kdy byla proti těmto lidem použita síla, aby je přivedla k rozumu a aby si uvědomili svou zodpovědnost: buď přijmou islám svobodně jako muslimové, nebo jako loajální občané budou platit poplatky, a pak budou moci žít se svými muslimskými spoluobčany a mít s nimi stejná práva a povinnosti.

Osvobození od útlaku Tito kritici by moudře učinili, kdyby studovali Korán s opravdu čestnými úmysly, aby se dozvěděli, co nařizuje ve věci války a míru. Ještě moudřejší by bylo, kdyby přezkoumali postavení „podrobených" národů a podmínky, v nichž žily před a po kontaktech s muslimy. Co řeknou, až zjistí, že dobyvatelé římských a perských protektorátů úpěnlivě žádali, aby muslimové přišli a osvobodili je od cizího útlaku? Co si pomyslí, až zjistí, že muslimské „dobyvatele" obyčejní lidé bouřlivě uvítali a že podobně se k nim chovali i náboženští patriarchové, kteří toužili po muslimské ochraně a muslimské spravedlivé vládě? Jak by vysvětlili skutečnost, že některé „podrobené" národy nejenže muslimská „invazní" vojska přivítaly, ale také bojovaly po jejich boku proti utlačovatelům? Jak budou vysvětlovat prosperitu, svobodu a pokrok „dobytých" území za islámu ve srovnání s tím, co v nich existovalo do té doby?

Nechceme prosazovat určitý pohled na tuto věc nebo dělat unáhlené závěry. Jednoduše věříme, že celý problém stojí za přezkoumání a zasluhuje si seriózní bádání. Poznatky budou určitě zajímavé a významné. Snad dokáže západní badatel věci porozumět lépe, když bude uvažovat v dobových souvislostech dnešního světa. Hluboký zájem západních spojenců o Berlín, výzvy utlačovaných všude ve světě, obavy Jihokorejců a Laosanů, problémy NATO, záležitosti paktu SEATO, nepevné postavení komunistických satelitů – to všechno může západnímu člověku pomoci pochopit události v oněch vzdálených stoletích a skutečnou politiku muslimů oněch dnů.

Ekonomické potřeby nejsou důvodem Představa, že muslimské války ve vnějším světě byly motivovány ekonomickými potřebami Arabů, stojí také za úvahu. Zastánci takového názoru, přestože si jsou zdánlivě svým názorem jisti, nestudovali tento problém opravdu hluboce. Myslí si opravdu, že to byly ekonomické potřeby, které muslimy přiměly překročit hranice Arábie? Proč se domnívají, že Arábie se svými starými obchodními středisky, údolími a oázami už svou

produkcí muslimům nestačila? Pokoušeli se vážně objasnit, kolik si muslimové účastnící se „invazí“ vzali pro sebe a kolik toho rozdali mezi lid pod jejich nadvládou, kolik poslali ústřední vládě v Medíně nebo v Damašku nebo v Bagdádu nebo v Káhiře? Srovnávali, snad důchody „dobytých“ území před islámem a po příchodu islámu a zjistili si, zda „dobyvatelé“ byli sobeckými, obchodně zaměřenými dobrodruhy? Mají nějaké důvody pro víru, že si tito muslimové vzali víc, než rozdali nebo že odebrali víc, než vložili nebo že vydělali víc, než investovali? Narazili snad na nějaké důkazy, že ústřední vláda v Arábii dostávala někdy poplatky nebo daně z „dobytých“ protektorátů, a jestliže ano, kolik dostávala a stálo to za nejisté výpravy do neznámého světa? Zjistili nějaké spolehlivé informace o privilegovaném postavení Arábie nebo o jejím přednostním postavení v oblasti výdajů nebo rozvojových programů? A konečně, pocítila Arábie obavy z hrozby populační exploze, která muslimy údajně donutila provádět dobrodružné války anebo ekonomicky motivované výpravy, naráz a zničehonic?

Pokus vykládat muslimské kontakty s nemuslimy pomocí ekonomických potřeb může působit důvěryhodně a vyvolávat snad i sympatie, avšak nezdá se nám, že by obsahoval dost pravdy a že se ubírá směrem opravdu seriózní vědy. Poslední výhrada k tomuto druhu výkladu zní, že není uspokojivý a úplný. Ještě se toho musí hodně udělat ve výzkumu, analýze a srovnávání. Pokud nebudou tyto výzkumy provedeny, žádný kritik nemá morální právo vydávat vlastní závěry za platné nebo závazné. Tato situace tedy představuje další výzvu islámu všem kritikům, aby se pokoušeli daleko odpovědněji nalézat pravdu.

Ani vidina kořisti nemůže být příčinou Názory lidí, kteří považují muslimské války za snahu o loupení a kořistění, není třeba brát vážně. Stěží existuje stereotypnější a běžnější názor než je tento. Je to jakási zkratka vedoucí z pole opravdové vědy a snadné východisko z určitých intelektuálních a morálních problémů, je však příliš daleko od pravdy. Lze zde položit stejné otázky jako v bodech 3 a 4, zeptat se, kolik kořisti muslimové přivezli nebo poslali do Arábie a kolik se z nich vrátilo domů s kořistí. To se ani nezmiňujeme o rozkvětu, obrodě a prosperitě „zplundrovaných“ oblastí pod vládou „kořistníků“. Dokonce se ani nezmiňujeme o velkých ztrátách muslimů na životech a na majetku, o provokacích a výhrůžkách na jejich adresu. Jednoduše vyzýváme lidi s tímto názorem, aby se pustili do pečlivějšího studia celé záležitosti a došli k odpovědnějším závěrům. Musí však mít na paměti, že kořist sebraná muslimy byla velmi malá ve srovnání s tím, co muslimové ztratili při konfiskacích, uzurpacích, pronásledování a dalších provokativních akcích, které vůči nim prováděly nepřátelské tábory.

Ať už kritici nejrůznějších táborů přijmou nebo nepřijmou uvedené hledisko, skutečností zůstává, že islám je náboženstvím míru v nejplnějším smyslu toho slova, že nespravedlivá válka se v jeho učení nikdy neobjevovala, že agresi nikdy netrpěl, že islám nebyl nikdy nikomu vnucován silou, že se expanze islámu neuskutečnila vlivem násilí a útlaku, že Bůh netrpí vyvlastňování majetku, a že

proto není pro islám přijatelné, že každý, kdo vykládá islámská učení křivě nebo je překrucuje, uškodí spíš sám sobě a svým blízkým než islámu. Protože islám je náboženstvím Božím a přímou stezkou k Němu, přežil ty nejtvrdší podmínky a přežije i nadále a bude bezpečným mostem k blažené věčnosti. Kdyby někteří kritikové o této skutečnosti pochybovali, udělali by lépe, kdyby studovali islám, znovu si pročetli Korán a osvěžili si své znalosti dějin.

Skutečnost, že s islámem přišla do „dobytých" území prosperita a kulturní obroda, neznamená, že se muslimové snažili jen o ekonomický prospěch a válečnou kořist. Přestože se později tyto cíle staly motivační silou v pozdějších obdobích islámské historie, neznamená to, že islám dává válce přednost před mírem a že muslimové mají zálibu ve válečné kořisti. Existují lepší vysvětlení. Jedno z nich by mělo být dostatečně jasné lidem, kteří znají klasické debaty o protestantské etice a duchu kapitalismu, podle něhož protestantismus vedl, společně s dalšími činiteli, k rozmachu moderního kapitalismu. Žádný seriózní myslitel by netvrdil, že si protestanté vytvořili svou etiku proto, aby se stali hospodářsky produktivní silou, nebo že moderní kapitalismus pořád ještě závisí na protestantské etice.

Ježíš, syn Mariin

Jednou z nejspornějších otázek lidské historie je problém Ježíše. Byl naprosto božskou bytostí, nebo pouze lidskou, anebo byl napůl Bůh a napůl člověk? Byl skutečný nebo šlo jen o podvodníka? Narodil se normálním způsobem otci a matce jako každé jiné dítě? Narodil se v zimě nebo v létě? Křesťané i nekřesťané si stále pokládají mnohé podobné otázky. Debaty a tvrzení v této oblasti pokračují od Ježíšových časů až do dnešní doby. Mnohá křesťanská vyznání se zakládají na drobných rozdílech ve výkladu některých nedůležitých aspektů těchto otázek. Křesťané i nekřesťané to dobře vědí. Jaké je stanovisko islámu? Může islám nabídnout nějakou interpretaci, která by mohla tyto matoucí otázky vyřešit?[17]

Než začneme se svým výkladem, musíme si ujasnit jistá fakta. Muslimové mají v otázce Ježíše jasno, jejich svědomí je čisté a jejich víra je zdravá. Za druhé, muslimské pojmy Bůh, náboženství, proroctví, zjevení a lidstvo muslimy nutí přijmout Ježíše nejen jako historickou osobnost, ale také jako jednoho z nejdůležitějších apoštolů Božích. Měli bychom si zde připomenout, že přijmout Ježíše představuje pro muslimy základní článek islámské víry a že muslim nemůže

17/ Neexistuje shoda v žádné významné etapě Ježíšova života: Jak, kde a kdy se narodil, žil, obdržel své poslání, zemřel, byl pohřben; zda opravdu prováděl „zázraky", jakého druhu; zda, kde a jak povstal z mrtvých. Nedostatek prostoru a rouhačská utrhačná povaha dohadů nás nutí, abychom diskusi o těchto provokativních otázkách omezili. Kritický přehled a vynikající bibliografii týkající se tohoto problému naleznete v Qazi Muhammad Barakatullah, Jesus Son of Mary. Fallacy and factuality. (Philadelphia: Dorrance & Company), 1973.

nikdy o Ježíši smýšlet hanlivě. Muslim je rád, že mu je upírána svoboda rouhavě se vyjadřovat o Ježíši nebo o jiném Prorokovi Božím.

Pozornost si zasluhuje okolí, v němž se Ježíš narodil a byl vychován. Lidé, k nimž byl seslán, měli zvláštní rysy, mezi něž především patří tyto:

Zaměňovali a špatně vykládali význam a slova Písma.

Odmítali některé své proroky, včetně Ježíše a některé z nich zabili.

Byli proslulí svým bohatstvím a nezodpovědným chováním k němu. Bůh v Koránu praví (ve významu):

> A kdykoliv přišel k vám (dětem Izraele) posel s něčím, co duše vaše si nepřály, zpyšněli jste: jedny jste prohlásili za lháře a druhé jste zabili. (Korán, 2:87)

> Alláh věru slyšel řeči těch, kdož hovořili: „Alláh je chudý, zatímco my jsme bohatí!" A zapíšeme si dobře slova jejich i jejich bezprávné zabíjení proroků a pak jim řekneme: „Ochutnejte trestu spalujícího!" (Korán, 3:181)

> Protože však porušili svou úmluvu, prokleli jsme je a zatvrdili srdce jejich, takže přemísťují slova z jejich míst a zapomněli na část toho, co jim bylo připomenuto. (Korán, 5:13)

Takoví byli lidé, k nimž byl Ježíš seslán. Pokud jde o datum narození, křesťané se nemohou ujednotit na ročním období. *„Astronomové stále ještě nepodali vědecké vysvětlení betlémské hvězdy ... Ani rok Kristova narození ani roční období, kdy se hvězda objevila, nejsou s určitostí známy... Historikové považují za nejdříve možný rok 11 před Kristem a za nejpozdější rok 4 po Kristu ... Přestože roční období, kdy se narodil, není pevně zjištěno, nejpravděpodobněji k tomu došlo na jaře spíš než v prosinci ..."* (Simone Daro Gossnerová z U. S. Naval Observatory, citováno na str. 12 The Edmonton Journal z 23. prosince 1960.)

Bez ohledu na tyto spory je pro muslimy nejdůležitější, jak se Ježíš narodil. Do narození Ježíše došlo ke třem druhům stvoření, v každém z nich se jasně projevila moc, vědění a moudrost Boha Stvořitele. Nejprve zde byla lidská bytost stvořená bez fyzického zásahu nebo přítomnosti známého lidského otce nebo matky, tou byl Adam. Za druhé, existovala lidská bytost stvořená bez lidské matky, tím člověkem byla Eva. Předcházel jí Adam, kterého lze považovat za symbolického nebo obrazného otce lidstva. Za třetí, byly stvořeny milióny lidí prostřednictvím běžných intimních styků mezi otci a matkami. Zvědaví nebo hloubaví lidé by snad přemýšleli o možnosti čtvrtého druhu stvoření, tedy o stvoření lidské bytosti bez lidského otce. Tato možnost byla uskutečněna, když Bůh stvořil Ježíše, dokončil čtvrtou možnost stvoření, a ukázal tím schopnosti Stvořitele v každém možném tvaru a podobě. Narození Ježíše zbožné Marii bylo zázračné, byl to akt Boží vůle. Volba tohoto druhu stvoření v té době je pochopitelná a zajímavá. Zdá se, že medicína byla svým způsobem v různých krajích oblíbená. Současníci Ježíše

sešli z pravé stezky a byli také tvrdohlaví. Bůh jím ukázal svou moc v nové formě stvoření. Ukázal jim, že má neomezenou moc a že jejich spasení se může uskutečnit jen tehdy, když se Mu podrobí a uvěří v Něho. Dokázal to jasně v živém příkladě stvoření Ježíše. Předcházel tím zázraky, které Ježíš později s Boží pomocí provedl, šlo o zázraky víceméně medicínské povahy.

Měli bychom zdůraznit, že tato hypotetická interpretace Ježíšova narození se nezakládá na autoritě Koránu nebo na Muhammadových (s) výrocích. Tyto čtyři logicky možné formy stvoření a domněnka, že Ježíšovo zrození představuje čtvrtou a poslední formu, jsou osobními názory autora a jeho vlastními hypotézami. Tento osobní názor však nemá žádný vliv na autoritu nebo opravdovost Koránu a Muhammadovy (s) tradice (sunny). Ať je hypotéza o čtyřech formách stvoření platná nebo neplatná, nijak to neovlivňuje muslimskou víru v Korán a koránské výroky, že Ježíšovo narození bylo zázrakem Boží vůle a dílem Božím. V každém případě stojí tento bod za další zkoumání.

Chce-li někdo označovat Ježíše za syna Božího nebo za Boha jednoduše proto, že byl stvořen bez pozemského otce a protože ho Bůh přijal za syna a choval se jako jeho otec, pak by tato myšlenka měla tím spíš platit o Adamovi, který neměl nejen otce, ale ani matku. A jestliže se otcovství Boží vysvětluje metaforicky, pak by se mělo vztahovat na celé lidstvo, zvlášť na ty, kteří se vyznamenali v službě Nejvyššímu Pánu. Lidské bytosti jsou skvělá stvoření Boží a v jistém smyslu jsou Jeho dětmi. Ať už Boží otcovství vykládáme doslovně nebo metaforicky, bylo by dost svévolné, kdybychom je v prvním smyslu omezovali pouze na Ježíše a odpírali je Adamovi a zbytku lidstva v druhém typu výkladu. Korán promlouvá o Ježíšově zrození takto:

> A připomeň v Knize také Marii, když vzdálila se od své rodiny do místa východního a spustila závěs mezi sebou a jimi. A poslali jsme k ní ducha Svého a zjevil se jí v podobě smrtelníka dokonalého. I zvolala: „Utíkám před tebou k Milosrdnému – kéž i ty ses bál Jeho!“ Pravil: „Já posel jsem Pána tvého, abych ti daroval chlapce čistého.“ Pravila: „Jak bych mohla chlapce míti, když se mě nedotkl smrtelník žádný a já nejsem ženou nepočestnou!“ Odpověděl: „Staniž se tak, neb Pán tvůj pravil: Toto je pro mne snadné, a věru jej učiníme znamením pro lidi i milosrdenstvím od Nás seslaným, a je to již věcí rozhodnutou!“
>
> A otěhotněla dítětem a uchýlila se s ním na místo vzdálené. A zastihly ji bolesti poblíže kmene palmy datlové a zvolala: „Ach, kéž bych byla raději již dříve zemřela a upadla v zapomenutí úplné!“ I zavolal na ni zpod jejích nohou: „Nermuť se, vždyť Pán tvůj dal pod tebou téci říčce plynulé, a zatřes kmenem palmy nad sebou a spadnou k tobě datle čerstvé a uzrálé! Jez a pij a buď mysli radostné! A až spatříš ze smrtelníků někoho, rci: ‚Přislíbila jsem půst Milosrdnému a nebudu dnes mluvit na člověka žádného!‘“ Pak přišla s ním k lidu svému, nesouc jej. I zvolali: „Marie, tys věru provedla věc neslýchanou! Sestro Árónova, otec tvůj nebyl mužem špatným ani matka tvá nebyla nepočestnou!“

A ukázala Marie na chlapce. I pravili: „Jak máme mluvit s někým, kdo ještě v kolébce je děckem?“

A promluvil chlapec: „Já služebníkem Božím jsem, On mi dal Písmo a učinil mne prorokem. A učinil mne požehnaným, ať kdekoliv dlíti budu, a modlitbu a almužnu, co živ budu, mi poručil a také úctu k matce své; a ani násilníkem, ani bídníkem mne neučinil. A dal, aby mír byl se mnou v den, kdy jsem se narodil, i v den, kdy zemřu, i v den, kdy k životu budu zase probuzen.“ Takový je Ježíš, syn Mariin podle slova pravdivého, o němž oni pochybují jen! Není Alláha důstojno, aby si bral syna nějakého. Sláva tomu, který, když o věci rozhodne, řekne pouze: „Staniž se!“ a stane se. Alláh jest Pánem mým i vaším, uctívejte Jej tedy, neboť toto jest stezka přímo vedoucí! (Korán 19:16–36; cf. 3:42–64; 4:171–172; 5:17, 72–75; 25:2; 43:57–65)

Poslání, které Alláh Ježíši svěřil, nebylo spasení prostřednictvím úplného vykoupení krvavou obětí, ale spasení správným vedením a sebekázní, oživením dřímajících mozků a zjemněním zatvrzelých duší. Měl nastolit pravé náboženství Boží a obnovit Jeho zjevení, které bylo nesprávně vykládáno a pohaněno. Když Ježíš přistupoval k oněm dřímajícím mozkům a zatvrzelým duším, nekázal jenom Slovo Boží, ale přinášel také jasné důkazy a prováděl zázraky na podporu svého poslání. Logické, duchovní a také nadpřirozené a výjimečné důkazy vložil Bůh do Ježíšových rukou, aby ukázal tomu zatvrzelému lidu správnou stezku Boží. Když mluví Korán o Ježíšově poslání a zázračné povaze jeho důkazů, říká:

A hle, pravili andělé: „Marie, Alláh ti oznamuje zvěst radostnou o Slovu, jež od Něho přichází, jehož jméno je Mesiáš, Ježíš syn Mariin, a bude blahoslavený na tomto i Onom světě a též jedním z těch, kdož k Alláhu budou přiblíženi. A bude mluvit s lidmi již v kolébce i jako dospělý a bude patřit mezi bezúhonné.“ Pravila: „Pane můj, jak bych mohla mít syna, když se mne smrtelník žádný dosud nedotkl?“ Pravil: „Takto Alláh tvoří to, co chce; když o věci nějaké rozhodne, řekne toliko „Staniž se!“ a stane se. A naučí jej Alláh Písmu a Moudrosti a Tóře a Evangeliu.“ A byl poslem k dítkám Izraele:

„Přišel jsem k vám se znamením Pána vašeho. Utvořím pro vás z hlíny něco podobného ptáku a vdechnu tomu život, a stane se to skutečným ptákem z dovolení Alláha. A vyléčím slepého i malomocného a vzkřísím mrtvé z dovolení Alláha. A sdělím vám, co jíte a co shromažďujete v příbytcích svých. A věru je v tomto pro vás znamení, jste-li věřící. A přišel jsem, abych potvrdil pravdivost toho, čeho se vám dostalo přede mnou z Tóry, a aby vám byla dovolena část z toho, co vám bylo zakázáno. A přicházím k vám se znamením od Pána vašeho – chraňte se před Jeho trestem a poslouchejte mne! Zajisté Alláh je Pánem mým i Pánem vaším, uctívejte Jej tedy – a to je stezka přímá!“ (Korán, 3:45–51)

A hle, řekne Alláh: „Ježíši, synu Mariin, pomni milosti Mé, kterou jsem prokázal tobě i matce tvé, když podpořil jsem tě duchem svatým a hovořils s lidmi v kolébce i jako dospělý: když naučil jsem tě Písmu, moudrosti, Tóře i Evangeliu; a když vytvořils z hlíny podoby ptáků z dovolení Mého a dýchls na ně a staly se ptáky skutečnými z dovolení Mého; a když uzdravils slepého a malomocného z dovolení Mého a dals vstát mrtvým z hrobů z dovolení Mého. A odehnal jsem od tebe dítka Izraele, když přišels k nim s důkazy jasnými a když řekli ti z nich, kdož neuvěřili: ‚Tohle není leč kouzelnictví zjevné!' A když jsem vnukl apoštolům: ‚Věřte ve Mne a v posla Mého!' a oni odpověděli: ‚Uvěřili jsme a dosvědč, že jsme do vůle Tvé se odevzdali!'"

A hle, pravili apoštolové: „Ježíši, synu Mariin, může nám Pán tvůj seslat z nebe stůl prostřený?" I odvětil: „Chraňte se před trestem Alláha, jste-li věřící!" Řekli: „Chceme z něho pojíst, aby upokojila se srdce naše a abychom zvěděli, žes k nám mluvil pravdu, a mohli pak být svědky o tom!" I zvolal Ježíš, syn Mariin: „Alláhu, Pane náš! Sešli nám stůl prostřený z nebes, jenž svátkem bude pro nás, jak pro prvního, tak i pro posledního z nás, i znamením od Tebe! A dej nám příděl štědrý, vždyť Tys nejlepší z uštědřovatelů!" I řekl Alláh: „Dozajista vám jej sešlu. Kdokoliv z vás však bude i potom nevěřící, toho potrestám trestem, jakým jsem nepotrestal nikoho z lidstva veškerého!"

A hle, pravil Alláh: „Ježíši, synu Mariin, zdaž jsi to byl ty, kdo řekl lidem ‚Vezměte si mne a matku mou jako dvě božstva vedle Alláha?'" I odpověděl: „Sláva Tobě! Nebylo na mně, abych říkal něco, k čemu jsem neměl právo! Kdybych to byl býval řekl, byl bys to dobře věděl, neboť Ty znáš, co je v duši mé, zatímco já neznám, co je v Tvé duši, vždyť Ty jediný znáš nepoznatelné. Neříkal jsem jim, leda to, cos mi nařídil, to jest: Uctívejte Alláha, Pána mého i Pána vašeho! A byl jsem svědkem o nich, dokud jsem žil mezí nimi. A když jsi mne povolal k Sobě, byls to Ty, kdo byl nad nimi dozorcem – a Tys svědkem věcí všech." (Korán, 5:110–117)

Tyto verše jsou jen jednou ukázkou četných podobných pasáží v celém Koránu. Všechny zdůrazňují skutečnost, že Ježíš nikdy netvrdil, že je synem Božím a že byl jen služebníkem a apoštolem Pána stejně jako druzí byli jeho služebníky a apoštoly. Korán tento fakt zdůrazňuje takto:

A vyslali jsme ve stopách jejich Ježíše, syna Mariina, aby potvrdil pravdivost toho, co obsaženo bylo předtím v Tóře, a dali jsme mu Evangelium, v němž je správné vedení a světlo, aby potvrdilo pravdivost toho, co bylo předtím v Tóře, a stalo se správným vedením i varováním pro bohabojné. (Korán, 5:46)

A věru jsou nevěřící ti, kdož říkají: „Mesiáš, syn Mariin, je Alláh!" A pravil Mesiáš: „Dítka Izraele, uctívejte Alláha, Pána mého i Pána vašeho! Kdo bude přidružovat k Alláhu, tomu On zakáže vstup do Ráje a bude mu příbytkem Oheň pekelný;

a nespravedliví nebudou mít pomocníky.“ A jsou věru nevěřící ti, kdo prohlašují: „Alláh je třetí z trojice“ – zatímco není božstva kromě Boha jediného. A nepřestanou-li s tím, co říkají, věru se dotkne těch, kdož z nich jsou nevěřící, trest bolestný! Proč se tedy kajícně neobrátí k Alláhu a neprosí Jej za odpuštění, když Alláh zajisté je odpouštějící a slitovný? Mesiáš, syn Mariin, není leč posel, před nímž byli již poslové jiní. A matka jeho byla pravdomluvná – a oba se živili pokrmy. Pohleď, jak jim objasňujeme znamení, a pohleď, do jakých lží se dostali! (Korán, 5:72–75, cf. 4:171–172)

Začátek Ježíšova života je sporný. Stejně tak i konec jeho žití. Mezitím vytrvale vykonával svůj úkol, posiloval se Knihou Boží, jasnými znaky a svatým duchem. Jen málo lidí ho však přijalo z celého srdce. Přestože byl Ježíš snášenlivý a mírumilovný, nemohl trpět pokrytectví dětí Izraele a jejich oddanost písmenům zákona na úkor jeho ducha. Odmítali ho a stavěli se proti němu a snaha o jeho násilnou smrt byla výsledkem spiknutí. Bylo mezi nimi běžné, že některé proroky odmítali a jiné zabíjeli. Ježíš nebyl v tomto směru žádnou výjimkou. Téměř ho zabili na kříži. Ve skutečnosti věřili, že ho opravdu ukřižovali. Příběh nabyl v tomto stadiu na dramatičnosti a vrcholu, náboženské truchlení se pro křesťany stalo posvátným stejně jako hořekování Židů.

Ukřižování Ježíše bylo naplánováno; odehrála se skutečná poprava na kříži; někdo byl skutečně ukřižován. Ale nebyl to Ježíš; byl to někdo, koho ukřižovali místo něho.

Pokud jde o Ježíše samotného, Bůh mu přišel na pomoc a zachránil ho před nepřáteli. Bůh korunoval jeho poslání na zemi tím, že ho zachránil před násilnou smrtí a pozvedl ho vysoko na nebesa. Dohady, jestli byl pozvednut ve smyslu přeneseném nebo zda byl pozvednut tělesně i duševně hned po tom, co zemřel přirozenou smrtí, nemají na islámskou víru žádný vliv. Není to článek víry, protože pro muslima je důležité a závazné to, co zjevuje Bůh, a Bůh zjevil, že Ježíš nebyl ukřižován, ale byl pozvednut k Bohu. Korán přibližuje Ježíšův konec takto:

Vlastníci Písma tě žádají, abys jim snesl z nebe písma; a žádali již kdysi od Mojžíše více než toto, řkouce: „Dej nám spatřit Alláha zřetelně!“ A zasáhl je blesk za nespravedlnost jejich. I vzali si tele jako modlu poté, co se jím již dostalo důkazů jasných. A odpustili jsme jim to a dali jsme Mojžíšovi pravomoc zjevnou. A vyzdvihli jsme nad nimi horu podle úmluvy s nimi a řekli jsme jím: „Projděte branou poklekajíce!“ a také jsme jim řekli: „Neznesvěcujte sobotu!“ A uzavřeli jsme s nimi smlouvu přísnou. A pak prokleli jsme je za to, že porušili úmluvu svou, neuvěřili ve znamení Alláha, zabíjeli nespravedlivě proroky, a také za slova jejich: „Srdce naše jsou neobřezána.“ Ba ano, Alláh jim je zapečetil kvůli jejich nevěrectví a jen málo z nich uvěřilo; a za nevěrectví jejich a za slova jejich o Marii, jež nehoráznou byla pomluvou, a za slova jejich: „Věru jsme zabili Mesiáše Ježíše, syna Mariina, posla Alláha!“ Však

> nikoliv, oni jej nezabili ani neukřižovali, ale jen se jim tak zdálo. A věru ti, kdož jsou o něm rozdílného mínění, jsou vskutku na pochybách o něm. A nemají o něm vědomosti žádné a sledují jen dohady; a nezabili jej určitě. Naopak Alláh jej k sobě pozdvihl, neboť Alláh je Mocný, Moudrý. (Korán, 4:153–158; srv. 3:52–59)

Islám odmítá učení o Ježíšově ukřižování nepřáteli Božími a také základy tohoto učení. Odmítnutí je založeno na autoritě samotného Boha, jak je zjeveno v Koránu, a na hlubším odmítnutí učení o krvavé oběti a o vykoupení hříchů v zastoupení. Islám učí, že prvotní hřích byl Adamovi odpuštěn, když se on sám vykoupil; že každý hříšník, jestliže mu Bůh neodpustí, je sám zodpovědný za své hříchy; a že nikdo nemůže vykupovat hříchy někoho jiného. Tato teorie neponechává možnost existence učení o krvavé oběti nebo o vykoupení hříchů jinou osobou. Některé rané křesťanské sekty nevěřily, že byl Ježíš ukřižován. Basileidánští věřili, že na kříži zemřel někdo jiný. Dokéti zastávali názor, že Ježíš neměl skutečné fyzické tělo, ale jenom zdánlivé tělo, a že jeho ukřižování nebylo skutečné, jenom zdánlivé. Markiónovské evangelium (asi 138 let po Kristu) popírá, že se Ježíš narodil, říká jen, že se zjevoval v lidské podobě. Evangelium svatého Barnabáše – jehož anglický překlad je ve Státní vídeňské knihovně a jehož arabská verze je v arabském světě dostupná – podporuje teorii záměny osob na kříži.

Pokud jde o Ježíšovu smrt, je muslimovi všechno jasné jako v případě Ježíšova narození. Muslimové věří, že Ježíš nebyl zabit ani ukřižován, ale že ho Bůh pozvedl k Sobě s poctami a milostí. Muslimové mají v této věci jasno. Korán všechny debaty vyřešil jednou provždy. Víra, že Ježíš byl ukřižován, vzbuzuje řadu nevyhnutelných otázek. Předkládáme některé z nich:

1. Odpovídá ukřižování Ježíše pojímané v křesťanském duchu Spravedlnosti, Milosrdenství a Moudrosti Boží?
2. Je od Boha spravedlivé (nebo od kohokoli jiného), aby se někdo kál z hříchů nebo špatností jiných, z hříchů, s nimiž tento kajícník nemá nic společného?
3. Neodporuje Boží moudrosti a milosrdenství víra, že Ježíš byl pokořen a zavražděn způsobem, jak se o něm tvrdí?
4. Je snad naplněním slibu (že bude ochraňovat a bránit své věrné a milované) fakt, že Ježíš byl opuštěn, a stal se proto snadnou kořistí nepřátel Božích? Máme to snad považovat za způsob plnění povinností nebo dodržování čestného slova?
5. Je ospravedlnitelné a náležité věřit, že Bůh, Nejslitovnější, nebyl schopen odpustit Adamovi a jeho dětem prvotní hřích a že je udržoval v napětí a strachu až do příchodu Ježíše, který je měl vykoupit krví?
6. Objevuje se víra v ukřižování a krvavou oběť v nějakém náboženství s výjimkou pohanských náboženství starých Řeků, Římanů, Indů, Peršanů a jim podobných?

7. Existuje v historii nějaká podoba Ježíše s výjimkou smyšlených postav Bachka, Apollóna, Adonise, Hora a dalších božstev zrozených z panny?
8. Neumožňuje nový pohled na celou problematiku srovnání slov připisovaných Ježíši se slovy Bachkovými, který údajně prohlásil, že je alfou a omegou světa a že přišel lidstvo spasit vlastní krví? Nemohla by podobnost těchto slov později připisovaných Ježíši podnítit nové úsilí v hledání celé pravdy?
9. Co měli římští vládcové proti Ježíšovi? Nijak neohrožoval jejich vládu. Ve skutečnosti vykonal pro jejich vedoucí osobnosti a domácnosti mnoho dobra. Naučil své následovníky považovat za císařovo to, co náleží císaři, a za Boží to, co patří Bohu. Byl to mírumilovný učitel a římské vládě velice pomohl udržovat v zemi klid a pořádek. Proč by se jej pak snažili ukřižovat a ztratit tak dobrého, zákonů poslušného občana a přívržence?
10. Co se vlastně ví o charakteru římského vládce Piláta? Vycházel dobře s Židy, kteří si na něho stěžovali do Říma? Cožpak jeho vláda nevyjadřovala nenávist a pohrdání vůči Židům? Cožpak nebral úplatky? Proč by pak spěchal vykonat jejich vůli nebo vyplnit jejich příkazy? Proč by nepřijal úplatek bohatého Ježíšova příznivce, Josefa Arimatejského? Tento Josef byl podle Lukáše velmi bohatý, velice se o Ježíše zajímal a byl členem rady, kde nesouhlasil s tím, aby byl Ježíš podroben ukřižování. Cožpak by se nepokusil i za cenu úplatku nabídnutého zkorumpovanému vládci zachránit Ježíše před ukřižováním, když se mu to nepodařilo v radě?
11. Kolik žáků skutečně dosvědčilo domnělé ukřižování Ježíše a jak na to reagovali? Může být pravdivý výrok Matouše, který tvrdí (26:56), že Ježíše učedníci opustili a utekli? Má to naznačit mravní výtečnost a charakter takových skvělých žáků tak velkého učitele? Jen milovaný Jan prý byl na místě popravy. Ale jak dlouho byl popravě přítomen a jak dlouho tehdy trvalo, než odsouzenec na kříži zemřel? Podle některých spolehlivých historických zdrojů (viz kapitolu Kříž Cross v The Chambers‘ Encyclopaedia, 1950) trvalo několik dní, než odsouzenec na kříži zemřel. A proč to tedy trvalo jen několik hodin a ne několik dní? A proč „zemřel“ na kříži Ježíš, zatímco dva jeho společníci ho přežili? A co tma, která padla na zemi během období ukřižování (Matouš 27:45; Marek 15:33; Lukáš 23:44). Mohlo během období tmy a zmatku dojít na kříži k záměně nebo k nahrazení Ježíše jinou osobou?
12. Do jaké míry Ježíše znali římští vojáci, kteří ho přibili na kříž? Jak si mohli být jisti, že přivedli správnou osobu? Opravdu ho poznali, když ho šli zatknout? Měli nějaký zvláštní zájem nebo pohnutku, aby Ježíše poznali v době, kdy se konaly veřejné oslavy a neexistovaly obavy z propuknutí lidového povstání?
13. Může si věřící člověk představit, že by Ježíš (který byl jedním z pěti nejrozhodnějších a nejvytrvalejších poslů Božích) mluvil z kříže s Bohem způsobem, jak údajně mluvil, tedy s výčitkami a s úzkostí? Je správné, aby význačný prorok jako Ježíš řekl v době zkoušky Bohu, že ho Bůh opustil? Máme to

snad považovat za příkladné oslovení Boha nebo jako správnou reakci v době zkoušek?

14. Byl Bůh tím Nejmilostivějším, Nejslitovnějším a Nejvyšším a přitom neschopným odpustit člověku hříchy jinak než pod podmínkou krutého a nanejvýš pokořujícího ukřižování člověka, který byl nejenom nevinný, ale také oddaný službě Bohu a Jeho věci tím nanejvýš pozoruhodným způsobem? Je to snad příklad uplatnění Božího milosrdenství a odpuštění nebo odraz Jeho spravedlnosti a lásky?

Studium těchto dobových okolností, chování pozemských vládců, veřejných reakcí, pojmu Bůh, postavení člověka, cílů náboženství a života, studium všech těchto věcí, vyvolává zajímavé myšlenky podobné těm, o nichž jsme se zmínili. Dokud nenajdeme uspokojivé vysvětlení těchto otázek, nemůže být věřící křesťan v klidu, nemůže se těšit ze skutečně pravého klidu duše. Takže všem stranám doporučujeme, aby se zabývaly vážným studiem celé záležitosti a zahájily hlubší výzkum.

Muslimy však takové otázky netrápí a v islámu podobné nejasnosti nemají žádnou váhu, protože islám zastává pevné stanovisko, že Ježíš nebyl ukřižován nebo zabit, naopak byl poctěn a pozvednut k samotnému Bohu. V křesťanské literatuře se objevují zprávy o tom, že se Ježíš po svém ukřižování zjevil některým svým žákům. Jeho zjevení je dost pravděpodobné a nijak se nerozchází s islámskou vírou. Jestliže je to pravda, pak muslimové věří, že toto zjevení se neodehrálo po ukřižování, ale po úkrytu v útulku, kam se na příkaz Boží odebral. Byl to totiž krok v Božím plánu na jeho záchranu, jímž chtěl zmařit proradné spiknutí nepřátel. Namísto toho, aby byl ukřižován a pokořen, jak to plánovali jeho nepřátelé, byl povýšen a poctěn, jak bylo předem naplánováno Bohem.

Velikost Ježíše a význam jeho role podle muslimů nevyvěrají z křesťanské víry, že byl chladnokrevně ukřižován za své učení, aby tak vykoupil hříchy člověka. Jestliže je tato populární víra platná, pak se člověk ocitá v pokušení vyslovit přesvědčení, že Ježíšovo vykoupení bylo marné, protože hřích nebyl vymýcen. Nebo by se mohlo říci, že existují tisíce velkých hrdinů, kteří jako Ježíš zemřeli při šíření svého učení, ať už šlo o věci skutečně hodnotné nebo ne. Můžeme je nalézt všude, dokonce i mezi Němci, spojenci, komunisty, úředníky OSN, náboženskými bojovníky, bojovníky za svobodu atd. Jestliže násilná smrt postaví mrtvého na roveň Bohu, pak musí lidstvo mít nespočet bohů a božstev, a kdyby se kdokoliv pokoušel obdařit tímto božským postavením jen Ježíše, bylo by to nespravedlivé, pomíjeli by se tak všichni ostatní hrdinové, kteří zemřeli v podobných situacích.

Muslimům takový paradox nehrozí. Muslim věří, že Ježíšova velikost je založena na skutečnosti, že byl vybrán Bohem a poctěn Jeho Slovem; že mu byla svěřena Boží zjevení a že byl pověřen učit Jeho poselství; že byl prorokem s velkým charakterem a osobností; že byl upřímný uvnitř i navenek; že bojoval

proti pokrytectví a rouhačství; že byl výjimečný v okamžiku zrození a v okamžiku nanebevstoupení; a že byl svému lidu Znamením a milosrdenstvím Božím. Budiž s ním mír stejně jako se všemi dalšími proroky.

Povaha tohoto přehledu nám neumožňuje, abychom se tímto tématem zabývali do hloubky, uváděli citáty z Koránu o Ježíšovi a jeho poslání. Co jsme zde načrtli, je jen základ. K dalšímu studiu odkazujeme čtenáře na samotný Korán.[18]

Polygamie (větší počet manželek)

Přesněji řečeno, polygamie znamená mít více než jednoho partnera. Ještě konkrétněji, pokud má muž současné více než jednu ženu, pak jde o polygynii. Protože však běžný čtenář mezi těmito pojmy nerozlišuje, budeme je používat zaměnitelně. Když v této souvislosti mluvíme o polygamii, jde ve skutečnosti o polygynii. Na druhé straně, má-li žena více než jednoho partnera, jde o polyandrii. Jestliže jde o vyšší počet mužů a žen, pak jde o skupinové nebo polygamní skupinové manželství.

Tyto tři základní typy plurálního manželství existovaly v různých společnostech, v různých dobách a za různých okolností. Nejběžnějším typem je polygynie; je však z různých důvodů nutně omezena na velmi malou část kterékoli dané populace. Je to jediný typ polygamie, který islám povoluje. Další dva typy – vyšší počet manželů (tedy polyandrie) a skupinová manželství – islám zcela zakazuje.

Není však pravda, že judaismus a křesťanství byly vždy monogamní nebo že proti polygynii tvrdě vystupovaly, dokonce ani teď ne. Někteří významní židovští vědci, například Goitein (str. 184–185), tvrdí, že polygynní židovští přistěhovalci způsobují izraelským bytovým úřadům spoustu obtíží a pohoršení. Dobře známé je také stanovisko křesťanských Mormonů. Taktéž i postoj afroazijských biskupů, kteří dávají přednost polygynii před nevěrou, smilstvem a střídáním partnerů. Jen ve Spojených státech se počet lidí střídajících partnery odhaduje na statisíce.

Hodně pomáhá zkoumání pevného vztahu mezi přísnou a formální monogamií a častostí výskytu prostituce, homosexuality, nemanželských dětí, nevěry a celkovou sexuální uvolněností. Historické záznamy řecko-římské a židovsko-křesťanské civilizace v tomto ohledu prozrazují víc, než mohou prozradit jakékoli standardní sociologické dějiny rodiny.[19]

18/ Abychom toto studium usnadnili, uvádíme přehled se závažnými kapitolami a verši z Koránu; čísla veršů uvádíme v závorce: 2 (87, 136, 253), 3 (42–59, 84), 4 (156–159, 171–172), 5 (17, 46, 72, 75, 78, 110–118), 6 (85), 9 (30–31), 19 (1–40), 23 (50), 33 (7), 42 (13), 43 (57–65), 57 (27), 61 (6, 14).

19/ S. D. Goitein, Jews and Arabs: Their Contacts Through the Ages (New York: Schoken Books), 1964; L. T. Hobhouse, Morals in Evolution: A Study of Comparative Ethics (London: Champan and Hall), 1951; E. A. Westermark, A Short History of Marriage (New York: The Macmillan Co.), 1926.

Podíváme-li se na islám, zjistíme, že mnoho lidí na Západě se domnívá, že muslim je člověk posedlý fyzickými vášněmi a vlastnící značné množství manželek a konkubín bez jakéhokoliv omezení nebo s jistými omezeními. Mnoho takových lidí s překvapením pohlíží na svobodného muslima nebo muslima s pouze jednou ženou. Domnívají se, že muslim má naprostou svobodu přecházet od jedné ženy k mnoha dalším nebo k jiné ženě a že tyto změny jsou tak jednoduché jako přestěhování z bytu do bytu nebo jako převléknutí obleku. Tento postoj ještě zesilují mnohé filmy nebo laciné paperbackové příběhy a někdy i nezodpovědné chování některých muslimů. Nevyhnutelně pak dochází k tomu, že tyto neprodyšné bariéry znemožňují miliónům lidí spatřit zářivé světlo islámu či jeho sociální filozofie. Pokusíme se o těchto otázkách pojednat z muslimského pohledu; jde nám především o ony pomýlené lidi. Závěry si může učinit každý sám.

Polygamie jako taková existovala po celou dobu lidské historie. Žili v ní proroci jako Abrahám, Jakub, David, Šalomoun aj.; žili v ní králové a vládci, obyčejní lidé na Východě a na Západě v dávných i nedávných dobách. Dokonce i dnes existuje mezi muslimy na Východě i na Západě v různých formách, některé z nich jsou legální, některé nelegální nebo pokrytecké; některé jsou tajné, jiné veřejné. Není třeba dlouze hledat, abychom zjistili, kde a jak si mnoho lidí žijících ve svazku manželském vydržuje soukromé milenky nebo chovají své náhradní miláčky nebo jak často střídají své milované nebo se jednoduše stýkají s jinými ženami a chrání je přitom právo. Ať už jsme či nejsme moralisté, pravdou zůstává, že polygamie nadále existuje a můžete ji vidět všude a najít ve všech obdobích lidské historie.

Během biblických zjevení byla polygamie běžně přijímanou a prováděnou praxí. Byla přijímána nábožensky, společensky a morálně; neexistovaly vůči ní žádné námitky. Snad proto se Bible sama touto problematikou nezabývá, protože to tehdy byla zcela běžná věc. Bible polygamii nezakazuje, ani nevymezuje, a dokonce ani neomezuje. Někteří jednotlivci si vykládají biblický příběh o deseti pannách jako omezení ukládající nejvýše deset žen. Příběhy biblických proroků, králů a patriarchů jsou v tomto ohledu neuvěřitelné.

Když Muhammad (s) přišel s islámským učením, byla polygamní praxe běžná a ve společenském životě hluboce zakořeněná. Korán neignoroval tuto praxi, ani ji neodmítl, avšak neponechal ji nedotčenou nebo neomezenou. Korán nemohl být k této otázce nevšímavý, nemohl trpět zmatek či nezodpovědnost spojené s polygamií. Stejně jako v případě jiných převažujících společenských zvyků a praxe se Korán do věci vložil, aby tuto instituci zorganizoval a upravil ji tak, aby vymýtil její tradiční zla a zabezpečil její výhody. Korán tento problém řeší, protože musel být realistický a nemohl působit v rodinné struktuře žádné zmatky, protože rodina je pravým základem společnosti. Blahovolné vměšování Koránu vyplynulo do následných úprav:

1. Polygamie je možná s jistými podmínkami a za jistých okolností. Jde tedy o podmíněný souhlas, nejde o článek víry nebo o nutnost.
2. Souhlas s polygamií se týká nejvýše čtyř žen. Před islámem v této věci neplatila žádná omezení.
3. Druhá nebo třetí žena, jestliže si ji manžel vezme, má tatáž práva a výsady jako první žena. Má plné právo na všechno jako první žena. Rovnost žen v zacházení, zabezpečení a laskavosti je prvořadým požadavkem polygamie a podmínkou, kterou musí splnit každý, kdo má více než jednu ženu. Tato rovnost záleží především na vnitřním svědomí daného jedince.
4. Toto povolení je výjimkou z běžného stavu. Jde o poslední útočiště, poslední pokus vyřešit některé společenské či morální problémy a situace, které doprovázejí jisté nevyhnutelné obtíže. Zkrátka je to nouzové opatření či tento význam bychom nikdy neměli ztratit ze zřetele.

Pasáž Koránu o této záležitosti praví:

> Bojíte-li se, že nebudete spravedliví k sirotkům …berte si za manželky ženy takové, které jsou vám příjemné, dvě, tři či čtyři; avšak bojíte-li se, že nebudete spravedliví, tedy si vezměte jen jednu nebo ty, jimiž vládnou pravice vaše. A tak se nejlépe vyhnete odchýlení. (Korán, 4:3)

Tato pasáž byla zjevena po bitvě u Uhudu, v níž bylo pobito mnoho muslimů, po nichž zůstala řada vdov a sirotků, kterým bylo nutno poskytnout náležitou péči. Manželství bylo jedním způsobem, jak tyto vdovy a sirotky ochránit. Korán podal toto varování a poskytl možnost výběru, aby ochránil práva sirotků a zabránil jejich poručníkům v nespravedlivém zacházení se sirotky.

Známe-li toto pozadí, je snad dostatečně jasné, že islám polygamii nevymyslel a za zavedením zmíněných pravidel polygamii neprosazuje jako pravidlo manželského soužití. Islám polygamii nezrušil, protože kdyby ji byl býval zrušil, šlo by o pouze teoretické opatření, lidé by polygamii nadále praktikovali stejně jako lidé, jejichž ústavy a společenské instituce polygamii neschvalují. Islám vznikl, aby byl zaveden do života, aby byl žit, praktikován, ne proto, aby se na něj pohlíželo s nedůvěrou nebo aby zůstal pouhou teorií. Je realistický a jeho náhled na život je nanejvýš praktický. Právě proto povoluje za jistých podmínek a omezení polygamii; neboť kdyby bylo v nejlepším zájmu lidstva obejít se bez této instituce, pak by Bůh dozajista nařídil, aby zmizela. Kdo však ví vše lépe než On?

Existuje řada důvodů, kvůli nimž polygamii islám povoluje. Člověk si tyto důvody nemusí vymýšlet nebo dělat nějaké hypotézy. Jsou zcela reálné a setkáváme se s nimi všude a každodenně. Podívejme se tedy na některé z nich.

Počet žen je výrazně vyšší než počet mužů V některých společnostech je více žen než mužů: Zvláště to platí o průmyslových a obchodních oblastech a také o zemích, které se zúčastnily válek. Kdyby muslimská společnost spadala do některé z těchto kategorií a kdyby islám zakázal polygamií a omezil právní manželství pouze na jednu manželku, co by dělaly neprovdané ženy? Kde a za jakých okolností by hledaly přirozenou potřebu partnerských vztahů? Kde a za jakých okolností by hledaly porozumění, cit, podporu a ochranu? Nejde jen o fyzické aspekty problému; jde i o morální záležitosti, sentimentální, společenské, citové a přirozené. Každá normální žena – ať už pracuje v oblasti obchodu, v zahraniční službě nebo ve zpravodajské agentuře – touží po domově, po vlastní rodině. Potřebuje někoho, o koho by se mohla starat a kdo by se staral o ni. Touží někam patřit společensky i rodinně. Dokonce i když na problém pohlížíme z čistě fyzického úhlu, i pak jde o závažné problémy, které nemůžeme jednoduše ignorovat; jinak by mohlo dojít k růstu psychologických komplexů, nervových zhroucení, společenského znechucení a duševní lability. Klinické důkazy jsou v tomto ohledu více než přesvědčivé.

Tyto přirozené touhy a sentimentální podněty musí nějak dojít svého naplnění. Potřeba někam patřit, starat se o někoho a být v něčí péči se musí nějak uspokojit. Ženy, které se ocitnou v podobné situaci, obvykle nedokážou změnit svou přirozenost nebo vést andělský způsob života. Cítí, že mají právo užívat života a dostat svůj díl. Jestliže jej nemohou dostat legálně a mravně, pak si vždy najdou jiné způsoby, přestože jsou mnohdy riskantní a dočasné. Velmi málo žen dokáže žít bez stálého a zajištěného vztahu s mužem. Většina neprovdaných žen si hledá způsoby, jak se s muži seznámit. Organizují bohaté večírky, společenské dýchánky, zúčastňují se obchodních konferencí apod. Výsledky podobného zoufalého lovu nejsou vždy morální ani slušné. Jestliže určitý ženatý muž zapůsobí na neprovdanou ženu, pak se ho často pokouší získat, ať už legálně či nelegálně. Stejně tak může jistá žena zapůsobit na muže, který pak může být z nejrůznějších důvodů demoralizován nebo deprimován. Takový muž se pak pokouší navázat s touto ženou tajný nebo veřejný intimní vztah legální formou nebo formou zvykového práva, slušným nebo jiným způsobem. Takové konání by pak nepochybně mělo vážné důsledky pro rodinný život daného ženatého muže, a mohlo by dojít i k narušení nejen osobní morálky, ale i společenské morálky dané společnosti. Manželky by byly opuštěny nebo zanedbávány, stejně tak i děti, rozbíjely by se domovy atd.

Žena, která se za popsaných okolností schází s mužem, nemá žádnou záruku bezpečí nebo důstojnosti či práv. Její společník nebo profesionální milovník by mohl být s ní, vydržovat ji a věnovat jí nejrůznější dary a být připraven zahrnovat ji projevy vášnivé zamilovanosti. Jenže jaké záruky taková žena má? Co může udělat, aby ji onen muž neopustil nebo se jí nezbavil v době, kdy ho ona nejvíce potřebuje? Co takovému muži zabrání jednoduše tajnou lásku zrušit? Morálka? Svědomí? Zákon? Nic takového; morálka přece dostala smrtelný úder v okamžiku

navázání jejich styku; svědomí bylo paralyzováno, když muž proti všem Božím přikázáním našel v takovém vztahu zalíbení; zákony společnosti neuznávají žádný důvěrný styk s výjimkou styku s vlastní jedinou manželkou. Takže muž může v takovém svazku setrvat tak dlouho, jak si přeje, a jakmile jeho city ochladnou, může si najít další ženu a opakovat tutéž tragédii bez jakýchkoli povinností nebo zodpovědnosti vůči ženě.

Žena, která něco podobného prožila, může být stále ještě přitažlivá a hezká nebo žádoucí. Dokonce může hledat dalšího muže a zkusit ještě jeden vztah. Získá však nějakou záruku bezpečí nebo záruku důstojnosti nebo svých práv? Bude se pohybovat v tomtéž začarovaném kruhu, lovící nebo doufající, že bude ulovena. Její břemeno ztěžkne, zvlášť když bude mít děti. Nakonec na ni všichni zapomenou. Něco takového neodpovídá lidské důstojnosti nebo ženské jemnosti. Žádná žena by se v podobné situaci neměla stát nervózní troskou nebo revoltujícím mstitelem a ničitelem morálky.

Na druhé straně nemůže nikdo předstírat, že všichni ženatí muži jsou v manželství šťastní, úspěšní nebo spokojení. Ať už je to jeho chyba, nebo chyba jeho ženy, bude nešťastný manžel hledat nějaký jiný vztah a útěchu u někoho jiného. Je-li žen více než mužů, má to jednoduché. Nemůže-li takového vztahu docílit počestně, začne hledat způsoby, jak ho dosáhnout jinak, aniž vznikají nemorální a necudné důvěrnosti, které se mohou projevit narozením nemanželských dětí, potratem a dalšími nekonečnými problémy. Jsou to možná hořká a nepříjemná fakta, avšak jsou reálná a naléhavá. Je nutné vyřešit je tak, aby byl chráněn jednotlivec, muž, nebo žena, a také společnost.

Řešení, které islám nabízí, je povolit nešťastným a nespokojeným manželům sňatek s druhou ženou a žít s ní otevřeně, zodpovědně a náležitě plnit všechny povinnosti vůči první i druhé ženě. Rovněž se tím pomáhá neprovdaným ženám, aby mohly uspokojit své potřeby, uskutečnit a naplnit své zákonné a přirozené touhy. Islám jim dává povolení spojovat se s muži v manželství a užívat všech práv a výsad zákonných manželek. Islám se tím nepokouší vyhýbat této otázce nebo problém ignorovat. Je realistický, upřímný, přímý a praktický. Řešení, které islám nabízí, je zákonné, slušné a blahovolné. Islám toto řešení navrhuje, protože nikdy nemůže v lidských vztazích trpět pokrytectví. Nemůže za zákonný a morální přijmout postoj člověka, který je podle zákona sezdán pouze s jednou ženou a ve skutečnosti má neomezené množství důvěrných či tajných vztahů. Na druhé straně islám velmi tvrdě vystupuje proti cizoložství a nedokáže nad ním přimhouřit oko. Trest za cizoložství pro cizoložníka i cizoložnici může dosáhnout až trestu smrti, smilníci jsou za trest bičováni stovkou řemínků. Poněvadž je nevěra, cizoložství a pokrytectví zakázáno, jedinou další možností je povolit polygamii. Takový je tedy postoj islámu v této věci.

Považuje-li to někdo za nepřijatelné, pak se musí uchýlit k možnostem, které islám nepřijímá nebo nemá v oblibě. A pokud se někteří lidé dokážou ovládat, mají-li vysoký smysl pro kázeň v každé životní oblasti, pak polygamii nepotře-

bují. Hlavním zájmem islámu je udržet důstojnost či bezpečí jednotlivce, ochrana neporušenosti osobnosti a společenské morálky.

Každý se může zeptat sám sebe, co je pro společnost lepší. Je snad lepší, aby chaos či nezodpovědné chování zničilo samotné základy společnosti, nebo je lepší přimknout se k islámským rozhodnutím a naplňovat je? Je v zájmu společnosti ignorovat své akutní problémy, tolerovat pokrytectví či necudnost, přimhuřovat oči nad cizoložstvím či tajnými důvěrnostmi? Je snad zdravé potlačovat zákonné či přirozené touhy muže či ženy mít společníka, přičemž takové potlačování nemůže být nikdy úspěšné, takže vždy nakonec uváznou v nezákonných či necudných záletech? Přemýšlíme-li o této otázce ze společenského, morálního, humanitárního nebo duchovního či jakéhokoliv jiného úhlu, uvědomujeme si, že pro společnost je mnohem lepší, aby svým členům dovolila spojovat se na zákonném základě zodpovědným způsobem, pod ochranou zákona či pod dohledem daných správních orgánů.

I když se podíváme na celou záležitost ze strany ženy, je jasné, že islám tímto rozhodnutím ženu ujišťuje o náležité úctě, zaručuje její práva či nedotknutelnost, uznává její zákonné touhy mít slušného společníka, otevírá jí prostor ve společnosti, do níž patří, poskytuje jí příležitost starat se o někoho drahého či dává jí někoho, kdo se stará o ni. Snad to zní nepříjemně ženě, která má manžela či není ráda, když i další ženy mají přístup k jeho společnosti či ochraně nebo se s nimi musí dělit o manželovu podporu či laskavost. Jak se však cítí ženy, které nemají žádného manžela nebo spolehlivého společníka? Měli bychom je snad ignorovat či věřit, že nemají právo na jakýkoliv druh bezpečí či uspokojení? A jestliže si jich nevšímáme, vyřeší se tím něco nebo jim tím nějak pomůžeme? Jak by se taková žena cítila či reagovala, kdyby byla v postavení ženy bez manžela? Cožpak by netoužila někam patřit, být uznávána a respektována? Nepřijala by pak půl šálku čaje nebo polovinu manžela, kdyby ho nemohla mít celého? Cožpak by nebyla šťastnější, kdyby měla jistou ochranu či pocit bezpečí, než kdyby neměla vůbec nic? A co se stane s ní či s jejími dětmi, jestliže jejího drahého manžela začnou přitahovat některé z oněch „nadbytečných“ žen na nějakém večírku nebo společenském dýchánku? Co s ní bude, jestliže manžel opustí rodinu, bude zanedbávat své povinnosti, aby si udělal čas na novou krasavici? Jak si bude manželka připadat, až zjistí, že jediný muž jejího života má další milostné vztahy s jinými ženami, že vydržuje potajmu další osoby či že má dalšího, náhradního miláčka? Takový muž nepředstavuje jen ztrátu, ale i hrozbu. Je zkažený či nízký. Samozřejmě! Ale pomůže nadávání někomu ze zúčastněných? Je to právě žena – zákonná žena a stejně tak i její nezákonná náhražka – která takovýmto stavem věcí trpí. A není tedy lepší, aby obě ženy sdílely péči svého manžela či jeho podporu, aby měly stejný přístup k jeho společnosti či aby byly stejně chráněny zákonem? Takový muž pak už není manželem pouze jedné ženy. Je podlý pokrytec, ale už bylo ublíženo, duše byla zraněna. Islám blahovolně umožňuje ženatému muži oženit se znovu, jestliže pro to existují dobré důvody

nebo ospravedlnění, aby se tak ochránily zájmy všech zúčastněných stran, aby se tak bojovalo s nečistými vztahy, aby nebylo možné zraňovat ženy a aby mohly být duše uchráněny od ran.

Neplodnost ženy V některých manželstvích není žena schopna mít dítě. Přítomnost dětí má přitom pro rodinný život základní význam, protože rodina má také přispět k uchování lidské rasy v plném smyslu tohoto výrazu. Vedle toho jsou děti jedním z hlavních účelů manželství, člověk přirozeně touží mít děti, uchovat své jméno či posílit rodinná pouta. V takové situaci má člověk k dispozici jednu ze tří běžných alternativ:

a) zapomenout na problém či potlačit svou přirozenou touhu po dítěti;
b) zapudit svou neplodnou manželku separací, cizoložstvím nebo jinak;
c) adoptovat děti a dát jim své jméno.

Žádná z těchto alternativ nevyhovuje islámskému nazírání na život či přírodu. Islám nepodporuje ani neschvaluje potlačování touhy po dětech. Naopak pomáhá uskutečňovat tyto touhy slušným či právně způsobilým způsobem, protože potlačování těchto tužeb není součástí islámského systému. Rozvod za těchto okolností není ospravedlnitelný, protože za skutečnost, že nemůže mít děti, žena nemůže, není to její vina. Navíc je rozvod ze všeho, co Bůh povolil, pro Něj tou nejvíce nenáviděnou věcí a je možný jen tehdy, když neexistuje žádná jiná možnost. Na druhé straně žena potřebuje podporu či společnost svého manžela. Bylo by velmi kruté, kdyby ji manžel opustil, když potřebuje pomoc, je zoufalá a když se o ni nikdo nezajímá, protože ví, že nemůže porodit.

Ani adopce nepřipadá v úvahu, protože islám nařizuje, že každé dítě musí nést jméno svého otce, či není-li jeho jméno známo, musí být nazýváno bratrem ve víře (viz Korán, 33:4–5). To však samozřejmě neznamená, že dítě, které nemá známého otce nebo poručníka, by mělo trpět nevšímavostí nebo nedostatkem péče. Naopak. Znamená to, že adopce, jak se dnes provádí, není tím správným způsobem, jak dítěti zajistit bezpečný a blahobytný život. Nikdo nedokáže opravdu a plně nahradit skutečného otce nebo matku. Každodenní život, komplikované postupy a případy u soudu a hádky mezi rodinami dosvědčují, že adopce tento problém nikdy neřeší. Kolik případů se dnes objevuje u soudů, v nichž skuteční rodiče požadují zpět své děti, které adoptovaly cizí rodiny a vytvořily jim nezvyklé životní prostředí? Jak dlouho snese skutečný otec nebo matka, aby jeho dítě žilo u někoho jiného? Do jaké míry mohou věřit náhradním rodičům, že vychovají jejich děti správně a věnují jim náležitou péči? Jak si bude připadat dítě, které se dozví, že jeho praví rodiče jsou neznámí a že se ho jeho pravá matka vzdala ze strachu z chudoby nebo ostudy nebo nejistoty? Jak moc rádi mají ostatní členové adoptivní rodiny adoptované dítě? Líbí se jim, že cizí dítě nosí jejich jméno a zdědí majetek, jehož pravděpodobnými dědici jsou právě oni? Jak se budou cítit náhrad-

ní rodiče, až budou praví rodiče požadovat své děti zpět nebo až samo dítě bude chtít zpět ke svým pravým rodičům? Objevuje se tedy řada komplikací. Instituce adopce je rozhodně nezdravá a může způsobit hodně škod dítěti, rodičům, náhradním nebo skutečným, dalším příbuzným adoptivní rodiny a společnosti jako celku. Adopce je jedním z hlavních důvodů, proč se mnoho lidí oddává nezodpovědným činnostem a důvěrnostem. Stává se z ní obchodní odvětví. Existují lidé, kteří nabízejí své děti na prodej, jak o tom podávají svědectví hromadné sdělovací prostředky. Takové věci se neodehrávají v afrických nebo asijských džunglích, ale tady, v zemích jako jsou Kanada či USA. Proto islám nepřijímá instituci adopce ani netoleruje její zavádění mezi muslimy (viz Korán, 33:4–6).

Islám zavrhuje zmíněné tři možnosti a navrhuje vlastní řešení. Dovoluje muži, aby se v takovém případě znovu oženil, a tím uspokojil své přirozené potřeby, a současně živil svou bezdětnou ženu, která ho pravděpodobně potřebuje víc než kdykoli předtím. Jde opět o povolení, způsob, jaký může zoufalý člověk zvolit namísto adopce nebo rozvodu nebo nepřirozeného potlačování svých tužeb. Jde o další případ, kdy je nové manželství nejlepší vhodnou volbou, jde o další způsob, jak najít cestu z obtížné situace či pomoci lidem žít normální život či zabezpečit ho v každém ohledu.

Neschopnost ženy plnit své manželské povinnosti Existují také případy či období, kdy žena nemůže dostát plnění svých manželských povinností. Nedokáže být příjemnou společnicí, jak by měla nebo chtěla být. Může se také ocitnout ve stavu, kdy nemůže nebo nechce manželovi poskytnout všechen svůj cit, uspokojení a pozornost, které si zasluhuje a po nichž touží. Přirozeně se takové věcí stávají. Není to vždy vina manželky; může jít o fyzickou záležitost. Například může žena být dlouho nemocná, může být v šestinedělí nebo může mít menstruaci. Mnozí muži se v těchto obdobích nedokážou ovládnout, nemají dostatek kázně, nedokážou se chovat jako andělé. Někteří muži zapadnou do jámy nemorálností, podvodu, pokrytectví a nevěry. Existují případy, kdy se muži vášnivě zamilovali do svých švagrových nebo do opatrovatelek nebo hospodyní, které přišly do domácnosti během manželčiny nemoci nebo jejího šestinedělí. Mnohokrát se také stalo, že zatímco ženy podstupovaly složité operace, porody nebo zákroky, jejich manželé si začínali známosti s jinými ženami. Sestra nebo přítelkyně nemocné jsou nejběžnější postavou v takové hře. Se vznešenými úmysly přicházejí pomoci nemocné sestře nebo drahé přítelkyni, chtějí se postarat o děti nebo dohlédnout na dům, a od tohoto okamžiku se věci začínají odvíjet a komplikovat. Když je nemocná žena doma nebo je v nemocnici, manžel si připadá deprimovaný a opuštěný. Druhá žena v domě, ať už je to manželčina sestra, nebo přítelkyně nebo někdo jiný, považuje za součást své pomoci projevit manželovi soustrast a porozumění; mohou ji k tomu vést i poctivé a čestné úmysly nebo i jiné motivy. Někteří muži a ženy využijí tohoto jednoduchého začátku a drží se ho až do konce. Výsledkem je zlomené srdce a pravděpodobně i rozvrácený domov.

Tyto problémy nejsou vymyšlené ani neobvyklé. Mezi mladými lidmi jsou dost běžné. Občas se podobnými problémy zabývají noviny. Stejně svědčí soudní anály. Chování muže lze v takovém případě označit jako nízké, nemorální, neslušné, hříšné atd. Ovšem! Ale pomůže to někomu? Změní se tím snad tento fakt nebo lidská přirozenost? Tento čin se děje opakovaně, člověk se dopouští takových přestupků, proto je nutné tento problém vyřešit slušným a zákonným způsobem. Měli by se snad zákonodárci spokojit s tvrdým odsouzením takového člověka a jeho činů? Měli by ho snad nechat, aby si zničil vlastní osobnost a ničil morální základy společnosti? Měli by snad dopustit, aby pokrytectví a nemorálnost vystřídaly počestnost a věrnost? Okamžitý zákaz a odsouzení muže nepřimějí, aby nepáchali tyto přestupky nebo aby se řídili svým svědomím. Naopak, vytvořilo se tak místo pro pokrytectví, tajnou nevěru a nezodpovědnost, vůči nimž jsou zákonodárci a zákon bezmocní.

Islám však nemůže být bezmocný. Nemůže vytvářet dvojaké verze morálních měřítek, nemůže trpět pokrytectví nebo nevěru. Islám nemůže podvádět sám sebe nebo člověka falešným a předstíraným uspokojením. Islám ani nemůže popřít existenci problému nebo se jednoduše uchýlit k tvrdému zákazu a odsouzení, protože tím se škoda nijak nezmenšuje. Aby islám uchránil takového muže před sebou samým, aby ochránil ženu, které se to týká – ať už jde o manželku, nebo o tajnou přítelkyni – před zbytečnými komplikacemi, aby udržel morální soudržnost společnosti, aby zmenšil zlo na co nejnižší úroveň, umožňuje polygamii, avšak s výše uvedenými omezeními a podmínkami. Polygamie se má používat jako nouzové opatření, a rozhodně je zdravější než pouze monogamie s nezodpovědnými vztahy mezi muži a ženami. Muži a ženy, kteří se nacházejí v zoufalém stavu, se mohou uchýlit k tomuto řešení. Jestliže se však obávají nespravedlnosti a škod, pak je pravidlem monogamie.

Fyzické potřeby Sama příroda vyžaduje od člověka jisté věci a činy. Vezměme si člověka, který z obchodních důvodů hodně cestuje a často na dlouhá období pobývá mimo svůj domov nebo v cizině. Nikdo nezaručí, že takový člověk zůstane věrný a čistý. Zkušenosti ukazují, že většina mužů se tak chovat nedokáže a že během cest, které mohou trvat měsíce či roky, páchají nemorální přestupky s cizími ženami. Někteří lidé jsou velmi slabí a nedokážou odolat ani těm nejslabším pokušením. Následkem toho upadnou do hříchu, což může způsobit rozvrat v rodině. To je další příklad, kdy lze použít polygamii. Pro takového muže je mnohem lepší, když má druhý domov s druhou zákonnou manželkou, než aby měl volnost k páchání nemorálních a nezodpovědných činů. Je to i mnohem lepší pro samotnou manželku; jestliže ví, že její manžel je v důvěrnostech s jinou ženou vázán zákonnými pravidly a morálními zásadami, pravděpodobně ji to tolik nerozčílí, jako kdyby si její manžel dopřával intimních vztahů jinde. Přirozeně že nechce, aby se musela o manžela s někým dělit. Když je však postavena před situaci, v níž má manžel na výběr mezi zodpovědností a morálním závazkem na

jedné straně a nezákonným a nemorálním vztahem na druhé straně, pak se určitě rozhodne pro první možnost a se situací se vyrovná. Cítí-li se však ukřivděná nebo si myslí, že její práva byla porušena, může se vždy odvolat na zákon a dosáhnout rozvodu, je-li rozvod v jejím nejlepším zájmu.

Použitím islámské polygamie na tento případ se lépe zabezpečuje důstojnost manžela, důstojnost druhé manželky a morální hodnoty společnosti. Není třeba tyto případy dále rozvádět. Jsou to fakta každodenního života. Snad se přihodí zřídka, ale stejně řídká je mezi muslimy i polygamie. Muslimové, kteří se k polygamii uchylují, se nevyskytují tak často jako nevěrní manželé a manželky žijící v monogamní společnosti.

Přestože, jak jsme již vysvětlili, je polygamie riskantní a v mnoha oblastech náročná, je mnohem lepší než zanedbání povinností, než nevěra, pokrytectví a nejistota, nemorálnost a necudnost. Pomáhá mužům a ženám vyřešit jejich obtížné problémy na realistickém a zodpovědném základě. Snižuje tím mnoho psychologických, fyzických a citových komplikací lidského života na minimum. Je to bezpečnostní opatření, které se má používat v nejlepším zájmu všech zúčastněných stran. Polygamie však není článkem islámského vyznání víry, není ani příkazem; je to pouhé svolení Boha, řešení některých nejobtížnějších problémů v mezilidských vztazích. Muslimové tvrdí, že legální a podmíněná polygamie je lepší než ostatní způsoby soužití, které se u mnoha lidí dnes objevují, u lidí, kteří se pyšní monogamním manželstvím a povrchní monogamií. Muslimské stanovisko zní: za normálních okolností je monogamie nejen lepší, ale přímo pravidlem. Za jiných okolností lze uvažovat o polygamii, případně se k ní uchýlit.

Na konec diskuse probereme manželství proroka Muhammada (s). Tato manželství nepředstavují pro muslimy žádný problém, jestliže chápou ideální charakter Proroka a okolnosti, za nichž byla tato manželství uzavřena. Často však o ně klopýtne nemuslim a nedokáže pochopit osobnost Proroka, což vede k nezodpovědným a nezralým závěrům, které nijak islámu ani Prorokovi neprospívají. Neuvedeme zde vlastní závěry, ani nebudeme kritizovat názory jiných. Předkládáme prosté fakty a nechť si čtenáři utvoří závěry sami.

1. Instituce manželství má v islámu velmi vysokou prestiž. Manželství je nanejvýš chvályhodné a pro zdravé přežití společnosti podstatné.
2. Muhammad (s) nikdy netvrdil, že je nesmrtelný nebo že je božského původu. Neustále zdůrazňoval, že je smrtelníkem vybraným Bohem a pověřený šířením Božího poselství mezi lidmi. Přestože byl jedinečným a svým životem pozoruhodným člověkem, žil jako člověk a jako takový zemřel. Manželství pro něj proto bylo přirozené, nebylo mu kacířstvím nebo prokletím.
3. Žil v nesmírně horkém podnebí, v němž na člověka těžce doléhají fyzické touhy, kde lidé fyzicky dospívají velmi brzy a kde prosté ukojení smyslů bylo pro lidi všech vrstev běžnou samozřejmostí. Nicméně se Muhammad (s) ženy

nedotkl do dvaceti pěti let svého věku, kdy se poprvé oženil. V celé Arábii ho znali pro jeho bezúhonnost a říkali mu Al-Amín, tento titul označoval nejvyšší úroveň morálního života.

4. Své první manželství v onom neobvykle pozdním období uzavřel s paní Chadídžou, starší, dvakrát ovdovělou paní, která byla o patnáct let starší než on. Sňatek navrhla ona sama a Muhammad (s) nabídku přijal, přestože byla o dost starší a dvakrát ovdověla. V té době by si bez obtíží mohl najít řadu hezčích dívek a mnohem mladších manželek, kdyby toužil po fyzických věcech.
5. Do padesáti let svého věku žil pouze s touto ženou a měl s ní všechny děti až na Ibrahíma. Chadídža s ním žila až do věku šedesáti pěti let, za jejího života se neoženil, ani neměl intimní vztah s žádnou jinou ženou.
6. Když začal hlásat poselství Boží, bylo mu přes čtyřicet let a jí přes padesát pět. Muhammad (s) a jeho stoupenci byli vystaveni pronásledování a útlaku. Uprostřed těchto obtíží mu zemřela manželka. Po její smrti žil nějakou dobu bez ženy. Pak přišla Sauda, která emigrovala se svým manželem v prvních letech pronásledování do Habeše. Na zpáteční cestě její manžel zahynul, a hledala proto pomoc. Bylo jen přirozené, že se o pomoc obrátila přímo na Proroka, v jehož misi její manžel zemřel. Prorok rozšířil svoje přístřeší a oženil se s ní. Nebyla příliš mladá nebo hezká či příjemná. Byla to obyčejná vdova, unáhlená a vznětlivá. Později v témže roce navrhl Prorok manželství sedmileté dívce ‘Áiše, dceři svého drahého přítele Abú Bakra. Manželství bylo naplněno až nějakou dobu po odchodu do Medíny. Motivy těchto dvou manželství lze pochopit, nešlo rozhodně o vášeň či o fyzickou přitažlivost. Prorok žil se svými dvěma ženami pět nebo šest let až do svého padesátého šestého roku a další sňatky neuzavíral.
7. Od padesátého šestého do šedesátého roku svého života Prorok uzavřel rychle za sebou devět manželství. V posledních třech letech života neuzavřel žádné manželství. Většinu svých manželství uzavřel během pěti let, kdy procházel ve svém poslání nejobtížnějším obdobím. Muslimové v té době sváděli rozhodné bitvy a zapojili se do nekonečného kruhu vnitřních i vnějších problémů. V té době vznikalo islámské zákonodárství a pokládaly se základy islámské společnosti. Skutečnost, že Muhammad (s) byl nejvýraznější osobností těchto událostí a středem, kolem něhož kroužily, a skutečnost, že v té době uzavřel většinu svých manželství, je nesmírně zajímavý jev. Vyvolává vážnou pozornost historiků, sociologů, zákonodárců, psychologů atd. Nelze jej vysvětlit jednoduše pomocí fyzických půvabů a hříšných vášní.
8. Muhammad (s) žil nanejvýš jednoduchým, uzavřeným a skromným životem. Přes den byl tím nejzaměstnanějším člověkem své doby, protože byl hlavou státu, nejvyšším soudcem, vrchním velitelem, učitelem apod. současně. V noci byl tím nejzbožnějším člověkem. Měl ve zvyku dvě třetiny noci probdít v modlitbách a meditacích (Korán, 73:20). Jeho veškerý nábytek pozůstával z rohoží, džbánů, přikrývek a dalších jednoduchých věcí, přestože byl krá-

lem a panovníkem Arábie. Jeho život byl tak přísný a jednoduchý, až se ho manželky pokoušely získat pro světské pohodlí, ale nikdy se jim to nepodařilo (Korán, 33:48). Je tedy zřejmé, že nešlo o život člověka zabývajícího se světskými radostmi a vášněmi.

9. Ženy, s nimiž se oženil, byly všechny vdovy nebo rozvedené, s výjimkou jedné velmi mladé dívky, ʻÁišy. Žádná z oněch ovdovělých nebo rozvedených manželek nebyla proslulá svou krásou nebo tělesnými půvaby. Některé z nich byly starší než Muhammad (s) a všechny u něho hledaly pomocnou ruku a úkryt, nebo mu byly darovány, ale on z nich učinil právoplatné manželky.

Takové je tedy obecné pozadí Prorokových manželství, nemůže tedy vzniknout dojem, že tato manželství byla reakcí na fyzické potřeby nebo biologické tlaky. Je nesmyslné domnívat se, že Prorok vydržoval takové množství žen pro svá osobní přání nebo fyzické potřeby. Každý člověk, ať už jde o přítele, nebo nepřítele, který pochybuje o mravní bezúhonnosti nebo o duchovní dokonalosti Muhammada (s) a argumentuje přitom jeho manželstvími, by měl hledat uspokojivou odpověď prostřednictvím těchto otázek: Proč se oženil teprve až v pětadvaceti letech, když předtím neměl styky s žádnou ženou? Proč si vybral ženu o patnáct let starší, která byla dvojnásobnou vdovou? Proč zůstal pouze s ní až do její smrti, kdy jemu samotnému už bylo přes padesát let? Proč se ujal všech těch bezmocných vdov a rozvedených žen, které nevynikaly žádnými zvláštními krásami? Proč vedl tak přísný a tvrdý život, když mohl žít pohodlně a jednoduše? Proč uzavřel většinu svých manželství v nejrušnějších pěti letech svého života, když bylo v sázce jeho poslání a životní dráha? Jak by mohl zůstat tím, kým byl, kdyby ho přemohl harémový život a vášně? Nabízí se celá řada dalších otázek. Celá věc není tak jednoduchá, aby se dala vyložit v rámci mužské lásky a touhy po ženách. Vyžaduje si vážnou a poctivou úvahu.

Probíráme-li jedno Muhammadovo (s) manželství za druhým, všimneme si jistých důvodů, které k nim vedly. Lze je utřídit následujícím způsobem:

1. Prorok přišel na svět jako ideální model pro lidstvo a byl takovým ve všech oblastech svého života. Zvlášť nápadný příklad nabízejí jeho manželství. Byl tím nejlaskavějším manželem, nanejvýš milujícím a oddaným partnerem. Musel poznat všechny druhy lidské zkušenosti a musel projít morální zkouškou. Žil s jednou ženou a více než s jednou, s mladou i starou, s vdovou i rozvedenou, s příjemnou i vrtošivou, významnou i obyčejnou; vždy však byl příkladem laskavosti a útěchy. Byl předurčen k tomu, aby zažil všechny tyto různé rysy lidského chování. Nemohl to pro něj být zdroj fyzické radosti; šlo o morální zkoušku a také o velice těžký lidský úkol.
2. Prorok přišel na svět, aby nastolil morálku a ujistil každého muslima o bezpečí, ochraně, morální soudržnosti a slušném životě. Jeho poslání bylo podrobeno v životě zkouškám, nezůstalo tedy omezeno pouze na nehybnou oblast

teorie. Jako obvykle přebral tu nejtěžší část a konal svůj úděl tím nejméně pohodlným způsobem. Války a perzekuce obtížily muslimy mnoha vdovami, sirotky a rozvedenými ženami. Bylo nutné, aby se o ně žijící muslimští muži postarali a ochránili je. Muhammad (s) měl ve zvyku pomáhat těmto ženám tak, že je provdal za své společníky. Některé z nich byly jeho společníky odmítnuty a další hledaly ochranu a osobní záštitu přímo u Muhammada (s). Protože si Muhammad (s) plně uvědomoval jejich strastiplné životní podmínky a oběti, které pro věc islámu vykonaly, musel něco podniknout, aby jim život ulehčil. Jednou možnou cestou byl sňatek s těmito ženami a přijetí složité zodpovědnosti. Muhammad (s) to udělal, a proto měl víc než jednu ženu současně, což však nebylo nic jednoduchého nebo snad zábava. Musel se podílet na opětovném zařazení těchto žen, sirotků a rozvedených žen do společnosti, protože nemohl od svých společníků vyžadovat něco, čeho se sám nehodlal zúčastnit, co sám nehodlal dělat. Tyto ženy byly muslimům svěřeny, a proto bylo nutné se o ně postarat společně. Muhammad (s) proto přijal svůj díl zodpovědnosti, jeho díl byl navíc vždy největší a nejtěžší. Proto měl více než jednu manželku a měl více žen než jeho společníci.

3. Muslimové měli také mnoho válečných zajatkyň, které měly rovněž nárok na bezpečí a ochranu. Neměly být zabíjeny a neměla se jim upírat žádná práva, lidská nebo fyzická. Naopak, dostalo se jim pomoci, aby mohly uzavírat právoplatná manželství s muslimy, nestávaly se z nich tedy konkubíny nebo obyčejné milenky. Šlo o další morální břemeno uvalené na muslimy, museli se o ně podělit, protože šlo o společnou zodpovědnost. Muhammad (s) opět nesl svůj díl a převzal některé zodpovědnosti, když se s dvěma zajatkyněmi oženil.
4. Prorok uzavřel některá manželství také ze sociopolitických důvodů. Jeho hlavním zájmem byla budoucnost islámu. Velmi silně se zajímal o upevňování soudržnosti muslimů všemi dostupnými pouty. Proto se oženil s nedospělou dcerou Abú Bakra, svého prvního následovníka, a s dcerou ‘Umarovou, který byl jeho druhým následovníkem. Manželstvím s Džuwajríjou získal podporu islámu od celého kmene Banú al-Mustaliq a jejich spojeneckých kmenů. Manželstvím se Safíjou neutralizoval velkou část nepřátelských Židů, kteří žili v Arábii. Sňatkem s Marií Koptskou z Egypta vytvořil politické spojenectví s velkým králem. Přátelským gestem vůči sousednímu králi bylo rovněž uzavření manželství se Zajnab, kterou mu nabídl habešský negus, na jehož území našli první muslimové bezpečí.
5. Uzavřením většiny takových manželství chtěl Prorok vyloučit systém kast, rasovou a národnostní nesnášenlivost a náboženské předsudky. Oženil se také s velmi prostými a chudými ženami. Vzal si koptskou dívku z Egypta, Židovku odlišného náboženství a rasy, černošskou dívku z Habeše. Nespokojoval se s pouhým učením bratrství a rovnosti, ale to, co učil, doopravdy tak mínil a předával do praktického života.

6. Některá Prorokova manželství byla uzavřena z právnických důvodů, a také proto, aby se zrušily určité nezdravé tradice. Takové bylo manželství se Zajnab, rozvedenou ženou osvobozeného otroka Zajda. Před islámem Arabové rozvedeným ženám nový sňatek nepovolovali. Muhammad (s) Zajda adoptoval a nazval ho svým synem podle zvyku panujícího mezi Araby v předislámské době. Jenže islám tento zvyk zrušil a neschvaloval takové počínání. Muhammad (s) byl prvním člověkem, který vyjádřil takovýto nesouhlas prakticky. Vzal si proto rozvedenou ženu, bývalou ženu svého „adoptovaného" syna, aby ukázal, že adopcí se z dítěte nestává skutečný syn adoptivního otce, a také proto, aby ukázal, že rozvedené ženy mohou opět uzavírat sňatek. Shodou okolností byla právě tato Zajnab Muhammadovou (s) sestřenkou a nabídli mu ji ke sňatku ještě předtím, než se s ní oženil Zajd. Tehdy ji odmítl, avšak když se rozvedla, přijal ji za manželku ze dvou právních důvodů: právoplatnost manželství pro rozvedené ženy a skutečné postavení adoptovaných dětí. Příběh Zajnab někteří lidé spojovali se směšnými výmysly týkajícími se Prorokovy mravnosti. Tyto nechutné výmysly nestojí ani za to, abychom se zde jimi zabývali (viz Korán, 33:36, 37:40).

Takové jsou tedy okolnosti doprovázející Prorokova manželství. Muslimové nepochybují o tom, že Muhammad (s) byl člověk s nejvyšší morální úrovní a že byl dokonalým vzorem pro lidi za všech okolností. Pokud jde o nemuslimy, apelujeme na ně, aby se touto záležitostí zabývali seriózně. Snad pak dojdou k opravdu ospravedlnitelným závěrům.

Manželství a rozvod[20]

Jedním z nejvíce překrucovaných islámských pojmů je skutečný význam manželství v islámu. Domnívám se, že bude užitečné přidat k několika stručným komentářům, týkajícím se tohoto problému a uvedeným na předchozích stránkách, další poznámky. Manželství v islámu není obchod dojednaný mezi partnery, není však ani světskou smlouvou, v níž se proti sobě staví materiální hodnoty a povinnosti. Manželství je něco vážného, posvátného a bylo by zcela mylné definovat je jen fyzickými, materiálními a světskými termíny. Morální dobročinnost, duchovní povznesení, společenská soudržnost, lidská pevnost, mír a milosrdenství vytvářejí hlavní prvky manželství. Je to smlouva, v níž samotný Bůh je prvním svědkem a první stranou; je uzavřena v Jeho jménu, v poslušnosti vůči Němu, podle Jeho příkazů. Jde o slušné lidské spolužití, potvrzené a sledované Bohem. Jde o znak Jeho požehnání a velikého milosrdenství, jak jasně on sám říká v Koránu (30:210).

20/ Čtenáře rovněž odkazujeme na oddíl „Rodinný život".

Je proto zřejmé, že manželství v islámu je prostředkem trvalého vztahu a neustálé harmonie nejen mezi mužem a ženou, ale také mezi oběma partnery a Bohem. Je také jasné, že dva muslimové uzavírající sňatek chtějí, aby jejich spojení bylo úspěšné.

Islám ustanovil jistá pravidla, aby se dosáhlo tohoto výsledku, aby manželství plně sloužilo svému účelu. Mezi ně patří následující zásady:

1. Obě strany by se měly vzájemně velmi dobře poznat způsobem, který nezahrnuje nemorální, podvodné nebo kořistnické chovaní.
2. Muž by si měl vybírat svou partnerku především podle jejích trvalých vlastností, tedy na základě náboženské stálosti a zbožnosti, morální soudržnosti, charakteru atd., a ne podle jejího bohatství nebo rodinné prestiže nebo na základě pouhé fyzické krásy.
3. Žena má právo ujistit se o tom, že její nápadník je vhodnou partií hodnou její lásky a úcty, a že je schopný učinit ji šťastnou. Z tohoto hlediska může odmítnout nabídku muže, který nedosahuje její úrovně nebo kterého nepovažuje za vhodného, protože takový sňatek by jí mohl ztěžovat plnění manželských povinností, a mohlo by proto dojít i k rozpadu takového manželství.
4. Žena má právo na věno od svého nápadníka podle svých nároků a také podle jeho možností. Jestliže si přeje pominout toto právo a nevyžadovat velké věno nebo vůbec žádné, může tak učinit. Povinnost věna má ženu ujistit, že je žádoucí, potřebná a že muž je připraven a ochoten dostát finančním i jiným závazkům. Věno je rovněž symbolickým gestem, naznačujícím, že žena bude v bezpečí a že muž nevidí ve vstupu do manželství žádné materiální výhody. Vyjasňují se tak vztahy mezi budoucími partnery a věci, které by oba partneři měli či neměli od druhého očekávat.
5. Manželství by mělo být oznámeno na veřejnosti a vesele oslaveno. Svobodný souhlas obou stran je podstatnou podmínkou, bez něj není manželství platné.
6. Aby bylo manželství právoplatné, musí být dosvědčeno dvěma dospělými osobami a zaznamenáno v úředních dokumentech.
7. Manželovou povinností je všestranné zabezpečení manželky. Manželka na to má nárok, který vyplývá z uzavření sňatku. Jestliže manželka vlastní nějaký majetek, zůstává jí i po uzavření manželství; manžel nemá žádná práva na jakoukoli část jejího majetku. Toto opatření zaručuje, že manželství bude zaměřeno na vznešené cíle a odpoutá se od všech nehodnotných pozemských cílů.

Po všech těchto opatřeních je zřejmé, že islám poskytuje všechny možné záruky ke šťastnému manželství, pevnému základu neustálé harmonie a stálého klidu. Islám si však současně uvědomuje proměnlivost a někdy i nepředvídatelnost lidského chování, a počítá proto se všemi neočekávanými událostmi. Jak jsme už

řekli, manželství má vznešené a poctivé cíle, které se musejí plnit. Islám nepřijímá ani neuznává manželství, které není funkční nebo účinné. Manželství je příliš vážná smlouva, než aby bylo neměnné nebo neúčinné, jestliže přestane sloužit svým cílům nebo přestane náležitě fungovat, může být ukončeno rozvodem, který zachovává všechna práva obou manželů. Je tomu tak proto, že nemá smysl udržovat čistě formální a bezcennou smlouvu, je třeba oprostit člověka od pout slibů, které nemohou být čestně dodrženy.

Když islámské manželství, které je založeno na uvedených principech a vedeno uvedenými opatřeními, nesprávně funguje, pak se mu do cesty musely postavit opravdu závažné překážky, něco, co nelze vyřešit smírem. V takové situaci je možné dojít k rozvodu. Jde však o poslední, nouzové východisko a Prorok je líčí jako něco, co Bůh nejvíce nemá rád ze všech opatření, která jsou povolená. Než se však lidé k tomuto konečnému a zoufalému kroku rozhodnou, musí podniknout několik pokusů, a to v následujícím pořadí:

1. Manželé se musí pokusit urovnat své spory a vyřešit problémy sami mezi sebou.
2. Jestliže neuspějí, pak musí být vybráni dva smírčí, jeden za manžela a jeden za manželku, kteří mají za úkol dosáhnout smíru mezi nimi a urovnat spory.
3. Jestliže ani to nepomůže, pak je možné přistoupit k rozvodu.

Islámské právo nařizuje, aby při rozvodu obě strany s rozvodem souhlasily, a zajišťuje každému z manželů právo navrhnout rozvod. Neomezuje tedy právo navrhnout rozvod jen na manžela nebo na manželku. Oba mohou využít práva návrhu. Jestliže se jeden z nich necítí s druhým šťastný, avšak partner rozvod odmítá, pak musí zasáhnout soud a pomoci danému manželu dosáhnout rozvodu. Povinností právníků je dohlédnout na zachování práv obou stran, a aby žádná z nich nebyla nijak poškozena.

Po rozvodu následuje čekací doba – obvykle jde o tři až dvanáct měsíců – během níž je rozvedená žena plně zabezpečována bývalým manželem. Nemůže se před uplynutím tohoto období provdat za jiného muže. Čekací období je pro oba další možností k odpovědnějšímu zvážení jejich postojů a k definitivnímu rozhodnutí, zda budou žít trvale odděleně. Jestliže se během tohoto období rozhodnou žít opět společně, pak tak mohou učinit. Vlastně jsou k obnovení soužití vybízeni, protože oddělený život jim většinou pomůže vážit si více jeden druhého a mít se rádi. Po uplynutí čekacího období má rozvedená žena právo provdat se za jiného muže. Bývalí manželé už pak k sobě nemají žádné povinnosti.

Jestliže se rozvedená žena a její bývalý manžel rozhodnou žít opět společně, bude se jejich nové manželství považovat za úplně nové. Jestliže se jejich vztahy nezlepší, mohou se pak uchýlit opět k rozvodu, pak se opět mohou vzít, jestliže si to přejí. Jestliže však ani třetí manželství neuspěje, pak je možné přistoupit ke konečnému rozvodu.

Umožněním rozvodu vyhlašuje islám svůj postoj, že nelze trpět nešťastná, chladná a stagnující manželství, která jsou škodlivější než rozvod. Protože se rozvod odehrává jako postupný proces, ohlašuje se dvakrát a obě strany mají příležitost obnovit své soužití, islám tedy nabízí všechny možné příležitosti k docílení účinného a smysluplného manželství. Islám je připraven řešit všechny možné problémy a vyrovnat se se všemi situacemi. Umožněním rozvodu se instituce manželství nijak neohrožuje. Naopak, rozvod je jakousi pojistkou, protože špatný člověk ví, že utlačovaný partner se pomocí rozvodu může od něj a od nespravedlností a škod jím napáchaných osvobodit. Protože si obě strany uvědomují, že manželství je závazné, jen pokud je funkční a úspěšné, udělají všechno pro to, aby naplnili své manželství, než že provedou něco, co by mohlo pokračování manželství ohrozit. Každý z nich si proto svého partnera vybírá velmi opatrně.

Když islám umožňuje rozvod prostřednictvím vzájemné dohody nebo zásahem soudu ve jménu poškozeného partnera, stojí pevně na stráži morálky a lidské důstojnosti. Nenutí člověka, aby trpěl nespravedlnost a ubližování ze strany nevěrného partnera. Nežene lidi k nemorálnostem a nemravnému chování. Říká jim toto: buď spolu žijte legálně a šťastně, nebo se rozejděte slušným a důstojným způsobem. Na islámu je v tomto ohledu morálně a lidsky nejvýznamnější, že nenutí žádnou osobu snižovat vlastní důstojnost a degradovat vlastní morálku jen kvůli dosažení rozvodu. Muslim se nemusí „separovat" od svého partnera na několik let, aby dosáhl rozvodu. Poskytnutí rozvodu ani nezávisí na cizoložství. „Separace", jak ji chápou v jiných systémech, může zahrnovat, a většinou skutečně zahrnuje, nemorální a nemravné činy. V případě takové „separace" nemůže člověk využívat svá práva a nemůže plnit své manželské povinnosti. On nebo ona jsou úředně sezdáni, ale jak se jim líbí jejich manželský život? Muž je svázán, jak nejvíc to jde, přitom je však tak volný, že se na něj žádné zákazy nevztahují. Nemůže dosáhnout rozvodu, nemůže se znovu oženit, existuje však nějaké právní omezení mimomanželských styků? Může vstoupit do pokoje s kým chce bez jakékoli kontroly a omezování. Jde o věci, které se dějí každý den, a není třeba je ze široka líčit. „Separace" takového druhu by snad někomu mohla pomoci konečně dosáhnout rozvodu, avšak jak vysokou cenu je nutno zaplatit morálce a jak vysokou cenu musí platit společnost! Něco takového islám nemůže nikdy přijmout nebo připustit, protože by se tak narušil celý systém morálních hodnot, jichž si islám velice váží.

Uvažujeme-li o cizoložství a víme-li, že některé systémy je pokládají za důvod k rozvodu, můžeme říci jen tolik: pokořuje to lidskou důstojnost a škodí morálce, když se člověk musí dopustit cizoložství nebo je předstírat, aby dosáhl rozvodu. Pohled islámu na cizoložství již byl objasněn. Ve většině případů se lidé nerozvádějí, protože se dopustili cizoložství, nebo protože předstírají, že se ho dopustili, ale dopouštějí se cizoložství, nebo předstírají, že se ho dopustili, aby dosáhli rozvodu, protože jinak by rozvodu nedosáhli. Opravdu zpátečnický a nanejvýš nechutný způsob lidských vztahů!

Takové je tedy stanovisko islámu v této věci. Jestliže je rozvod manželství nutný jako poslední a nevyhnutelné řešení, pak musí být udělen důstojně a s náležitou úctou. Aplikujeme-li islám na manželský život, nezůstává žádná možnost pro „separaci" nebo „cizoložství" jako základu pro rozvod. Stejně tak ale nepůjde o snadný rozvod a lá Hollywood, který vznikl jako extrémní reakce na extrémní tvrdost. Každý systém, který se zabývá lidskou přirozeností, musí být realistický a mírný, musí být schopen pružnosti za všech okolností, musí být schopen poradit si za všech podmínek. Jinak by takový systém byl sebezničující a neměl pevné zásady, v islámu však takový stav nastat nemůže (viz Korán, 2:224–232; 4:34–35; 4:127–130).

Tuto kapitolu uzavřeme jednou poznámkou. V prakticky každé známé společnosti a náboženství existují způsoby, jak ukončit manželství. Poplatky za rozvod v průmyslovém světě prudce rostou a zákony o rozvodu se současně uvolňují. Rozvod v islámu však zůstává významným morálním aktem. Bůh partnerům nařizuje, aby byli k sobě laskaví a trpěliví, a připomíná jim tuto skutečnost: Jak můžete něco nesnášet u svého partnera, když v něj Bůh vložil tolik dobra a cti? Manželský pár si je jistý Boží pomocí, jestliže to spolu myslí dobře, a zůstává spolu. Jestliže se však musí rozejít, rozvedou se bez pocitů křivdy a nenávisti. Jestliže se partneři rozejdou počestně a na úrovni, Bůh jim zajistí i nadále svou všezahrnující milost. Celé manželské dění se od začátku až do konce soustřeďuje kolem víry v Boha, cele se na ni orientuje. Verše pojednávající o rozvodu nejsou suché právnické formulky; začínají a končí morálním nabádáním nejvyšší úrovně. Morální závazky obou stran přesahují datum rozvodu. Celá záležitost je vtělena do vysoce morálního systému, takže rozvod se považuje především za morální akt.

Postavení ženy v islámu

Postavení ženy v islámu nepředstavuje žádný problém. Postoj Koránu a prvních muslimů dosvědčuje, že žena je přinejmenším stejně tak životně důležitá jako muž a že není horší než muž, ani že nepatří k nějakému nižšímu živočišnému druhu. Kdyby se nevyskytl vliv cizích kultur, nikdy by muslimové nemuseli tuto otázku řešit. Ženu vždy považovali za zcela rovnocennou s mužem. Dříve, za prvních muslimů, tato otázka nepředstavovala žádné obtíže.

Abychom pochopili, jaké místo ženě vymezil islám, měli bychom pohlédnout na problémy žen v předislámské éře a v moderních společnostech. Islám dal ženě taková práva a výsady, jaká neměla za žádného jiného náboženského nebo ústavního systému. K tomuto závěru dojdeme, studujeme-li problém jako celek, srovnávací metodou, spíš než jednotlivě. Práva a povinnosti ženy jsou stejné jako práva a povinnosti muže, to však neznamená, že jsou totožné. Rovnost a totožnost jsou dvě odlišné záležitosti. Rozdíl je pochopitelný, protože muž a žena nejsou

stejní, ale byli stvořeni jako rovnocenné bytosti. Jestliže si to uvědomíme, je vše jasné. Je prakticky nemožné najít dva stejné muže nebo dvě stejné ženy.

Rozdíl mezi rovností a totožností má obrovský význam. Toužíme po rovnosti, je spravedlivá a správná; to však nelze říci o totožnosti. Lidé nebyli stvořeni jako stejné bytosti, byli však stvořeni jako bytosti rovnoprávné. Jestliže si tento rozdíl uvědomíme, pak nezbývá prostor pro myšlenku, že žena je horší než muž. Neexistuje důkaz, z něhož lze vyvozovat, že žena je méně důležitá než on jen proto, že její práva jsou jiná než práva muže. Kdyby žena byla s mužem totožná, pak by byla jednoduchým dvojníkem muže, jenže to není pravda. Islám tedy poskytuje ženě stejně široká práva, avšak ne totožná – islám tak prokazuje, že se ženou náležitě zabývá, přijímá ji a uznává ji za nezávislou osobnost.

Islám nenazývá ženu výplodem ďáblovým, ani ji neoznačuje za sémě pekelné. Stejně tak islám nestaví muže na místo pána ženy, která nemá jinou volbu, než se jeho vládě podřídit. A nebyl to islám, který přišel s otázkou, zda žena má nebo nemá duši. Nikdy v historii islámu žádný muslim nepochyboval o lidské podstatě ženy, o existenci její duše nebo jiných význačných duchovních vlastnostech. Na rozdíl od jiných rozšířených představ islám neobviňuje z prvotního hříchu jen Evu. Korán zcela jasně říká, že zkoušeni byli oba, Eva i Adam, že oba chybovali, že Boží odpuštění bylo zaručeno oběma po pokání a že je Bůh oslovoval vždy společně (2:35; 7:19; 27:117–123). Ve skutečnosti Korán říká, že za prvotní hřích nese větší díl zodpovědnosti Adam; právě ze zodpovědnosti za prvotní hřích vyrostly předsudky a podezřívavost vůči ženám a jejich skutkům. Islám však takové předsudky nijak neospravedlňuje, protože Adam i Eva chybovali stejně, a jestliže obviňujeme Evu, pak musíme stejně, nebo i více obviňovat Adama.[21]

Postavení ženy v islámu je zcela jedinečné, zcela novátorské, nepodobá se postavení ženy v žádném jiném systému. Jestliže se podíváme na komunistický systém nebo na tzv. západní demokracie, vidíme, že žena tam nežije šťastně. Její postavení není záviděníhodné. Musí tvrdě pracovat, aby mohla žít, někdy dokonce vykonává stejnou práci jako muž, přitom za nižší mzdu. Je jí dopřána jistá dávka svobody, která je někdy až libertinská. Aby se ženy dostaly tam, kde dnes jsou, musely celá desítiletí a staletí tvrdě bojovat. Aby žena získala právo na vzdělání a právo na práci a výdělek, musela podstoupit řadu bolestných obětí a vzdát se mnoha přirozených práv. Aby dosáhla postavení lidské bytosti s duší, musela tvrdě platit. Přes všechny tyto nákladné oběti a bolestné boje však tato žena nedosáhla toho, co islám stanovil Božím nařízením muslimské ženě.

Práva ženy v moderní době nebyla udělena dobrovolně, z pouhé laskavosti vůči ženě. Moderní žena dosáhla svého nynějšího postavení silou a ne přirozeně nebo vzájemným souhlasem Božího učení. Musela si svou cestu vybojovat a pomohly jí různé okolnosti. Nedostatek mužů ve válečných dobách, ekonomické tlaky a požadavky průmyslového rozvoje donutily ženu opustit svůj domov,

21/ Souvislosti s touto kapitolou hledej v kapitole Pojem hříchu v oddílu Základní pojmy islámu.

pracovat, učit se, bojovat o život, jevit se rovnoprávnou s mužem, běžet životní závod s mužem bok po boku. Některé okolnosti ji donutily, avšak i ona si vynutila svou cestu, a tak dosáhla svého nynějšího postavení. Jiná věc je, zda ženy byly s těmito okolnostmi spokojeny a zda jsou spokojeny s výsledky svého boje. Pravda je však taková, že veškerá práva, jimž se moderní žena těší, nedosahují úrovně práv její muslimské kolegyně. Islám zaručuje ženě práva, která odpovídají její přirozenosti, poskytuje jí plné bezpečí a chrání ji před nepříjemnými a nejistými životními okolnostmi. Snad zde nemusíme vypočítávat, co všechno je spojeno s postavením moderní ženy, a rizika, která podstupuje při zajišťování svého živobytí nebo postavení. Dokonce ani není třeba detailně líčit všechny útrapy a obtíže, jež ji obklopují jako výsledek boje za takzvaná ženská práva. Nechceme ani zdůrazňovat situaci mnoha nešťastných domácností, které se rozpadají vinou právě těchto „práv" a „svobody", na něž je moderní žena pyšná. Většina dnešních žen má dnes právo na svobodu volného pohybu, práce a výdělku a předstírají, že jsou s muži rovnoprávné, avšak musíme poznamenat, že pracovní činnost žen jde na vrub jejich rodin. To vše je zřejmé a jasné. Dostatečně známé však není postavení ženy v islámu. V následujících řádcích se pokusíme shrnout islámský postoj k ženě.

1. Islám ženu uznává za plného a rovnoprávného partnera muže v rozmnožování lidstva. Muž je otcem, žena je matkou, oba dva jsou naprosto nezbytní k vytvoření nového života. Její role není tedy o nic menší než role muže. V tomto partnerství má vždy a všude stejný podíl: má právo na stejná práva, přebírá stejnou zodpovědnost a je v ní skryt stejný díl lidskosti a vlastností jako v jejím partnerovi. Bůh o rovnoprávném postavení lidské rasy praví:

   Lidé, věru jsme vás stvořili z muže a ženy a učinili jsme z vás národy a kmeny, abyste se vzájemně poznali... (Korán, 49:13, srovnej 4:1)

2. Žena je rovnoprávná s mužem ve sdílení osobních a společných povinností a v získávání odměny za své skutky. Je považována za nezávislou osobu obdařenou lidskými vlastnostmi a hodnou duchovních potřeb. Její lidská přirozenost není menší, ani větší než přirozenost mužova. Oba patří ke stejnému druhu. Bůh praví:

   A Pán jejich je vyslyšel: „Nedopustím věru, aby se ztratil skutek jediný, který kdokoliv z vás učiní, ať je to muž či žena, vždyť jeden k druhému patříte... (Korán, 3:195, srovnej 9:71; 33:35–36; 66:19–21)

3. Je rovnoprávná s mužem, pokud jde o přístup ke vzdělání a vědění. Když islám muslimům nařizuje, aby se vzdělávali, nedělá žádný rozdíl mezi ženou a mužem. Před téměř čtrnácti staletími Muhammad (s) prohlásil, že povinností

každého muslima je zajímat se o vzdělání bez ohledu na to, zda jde o muže, či ženu. Tento výrok byl velmi jasný, a muslimové ho proto v dějinách naplňovali.

4. Žena má právo na svobodu názoru stejně jako muž. Její rozumné názory se berou v úvahu a nelze je opomíjet jen proto, že jsou to názory ženy. V Koránu a v dějinách se často vyskytly případy, kdy žena nejenže svoje názory svobodně vyjadřovala, ale také se zapojovala do vážných debat se samotným Prorokem a s jinými muslimskými vůdci (Korán, 58:1- 4; 60:10–12). Kromě toho se objevily i případy, kdy muslimské ženy vyjadřovaly svoje názory na zákonodárství a stavěly se proti chalífům, kteří pak rozumné argumenty těchto žen přijaly. Zvlášť pozoruhodný příklad tohoto druhu se udál za chalífátu ‘Umara Ibn al-Chattába.
5. Historické záznamy dosvědčují, že se ženy za prvních muslimů zúčastňovaly veřejného života, zvlášť v obdobích zvýšeného nebezpečí. Ženy doprovázely muslimské armády, ošetřovaly raněné, připravovaly zásoby, sloužily bojovníkům atd. Nebyly zavřeny za železnými mřížemi, nikdo si o nich nemyslel, že jsou bezcenná stvoření, a nikdo jim neupíral duši.
6. Islám zaručuje ženám stejná práva uzavírat smlouvy, podnikat, vydělávat a mít oddělené vlastnictví. Ženin život, její majetek, její čest jsou stejně nedotknutelné jako u muže. Jestliže se žena dopustí nějakého přestupku, její trest není větší nebo menší než trest udělený v podobném případě muži. Bylo-li jí ukřivděno nebo ublíženo, má právo na náležitou náhradu, která má stejnou výši jako náhrada připisovaná v podobných případech muži (Korán, 2:178; 4:45, 92–93).
7. Islám se nespokojuje s pouhým konstatováním těchto faktů. Ukládá řadu opatření, aby je uvedl do života jako nedílné články víry. Nikdy netrpí lidi, kteří mají sklon k předsudkům vůči ženám nebo k diskriminaci žen. Korán neustále vyčítá těm, kteří se domnívají, že žena je horší než muž (viz 16:57–59, 62; 42:47–50; 43:15–19; 53:21–23).
8. Kromě uznání ženy za nezávislou lidskou bytost, která je stejně důležitá pro přežití lidstva jako muž, přiznává islám ženě i podíl na dědictví. Před islámem žena nejenže neměla nárok na dědický podíl, ale ona sama byla považována za majetek, jenž muži dědili. Islám z ženy – majetku zahrnutého do dědictví – učinil dědice a přiznal tak ženě lidské vlastnosti. Bez ohledu na to, zda je žena manželkou, matkou, sestrou, nebo dcerou, vždy dostává jistý podíl z majetku zemřelého příbuzného, díl, který závisí na druhu příbuzenského vztahu a na počtu dědiců. Tento podíl je její a nikdo jí ho nemůže vzít, nebo ji vydědit. Dokonce i kdyby zesnulý chtěl některou ženu vydědit a sepsal v tomto duchu poslední vůli, pak je podle zákona neplatná. Každý vlastník má právo ve své poslední vůli určit podíly pouze na třetině vlastního majetku, takže se nemůže dotknout práv svých dědiců, mužů i žen. Otázka rovnosti se tedy plně uplatňuje i v oblasti dědického práva. V zásadě jsou muž i žena

oprávněni k dědění majetku po zesnulých příbuzných, avšak výše dědických podílů se může lišit. V některých případech muž získává dva podíly a žena jen jeden. To však není náznak nadřazenosti muže nad ženou. Důvody, proč muž dostává v těchto zvláštních případech více než žena, jsou tyto:

Za prvé, muž je osoba naprosto zodpovědná za péči o ženu, svou rodinu a ostatní další potřebné příbuzné. Podle zákona má povinnost přijímat veškerou finanční zodpovědnost a živit podle toho osoby, jež jsou v jeho péči. Rovněž tak je jeho povinností finančně přispívat na všechny dobré společenské záležitosti. Muž nese břemeno veškerých finančních výdajů.

Na druhé straně žena žádnou finanční zodpovědnost nemá, s výjimkou svých vlastních finančních výdajů na luxusní věci, které ženy rády vlastní. Finančně je žena zabezpečena a vyživována. Je-li manželkou, pak ji živí její manžel, je-li matkou, pak je živitelem syn, je-li dcerou, pečuje o ni otec, je-li sestrou, pak se o ni stará bratr atd. Jestliže nemá žádné příbuzné, na které by se mohla spolehnout, pak otázka dědictví nevzniká, protože není co dědit a nikdo jí nemá co odkázat. Přesto však nebude taková žena hladovět; starost o ni spočívá na celé společnosti, na státu. Může získávat podporu nebo jí seženou práci, aby si mohla opatřit živobytí, a všechny peníze, které vydělá, budou její. Jestliže by se v jejím postavení ocitl muž, byl by stále zodpovědný za svou rodinu a možná za všechny své příbuzné, kteří by potřebovali jeho pomoc. Takže nejobtížnější věc, finanční odpovědnost, je v případě ženy silně omezena, zatímco odpovědnost muže je fakticky neomezená.

Za třetí, když žena dostává méně než muž, nepřichází o nic, co by si snad zasloužila prací. Zděděný majetek není výsledkem jejího výdělku nebo jejích snah. Je to něco, co k lidem přichází z nestranného zdroje, je to něco získaného nádavkem nebo zvlášť. Je to něco, o co muž ani žena nemohli usilovat. Je to druh pomoci, a jakákoli pomoc by měla proto být rozdělena podle naléhavých potřeb a odpovědnosti, zvlášť když se toto rozdělování řídí Zákonem Božím.

Na jedné straně tedy máme mužského dědice obtíženého všemi možnými finančními povinnostmi a závazky. Na druhé straně máme dědičku, která žádné finanční povinnosti nemá, a když, tak velmi malé. Mezi nimi leží určitý majetek, pomoc, která se má rozdělit podle dědických práv. Kdybychom ženě upřeli podíl na dědictví, bylo by to vůči ní nespravedlivé, protože byla v příbuzenském vztahu k zesnulému. Kdybychom jí však dali stejný díl jako mužskému dědici, bylo by to nespravedlivé vůči němu. Aby tedy islám nepáchal nespravedlnost na žádné straně, dostává muž větší část zděděného majetku na pomoc potřebám své rodiny a společenským povinnostem. Přitom islám neopomíjí dědičku a poskytuje jí jistou část na uspokojení jejích osobních potřeb. Ve skutečnosti je islám mnohem laskavější k dědičce než k mužskému dědici. Lze říci, že z celkového pohledu jsou práva ženy stejná jako práva muže, přestože nejsou totožná (viz Korán, 4:11–14, 176).

9. V některých případech svědčení se při jistých občanských smlouvách vyžadují dva mužští svědkové nebo jeden muž a dvě ženy. To však opět není žádný náznak diskriminace žen. Je to opatření, které zajišťuje práva smluvních stran, protože žena zpravidla nemá takové zkušenosti z praktického života jako muž. Nedostatek zkušeností může způsobit i újmu některé straně v jakékoli smlouvě. Proto zákon vyžaduje alespoň dvě ženy a jednoho muže. Jestliže jedna žena, svědkyně, něco opomene, druhá jí to připomene. Nebo když jedna udělá z nedostatku zkušeností chybu, pak jí druhá žena pomůže chybu napravit. Jde o opatření, které má za cíl zajistit smluvní poctivost a správné jednání mezi lidmi. Ve skutečnosti tak žena dostává možnost uplatnit se v občanském životě a uskutečňovat spravedlnost. Nedostatek zkušenosti však v žádném případě neznamená, že je žena horší než muž. Každá lidská bytost to či ono postrádá, nikdo však nepochybuje o lidském statutu ženy nebo muže (Korán, 2:282).[22]
10. Žena se těší některým výsadám, o něž je muž ochuzen. Je osvobozena od určitých náboženských povinností, například modliteb a půstu v období měsíčků a šestinedělí. Nemusí navštěvovat povinná páteční shromáždění. Je osvobozena od veškerých finančních závazků. Jako matka má před Bohem více uznání a vyšší postavení (Korán, 3:14–15; 46:15). Prorok potvrdil tuto čest, když prohlásil, že Ráj spočívá pod chodidly matek. Žena má nárok na tři čtvrtiny synovské lásky a laskavosti, na otce zbývá jen jedna čtvrtina. Jako nevěsta může od svého nastávajícího manžela požadovat příslušné věno, které jí bude náležet. Má právo na naprosté zabezpečení a výživu ze strany manžela. Nemusí pracovat nebo se s manželem podílet na rodinných výdajích. Po uzavření manželství má právo na vlastnictví všeho, co jí před svatbou patřilo, a manžel nemá právo na žádnou část jejího majetku. Jako dcera nebo sestra má právo na bezpečí a zabezpečení ze strany svého otce nebo bratra. To je její výsada. Jestliže si přeje pracovat nebo se živit sama, podílet se na povinnostech své rodiny, může tak činit za předpokladu, že je při tom zabezpečena její čest a mravní čistota.
11. Zařazení ženy za muže při modlitbách neznamená, že je horší než on. Žena, jak jsme již řekli, je osvobozena od návštěv shromáždění, která jsou pro muže povinná. Jestliže však žena tyto modlitby navštěvuje, stojí ve zvláštních řadách skládajících se pouze z žen, stejně jako nedospělé děti stojí ve zvláštních řadách za dospělými muži. Je to modlitební pravidlo, nejde o stanovení významu pohlaví. V řadách mužů stojí hlava státu vedle chudáka. Muži nejvyššího postavení ve společnosti stojí při modlitbách vedle mužů s posta-

22/ Je zajímavé, že v jistých věcech svědčí pouze žena a její posudek má rozhodující platnost. Nepřipouští se přítomnost mužského svědka a není třeba další ženy. Navíc svědectví o smlouvách a obchodních jednáních není výsadou, ale povinností (Korán, 2:282–283), kterou je nutno vykonat. Jestliže má žena díl této povinnosti o polovinu ulehčen, pak to lze stěží nazvat popřením jejích práv; nanejvýš jde o osvobození nebo o ulehčení.

vením nejnižším. Systém řad při modlitbách byl zaveden, aby se každý mohl s pokorou soustředit na modlitbu. Je velice důležité uvědomit si, že muslimské modlitby nejsou prostou recitací nebo zpěvem písní. Modlitby zahrnují také různé úkony, pohyby, stání, klanění, padání na tvář. Kdyby muži stáli s ženami ve stejných řadách, mohlo by to rozptylovat, odvádět jejich pozornost. Mysl modlícího by mohla být naplněna obsahem neslučitelným s modlitbou a vykolejena z jasné cesty meditací. Výsledkem by pak byla ztráta smyslu modliteb, protože cizoložství spáchané okem, neboť oko – pohlíží-li na zakázané věci – se může provinit cizoložstvím stejně jako srdce. K tomu žádná muslimská žena anebo muslimský muž nemá povoleno dotýkat se během modliteb těla osoby opačného pohlaví. Kdyby však muži a ženy stáli při modlitbách vedle sebe, pak se nemohou vyhnout tělesnému kontaktu. Modlí-li se navíc žena před mužem, nebo vedle něj, je velmi pravděpodobné, že některá část jejího těla může být při klanění nebo padání na tvář odhalena. Mužské oko může pohlédnout na odhalenou část těla, ženu to znervózní a jeho to pravděpodobně odvede od modlitby nebo dokonce k nemístným myšlenkám. Takže aby se něčemu podobnému zabránilo, aby se dosáhlo vyššího soustředění, pokory a čistých myšlenek, aby bylo dosaženo harmonie a řádu mezi modlícími se, aby byl naplněn pravý účel modliteb, proto nařizuje islám systém řad, kde muži stojí v předních řadách, za nimi děti a za dětmi stojí ženy. Každý, kdo má ponětí o povaze a smyslu muslimských modliteb, okamžitě pochopí moudrost organizace řad v tomto systému. V mnohých modlitebnách je ženám vyhrazen vyvýšený prostor na galerii, odkud mohou vidět na muže v přízemí, a přitom mají zaručeno soukromí.

12. Muslimská žena je vždy spojována se starou tradicí známou jako „závoj“. Podle islámu by se žena měla zkrášlovat závojem počestnosti, důstojnosti, čistoty a neporušenosti. Měla by se zdržet všech skutků a gest, které by mohly rozdmýchat vášeň jiných lidí než jejího zákonného manžela, nebo gest, která by mohla vzbudit nekalé podezření o její morálce. Žena je nabádána, aby neukazovala své fyzické půvaby a kouzlo před cizími muži. Závoj, jenž si musí obléci, je závojem, který ochrání její duši od slabosti, její mysl od domýšlivosti a její osobnost od demoralizace. Islám klade velký důraz na zabezpečení její morálky a morálních zásad a na ochranu jejího charakteru a osobnosti (srovnej Korán, 24:30–31).
13. Je již zřejmé, že postavení ženy v islámu je neobvykle vysoké a realisticky vhodné pro její povahu. Její práva a povinnosti jsou stejné jako práva muže, což však neznamená, že jsou totožná. Jestliže je v určité záležitosti o něco ochuzena, získává v jiných oblastech plnou náhradu. Skutečnost, že je ženského pohlaví, nemá vliv na její postavení člověka nebo nezávislost osobnosti, a není to ani důvod k ospravedlňování předsudků nebo nespravedlnosti vůči ženě. Islám jí dává tolik, kolik se od ní vyžaduje. Její povinnosti se nádherně doplňují s jejími právy. Udržuje se rovněž rovnováha mezi právy a povin-

nostmi, žádná strana nepřevažuje druhou. Postavení ženy je jasně vysvětleno v koránském verši, který můžeme přeložit takto:

> A ony mají pro sebe stejné právo jako oni podle zvyklosti, nicméně muži jsou o stupeň výše. (Korán, 2:228)

Onen stupeň neznamená nadvládu nebo uzákonění takové nadvlády nad ženami. Odpovídá výjimečným závazkům muže a dává mu jistou náhradu za jeho neomezené povinnosti. Výše zmíněný verš se vždy vykládá ve světle dalšího verše (Korán, 4:34).[23]

Právě tyto výjimečné závazky poskytují muži v jistých ekonomických ohledech vyšší stupeň než ženě. Nejde přitom o vyšší stupeň lidskosti nebo charakteru. Nejde ani o nadvládu jednoho pohlaví nad druhým nebo snad o utlačování. Je to rozdělování hojnosti Boží podle potřeb přírody, jejíž stvořitel je Bůh. A On ví nejlépe, co je dobré pro ženu a co je dobré pro muže. Bůh říká (ve významu):

> Lidé, chraňte se před trestem Pána svého, jenž stvořil vás z bytosti jediné a stvořil z ní manželku její a rozmnožil je oba v množství velké mužů a žen. (Korán, 4:1)

23/ Porovnej dřívější kapitolu nazvanou Rodinný život.

DODATEK I

Korán a jeho moudrost

Korán je největším darem Boha lidstvu a jeho moudrost má zcela jedinečnou povahu. Krátce řečeno, účel této Knihy je strážit předchozí zjevení a obnovit věčnou pravdu Boží, vést lidstvo po přímé stezce a oživit duši člověka, probudit lidské svědomí a osvítit lidskou mysl.

Korán je Slovo Boží zjevené Muhammadovi (s) prostřednictvím anděla Gabriela a lidská představivost není schopná vytvořit nic, co by se této knize podobalo. Muhammadovi (s) společníci byli podle všeobecného soudu největšími mistry arabského jazyka a měli obrovskou touhu vytvořit text, který by s Koránem mohl soupeřit. Ale nepodařilo se jim vytvořit nic, co by se Koránu jen přiblížilo obsahem nebo stylem. Muhammad (s) přitom neměl žádné formální vzdělání a nedělal s tím žádné tajnosti. Jeho největší zásluhou je, že byl negramotným člověkem, který vzešel z negramotných lidí, aby učil celé lidstvo, gramotné, či negramotné, pravému poselství Božímu. To je první skutečnost, která se týká Koránu, Slova Alláhova.

Druhá skutečnost týkající se této skvělé knihy je nepopiratelná hodnověrnost jejího obsahu a uspořádání, tedy vlastnost, jakou se nevyznačuje žádná další kniha. Hodnověrnost Koránu neponechává místo pochybnostem o čistotě, původnosti a ucelenosti jeho textu. Seriózní vědci, muslimové i nemuslimové, se mimo všechny pochybnosti shodli, že Korán, který dnes užíváme, je touž knihou, kterou dostal Muhammad (s), kterou učil, žil a odkázal lidstvu před téměř čtrnácti staletími. Některé skutečnosti mohou ilustrovat zcela výjimečnou hodnověrnost Koránu:

1. Korán byl zjeven po částech a postupně, ale nikdy nepostrádal jistou formu uspořádání. Název Korán naznačuje, že to byla kniha už od úplného začátku (Korán, 2:2; 41:41–42). Uspořádání Koránu a postupné zjevování jeho pasáží bylo v souladu s plánem a vůlí Alláha, s vůlí, které se Muhammad (s) a jeho společníci podvolili (25:32; srovnej 75:17).
2. Arabové byli známí svým nesmírně vybroušeným literárním vkusem, který jim umožňoval oceňovat dobrá literární díla. Korán byl podle jejich jednomyslného soudu a vkusu největším literárním dílem. Byli dojati jeho naléhavým tónem a přitahovala je také jeho neobvyklá krása. Našli v něm největší uspo-

kojení a nejhlubší radost a rozhodli se knihu recitovat a vtisknout do paměti. Korán byl a stále je obdivován, citován a ochraňován všemi muslimy i mnoha nemuslimy.

3. Každý muslim, muž i žena, je povinen recitovat část Koránu každý den při modlitbách a během nočních modliteb. Recitace Koránu je pro muslimy vysokou formou kultu a denní praxe.
4. Arabové byli obecně negramotní lidé, a museli se proto spoléhat téměř zcela na svou paměť, aby si uchovali v paměti básně a pasáže, které se jim nejvíce líbily. Byli rovněž známí výbornou pamětí, v níž uchovávali své literární dědictví. Korán byl všemi lidmi s literárním vkusem považován za nenapodobitelný. Takže se snažili vtisknout si jej do paměti co nejvýrazněji a nejuctivěji.
5. Během Muhammadova (s) života žili odborní písaři a jmenovaní zapisovatelé Zjevení. Pokaždé, když Muhammad (s) obdržel verš nebo úryvek, okamžitě nařídil písařům, aby jej pod jeho dohledem zaznamenali. Vše, co tito lidé zapsali, zkontroloval a potvrdil samotný Prorok. Bylo kontrolováno každé slovo a každá pasáž byla zaznamenána ve správné podobě.
6. V době, kdy bylo zjevení dokončeno, měli muslimové mnoho kompletních záznamů Koránu. Recitovali je, učili se je nazpaměť, studovali je a používali v každodenním životě. Pokud vznikla nejasnost, obrátili se s věcí na samotného Proroka, aby záležitost urovnal, někdy šlo o text nebo jeho smysl či o jeho intonaci.
7. Po Muhammadově (s) smrti se Korán uchovával v paměti mnoha muslimů a v mnoha záznamech. Avšak ani tento fakt neuspokojil Abú Bakra, prvního chalífy, který se bál, že po smrti velkého množství lidí, kteří Korán znali nazpaměť, v bitvách, by mohlo dojít k vážným zmatkům ve věci Koránu. Proto se radil s největšími autoritami a pak Zajdovi Ibn Thábitovi, Muhammadovu (s) vrchnímu zapisovači Zjevení, svěřil úkol zapsat standardní a úplnou verzi Knihy ve stejném pořádku, v jakém ji autorizoval samotný Muhammad (s). Učinil tak pod dohledem Prorokových společníků a s jejich pomocí. Konečná a úplná verze byla zkontrolována a schválena všemi muslimy, kteří slyšeli Korán přímo od Muhammada (s) a kteří jej uměli zpaměti. Stalo se to necelé dva roky po Muhammadově (s) smrti. Zjevení byla stále ještě v čerstvé paměti zapisovačů, pamětníků a dalších muslimských společníků Proroka.
8. Během ‘Uthmánova chalífátu, tedy asi patnáct let po Muhammadově (s) smrti, se kopie Koránu šířily v nových oblastech, které se dostaly do kontaktu s islámem. Většina obyvatel těchto krajů Muhammada (s) nikdy neslyšela, ani neviděla. Vlivem krajových a zeměpisných činitelů četli Korán s odlišnými přízvuky. Rozdíly v recitaci a intonaci rozpoutaly v muslimské obci diskuse. ‘Uthmán situaci rychle vyřešil. Po vzájemných poradách se všemi vedoucími autoritami vytvořil výbor skládající se ze čtyř členů, bývalých zapisovačů Zjevení. Všechny používané kopie byly sebrány a nahrazeny jedinou standardní

verzí, která se měla používat podle přízvuku a dialektu Qurajšovců, což byl dialekt a přízvuk Muhammada (s). Tento dialekt byl přijat a standardizován, protože to byl nejlepší dialekt a byl to dialekt, v němž byl Korán zjeven. Tak byl Korán omezen na přízvuk a dialekt muže, který Korán přijal. A od těchto dob se používá tato standardizovaná verze bez jediné změny slov nebo jejich řazení, či změny v diakritických znaménkách.

Z těchto důvodů vědci došli k závěru, že Korán je dnes takový, jak byl zjeven, a vždy takový bude. Nikdy k němu nebylo nic přidáno; nikdy z něj nebylo nic vypuštěno; neobjevila se v něm žádná chyba. Jeho historie je jasná jako denní světlo; jeho autentičnost je nesporná; jeho naprosté uchování je mimo jakékoli pochybnosti.

Korán je plný neobyčejné moudrosti díky svému zdroji, svému charakteru a rozměrům. Moudrost Koránu se odvozuje od moudrosti jeho autora, kterým nebyl nikdo jiný než sám Bůh. Rovněž se odvozuje od ohromné síly Knihy, která je nenapodobitelná a která se stala výzvou všem vzdělaným lidem. Realistický přístup Koránu, praktická řešení, která nabízí pro řešení lidských problémů, a vznešené cíle, které člověku ustanovuje, dodávají koránské moudrosti zvláštní povahu a charakter.

Dynamičnost

Nejcharakterističtějším rysem koránské moudrosti je, že není statická, suchá. Je to druh dynamické moudrosti, která provokuje k zamyšlení a zrychluje tep srdce. V této moudrosti je silná dynamičnost a hybná síla, kterou dosvědčují historické důkazy a také samotný Korán. Na začátku Muhammadova (s) poselství byl Korán jeho jedinou silou a koránská moudrost byla jeho jedinou moudrostí. Pronikavá dynamičnost Koránu je ohromná a neodolatelná.

Existuje řada příkladů, které dokazují, že nejdynamičtější osobnosti a nejdůraznější argumenty nemohly dosáhnout dynamické moudrosti Koránu. Alláh o Koránu mluví jako o *rúh* nebo duchu a životě, jako o světle, jímž vede koho chce ze služebníků Svých po přímé stezce (42:52). A opět, Alláh říká (ve významu):

> Kdybychom byli seslali tento Korán na horu, byl bys ji viděl pokornou a pukající ze strachu před Alláhem. A tato podobenství uvádíme lidem, snad budou o tom přemýšlet. (Korán, 59:21)

Hlavními slovy zde jsou *rúh* a *sad'* což znamená, že Korán dává vzniknout životu, probouzí duši, vyzařuje vedoucí světlo a pohybuje zdánlivě nehybnými předměty. Taková je spirituální dynamičnost, o níž mluví Korán.

Praktičnost

Dalším významným rysem Koránu je jeho praktičnost. Neupadl do oblasti zbožných přání. Jeho učení nevyžaduje nemožné, ani se nevznáší na růžových pramenech nedosažitelných ideálů. Korán přijímá člověka takového, jaký je, a vyžaduje od něj, aby se stal takovým, jaký být může. Neoznačuje člověka za bezmocné či beznadějné stvoření, odsouzené už od narození k smrti, ponořené do hříchu od kolébky až do hrobu, ale kreslí ho jako vznešenou, čestnou a důstojnou bytost.

Praktičnost koránského učení je založena na příkladu Muhammada (s) a dalších muslimů v průběhu staletí. Odlišný přístup Koránu spočívá v tom, že pokyny jsou zaměřeny na obecné blaho člověka a jsou založeny na možnostech, které člověk skutečně má.

Umírněnost (středovost)

Třetím charakteristickým rysem je umírněnost a středovost neboli harmonie mezi božským a lidským, duchovním a hmotným, individuálním a kolektivním atd. Korán věnuje náležitou pozornost všem životním faktům a potřebám člověka a pojednává o nich tak, aby člověku pomohl uvědomit si vznešené cíle jeho bytí. Pro tento umírněný přístup nazývá Korán muslimy obcí vzdálenou krajností (2:143) a pro tuto „středovost" jsou nazýváni nejlepším národem, jenž kdy povstal mezi lidmi, protože přikazují vhodné, zakazují zavrženíhodné a věří v Boha (3:110).

Koránská moudrost pracuje ve třech hlavních rozměrech: vnitřním, vnějším a vertikálním. Vnitřně proniká do nejhlubších zákoutí mysli. Zaměřuje se zde na zdravé pěstění jedince zevnitř. Toto vnitřní pronikání se liší od jakéhokoli jiného právního nebo etického systému a je mnohem hlubší, neboť Korán promlouvá ve jménu Božím a ve všech věcech odkazuje na Boha.

Vnějšková funkce Koránu zahrnuje všechny oblasti života a zahrnuje principy širokého pole lidských záležitostí od těch nejosobnějších věcí až po komplexní mezinárodní záležitosti. Korán proniká do oblastí, které nejsou známé žádnému jinému světskému systému práva nebo etickému kódu a jež nejsou dostupné žádnému rozšířenému náboženskému učení. Na Koránu je pozoruhodné, že pojednává o lidských věcech a přitom jim dodává Božský nádech a morální náplň. V každém lidském počínání lze vycítit Boha a Korán Ho uznává jako první zdroj vedení a vrcholný cíl veškerého konání. Je hlavním duchovním vůdcem člověka, jeho právního systému, jeho etického kódu a především životního stylu.

Ve vertikální funkci se Korán zaměřuje na Jediného Nejvyššího Boha. Všechno, co bylo nebo co je nebo bude, musí být nahlíženo z tohoto hlediska, z hlediska aktivní přítomnosti univerzálního Boha. Člověk je pouhým ručitelem v rozlehlém Božím království a jediným cílem jeho stvoření je uctívání Boha. To není záminka pro odklon od života, pasivní přístup k životu. Je to otevřená výzva člověku, aby

se stal skutečným ztělesněním jedinečných Božích vlastností na zemi. Když se Korán ve vertikálním směru zaměřuje na Boha, otevírá tak před člověkem nové obzory myšlení, vede ho k nezvyklým hladinám vysoké morálky a seznamuje ho s věčným zdrojem míru a dobra. Jestliže si uvědomíme, že Bůh je jediným a konečným cílem člověka, pak je to revoluce proti běžným směrům lidského myšlení a náboženských učení, je to revoluce, jejímž cílem je osvobození mysli od pochybnosti, osvobození duše od hříchu a svědomí od podřízenosti.

Ve všech svých rozměrech přináší koránská moudrost jisté závěry. Neodsuzuje, ani nemučí, ani nezanedbává duši. Nepolidšťuje Boha, ani nezbožňuje člověka. Všechno je pečlivě umístěno na náležité místo v celkovém plánu stvoření. Mezi skutky a odměnami existuje proporční vztah, stejně tak i mezi prostředky a konci. Koránská moudrost není nestranná. Vyžaduje od člověka hodně a její požadavky radostně vítají všichni požehnaní s libostí a porozuměním.

Moudrost Koránu volá po pravdě v myšlení a zbožnosti v činech, po jednotě cíle a po dobré vůli úmyslů.

> Písmo, o němž pochyby není, je vedením pro bohabojné... (Korán, 2:2)

> Toto je Písmo, jež jsme ti seslali, abys vyvedl lidi s dovolením Pána jejich z temnot ke světlu... (Korán, 14:2)

DODATEK II

Muhammad, poslední prorok

Muslimskou víru, že Muhammad (s) je posledním prorokem Božím, mnoho lidí špatně pochopilo, a proto je na místě uvést vysvětlení. Tato víra v žádném případě neznamená, že Bůh zavřel Své dveře milosrdenství nebo se vzdal Své moci. Nemyslí se tím žádné omezení možnosti růstu nových náboženských osobností, znemožnění růstu nových velkých duchovních vůdců, zákaz vývoje velkých a zbožných mužů. Ani to neznamená, že Bůh učinil Arabům, z nichž byl Muhammad (s) vybrán, Svou poslední laskavost, která vylučuje všechny ostatní národy. Bůh se neomezuje na jednu rasu nebo generaci nebo lidský věk, dveře Jeho milosrdenství jsou vždy otevřeny a vždy dostupné těm, kdo Boha hledají. Bůh promlouvá k člověku jedním ze tří způsobů:

1. Inspirací, která se objevuje ve formě návrhů nebo myšlenek vložených Bohem do srdcí a myslí zbožných lidi.
2. Zpoza závoje, který se projevuje formou vidění nebo vizí, když je příslušný příjemce v transu, nebo když spí.
3. Prostřednictvím nebeského posla Gabriela, kterého Bůh sesílá s konkrétními Božími slovy, aby je předal zvolenému lidskému poslu (Korán, 42:51). Tato poslední forma je nejvyšší, a je to právě způsob, jakým byl Muhammadovi (s) sdělen Korán. Tato cesta se omezuje pouze na proroky, z nichž byl Muhammad (s) posledním, byl jejich pečetí.

Jenže ani to neznamená, že islám popírá existenci nebo pokračování inspirace prvních dvou forem u lidí, které si Bůh zvolí. Tím, že si Bůh vybral Muhammada (s) za pečeť proroků, neztratil tím kontakt s člověkem nebo zájem o něj a člověk se nesetkal s obtížemi ve své snaze přiblížit se k Bohu. Naopak, tím, že si Bůh zvolil Muhammada (s) za vrchol instituce proroctví a Korán za vrchol zjevení, ustanovil tak stálou spojku mezi Sebou a člověkem, a vztyčil tak neustále zářící maják vedení a světla. Vedle těchto obecných poznámek existují další specifické body, které ukazují, proč je Muhammad (s) posledním prorokem Božím. Zmíníme se o několika z nich:

■ Korán jednoznačně praví, že Muhammad (s) je poslán k celému lidstvu s poselstvím od Boha, Jemuž náleží království na nebesích i na zemi (7:158). Také konstatuje, že Muhammad (s) byl poslán jako znamení milosrdenství pro lidstvo veškeré (21:107) a že je poslem Božím a pečetí proroků (33:40). Korán je slovem Božím a vše, co v něm stojí, je pravda Boží, které je každý muslim věrný a kterou by se měl zabývat každý člověk. Muhammadovo (s) poselství neznamenalo jen národní obrození nebo rasový monopol nebo dočasné osvobození od útlaku a pout. Nebyla to ani náhlá změna nebo zvrat historického vývojového směru. Muhammadovo (s) poselství bylo a samozřejmě stále ještě je univerzálním oživením, společným požehnáním, nadnárodním dědictvím a věčným duchovním osvobozením. Je to vývojové pokračování předchozích poselství a dobře vyvážené přijetí všech předchozích zjevení. Překračuje všechny rasové, věkové, krajové hranice a rysy. Je určeno člověku všech dob a je tím, co člověk potřebuje. Muslim proto věří, že Muhammad (s) je posledním prorokem, protože Korán o tom podává svědectví a protože Muhammadovo (s) poselství má nejvyšší kvality skutečně univerzální a všeobjímající víry.

■ Muhammad (s) sám prohlásil, že je posledním Božím prorokem. Muslim ani nikdo jiný proto nemůže o pravdivosti tohoto výroku pochybovat. Během svého života byl Muhammad (s) známý svou pravdomluvností, poctivostí a skromností. Jeho mravnost a pravdomluvnost byly mimo jakékoli pochyby nejen v očích muslimů, ale i v mysli jeho nejzásadnějších odpůrců. Jeho charakter, jeho duchovno, jeho pozemské reformy nemají v celé historii lidstva obdobu. Dějiny dosud nebyly schopné předložit člověka, který by se Muhammadovi (s) vyrovnal. Muhammad (s) prohlásil, že je posledním prorokem Božím, protože taková je Boží pravda, ne proto, že toužil po slávě nebo sledoval osobní cíle. Vítězství ho nezkazilo, triumf neoslabil jeho vynikající vlastnosti a moc nepokazila jeho charakter. Byl neovlivnitelný, integrální a nepřístupný čemukoliv, co se týkalo osobních výhod nebo slávy. Jeho slova ukazují udivující světlo moudrosti a pravdy.

■ Muhammad (s) byl jediným prorokem, který své poslání dokončil a završil během svého života vlastní prací. Předtím než Muhammad (s) zemřel, byly zjeveny verše Koránu konstatující, že náboženství Boží bylo dovršeno, dobrodiní Boží bylo naplněno, pravda zjevení byla uhájena a bude bezpečně uchována (Korán 5:3 a 10:9). Když Muhammad (s) zemřel, bylo islámské náboženství dokončeno a muslimské společenství ustaveno. Korán byl zachycen během jeho života a uchován ve své úplné a původní verzi. Vše to znamená, že náboženství Boží bylo Muhammadem (s) dokončeno pojmově a prakticky a že na zemi bylo nastoleno království Boží. Muhammadovo (s) poslání, jeho příklad a jeho výsledky dokázaly, že království Boží není nedosažitelným ideálem nebo něčím, co existuje jen v posmrtném životě, ale naopak je to něco, co k tomuto světu náleží, něco, co existovalo a rozkvétalo za Muhammadových (s) časů a může existovat a rozkvétat v jakékoli době, v níž existují upřímní věřící a mužové

pevné víry. Jestliže tedy měl být některý muž zvolen, aby se stal naplněním proroctví, kdo jiný než Muhammad (s) by se jím mohl stát? A jestliže se některá kniha měla stát dokončením Zjevení, která jiná by to mohla být než Korán? Skutečné naplnění Muhammadova (s) poslání na zemi a věrný záznam celého Koránu za jeho života by neměly ponechávat u nikoho žádné stopy pochybností o víře, že Muhammad (s) byl posledním prorokem.

■ Výnos Boží, podle něhož je Muhammad (s) posledním prorokem, se zakládá na originální a čisté hodnověrnosti Koránu, na přesvědčivých a jedinečných Muhammadových (s) výsledcích, na univerzalitě islámu, na použitelnosti koránského učení v každé situaci, v každém věku a u každého člověka. Je to náboženství, které překračuje všechny hranice a proniká za veškeré hranice rasové, věkové, majetkové a prestižní. Je to náboženství, které ujišťuje lidi, všechny lidi, o rovnosti, bratrství, svobodě a důstojnosti, míru a cti, vedení a spasení. Je to čistá esence Božího náboženství a druh pomoci, kterou vždy Bůh od začátku dějin člověku nabízel. S Muhammadem (s) a Koránem vyvrcholila náboženská evoluce. To však neznamená konec historie nebo ukončení potřeby člověka mít Boží vedení. Je to jen začátek nového přístupu, signál nové éry, v níž se člověku dostalo Božího vedení a praktických příkladů. Boží vedení je obsaženo v Koránu, nejhodnověrnějším a neporušitelném zjevení Božím, a tyto praktické příklady jsou spojeny s osobou Muhammada (s). Jestliže by se měl objevit nějaký nový prorok a nová Zjevená kniha, co by mohly dodat vlastnostem proroctví nebo k pravdě Koránu? Jestliže se má uchovat Slovo Boží nebo chránit pravda zjevení, pak se to už stalo prostřednictvím Koránu. Jestliže by se mělo dokázat, že byl v dějinách uskutečňován zákon Boží a že lze na zemi nastolit království Boží, pak to již prokázal Muhammad (s). Člověk nepotřebuje nová zjevení nebo nové proroky. Člověk se potřebuje probudit, otevřít svou mysl a zrychlit tep svého srdce. Nyní člověk potřebuje využít již dostupná zjevení, využít již existující zdroje a brát z nevyčerpatelných zdrojů islámu, který vtělil, uchoval a dovršil čistotu předchozích zjevení.

■ Bůh prohlásil, že Muhammad (s) bude posledním prorokem, a také se jím stal. Žádný prorok před Muhammadem (s) neudělal tolik, nedokončil, ani nedokázal tolik, co on. A nikdo po něm, z lidí, kteří si dělali nárok na to, že jsou proroky, neudělal nic, co by se dalo srovnávat s Muhammadovým (s) dílem. Boží výrok však předcházel velkým historickým událostem, které pak následovaly. Oznamoval člověku dobré zprávy, že brzy vstoupí do nového věku intelektuální zralosti a duchovních výšin, a že od té doby se už obejde bez nových proroků nebo nových zjevení, že bude ponechán sám sobě, s bohatým odkazem proroctví a zjevení, které se nacházejí u Muhammada (s) a jeho předchůdců. Předcházel skutečnost, že kultury, rasy a náboženství se budou neustále přibližovat a že lidstvu bude dostačovat jedno univerzální náboženství, v němž Alláh zaujímá Své právoplatné postavení a člověk si uvědomuje své pravé místo. Přinášelo tiché svědectví o nesmírné roli, kterou budou pokročilé vědění a vážné intelektuální

úsilí hrát ve snaze přiblížit člověka ke Stvořiteli. A je pravda, že pokud člověk dokáže zkombinovat své vyspělé vědění a svůj rozumný intelektuální potenciál s duchovním a morálním učením Muhammada (s), nemůže se mu nepodařit uznat existenci Boží a přizpůsobit se Božímu zákonu.

- Muhammad (s) je jediným prorokem, který může být příkladem ve všech ohledech a životních situacích. Ve svém životě byl chudý i bohatý. Byl pronásledovaný a utlačovaný, ale byl také vládcem velkého území. Byl manželem, otcem, dědečkem, státníkem, soudcem, vůdcem, učitelem, rádcem i společníkem celé generaci svých současníků, kterým byl živoucím příkladem. Žádný z proroků nesplňoval všechna tato kritéria. Prorok Muhammad (s) byl navíc člověkem, který na rozdíl od jiných lidí neměl právo na své soukromí. Všechny situace z jeho bohatého státnického i soukromého a osobního života byly zaznamenány a předány dalším generacím, aby mohly být inspirací, vedením a poučením. [Tento bod je poznámkou redakce].

Historické stadium proroctví skončilo s Muhammadem (s), člověku se tím dostalo důkazu, že může vyzrávat díky své vlastní iniciativě, může dát vědě možnost, aby správně fungovala a probádávala ohromná území Boží a dala mysli možnost přemýšlet a pronikat do hloubky. Pro islám je charakteristické, že má velkou pružnost a použitelnost, a může proto řešit nově vzniklé situace. Pro Korán je charakteristické, že je to univerzální kniha, neustále zjevující nové skutečnosti, její vedení je nepochybné. Pro Muhammadovo (s) poselství je charakteristické, že je určeno všem lidem a všem generacím. Muhammad (s) nebyl jen vůdcem jedné rasy nebo národním osvoboditelem. Byl a stále je člověkem historie a nejlepším modelem člověka – hledače Boha. Každý člověk si v něm může najít něco, z čeho se poučí, vynikající příklady dobra a zbožnosti, jež jsou hodny následování. A každá generace v něm může objevit svou ztracenou naději.

DODATEK III

Islámský kalendář

Muslimská éra začala hidžrou z Mekky do Medíny neboli emigrací proroka Muhammada (s) a jeho společníků z Mekky do Medíny. Za počátek muslimské éry byla tato událost přijata během chalífátu ‘Umara Ibn al-Chattába, druhého chalífy po Muhammadovi (s).

Muslimský kalendář je lunární, jeho měsíce jsou určovány různými polohami souputníka Země, Měsíce. V každém roce je dvanáct měsíců, každý měsíc má buď třicet nebo dvacet devět dní v závislosti na poloze Měsíce. Měsíce nesou následující jména: muharram, safar, rabí‘ al-awwal, rabí‘ th-thání, džumádá l-úlá, džumáda th-thání, radžab, ša‘bán, ramadán, šawwál, dzu l-qa‘da a dzu l-hidždža.

Každý týden má jeden zvláštní den, který zaslouží pozornost. Je to pátek a jeho význam vyvěrá z poledních modliteb ve shromáždění, které musí dodržet každý muslim (muž), který se jich může zúčastnit. Jsou i jiné významné příležitosti, na něž by se během roku mělo pamatovat. Oslavy ovšem přísluší pouze dvěma islámským svátkům (bod 5. a 6.):

1. Hidžra, která připadá na večer před prvním dnem měsíce muharramu.
2. Prorokovy narozeniny, které připadají na večer před dvanáctým dnem měsíce rabí‘ al-awwal.
3. Ramadán, měsíc půstu, v němž byl zjeven Korán.
4. Noc moci (lajlatu l-Qadr), která připadá na některou z lichých nocí v posledních deseti dnech měsíce ramadánu.
5. ‘Íd ul-fitr (svátek konce půstu), který připadá na první den měsíce šawwál.
6. ‘Íd ul-adhá (svátek oběti), který připadá na desátý den měsíce dzu l-hidždža.

ISLÁMSKÁ NADACE V PRAZE

V roce 1989 se začala skupina praktikujících muslimů v Praze pravidelně scházet k pátečním bohoslužbám. Nejprve to bylo v různých společenských místnostech, od roku 1992 byl zahájen provoz první stále otevřené muslimské modlitebny v poválečném Československu, a to v Praze 4, Krči. Islámská nadace v Praze, která vznikla v roce 1993, ji spravovala až do roku 1999, kdy otevřela nové islámské centrum již na vlastním pozemku v Praze 9-Kyjích. V dvoukřídlé třípodlažní budově se zde nachází modlitebny, knihovna, přednáškový sál, kuchyně, jídelna a další zázemí. Islámské centrum v Praze, nazývané někdy také jako Pražská mešita, je sídlem nejen Islámské nadace v Praze, ale také Svazu muslimských studentů, Muslimské obce v Praze a Ústředí muslimských obcí v ČR.

Dne 1. 7. 2003 otevřela Islámská nadace v Praze také Informační kancelář s modlitebnou v centru Prahy (celkem 144 m^2 v ul. Politických vězňů 14) a v roce 2004 také Islámské centrum v Teplicích v sev. Čechách.

V roce 2004 zřídila muslimský hřbitov v Praze, jako jedno oddělení v prostoru Olšanských hřbitovů.

Cílem činnosti Islámské nadace v Praze je naplňovat potřeby praktikujících muslimů z Prahy a širokého okolí, charitativní činnost a osvětová činnost.

Pražská mešita a Informační kancelář s modlitebnou v centru Prahy jsou otevřené sedm dní v týdnu, aby do nich mohli přijít všichni muslimové bez rozdílu, zájemci o islám z řad nemuslimů i zájemci o návštěvu a prohlídku Islámského centra. Nadace zajišťuje provoz knihovny, sobotní výuku a program pro děti, program v měsíci ramadánu, oslavy muslimských svátků, islámské sňatky, omývání zemřelých muslimů, pohřby, rituální obřízky chlapců, rady v náboženských otázkách, pravidelné vydávání modlitebních časů a další aktivity.

V oblasti charity Islámská nadace v Praze shromažďuje prostředky od muslimů, darované jako náboženská daň (zakát) a dobrovolná almužna (sadaqa) a rozděluje je sociálně slabším rodinám a jednotlivcům nebo cestujícím v nouzi. Pravidelně navštěvuje uprchlické tábory v celé ČR, kam přiváží různou formu pomoci. Rovněž organizuje sbírky při živelných pohromách v ČR i ve světě.

Jedním z hlavních úkolů Islámské nadace v Praze je pravdivě informovat o islámu a reprezentovat muslimskou komunitu na veřejnosti. Osvěta je zaměřena jak do řad muslimů, tak i směrem k nemuslimské veřejnosti.

Kromě pátečních kázání pořádá lekce z Koránu a přednášky v mešitě, kurzy arabštiny, přednášky pro veřejnost i na školách, výstavy, organizuje návštěvy škol v mešitě, prezentuje islám a muslimy ve sdělovacích prostředcích, poskytuje konzultace studentům k jejich pracem, setkává se se zástupci jiných náboženství v rámci mezináboženského dialogu, spolupracuje na projektech a výzkumech v oblasti migrace, integrace a multikulturní výchovy. Zvláštní pozornost je věnována spolupráci s médii (vydávání tiskových prohlášení k různým událostem v islámském kalendáři, rozhovory pro tisk, rozhlas, televizi i internetové servery apod.) a také překladům a tisku knih a brožur o islámu.

Nadace se také snaží ve spolupráci s jinými organizacemi podílet na tvorbě výukových programů (multikulturní výchova, náboženská výchova), které by pak byly využívány samotnými učiteli na školách. Cílem Islámské nadace v Praze je to, aby muslimové u nás byli součástí občanské společnosti a aby v ní byli integrováni, při zachování své identity.

PUBLIKACE VYDANÉ ISLÁMSKOU NADACÍ V PRAZE

- Co jest Islám (soubor 10 letáků). 4. vydání r. 2004, ISBN 80-903196-0-2
- Džafar šejch Idrís – Pilíře víry. 3. vydání říjen 2004, ISBN 80-903196-3-7
- Jak k tomu došlo? (informativní leták). 1. vydání r. 2003
- Bilal Philips – Pravé náboženství. 2. vydání leden 2007, ISBN 80-903196-8-8
- I. A. Ibrahim – Stručný průvodce k porozumění Islámu. 2. vydání r. 2009, ISBN 978-80-904373-4-0
- Júsuf al-Qaradáwí – Povolené a zakázané v Islámu. 1. vydání únor r. 2004
- Lidská práva v Islámu (více autorů). 1. vydání únor 2006, ISBN 80-903196-2-9
- Džihád (více autorů). 1. vydání únor 2006, ISBN 80-903196-5-3
- Sunna – O chování Proroka (více autorů). 1. vydání červen 2006, ISBN 80-903196-6-1
- Zázraky Koránu – DVD, CD (podle Hárúna Jahjá). 1. vydání r. 2009
- Zázrak stvoření člověka – DVD, CD (podle Hárúna Jahjá). 1. vydání r. 2009
- Co jest Islám – brožura (WAMY). 1. vydání květen 2009, ISBN 978-80-904373-0-2
- Hammudah ‘Abd al-‘Átí – Zaostřeno na islám. Přepracované vydání r. 2010, ISBN 978-80-904373-6-4

ADRESY ISLÁMSKÝCH CENTER V ČESKÉ REPUBLICE

Islámská nadace v Praze:

- *Hlavní Islámské centrum*
  Blatská 1491, 198 00 Praha 9
  tel.: 281918876, fax: 281917414
- *Informační kancelář a modlitebna v centru Prahy:*
  Politických vězňů 14 (1. patro), Praha 1
  tel.: 224227903
  e-mail: praha@muslim.cz

- Islámská nadace v Brně
  Vídeňská 38a, 639 00 Brno
  tel.: 543243352, fax: 543243594
  e-mail: brno@muslim.cz

- Islámské centrum v Teplicích
  Kollárova 8, Teplice

- Informace o islámu najdete také na:
  http://www.al-islam.cz
  http://www.islamweb.cz
  http://www.islamweb.sk
  http://www.islamonline.net

Hammudah ‘Abd al-‘Átí

ZAOSTŘENO NA ISLÁM

Původní český překlad – Karel Klusák a Ústředí muslimských obcí
Nové přepracované a opravené vydání: Islámská nadace v Praze a Robert Hýsek
Vydala: Islámská nadace v Praze, Blatská 1491, Praha 9
Odpovědný redaktor: RNDr. Vladimír Sáňka
Vyšlo v nakladatelství Ústředí muslimských obcí

ISBN 978-80-904373-6-4

ISBN: 978-80-904373-6-4